

ROBERT LYUÍS STÍVENSON

**DƏFİNƏLƏR
ADASI**

**“ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”
BAKI-2004**

*Bu kitab "Robert Lyuis Stivenson. Dəfinələr adası"
(Bakı. Gənclik, 1974) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır.*

Tərcümə edeni: **Ələviyyə Babayeva**

Ön sözün müəllifi: **Bəkir Nəbiyev**

823.8 - dc 21

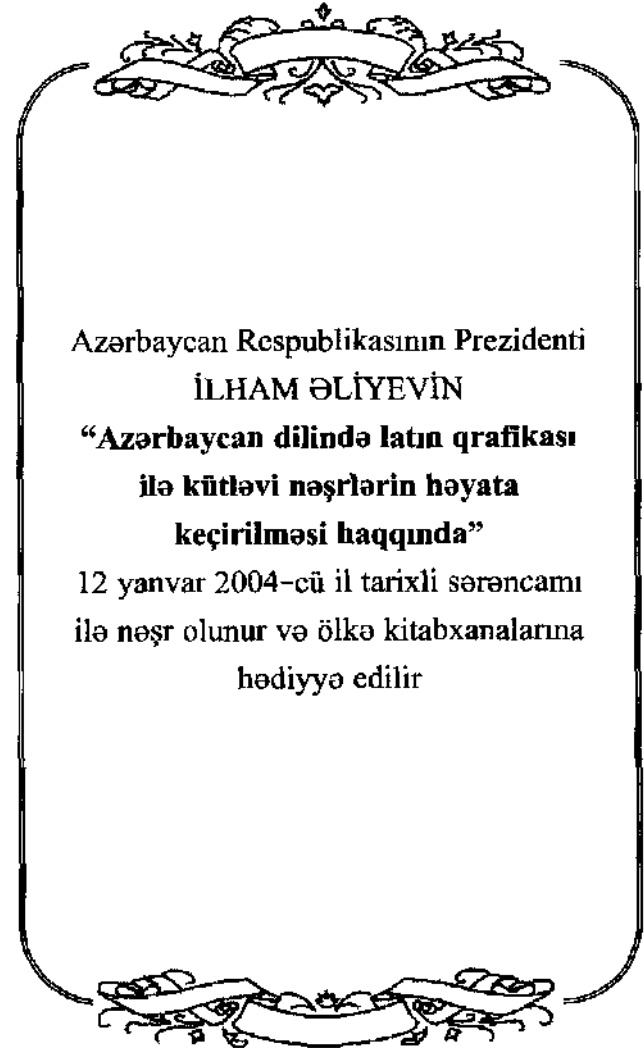
AZE

Robert Lyuis Stivenson. Dəfinələr adası. Bakı, "Öndər nəşriyyat",
2004, 216 səh.

İngilis yazıçısı Robert Lyuis Stivenson macərə ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri kimi tanınır. Müəllifin digər əsərlərində olduğu kimi "Dəfinələr adası" romanında da tamahkarlıq, varlanmaq ehtirası pislənir, insana inam, yüksək mənəvi keyfiyyətlər onlara qarşı qoyulur.

ISBN 9952-416-22-8

© "ÖNDƏR NƏŞRİYYAT", 2004

İŞIQLA ZÜLMƏTİN DÖYÜŞÜ

Latın əlifbasına keçid təkə bir yazı sisteminin digəri ilə əvəzlənməsi deyil, həm də bütün ədəb-mədəni həyatımızda, təhsilimizdə... fundamental dəyişikliklərin, yeni qayğı və diqqət sahələrinin yaranması deməkdir. Yetişən yeni nəsillərin kirill əlifbasına bələd olmaması böyük bir boşluğun yaranmasına səbəb olardı; axı, təxminən 70 il ərzində çapdan çıxmış elmi-nəzəri və bədii əsərlər, dərslər, vəsait və proqramları yeni əlifbanın tələblərinə uyğun olaraq yenidən “diriltməyə” ehtiyac yaranmışdır.

Bu baxımdan 2004-cü ilin əvvəlində verilmiş prezident fərmanı misilsiz əhəmiyyət daşıyır – respublikamızda böyük bir çap prosesinə start verilmişdir, əvvəlki nəsillərin oxuyub həzz aldığı və təqdir etdiyi bütün əsərlər mərhələ-mərhələ yenidən Azərbaycanın oxucu auditoriyasına qaytarılır.

İlkin çap ediləcək kitablar arasında “Dəfinələr adası” əsərinin də yer alması təəccüblü deyil. Bu əsər macera ədəbiyyatının şübhələrinə bəzi kimi bütün dünya oxucularının dərin məhəbbətini qazanmış, əbədiyaşar əsərlər sırasında öz layiqli yerini tutmuşdur.

Bəli, yüz ildən artıqdır ki, “Dəfinələr adası” romanı bütün dünyada macera romanlarının ən qiymətli nümunələrindən biri kimi yaşayır, dönə-dönə müxtəlif dillərə tərcümə edilərək yayılır. Onun müəllifi Robert Lyuis Stivenson (1850-1894) XIX əsrin ikinci yarısında yaşamış tərəqqipərvər ingilis yazıçısı və ədəbiyyat tənqidçisidir. Stivenson əsrin son rübündə xüsusilə canlanan ingilis romantizminin, daha dəqiq desək, onun neoromantizm mərhələsinin əsas nümayəndəsi və nəzəriyyəçisi kimi məşhurdur. Stivensonun gözəl romanlarının başlıca təsvir obyektini dənizlər, okeanlar, uzaq və naməlum adalar, əsas qəhrəmanları isə yeniyətmələr və gənclərdir. Ədib bu qəhrəmanları həyatın bir-birindən sərt dövümləri ilə qarşılaşdırır; ağır sınaqlardan almaçaq çıxan sağlam, ağıllı, nəcib, xeyirxah cavanların şərəfini uca tutur, bu yolla da oxucularına yüksək insani duyğular, humanizm, mərdlik, ədalətçilik kimi əxlaqi keyfiyyətlər aşılayır.

“Dəfinələr adası” yalnız gözlənilməz macəralı hadisələrlə zəngin olduğu üçün təqdir edilmir. Bu hadisələrin təsvirindəki təbiilik, ardıcılıq, insan surətlərinin yaradılmasında psixoloji dərinlik və inandırıcılıq romanı dünya ədəbiyyatının ən mötəbər əsərləri sırasına çıxarmışdır.

Zəmanəsinin müxtəlif biliklərinə ehtirasla yiyələnmiş Stivensonun əsərlərində öyrədici material çoxdur. Yazıçının bir etirafından məlum olur ki, ilk gəncliyində o özü ilə həmişə kitab-dəftər gəzdirirmiş; imkan düşən kimi kitabı oxuyar, öyrəndiklərinin məğzini dəftərinə yazar, onları unutmamaq üçün təmrinlər edərmiş. Oxumaq, öyrənmək, biliyini artırmaq bir sənətkar kimi əsərlərindəki hadisə və əhvalatları, yerli koloriti, təbiət mənzərələrini, insan psixologiyasını təbii və inandırıcı vasitələrlə təsvir etməkdə ona yaxından kömək etmişdir. Stivensonun öz şəxsi qənaətinə görə, yazıçı təqdim etdiyi mühihi, hadisə və insanları özünün beş barmağı kimi bilməlidir. “Dəfinələr adası” bu tələbə yüksək səviyyədə cavab verir. Görünür, elə bu keyfiyyətlərinə görədir ki, biz romanda təsvir olunan əsas qəhrəmanlara inanır və rəğbət bəsləyirik.

Dənizçiliyi, uzaq və romantik səfərlərin mahiyyətini əlinin içi kimi bilən, bu yolda qarşıya çıxan hər cür gözlənilməz maneəni dəf etməyə üsullar axtarıb tapan, nizam-intizamı gəmi xidmətində birinci şert sayan və ona çox ciddi surətdə əməl etməyi tabeliyində olanların hamısından qətiyyətlə tələb edən kapitan Smollet, quldurların qəzəbinə keçdiyi üçün üç il Dəfinələr adasında tənha həyat sürmüş cəsur dənizçi Ben Hann, kimliyindən asılı olmayaraq, ehtiyac duyan hər kəsə təcili tibbi yardım göstərməklə öz insani borcunu yerinə yetirən doktor Livsi və başqaları məhz bu cür surətlərdir.

Həmişə axtaran, həmişə narahat, həmişə də hərəkətdə, düşüncələr və duyğular axarında olan bir yeniyətmənin canlı, bədii surəti kimi Cim Hokins xüsusilə inandırıcı və təsirlidir. Zərif təbiətli, namuslu və qeyrətli balaca Cim boyu uca, kürəyi enli, cibi dolu, lakin başı boş, yoxsul mənevəyyatlı, iradəsiz kişilərə nifrət edir.

Cim quldur Silverin öz həmfikirləri ilə xəlvətə danışqlarını eşidib dostlarına xəbər verməklə gəminin bütün komandasını labüdü ölümdən xilas edir. Lakin onun qəhrəmanlığı özünü təhlükəyə ataraq çəlləkdə gizlənib dinlədiklərini kapitana söyləməklə məhdudlaşmır. Quldur Villi Bonsla münasibətlərində, “İspanyola”nın lövbər kəndirini kəsəndə, gəminin göyərtəsində quldur Hendslə təkbətək vuruşda

qalib gələndə, nəhayət, düşmən düşərgəsində əvvəlcə esir, sonra isə girov vəziyyətində saxlananda o, gözlərimiz önündə bezən hətta öz yaşı ilə az uyuşan bir qəhrəman kimi ucalır. Öldürdüyü quldurun siması uzun müddət gözləri önündən getməyib onun yeniyetmə qəlbini döndöndə həyəcana gətirəndə biz Cime daha çox inanır və halına acıyıq.

Cimin və onun dostlarının saf, təmiz mənəviyyətinə qarşı Stiven-son dəniz quldurlarının eybəcər heyat macerasını qoyur. Dənizdə qarətçiliklə məşğul olan bu əliqanlı dəstənin üzvləri arasında Silver ən dəhşətlisidir. Lakin ədib onu heç də birtərəfli təqdim etmir.

Silver amansız yırtıcı olmaqla yanaşı, həm də hiyləgər, düşdüyü vəziyyəti tez və düzgün qiymətləndirməyi bacaran çevik bir adamdır. Onun hər dəfə vəziyyəti xarablaşdıqca, tabeliyində olanların gözündən düşdükcə başını itirməməsi, işin içindən necə çıxdığına həsr edilmiş səhifələri həyəcansız oxumaq olmur.

“Dəfinələr adası” Cimin və dostlarının quldurlar dəstəsi üzərində tam qələbəsi ilə bitir. Böyük ümumiləşdirmə qüvvəsinə malik olan bu final müəllif qənaətinin, idealının təsdiqi kimi çox yaxşı düşünülmüşdür: haqq, ədalət, işıq daşıyıcısı olan necib insanlar birləşəndə zülm, şər, zülmət, bədxahlıq və mənəvi eybəcərliyi kökündən yox etməyə qadir olurlar.

Əminəm ki, Robert Lyuis Stiven-sonun “Dəfinələr adası” romanı bundan sonrakı neçə-neçə nəsillərin yeniyetmə və gənclərinin stolüstü kitabı olacaqdır.

Bakir Nəbiyev

I fəsil

QOCA DƏNİZ CANAVARI “ADMİRAL BENBOU” MEHMANXANASINDA

Skvayr¹ Treloni, həkim Livsi və başqa centlmenlər məndən xahiş etdilər ki, Dəfinələr adası barədə bütün bildiklərimi qələmə alım. Onların istəyi budur ki, adanın coğrafi mövqeyindən başqa, bütün tarixini təfsilatı ilə, heç nəyi gizlətmədən əvvəldən axıra kimi söyləyim. Hazırkı vaxtda adanın yerini göstərmək hələ mümkün deyil, çünki dəfinə adadadır, biz onu çıxarıb gətirməmişik. Beləliklə, hazırkı 17... ildə mən qələmi əlimə alıb xəyalən o zamana – atamın “Admiral Benbou”² adlı mehmanxana saxladığı vaxta qayıdıram. Bu mehmanxanaya üzü günəşdən qaralmış, yanağında qılnc çapığı olan qoca bir dənizçi köçmüşdü.

O, ağır addımlarla bizim qapıya yanaşdı, dənizçi sandığını ardınca əl arabasında gətirirdilər. Bütün bunlar elə yadımdadır ki, sanki dünən olub. Bu, ucaboy, qüvvətli, yekəpər, qara bir kişi idi. Qatran kimi qara hörüyü köhnə göy kaftanının yaxalığı üstündə dik durmuşdu. Əllərinin qabarlı dərisində çapıqlar nəzərə çarpırdı, dırnaqları qara və qırıqdı, yanağındakı qılnc çapığı isə qartmaqlı, gümüşü rəngə çalırdı. Burası da yadımdadır ki, yad adam fişqırıq çala-çala bizim limanı nəzərdən keçirərək yoğun səslə birdən qədim dənizçi mahnısını oxumağa başladı. Bu mahnı sonralar da dilindən düşməzdi.

¹ İngiltərədə zadəganlara məxsus titül

² XVII əsrin axırlarında yaşamış ingilis admiralı

Bir ölü sandığına on beşi getdi qurban
Ho-ho-ho, bir şüşə də rom!

Qocalara məxsus titrək, cır səsi dolamaçarx kimi cırıldayırdı. Əl ağacı qanşpuqa¹ oxşayırdı. O bu ağacla qapımızı döydü. Atam kandara çıxınca kişi nəzakət gözləmədən bir stəkan rom tələb etdi.

Ona rom gətirdilər. İckidən yaxşı baş açan adamlar kimi tələsmədən, qurtum-qurtum, ləzzətlə içməyə başladı. İçə-içə də gah qayaları, gah da mehmanxana lövhəsini nəzərdən keçirirdi. Nəhayət dilləndi:

– Yaxşı limandır. Meyxana tikmək üçün pis yer deyil. Burda adam çoxdurmu, dost?

Atam cavab verdi ki, xeyr, təəssüf ki, çox deyil.

Dənizçi dedi:

– Nə olar... bura mənə əl verir. Hey, dost! – O, arabaçını səslədi. – Bu tərəfə sür, özün də mənə kömək elə, sandığı düşürüm. Bir müddət burda qalacam, – sözüne davam etdi. – Sadə adamam. Rom, donuz əti, bir də qayğanaq, bundan başqa mənə heç nə lazım deyil. Vəssalam! Hə, bir də o burun lazımdır. Ordan dənizlə keçən gəmilər görünür... Məni necə çağıra bilərsiniz? Neynək, eləcə kapitan deyin... Hə, ürəyinizdən keçəni bilirəm. Alın! – deyib kandara üçmü, ya dördmü qızıl pul atdı. Sonra da yüksək rütbəli adam toriqlə atama baxıb qaba tərzdə dedi:

– Qurtaranda gəlib istəyə bilərsiniz.

Pal-paltarı nimdaş, danışığı qaba olsa da, əslində adi matrosa oxşamırdı. Daha çox şturmana, ya da kapitana bənzəyirdi. Sanki ətrafdakı adamların ona tabe olmasına alışmışdı. Hiss edirdim ki, yumruğuna korluq verən deyil. Əl arabasını sürən kişi onun dünənki poçt arabası ilə səhər “Kral Georq mehmanxanası”na gəldiyini və orada dəniz kənarında yerləşən mehmanxanalar barədə adamları sorğu-suala tutduğunu söylədi. Bizim mehmanxanamız haqda, görünür, yaxşı fikirlər eşitdiyindən və onun yol üstə

¹ Qanşpuq – gəmilərdə ağırlıq qaldırmaq üçün ling

olduğunu öyrənəndən sonra kapitan “Admiral Benbou”da qalmaq qərarına gəlmişdi. Bu qədər! Kirayənişin haqqında öyrənə bildiklərimiz bu idi.

O, qaradınməz adamdı. Bütün günü dəniz kənarı ilə gəzər, ya da mis müşahidə borusu ilə qayaların başına qalxardı. Axşamlar ümumi otaqda lap küncdə, oda yaxın oturur, roma azca su qataraq içərdi. Onunla söhbətə girişənə cavab verməzdi. Beləsinə yalnız sərt baxışı ilə süzər, burnunda finxırdı, dumana düşmüş gəmi kimi sürəkli fit verərdi. Tezliklə biz də, qonaqlarımız da onu rahat buraxdıq, deyib-dolaşmadıq. Hər gün gəzintidən qayıdanda soruşardı ki, bizim yolla dənizçi-filan gəlib-keçməyib; əvvəllər fikirləşərdik ki, özü kimisini axtarır. Lakin axırda başa düşdük ki, o, belələrindən uzaq olmaq istəyir. Dənizkənarı kəsə yolla Bristola keçib gedən hər hansı bir dənizçi “Admiral Benbou”da görünəndə kapitan əvvəl onu qapı pərdələri arxasından müşahidə edər, bundan sonra qonaq otağına keçərdi. Belə adamların yanında o, siçan kimi sakit oturardı.

Mən isə işin nə yerdə olduğunu bilirdim. Çünki kapitan ürəyinin təşvişini mənə açmışdı. Bir dəfə o, məni bir kənara çəkdi və dedi ki, sənə hər ayın birinci günü dörd pens gümüş pul verərəm bu şərtlə ki, gözdə-qulaqda olasan, bu ətrafda tayqıç dənizçi görəni kimi tez gəlib mənə xəbər verəsən. Ayın ilk günləri vəd olunan maaşı istəyəndə o burnunda fisıldayıb sərt nəzərlərlə məni süzərdi. Ancaq söhbətdən heç bir həftə keçməzdi, ürəyində götür-qoy edəndən sonra pulumu gətirər və əmr edərdi ki, “tayqıç dənizçi”ni dörd gözlə axtarım.

Tayqıç dənizçi məni hətta yuxuda belə təqib edərdi. Qasırgalı gecələrlə külək evimizin dörd küncünü titrəyəndə, boy-boy qalxan dalğalar limanda qayalara çırpılıb uğuldayanda o min cildvədə, min cür şeytan sifətində yuxuma girərdi. Ayağı da gah dizinə, gah ombasına qədər kəsik olardı. Bəzən o, dəhşətli bir div şəklində gözlərim önündə canlanardı. Bu divin də tək-vahid ayağı bədəninin ortasına yapışmış olardı. O, tək-vahid ayağı ilə çəpərlərin və arxların üzərindən atılaraq məni qabağına qatıb

qovardı. Hər ay aldığım dörd pens mənə çox baha başa gəlirdi. Mən də zəhlətökən yuxularla ona əvəz verərdim.

Tayqıç dənizçi mənə çox dəhşətli görünse də, kapitandan bir elə qorxmazdım, hər halda camaatın ondan çəkdiyindən az çəkinərdim. Bəzi axşamlar suqarışq o qədər rom içərdi ki, başı çiyində durmazdı. Belə halda aşxanada daha çox oturur və ətrafdakıları saya salmadan öz qədim, vəhşi, sərt dəniz mahnılarını oxuyardı. Arabir adamları öz stolu ətrafına çağırır və şərab stəkanları tələb edərdi. Dəvət olunanlar qorxudan tir-tir əsərdilər. O isə camaatı ya dəniz macəraları barədəki hekayətləri dinləməyə, ya da onun nəğmələrində vagirlik etməyə məcbur edərdi. Bu zaman evimizin divarları “ho-ho-ho və bir şüşə rom” səsindən lərzəyə gəlirdi. Ona görə ki, onun çilgün qəzəbindən qorxanlar bir-birini ötməyə, səsi gəldikcə daha ucadan oxumağa çalışırdılar ki, tək kapitana onlardan razı qalsın, çünki bu saatlar o, son dərəcə qəzəbli olardı, gah yumruğunu stola çırparaq tələb edərdi ki, kimsə cıqırını çəkməsin; ətrafdakılardan biri sözünü kəsəndə, ya sual verəndə kükrəyərdi, ya da, əksinə, sual verilməyəndə yenə özündən çıxardı, çünki bu ona dəlalət edirdi ki, söylədiklərini diqqətlə dinləmirlər. Heç kimi də aşxanadan çölə buraxmazdı, ancaq şərabın təsirindən mürgü döyərək, valay vura-vura yatağa sarı gedəndə camaat dağılışa bilərdi.

Ən dəhşətlisi də söylədiyi əhvalatlardı. Dar ağacları, taxta üzərində addımlamaq, qasırgalar, Dray Torduqas¹ adası, İspan dənizindəki² quldur yuvaları və quldur igidliləri barədəki hekayətləri tük ürpədirdi.

Söylədiyi hekayətlərdən belə çıxırdı ki, ömrünü dənizlərdə gəzib-dolaşan ən qəddar canilər arasında keçirib, hər sözünün axırında da ağzından tökülən söyüşlər kendimizin sadə adamlarını söylədiyi cinayətlərdən az qorxutmazdı.

Atam hey təkrar edərdi ki, mehmanxananı bağlamaq lazım gələcək: kapitan bütün müştəriləri bizdən uzaqlaşdırır. Belə

¹ Dray Torduqas – Florida yaxınlığında ada

² İspan dənizi – Qərəib dənizinin cənub-şərq hissəsinin köhnə adı

təhqirlərə kim dözər, kim istər ki, axşam evə dönərkən yolu qorxudan əsə-əsə getsin. Lakin mənə elə gəlir ki, əksinə, kapitan bizə xeyir gətirirdi. Doğrudur, müştərilər ondan çəkinirdilər, ancaq heç bir gün keçmirdi ki, kapitan onları yenidən cəlb edirdi. Sakit, ucqar kənd həyatına o nə isə xoş bir həyəcan gətirmişdi. Cavanlar arasında ona hətta pərəstiş edənlər də tapılırdı. Onlar deyirdilər ki, kapitana valehdirlər: “Əsl dəniz canavarıdır, dənizin duzu onun iliklərinə işləyib”.

Onların sözündən belə çıxırdı ki, məhz bizim kapitan kimi adamlar İngiltərəni dəniz valisi etmişdir.

O biri tərəfdən bu adam həqiqətən bizə zərər verirdi. Həftələr həftələri, aylar ayları təqib edirdi; onun ilk gəlişdə verdiyi pul çoxdan qurtarmışdı, təzə xərclik isə vermirdi, atamın da hüneri yox idi ki, ondan pul istəyə. Xərclik barədə söz salan kimi kapitan qəzəblə fısıldamağa başlayırdı; bunu hətta fısıltı adlandırmaq da olmazdı, bu nərilti idi; o elə baxırdı ki, atam davam gətirməyib tez otaqdan çölə sıçrayırdı. Belə təşəbbüslərdən sonra əllərini naçar ovduğunu öz gözümlə görmüşdüm. Bu qorxuhürkünün atamın acınacaqlı vaxtsiz ölümünü xeyli sürətləndirdiyinə şübhə etmərəm.

Bizdə olduğu müddətdə kapitan əynindəki paltarları bir dəfə də olsa dəyişməmişdi. Ancaq çərçidən bir neçə cüt corab almışdı. Şlyapasının bir yanı sallanırdı; küləkli havada bu, çox böyük narahatçılıq törətsə də, kapitan ona toxunmurdu. Burası da yaxşı yadımdadır ki, kaftanı köhnəlikdən lap süzülürdü; yuxarıda, öz otağında kaftanı hey gözəyərdi, nəhayət kaftan lap şolpə olmuşdu.

Heç vaxt heç yana məktub yazmazdı, heç yerdən də məktub almazdı. Heç vaxt kiminləsə söhbət etməzdi. Yalnız həddən artıq sərxoş olanda danışırdı. Bir də, bizdən heç kim, heç vaxt onun öz sandığını açdığını görməmişdi.

Tək bircə dəfə kapitana etiraz etməyə cürət etmişdilər. Bu, bədbəxt atamın ölümündən bir neçə gün əvvəl baş vermişdi.

Bir axşam həkim Livsi xəstənin yanına gəlmişdi. O, xəstəni müayinə edəndən sonra anamın təklif etdiyi naharı tələm-tə-

ləsik yedi və çubuq çəkmək üçün ümumi otağa endi, atının gətirilməsini gözləməyə başladı. Köhnə “Benbou”da tövlə olmadığından at kənddə qalmışdı.

Ümumi otağa onu mən ötürdüm. Şıq geyimli, başında dümağ parik olan, nəcib tərbiyə görmüş bu qaragöz, zərif həkimin bizim aşxanaya gələn yöndəmsiz kənd camaatından bu qədər fərqli olması məni heyran etdi. O, xüsusən bizim bostan uyuğundan – natəmiz, qaraqabaq, yekəpər dəniz quldurundan kəskin seçilirdi. Üst-başı roma bulaşmış kapitan dirsəklərini stola söykəyərək oturmuşdu.

Birdən o çığıra-çığıra öz həmişəki nəğməsini oxumağa başladı.

Bir ölü sandığına on beşi getdi qurban,
Ho-ho-ho, bir şüşə də rom!
İç, iç, onsuz da axır seni yıxacaq şeytan,
Ho-ho-ho, bir şüşə də rom!

İlk vaxtlar elə bilirdim ki, onun oxuduğu nəğmədəki “ölünün sandığı” yuxarıda, kapitanın otağındakı sandığın özüdür.

Bu sandıq tayqıç dənizçi ilə birlikdə tez-tez mənim dəhşətli yuxularıma girərdi. Lakin zaman keçdikcə bu nəğməyə elə adət etmişdik ki, daha o, diqqətimizi cəlb etmirdi.

Bu axşam mahnı həkim Livsi üçün təzə bir şeydi. Hiss etdim ki, ona heç də xoş təsir bağışlamır. Qoca bağban Teylorla yel xəstəliyinin yeni müalicə üsulu barədə söhbəti təzələməzdən əvvəl o, qəzəblə kapitana baxdı. Elə bu vaxt mahnının təsirindən coşmuş kapitan yumruğunu stola çırpdı. Bununla demək istəyirdi ki, səs-səmir kəsilsin, kimsə cıncırını çıxarmasın.

Bir anda hamı susdu. Yalnız həkim Livsi öz xoş söhbətini uca səslə davam etdirir, hər sözdən sonra da çubuğuna bir qullab vururdu. Kapitan qəzəblə ona baxırdı, sonra yumruğunu yenə stola çırpdı, sonra daha kəskin nəzərlərlə baxdı və birdən var gücü ilə çığırdı. Sözlərini də ədəbsiz söyüşlərlə bəzədi:

– Hey, orda, göyertədə duranlar, səsinizi kəsin!
Həkim soruşdu:

– Ser, siz mənimləsiniz? – deyə həkim soruşdu.

Kapitan məhz onunla olduğunu söylədi və təzədən bir söyüş söydü.

– Ser, elə isə sizə tək birçə şey deyə bilərəm, əgər sərxoşluqdan əl çəkməseniz, tezliklə dünyanı ən rəzil oclafaların birindən azad etmiş olacaqsınız.

Kapitan hirsindən ağılı itirdi, yerindən sıçrayıb qatlama dənizçi bıçağına əl atdı və həkimi hədələməyə başladı ki, onu bu saat divara dayayacaq.

Həkim isə heç yerindən qımıldanmadı da, üzünü çöndərmədən, çiyni üzərindən eynilə bayaqkı səsilə, hamı eşitsin deyə, bəlkə bir azca ucadan davam etdi. Sakit və qəti səsle bildirdi:

– O bıçağı bu saat cibinizə qoymasanız, namusuma and içirəm ki, bizim səyyar məhkəmənin birinci sessiyasından sonra dar ağacından yellənəcəksiniz.

Onların gözləri arasında əlbəyaxa döyüş başladı. Lakin kapitan tezliklə geri çəkildi. Bıçağını gizlətdi və döyülmüş köpek kimi mırıldaya–mırıldaya özünü stula yıxdı.

– Ser, indi sizi xəbərdar edirəm. Mənim dairəmdə belə bir hərifin olduğunu biləndən sonra üzərinizdə gecəli–gündüzlü ən ciddi nəzarət qoyacam, – həkim davam etdi. – Mən təkçə həkim deyiləm, həm də hakiməm. Əgər qulağıma sizdən lap kiçik bir şikayət belə çatsa, tutalım, kiməsə qaba bir söz desəniz... lap elə indiki kimi, ən ciddi tədbirə əl atacam, elə edəcəm ki, sizi bu yerlərdən sürgün etsinlər. Sizə ayrı sözüm yoxdur.

Az sonra həkim Livsinin atını gətirdilər. Minib çapdı. Kapitan isə bütün axşamı sakit və dinc qaldı. Bir xeyli vaxt da elə beləcə, bu vəziyyətdə oturdu.

II fəsil

QARA KÖPƏK GƏLİR-GEDİR

Tezliklə qərribə bir hadisə baş verdi ki, bunun da nəticəsində, nəhayət, kapitanın əlindən canımız qurtardı. Ancaq onun özündən xilas olsa da, irəlində görəcəyiniz kimi, zəhlətökən işlərindən xilas ola bilmədik.

Çöldə soyuq qışdı, uzun çatılılı, şaxtalı, qasırgalı bir qış. Bizə əvvəlcədən məlumdu ki, yazıq atam baharı görməyəcək. Vəziyyəti gündən–günə ağırlaşdı. Mehmanxananın bütün işləri mənle anamın boynuna düşmüşdü. Başımız qarışıq olduğundan xoşagəlməz kirayənişinə çox az qayğı göstərirdik.

Şaxtalı bir yanvar günü idi, sübh yenicə açılırdı. Qırovdan limanın başı ağarmışdı. Xırdaca dalğalar nəvazişlə sahil daşlarını yalayırdı. Günəş qalxmağa hələ imkan tapmamışdı, ancaq öz şüalarını artıq, təpələrin zirvəsinə və dənizin sahiləndən uzaq sinəsinə uzatmışdı. Kapitan həmişəkindən tez qalxmış və dənizə yollanmışdı. Yeridikcə köhnə kaftanının gen ətəkləri altında xəncəri atılıb–düşürdü. Mis müşahidə borusunu qoltuğunun altına vurmuşdu, şlyapasını peysərinə itələmişdi. Ağzından çıxan buxar tüstü kimi havada burula–burula yuxarı qalxırdı. Bütün bunlar yaxşı yadımdadır. O, qəzəblə finxıraraq böyük qayanın arxasında gözəndən itdi. Yəqin, həkim Livsi ilə toqquşmasını hələ də unuda bilməmişdi.

Anam yuxarıda atamın yanında idi. Mən isə kapitan qayıdıb gələne kimi süfrəni rahlamalıydım. Birdən qapı açıldı və otağa bu vaxta kimi üzünü görmədiyim bir adam girdi.

Onun rəngi solğundu, sifəti bozarmışdı. Sol əlinin iki barmağı yoxdu. Belindən xəncər asılsa da davakar adama oxşamırdı. Mən həmişə, istər tayqıçlı, istərsə də iki qıçlı dənizçilərə göz qoyurdum, ancaq burası yadımdadır ki, həmin adam məni nə isə təşvişə saldı. Dənizçiyə az oxşasa da, hiss etdim ki, mütləq dənizçi olmalıdır.

Soruşdum ki, sizə nə lazımdır, o, rom tələb etdi. Onun sifarişini yerinə yetirmək üçün otaqdan çıxmaq istəyirdim ki, qonaq stol başında oturdu və məni təzədən yanıma çağırdı. Əlimdə salfet yerimdəcə durdum. O dedi:

– Oğul, bura gəl, yaxın gəl.

Mən ona yaxınlaşdım.

– Bu süfrəni mənim yoldaşım, şturman Billi¹ üçün mü hazırlamısan? – deyə o, gülümsünə-gülümsünə soruşdu.

Cavab verdim ki, şturman Billi-filan tanımıram, süfrəni də kapitan adlandırdığımız kirayənişinlərimizdən biri üçün hazırlamışam.

– Çox gözəl, – dedi, – elə mənim dostum şturman Billiyə də kapitan demək olar. Bunun mətləbə dəxli yoxdur. Onun yanağında çapıq var, özü də, xüsusən içəndə ətrafındakılara qarşı çox nəzakətli olur. Mənim şturman Billim belə oğlandır. Sizin kapitanın da yanağında çapıq var. Özü də sağ yanağında. Deməli, hər şey öz qaydasındadır. Hə, bilmək istəyirəm ki, mənim dostum Billi buradamı, bu evdəmi olur?

Mən kapitanın gəzməyə çıxdığını bildirdim.

– Oğul, o hara, hansı səmtə getdi?

Mən kapitanın hər gün getdiyi yeri, həmin qayanı nişan verdim və dedim ki, yəqin, indilərdə qayıdar.

– İndilərdə, yəni nə vaxt? Bir saatdan sonra? İki saatdan sonra?

O mənə bir neçə sual da verəndən sonra əlavə etdi:

– Hə. Mənim gəlişim dostum Billiyə, içdiyi rom qədər ləzzət verəcək.

Lakin bu sözləri dilə gətirəndə onun üzünün rəngi çox boğulmuşdu. Buna görə də başa düşdüm ki, bu adamla görüş kapitanı o qədər də sevindirməyəcək. O saat da özüm-özümə dedim ki, bunun mənə dəxli yoxdur. Bundan əlavə, belə bir vəziyyətdə tədbir görmək də çox çətindi. Yad adam çöl qapısının ağızını kəsirmişdi, gözü də eşikdə idi. Elə bil pişikdi, siçanı güdüdü.

¹ Billi – Uilyam deməkdir

Həyətə çıxmaq istəyirdim ki, o saat məni hayladı. Gcc tərpendim, solğun sifəti hirsindən qıc oldu və elə bir söyüş söydü ki, mən qorxudan geriyyə sıçradım. O mənimlə əvvəlki kimi gah yaltaqcasına, gah da istehza ilə danışmağa başladı, əlimi çiynimə vurdu, dedi ki, mən yaxşı oğlanam, özüm də hələ ilk nəzərdən ürəyinə yatmışam.

– Mənim bir oğlum var, siz iki damcı su kimi bir-birinə oxşayırsınız, – dedi. – O mənim ata qəlbimin iftixarıdır. Oğlan uşağı hər şeydən əvvəl sözə qulaq asmalıdır, bu – əsasdır. Bəli, oğlum, böyüyün sözüne qulaq asmalıdır. Əgər sən Billi ilə birlikdə dənizə çıxmış olsaydın, bunu qulağında saxlardın, mən də bir sözü iki dəfə deməyə məcbur olmazdım. Billi heç vaxt bir əmri iki dəfə təkrar etməzdi, onunla səfərə çıxanlar da elə... Bax, odur, mənim şturmanım Billi də, qoltuğunda müşahidə borusu gəlir, Allah, sən özün kömək elə! Biz də, gəl, oğul, təzədən zala keçək, qapının dalında gizlənək, Billini sevindirək, qoy bu ona bir sürpriz olsun! Allah, sən özün kömək elə!

Bu sözlərlə o məni qabağına qatıb ümumi otağa apardı, arxasında gizlədib küncə sıxışdırdı. Taybatay açıq qapının dalında görünməz olduq. Bildiyiniz kimi özümü pis hiss edirdim və bir az da qorxurdum, yad adamın özünün də qorxduğunu başa düşəndən sonra bu hiss məni daha da üstələdi. O, xəncərinə əl atıb, onu azca dəstəyindən yuxarı çəkdi; tez-tez udqunurdu, elə bil boğazında ilişib qalmış tikəni udmaq istəyirdi.

Nəhayət, kapitan otağa girib qapını çırpdı və ətrafa göz gəzdirmədən, birbaşa səhər yeməyi hazırlanmış stola sarı getdi.

Yad adam dilləndi:

– Billi! – O, bacardıqca ötkəm və mərdanə danışmağa çalışırdı.

Kapitan geri döndü və düz bizimlə üz-üzə gəldi. Elə bil bir anda sifəti avazıdı, hətta burnu göyərdi. O, qarşısında kabus və ya şeytanın özünü, hətta bundan da bətər bir şey, – əgər beləsi varsa, – görmüş adamı xatırladırdı. Bir anda elə qocaldı və elə büzüdü ki, doğrusu, boynuma alıram ki, ona yazığım gəlirdi.

Yad adam soruşdu:

– Billi, yoxsa moni tanımırsan? Yəni öz köhnə yoldaşını tanımırsan, Billi? – deyə yad adam soruşdu.

Kapitan ağzını açdı, sanki nəfəsi çatmırdı. Nəhayət, dedi:

– Ay səni, Qara Köpək! – deyə yad adam fərəhlənmiş kimi cavab verdi.

– Özüdür ki var! – Qara Köpək köhnə gəmi dostunu, “Admiral Benbou” mehmanxanasında yaşayan öz Billisini görməyə gəlmişdir. Eh, Billi, Billi! İki caynağımı itirəndən bəri, gör nə qədər sular axmış, ay keçib, il dolanmış! – O, şikəst əlini yuxarı qaldırıb çığırdı.

Kapitan dedi:

– Yaxşı! Sən məni izləyib tapdın, budur, qarşıdayam. İndi de görüm məndən nə istəyirsən?

– Billi, hə, səni yaxşı tanıyıram, – deyə Qara Köpək cavab verdi. – Billi, sən haqlısan. Bu gözəl oğlan da çox ürəyimə yatıb, qoy o da mənə bir stəkan rom gətirsin. Biz də istəsən, sən ilə köhnə dostlar kimi oturub, düz-düzünə, səmimi söhbət edək. Necə bilirsən?

Mən bir şüşə rom gətirib gəldim, onlar artıq, kapitan üçün hazırladığım stolun başında üz-üzə oturmuşdular.

Qara Köpək qapıya tərəf, yanpörtü oturmuşdu, bir gözü öz köhnə dostunda, o biri gözü isə qapıda idi.

O əmr etdi ki, çıxıb gedim, qapını da açıq qoyum.

– Oğul, açıq qoy ki, daha açar yerindən baxa bilməyəsən, – deyə, o izah etdi.

Onları ikilikdə qoyub çıxdım, piştaxta dalına keçdim.

Nə qədər çalışsam da, uzun müddət, heç bir şey eşidə bilmədim, anlaşılmaz səslər eşidirdim. Ancaq yavaş-yavaş daha ucadan danışmağa başladılar və nəhayət, tək-tək sözlər, əsasən söyüşlər qulağıma çatdı, bu, kapitanın səsi idi.

Bir dəfə də kapitan çığırdı ki: – Yox, yox, yox, yox! Bu haqda yetər! Eşidirsən?

Sonra yenə ucadan dedi:

– Məsələ dar ağacına gedib çıxsan, onda qoy hamını birlikdə assınlar!

Sonra birdən söyüş yağdırdılar, stolla skamya gurultu ilə yerə aşdı, polad tiyələr cingildədi, kimsə ağrıdan çığırdı, bir dəqiqə keçməmiş Qara Köpəyi qapıya sarı götürülən gördüm. Kapitan onun arxasınca cumdu. Hər ikisinin xəncəri qınından çıxmışdı. Qara Köpəyin sol çiyindən qan axırdı. Qapının ağzında kapitan xəncərini qaldırdı, qaçan adama bir də, ən ağır zərbə endirmək istədi, tiyə bizim “Admiral Benbou”nun yekə lövhəsinə ilişməsəydi, yəqin ki, yaralının başı paralanacaqdı. Lövhənin aşağı tərəfində, çərçivədə indiyə kimi bu zərbənin izi görünür.

Döyüş bununla bitdi.

Qara Köpək yola sıçradı, yaralı olsa da çox tez qaçdı, heç yarım dəqiqə keçmədi ki, təpənin dalında gözdən itdi. Kapitan isə ağlını itirmiş kimi dayanıb qapının böyründəki lövhəyə baxırdı. Bundan sonra əlini bir neçə dəfə gözlərinə çəkdi və qayıdıb içəri girdi.

– Cim, mənə rom ver! – deyə çığırdı.

Bu sözləri deyərək bir balaca sondələdi və yıxılmamaq üçün əlini divara söykədi.

Mən çığırdım:

– Siz yaralanmışsınız?

– Rom, – deyə təkrar etdi, – mən buradan çıxıb getməliyəm. Rom! Rom ver.

Mən rom dalınca qaçdım, ancaq həyəcanımdan stəkani salıb sındırdım və çəlləyin kranını buladım. Səliqə-sahman yaradana, başqa bir stəkana rom tökənə kimi yubandım, elə bu vaxt zalda nəyinsə, ağır bir şeyin gurultu ilə yerə yıxıldığını eşitdim. Tez cumdum və gördüm ki, kapitan tirtap döşəməyə sərilib. Döyüşdən və çığır-bağırdan qorxmış anam da aşağı cumdu. Biz kapitanın başını qaldırdıq. O, hündürdən, çox da çətinliklə nəfəs alırdı. Gözləri örtülü idi, üzünü qıpqırmızı qızarmışdı.

– Aman Allah, – deyə anam çığırdı. – Biabır olduq! İşin bəddiyindən yazıq atan da xəstə yadır.

Heç bilmirdik ki, kapitana necə kömək edək, özlüyümüzdə yəqin etmişdik ki, o, yad adamla vuruşanda ölümcül yaralanmışdır. Mən rom gətirdim və onun boğazına tökməyə çalışdım.

Lakin ağzımı açma bilmədim, dişləri bir-birinə kilidlənmişdi.

Bu vaxt qapı açıldı və xoşbəxtlikdən həkim Livsi içeri girdi. O mənim xəstə atamı yoluxmağa gəlmişdi.

Biz qışqırdıq:

– Həkim, kömək edin. Nə edək? Gören harasından yaralanıb?

Həkim dedi:

– Yaralanıb? Boş sözdür. Mən və ya siz yaralanmışıqsa, o da eləcə yaralanıb. Bu, içki tutmasıdır. Nə etmək olar! Mən ona xəbərdarlıq etmişdim. Missis Hokins, siz ərinizin yanına, yuxarı çıxın. Əgər mümkünə ona heç bir şey deməyin. Mən də bu yaramaz hərfi özünə götürüm. Cim, bura bir ləyəni gətir.

Mən ləyəni gətirəndə həkim onun paltarının qolunu çıxarıb, iri, özəlali qolunu açmışdı. Onun qolunda bir neçə döymə şəkil vardı. Çiyində: “Uğur olsun”, “Yaxşı yol” və “Billi Bonsun arzusu yerinə yetsin” sözləri aydın oxunurdu.

Çiyinə yaxın yerdə əndamına dar ağacından asılmış adam şəklində həkk olunmuşdu. Zənnimizcə, şəkil çox ustalıqla çəkilmişdi.

Həkim barmağı ilə şəkli toxunaraq dedi:

– Burada lap peyğəmbərlik ediblər. Hə, indi də, cənab Billi Bons, əgər sən həqiqətən Billi Bonssansa, görək sən qanın nə rəngdədir... Cim, – o mənə müraciət etdi: – sən qandan qorxmursan ki?

– Yox cənab, qorxmuram.

– Lap əla! Onda ləyəni tut.

O, lanseti götürüb şah damarı çərtdi. Bir xeyli qan axandan sonra kapitan gözlerini açdı və toran baxışları ilə bizi nəzərdən keçirdi. Həkim taniyan kimi qaşları çatıldı. Sonra məni gördü, deyəsən bir azca sakitləşdi. Birdən qızardı, qalxmaq istədi, çığırdı:

– Qara Köpək necə oldu?

Həkim dedi:

– Sizin kürəyinizdə oturmuş o köpəkdən başqa, burada ayrı köpək-zad yoxdur. Yenə çox içmişiniz, bu da içki tutmasıdır, mən axı, sizə qabaqcadan xəbər vermişdim. Ancaq bilin ki, istəməsəm də sizi ölümdən xilas etdim. Hə, cənab Bons...

– Mən, Bons deyiləm, – Kapitan onun sözünü kəsdi.

– Nə eybi! Mənim Bons adında bir dəniz qulduru tanışım var, bu adı sizə asan olduğu üçün verirəm. İndi deyəcəklərimi yadınızda yaxşı saxlayın: bir stəkan rom içsəniz, bu, şübhəsiz, sizi öldürməz, ancaq birindən sonra ikincisini, üçüncüsünü də ötürmək fikrinə düşsəniz, and olsun mənim bu parikimə ki, lap yaxın zamanda gəbərəcəksiniz. Aydındırmı? İncildə deyildiyi kimi, hara lazımsa oraya gedəcəksiniz. İndi yerdən qalxmağa çalışın, yatağımıza kimi sizə kömək edə bilərəm.

Kapitanı böyük çətinliklə yuxarı mərtəbəyə çıxarıb yatağa saldım. O, taqətsiz halda yastığın üstə düşdü. Demək olar ki, huşunu itirdi.

Həkim dedi:

– Yadınızda saxlayın, sizə bunu sonra vicdan əzabı çəkmək üçün deyirəm: “rom” və “ölüm” – sizin üçün bunların mənası birdir.

O, qolumdan yapışıb otaqdan çıxdı, xəstə atamın yanına getdi. Ardımızca qapı örtülən kimi dedi:

– Boş şeydir, o qədər qan aldım ki, kapitan indi uzun müddət sakit dolanasıdır. Bir həftəyə kimi yataqda olar. Bunun həm özünə, həm də sizə xeyri var. Ancaq ikinci tutmadan salamat çıxma bilməyəcək.

III fəsil

QARA NİŞAN

Günortaya yaxın kapitana ürək sərindən içki və dərman apardım. Bayaq onu qoyub getdiyimiz vəziyyətdə uzanmışdı, ancaq başını bir azca yuxarı qovzamışdı. Mənə elə gəldi ki, çox zəifləmişdir, həm də həyəcanlıdır. O:

– Cim, – dedi, – burada səndən ləyaqətli adam yoxdur. Özün də bilirsən ki, sənə qarşı həmişə yaxşı münasibət bəsləmişəm.

Hər ay da dördcə pens gümüş pul vermişəm. Dostum, indi görürsən ki, halım fənadır, xəstəyəm, hamı da məni atıb gedib. Əlbəttə, Cim, sən mənə bir qab rom gətirəcəksən, belə deyilmi? – Axı, həkim...

O, zoif səslə, lakin qəzəblə həkimi söyməyə başladı: – Bütün həkimlər, başiboş, çölsiçanıdırlar, – dedi. – Sizin yerli həkiminiz də elə onların tayıdır, axı onun dənizçilərdən nə başı çıxır? Mən qır tiyanı kimi qaynayan elə isti ölkələrdə olmuşam ki, orada adamlar sarı qızdırmadan tut kimi qırılır, zəlzələlər də torpağı dəniz dalğası kimi çalxalayır. Sizin həkiminizin o yerlərdən heç xəbəri yoxdur. Orada mən ancaq romla keçinmişəm. Hə! Rom mənə et, su, qadın və dost əvəzi olub. Əgər indi mən rom içməsəm, qasırganın sahilə atdığı biçərə köhnə gəmiyə dönəcəyəm. Onda mənim qanım, Cim, sənin və o çölsiçanının – həkimin boynunda qalacaq.

Bunu deyib o yenə söyməyə başladı.

– Cim, bir bax, gör əllərim necə əsir, – deyə o, yanıqlı səslə davam etdi. – Mən əsməmi saxlaya bilmirəm. Bu gün dilimə bir damla rom dəyməyib. Səni inandırırım ki, bu həkim axmağın biridir. Əgər rom içməsəm, Cim, gözümə dəhşətli şeylər görünəcək. Allaha and olsun ki, məni artıq qara basır. Orada, o küncdə, arxamda qoca Flintı gördüm. Onu elə aydın görürdüm ki, lap elə sağlığında olduğu kimi gözlerimin qabağında dayanmışdı. Elə ki, gözümə dəhşətli şeylər görünür, lap vəhşi heyvana çevrilirəm, axı, mən həyatın sərt üzünü görmüşəm. Sizin həkiminiz özü dedi ki, bir stəkan rom mənə zərər verməz. Cim, bir qab roma bir qızıl gineya¹ verirəm.

O getdikcə daha da qızıqır, inadla rom tələb edirdi, mən isə qorxurdum ki, onun səsi atamın qulağına gedib çata bilər. O günü atamın vəziyyəti çox ağırdı, ona tam sakitlik lazımdı. Bir də həkimin dediyi – bir stəkan romun zərəri yoxdur, sözləri məni ürəkləndirirdi.

¹ Gineya – ingilis puludur, təxminən bir qızıl onluğa yaxındır. Adını Afrika sahilində olan Qvinqiyadan almışdır, əvvəllər oradan sikkə basmaq üçün qızıl getirilirdi.

Mən dedim:

– Sizin pulunuz mənə lazım deyil. – Doğrusu, onun rüşvət təklif etməsi nəfsimi təhqir etdi. – Yaxşısı budur, atama borcunuzu verin. Sizə bir stəkan rom gətirərəm, ancaq bilin ki, bu sonuncu stəkan olacaq.

Bir stəkan rom gətirdim, o, stəkanı acgözlüklə əlimdən aldı və son damlasına kimi içdi.

– Hə, bu yaxşı oldu! – dedi. – O saat gözümə işıq gəldi. Dostum, bəs həkim demədi ki, bu çarpayıda nə qədər düşüb qalmaqalıyam?

– Ən azı bir həftə.

– Ay, sənin evin yıxılsın, – deyib o, yerindən sıçradı, – bir həftə ha! Əgər bir həftə burada uzanıb qalsam, onlar üstümə qaranışanı göndərməyə imkan taparlar. Bu adamlar mənim yerimi artıq iyləyib tapmışlar. Bu israfçılar, bu tənbellər özlərinkini qoruyub saxlaya bilmədilər, indi də özgə malına göz dikiblər. Əsl dənizçi belə şey edər? Bax, elə biri mən: pul qədri bilməmişəm, heç vaxt bədxərclik etməmişəm, qazandıqlarımı da israf edib itirmək istəmirəm. Onları yenə azdıracağam. Bu yerlərdən uzaqlaşacaq, onları yenə axmaq yerində qoyub oynadacağam.

Bu sözlərlə o, yavaş-yavaş qalxmağa başladı, çiyindən elə yapışdı ki, az qaldı ağırdan bağırım. Qılçaları ağır kötük kimi döşəmə üzərinə endi. Onun hərərətli nitqi ilə zəif səsi bir-birinə tuş gəlmirdi.

Çarpayıya oturandan sonra uzun müddət dinib-damışa bilmədi, nəhayət, dedi:

– Bu həkim məni lap üzdü, qulaqlarım cingildəyir. Kömək elə uzanım...

Mən əlimi uzadana kimi, o, yatağa yıxıldı və bir müddət dinməzəcə uzandı. Nəhayət, dedi:

– Cim, sən bu gün o dənizçini gördünmü?

Mən soruşdum:

– Qara Köpəyimi?

– Hə, Qara Köpəyi. O, çox pis adamdır, ancaq onu bura göndərənler, ondan da pisdir. Qulaq as: əgər buradan uzaqlaşmaq

mənə müyəssər olmasa və qara nişanı dalımca göndərsələr, bil ki, onlar mənə sandığımı elə keçirmək istəyirlər. Buna görə də gəl sən atı min çap... Sən ki, bunu bacarırsan, elə deyilmi? – Gəl min, yel ol əs ... istəsən lap o lənətə gəlmiş həkimin, siçanın yanına çap... İndi mənə üçün fərqi yoxdur ... ona da ki, bütün matrosları göyörtüyə çağırırsın, – hamını, iclasçıları və hakimləri, – mənə qonaqlarımı “Admiral Benbou” nun içində tutdursun, qoca Flintin bütün dəstəsini, kim sağ qalıbsa hamını, sənuncu nəfərə kimi axırına çıxırsın. Mən birinci şturman idim, bəli, qoca Flintin birinci şturmanı və o yerin harada olduğunu təkcə mən bilirdim. O, Savannada ölüm yatağında olduğu vaxt – necə ki, bu gün mən uzanmışam – onda, özü mənə hər şeyi açdı. İndi görürsən? Ancaq onlar mənə üstümə qara nişanı, Qara Köpəyi və ya tayqıç dənizçini göndərməyincə sən heç bir şey etmə. Cim, ancaq sən hər şeydən çox o tayqıçdan özünü gözlə.

– Bəs o qara nişan dediyin kimdir? – deyə soruşdum.

– Bu çağırış vərəqi kimi bir şeydir, dostum. Elə ki, onu göndərdilər, onda sənə xəbər verərəm. Ancaq əzizim, Cim, sən gözə-qulaqda ol. Söz verirəm bütün var-yoxumu sənə tələm-tələmə bölüşəcəyəm.

Sonra o sərşəmləməyə başladı, səsi də getdikcə zəifləyirdi. Mən dərman verdim, o, dərmanı uşaq kimi qəbul etdi.

– Dənizçilər arasında məndən çox dərmana ehtiyacı olan adam yoxdur.

Bir azdan kapitan dərin yuxuya getdi, mən də onu tək qoyub çıxdım.

Əgər hər şey öz əvvəlki qaydasında getsəydi, deyə bilmərəm, onda mən necə hərəkət edərdim. Ehtimal ki, bildiklərimi həkimə açardım, çünki qorxurdum ki, kapitan ürəyini mənə açdığına peşman olsun və sirri örtüb basdırmaq üçün öldürsün. Lakin vəziyyət dəyişdi. Axşam mənə yazıq atam qəflətən keçindi və biz hər şeyi unutduq. Dərd mənə üstələdi, qonşuların get-gəli, dəfn mərasiminin təşkili, mehmanxanadakı iş-güc bəşməsi elə qatmışdı ki, kapitan barədə düşünməyə və ondan qorxmağa bir an belə vaxtım yoxdu.

Ertəsi gün səhər o, adəti üzrə aşağı endi. Həmişəki vaxtda səhər yeməyinə başladı, ancaq çox iştahsız yeyirdi. Özbaşına qaldığından, zənnimcə, həmişəkindən çox içmişdi. İçdikcə də elə qəzəblə finxırır və fisuldayırdı ki, bir adam cəsarət edib deyə bilmirdi ki, bəsdir, az iç. Axşam, dəfn mərasimi ərəfəsində adəti üzrə sərxoşdu. Matəmə batmış evimizdə onun azgın, vəhşi nəğməsini nifrətlə dinləyirdik. Hələ çox zəif olsa da biz ondan yaman qorxurduq. Onu susdura biləcək vahid adam həkimdi ki, o da çox uzaqda idi: onu bir neçə mil bizdən aralıda xəstə yanına çağırmışdılar. Atamın vəfatından sonra bir dəfə də olsa bizim evin ətrafında görünməmişdi.

Mən dedim ki, kapitan hələ çox zəifdi. Doğrusunu desəm, o nəinki qıvrıqlaşmırdı, hətta gündən-günə daha da üzülürdü. Pirlələri çətinliklə çıxıb-düşür, səndələyə-səndələyə, zalı keçib piştaxtaya yanaşırdı. Hər dəfə dəniz havasını almaq üçün başını qapıdan çölə çıxarırdı, bu zaman əllərilə divardan yapışırdı. Dik dağa dırmaşan adam kimi qırıq-qırıq, çətin nəfəs alırdı.

Mənəmlə heç danışmırdı, deyəsən, bir neçə gün əvvəl sirrini açıb dediyini də unutmuşdu. Ancaq indi zəifliyinə baxmayaraq daha dalaşqan və daha əsəbi olmuşdu. Sərxoş olan kimi xəncərini çıxarıb qarşısında stolun üstünə qoyur, müştərilərə baxmadan öz fikirlərinə və sərşəm düşüncələrinə dalırdı.

Bir dəfə hətta fişırıqla aşiqənə bir kənd mahnısı çalmağa başladı ki, bu da bizi yaman heyrətə saldı. Görünür, həmin mahnını hələ dənizə çıxmazdan əvvəl, gəncliyində oxuyurmuş.

Ertəsi gün, atamın dəfnindən sonra saat üç radələrində çöl qapısında, kandarda durmuşdum. Tutqun, dumanlı və şaxtalı bir gündü. Qüسسə ilə atamı düşünürdüm...

Birdən bir nəfər adamın yolla yavaş-yavaş gəldiyi gözüme sataşdı. Yəqin ki, kordu, çünki əl ağacını yerdə gözdire-gözdire irəliləyirdi. Üzündən asılmış yaşıl sipor gözlərini və burnunu görünməz etmişdi. Qocalıqdan və xəstəlikdən beli bükülmüş bu adam başdan-ayağa köhnə, cır-cındır, başlıqlı dənizçi plaşına bürünmüşdü. Plaş onu daha eybəcər göstərirdi. Mən ömrümdə

bele d h otli adam g rm miŐdim. O, mehmanxana yaxınlığında dayanıb qəribə rəzil bir tərzdə səsini uzada-uzada ucadan, boŐluĐa m raci ton dedi:

– Burada,  z vətəni İngilt roni m dafie edərkən  n qiymətli Őeyd n – g zlerind n məhrum olmuŐ zavallı bir kora, bu saat harada olduĐunu deyəcək mərhəmətli bir insan tapılabarmı? Allah, sən  z n kral Georqa yar ol!

Mən dedim:

– Möhtərəm yol u, siz Qara Təpə limanında “Admiral Benbou” mehmanxanasının yanında dayanmıŐsınız.

– Mən səs eŐidir m,  z  də cavan bir səs, – qoca iyr nc səslə davam etdi. – Xeyirxah cavan oĐlan, əlini mənə ver v  məni bu cv   t r!

Mən əlimi uzatdım. Bu iyr nc səsli, d h otli kor v cud lap kəlbətin kimi əlimdən yapıŐdı.

Mən yaman qorxdım, istədim onu qoyub qa ım. Ancaq kor məni  z n  tərəf  kdi və dedi:

– H , oĐlan, indi məni birbaŐ kapitanın yanına apar.

– Ser, – dedim, – mən, mən, vicdan haqqı d z deyirəm, bilmirəm...

– Bilmir s n? – o qıymıŐdı. – Bəs belə de! Bilmir s n? Bu saat məni onun yanına apar, aparmasan əlini burub qıraram.

O, əlimi elə burdu ki, mən  ıĐırdım.

– Ser, – dedim. – Mən özüm   n yox, sizin   n qorxuram. Kapitan indi h miŐ  olduĐu vəziyyətdə deyil. O, sıyrmaqlınc oturub, yanına bir nəfər Ő xs g lmiŐdi...

O mənim s z m  kəsdi:

– Tez ol, apar!

 mr md  belə sərt, soyuq v  mənfur səs eŐitm miŐdim. Bu səs məni əlimin aĐrısından çox qorxutdu. BaŐa d Őd m ki, kora itaət etməliyəm, onu zala  t rd m. Romun təsirindən məst olmuŐ xəstə dəniz qulduru burada oturmuŐdu.

Kor demir barmaqları ilə əlimdən yapıŐmıŐdı. O  z aĐrılıĐını üstümə salmıŐdı, mən g cl  ayaq  st  dururdum.

MATROS SANDIĞI

– Məni birbaş onun yanına apar, elə ki, məni gördü, çığır ki: “Billi, budur, sizin dostunuzu gətirmişəm”. Əgər çığırmasan, gör sənün başına nə oyun açacağam.

Bunu deyib əlimi elə burdu ki, ağılım başımdan çıxdı. Kor dilənçinin qorxusu mənə kapitanın qorxusunu unutturmuşdu. Zəlin qapısını açıb korun əmr etdiyi sözləri əsə-əsə ucadan dedim.

Zavallı kapitanın gözləri bərəldi və bir anda şərabin təsiri keçdi. Üzündə qorxudan ziyadə müdhiş bir əzab göründü. Yerindən qalxmaq istədi, ancaq yəqin ki, taqəti olmadı. Dilənçi dedi:

– Billi, eybi yoxdur, yerindən qalxma. Səni görməsəm də, barmaqlarının titrədiyini eşidirəm. Gəl işə keçək. Sağ əlini mənə uzat. Oğlan, onun əlini qaldır və mənim sağ əlimə ver.

Hər ikimiz onun əmrini yerinə yetirdik. Mən onun ağacdan yapışmış əli ilə kapitanın ovcuna bir şey basdığımı gördüm. Kapitan da əlini dərhal yumdu. Kor dedi:

– Hə, biz işimizi gördük. – Bu sözlərdən sonra tez məndən əl çəkdi və şikəstə yaraşmayan gözlənilməz bir cəldliklə eşiyə sıçrayıb yola düzəldi. Mən yerimdəcə hərəkətsiz durub, əl ağacımın uzaqlaşmaqda olan taqqıltısını dinləyirdim.

Bir xeyli keçəndən sonra biz özümüze gəldik. Mən onun biləyindən əlimi çəkdim, o isə qolunu yanına salıb ovcundakı şeyə baxdı.

– Düz saat onda! – deyə çığırdı. – Altı saat qalır. Biz onlara göstərerik.

O, yerindən sıçradı, ancaq dərhal səndələdi, əlini boğazına apardı. Bir neçə vaxt beləcə səndələyə-səndələyə özünü saxladı, sonra qərribə bir səs çıxararaq döşəmə üzərinə sərələndi.

Mən cəld ona tərəf atıldım və anamı köməyə çağırdım. Ancaq gecdi, iş işdən keçmişdi. Kapitan, beyninə ani qan sızmasından keçinmişdi. Qərribə burasıdır ki, onun öldüyünü biləndə ağlamağa başladım. Halbuki bu adam heç vaxt xoşuma gəlməzdi, ancaq son vaxtlar ona yazığım gəlirdi. Uzun müddət göz yaş töküb ağladım. Birinci ölümün ürəyimə çəkdiyi dağ hələ soyumamış gözlərim qarşısında ikinci ölüm baş vermişdi.

Əlbəttə, mən bütün bildiklərimi anama söylədim. Bəlkə də bunu bir az əvvəl etməli idim. Biz çox çətin, təhlükəli vəziyyətə düşmüşdük.

Kapitanın pulunun müəyyən hissəsi – əgər bir şeyi qalmışdısa, – əlbət ki, bizə çatmalı idi. Ancaq onun Qara Köpek və kor dilənçi kimi yoldaşları ölənün borclarını ödəmək üçün öz qənimətlərindən heç keçərdilermi? Mən kapitanın ata minərək həkim Livsinin dalınca getmək haqqdakı əmrini yerinə yetirə bilmədim, çünki anamı tək-tənha, köməksiz qoymaq olmazdı. Bu fikir heç ağıma da gəlmirdi. Ancaq biz bundan sonra evdə də qala bilməzdik. Ocaqda közün dəmir tor üzərinə diyirlənib düşməsi, hətta saatın çıxıltısı belə bizi qorxudurdu, ətrafda ayaq səsləri eşidirdik, elə bil kimsə bizə yaxınlaşırdı.

Kapitanın yerə sərələnməmiş cəsədi, mənfur kor dilənçinin hərdəsa yaxınlıqda dolaşmasını, hər an qayıdıb gələ biləcəyini fikirləşdikcə tüklərim ürəşirdi. Yubanmaq olmazdı. Bir qərara gəlməli idik. Hər ikimiz birlikdə, kömək üçün qonşuluqdakı kəndə getməyi qət etdik. Dediymizi elədik. Başaçıq çölə çıxıb saxtalı, dumanlı havada qaçmağa başladıq. Artıq hava qaralırdı.

Kənd cvimizdən görünməsə də bir elə uzaq deyildi, bir neçə kilometr aralıda, qonşu limanın üzboğuz sahilində idi. Kor dilənçi tamam oks tərəfdən gəlmişdi, yəqin ki, gəlidiyi yerə də qayıtmışdı, məsələnin bu cəhəti mənə ürək-dirək verirdi. Yolumuz çox da uzaq deyildi, ancaq biz arabir dayanıb ətrafı dinləyirdik. Hər gün eşitdiyimiz səslərdən başqa bir səs gəlmirdi. Dəniz tığuldayır, meşədə isə qarğalar qarılşaşırdılar.

Kənddə artıq şamları yandırmışdılar. Pəncərələrdən və qapılardan düşən işığın bizi necə sakitləşdirdiyini ömrüm boyu unutmayaçağam. Lakin kənddə aldığımız yardım elə bu oldu. Kənd bəhlindən bircəciyi də bizə qoşulub “Admiral Benbou” mehmanxanasına getmək istəmədi. Ayıb olsun onlara!

Biz də həyəcanımızı bildirdikdə onlar daha çox qorxur, gizlənməyə künc-kənə axtarırdılar. Ömrümdə eşitmədiyim kapitan Flintin adı burada çoxuna tanışdı, hamını da vahiməyə salırdı. Bəziləri, hətta bir dəfə “Admiral Benbou” mehmanxanası yaxınlığında çöl işləri gördüklərini belə yada saldılar. Bu yad adamları onlar qaçaq mal apararlara oxşadıqlarından tələsik evə qayıtmış və qapı-bacanı möhkəm basıb-bağlamağa çalışmışdılar. Birisi, hətta Kita Mağarası adlanan limanda bir yelkənli gəmi gördüyünü söyləyirdi. Buna görə də kapitanın yoldaşlarının adı belə onları vahiməyə salırdı. Kənd sakinləri içərisində bir-iki ürəkli adam tapıldı. Onlar başqa səmtə yaşayan həkim Livsinin dalınca getməyə razı oldular. Lakin heç kim mehmanxananın müdafiəsində iştirak etmək istəmədi.

Deyirlər qorxu sirayətedicidir. Lakin ağıllı tədbirlər adamı qəhrəmanlığa sövq edir. Kənd əhli bizimlə getməkdən imtina etdikdə, anam dedi ki, öz yetim oğlunun pullarını heç də itirmək istəmir.

– Siz könlünüz istəyən qədər çəkinin, Cimplə biz isə siz deyən deyilik. Biz gəldiyimiz yolla da qayıdacayıq. Sizin kimi qohugüclü, enlikürək, cücürəkli kişilərə ar olsun! Biz gedib sandığı açacağıq, lap ölsək də açacağıq... Missis Krossli, qanunla bizə çatacaq pulları qoymaq üçün çantanızı özümlə aparmağa icazə versəydiniz, sizə çox minnətdar olardım.

Əlbəttə, mən anamla gedəcəyimi bildirdim. Hamı çığırdı ki, bu ağılsızlıqdır. Lakin heç kim, kişilərdən bircəiyi belə bizi ötürməyi təklif etmədi. Köməkləri bundan ibarət oldu ki, mənə hər ehtimala qarşı bir dolu tapança verdilər və vəd etdilər ki, bir cüt yəhərli at saxlayacaqlar, belə ki, əgər qaçaqlar bizi təqib etsələr, minib aradan çıxıb bilək. Cavanlardan biri silahlı yardım qüvvəsi almaq üçün ata minib həkimin yanına çapdı.

Təhlükəli yolla evimize qayıtdığımız zaman ürəyim şiddətlə çırpınırdı. Soyuq bir axşamdı. Üfüqdən xeyli qalxmış on dörd gecəlik ay dumanlar içərisində qızarırdı, dəqiqəbədəqiqə rəngi açılır, daha çox parıldayırdı. Bilirdik ki, bir azdan hava tamam açılacaq, aydınlıq düşəcək və geriye dönərkən bizi seçmək o qədər də çətin olmayacaq. Buna görə də tələsirdik. Hasarların

dibi ilə, səssiz və yeyin gedirdik, yolda bizi qorxuya salacaq bir şeyə təsadüf etmədik, nəhayət, “Admiral Benbou” mehmanxanasına gəlib çatdıq.

İçəri girən kimi cəftəni tez saldım. Hələ də Kapitanın meyiti döşəmədə idi, ev boş, kimsəsizdi, biz qaranlıqda nəfəsimizi dərmək üçün bir an dayandıq. Sonra anam piştaxta arxasına keçib şam gətirdi, bir-birimizin əlindən yapışıb ümumi otağa keçdik. Kapitan biz qoyub getdiyimiz vəziyyətdə – arxası üstə düşmüşdü, gözləri açıqdı, bir qolunu yana atmışdı.

– Cim, pərdələri sal, – deyə anam pıçıldadı. – Pəncərədən onlar bizi güdə bilərlər.

Mən pərdələri endirəndən sonra dedi:

– İndi isə... sandığın açarını axtarıb tapmalıyıq... Ancaq kim ona toxunmağa cəsarət edər...

Bu sözləri deyərkən o, içini çəkdi...

Mən dizlərim üstə çökdüm. Döşəmə üzərində kapitanın əlinin yanında doyurucu bir kağız vardı. Kağızın bir üzü qaralmışdı. Şübhəsiz bu, elə həmin qara nişan idi. Kağızı qaldırdım, o biri kəndə gözəl, aydın xətlə bu sözlər yazılmışdı: “Axşam saat ona kimi sənə möhlət veririk”.

Mən dedim:

– Ana, saat ona kimi vaxt veriblər.

Elə bu an bizim köhnə saatımız zəng çalmağa başladı. Qəflət kəsdən bərk diksindik. Ancaq bu səs eyni zamanda bizi sevindirirdi, çünki hələlik saat altını vururdu. Anam dedi:

– Cim, yubanma, açarı axtar.

Kapitanın ciblərini bir-bir axtardım. Bir neçə xırda pul, üskük, bəp və yoğun bir iynə, kağıza bükülü bir parça tütün, ucundan dişləmişdilər, əyri dəstəkli bıçaq, cib kompası, çaxmaqdaşı – tapılanları bunlardı. Mən artıq ümidimi itirməyə başlamışdım...

Anam dedi:

– Bəlkə boynundan asıb?

Canımı dişimə tutub onun köynəyinin yaxasını cırdım. Açar, doğrudan da, boynundan asılmışdı. Açar keçirilmiş qatranlı ciyəni kapitanın öz bıçağı ilə kəsdim.

Sevinc hissi ürəyimizi ümidlə doldurdu və biz tələsik, kapitannın neçə aydan bəri yaşadığı darısqal otağa qalxdıq, sandıq gəldiyi gündən buradaca dururdu.

Xarici görünüşünə görə bu adi matros sandığı idi. Sandığın qapağı üzərinə qızmış dəmirle "B" hərfi həkk olunmuşdu. Künc-konəsi, yəqin, çox işləndiyindən yeyilmiş və qırılıb tökülmüşdü.

– Açarı bura ver, – deyə anam dilləndi. Qıfılı çox çətinliklə də olsa açdı və bir anda sandığın qapağını qaldırdı.

Üzümüze vuran qatran və tənəki qoxusundan nəfəsimiz da-rıxdı. Hər şeydən əvvəl nəzərimizi yaxşıca təmizlənmiş və ütülənmiş, təzə, gözəl kostyum cəlb etdi. Anamın dediyinə görə onu heç birçə dəfə də əyninə geyməmişdilər. Kostyumun altında bir yığın xırda–para şeylər vardı: kvadrant¹, tənəkə, su parçası, bir neçə dənə qara tənəki, iki ədəd nəfis tapança, bir parça xalis gümüş, qədim ispan saati, əsasən xaricdə istehsal olunmuş qiymətli ucuz bir neçə xırda–xuruş, miss sağanaqlı iki kompas, Vest-Hinddən gətirilmiş beş ya altı qəribə balıqqulağı. Mən sonra tez-tez fikirləşirdim ki, cinayətkarlara məxsus belə sərsəri, təhlükəli həyat sürən kapitan görəni niyə bu balıqqulaqlarını özü ilə gəzdirmiş?

Gümüş parçasından və bir neçə xırda–xuruşdan başqa, heç bir qiymətli şey tapmadıq, bunlar isə bizə lazım deyildi. Sandığın dibində, şeylərin altında bir denizçi plaşı vardı ki, bu da bir çox sahillərin şor suyundan ağarmışdı. Anam plaşı tələsik bir kənara atdı və biz sandığın dibindəki axırncı şeyləri gördük. Bu, müşəmbəyə bükülmüş bir bağı – içərisindəkilər də yəqin ki, kağız-kuğuz idi; bir də giş torba – torbanın içində nə isə vardı, cingiltisindən qızıla oxşayırdı.

– Mən bu quldurlara necə namuslu bir qadın olduğumu sübut edərdəm. Ancaq öz borcumu götürəcəyəm, mənə bir fartinq² də artıq lazım deyil. Missis Krosslinin çantasını bəri tut!

¹ Kvadrant – səma cismlərinin məsafəsini ölçmək üçün alət

² Fartinq – xırda ingilis pulu

Anam pulları saymağa başladı. Onları kisədən çıxarıb əlimdə tutduğum çantaya atırdı. Bu, vaxt alan çətin bir işdi. Burada müxtəlif ölkələrin cürbəcür pulları bir yerə toplanmışdı. Dublonlar¹, luidorlar, gineyalar piastrlar və başqa mənə məlum olmayan pullar bir-birinə qarışmışdı. Gineya hamısından azdı, anam isə yalnız bunları saya bilirdi.

O, kapitanın bizə verəcəyi pulların yarısını saymamışdı ki, birdən anamın qolundan yapışdım. Sakit şaxtali havada eşitdiyim səsdən damarlarımdakı qan dondu. Bu, donmuş yerə dəyən korun dəyənəyinin səsi idi. Səs yaxınlaşırdı, biz də nəfəsimizi qı-sıb dinləyirdik. Mehmanxananın qapısına bərk bir zərbə dəydi, sonra dəstəyi əlləşdirdilər, cəftə cingildədi – dilənçi içəri girmək istəyirdi. Eşikdə və içəridə səs-səmir kəsildi, sükut çökdü. Nəhayət, yenə də ağac tappıltısı eşidildi. Səsin uzaqlaşması və tezliklə tamam kəsilməsi bizi sonsuz dərəcədə sevindirdi. Mən dedim:

– Ana, pulları yığışdır, götür, qaçaq. Bilirdim ki, qapının içəridən bağlı olması kuru şübhəyə salmışdır. Onun öz dəstəsini bura yığıb gətirəcəyindən qorxurdum.

Yaxşı ki, qapını içəridən bağlamışdım. Yalnız dəhşətli kuru tanıyan adam mənə başa düşə bilər.

Anam qorxudan uçunsa da, bizə çatacaq puldan artıq götürmək istəmir, ancaq heç bir vəchlə aza da razı olmurdu. O deyirdi ki, – hələ heç yeddi də deyil, bir aləm vaxtımız var. O öz haqqını başa düşür və heç kimə güzəştə getmək fikrində deyil. Bu barədə o mənimlə möhkəm mübahisəyə girişmişdi ki, birdən haradasa uzaqda, təpənin başında ahəstə fit verdilər.

O saat mübahisəni kəsdik. O, ayağa sıçrayaraq dedi:

– Mən yalnız saydıqlarımı götürəcəyəm.

– Mən də hesab düz olsun deyə bunu götürürəm, – deyib müşəmbəyə bükülmüş kağız-kuğuzu aldım.

¹ Dublon – hal-hazırda işlənməyən ispan qızıl puludur. Plastr – qədim ispan gümüş puludur. Luidor – üstündə kral Lüdoviqlərdən birinin şəkli olan fransız qızıl puludur.

Bir dəqiqə keçmiş biz artıq əl havasına aşağı endik. Şam boş sandığın böyründə qalmışdı. Qapını açdım və biz yola çıxdıq. Bir an belə vaxt itirmək olmazdı. Duman sürətlə seyrəlirdi. Təpələr parlaq ay işığına bürünmüşdü. Yalnız dərənin dibi və mehmanxananın qapıları ətrafında, sanki bizim qaçışımızın izini itirmək üçün sıx duman pərdəsi tüstülənirdi. Ancaq yolun yarısında, təpənin aşırımından bir az aşağı biz mütləq ay işığı zolağına düşəcəkdik.

Bu hələ harasıydı! Üstəlik bir də uzaqda tələsik addam səsləri eşitdik.

Geriyə çönəndə gördük ki, arxadan bizə bir alov yaxınlaşmaqdadır. Alov atılıb-düşürdü, görünür, kimsə əlində fənər tutmuşdu.

Birdən anam dedi:

– Əzizim, sən pulları götür qaç. Mənim halım xarabdır, hiss edirəm ki, bu saat yıxılacağam.

“Hər ikimiz məhv olduq”, – deyə yəqin etdim. Qonşularımızın qorxaqlığına lənət yağdırırdım. Düzlüyünə və xəsisliyinə, keçmiş cəsaretinə və indiki zəifliyinə görə bədbəxt anama acığım tutmuşdu.

Xoşbəxtlikdən yolumuz hansı bir körpününsə böyründən keçirdi. Anam səndələyirdi. Mən ona kömək etdim və birtəhər aşağı sahile düşürtdüm. O, dərindən nəfəs çəkdi və başını çiyinə söykədi. Bilmirəm haradan mənə güc gəldi. Onu sahille sürüyə-sürüyə körpünün altına saldım. Deyim ki, bütün bunları ağına-bozuna baxmadan etdim, çox da nəzakətli olmaq qeydində qalmadım. Körpü çox alçaq olduğundan onun altında ancaq iməkləyə-iməkləyə hərəkət etmək mümkündürdü. Mən lap körpünün altına süründüm, anam isə görsənirdi. Bu yer mehmanxanadan beş-on addım aralı idi.

KORUN ÖLÜMÜ

Görünür, marağ qorxudan üstündür. Mən bir yerdə qərar tuta bilmədim. Üsulluca çəmənlüyə çıxıb nəfəsotu kolunun dalında gizləndim. Buradan mehmanxanadakı yolu aydın görürdüm.

Müşahidə mövqeyimdə təzəcə dayanmışdım ki, gördüm düşmənlər gəlir. Onlar yeddi ya səkkiz nəfər idilər. Başmaqlarını yerə döyərək yeyin irəliləyirdilər. Əlində fənər tutmuş adam qabağa düşmüşdü. Onun ardınca addımlayan üç nəfər əl-ələ tutmuşdu. Ətraf duman olsa da ortada gələnə tanıdım. Bu, kor dilənçi idi. **Sonra da** onun səsinə eşitdim və bildim ki, səhv etmişəm.

O çıxırdı:

– Qapını sındırın!

– Baş üstə ser, – iki ya üçmü adam ona cavab verdi.

Onlar “Admiral Benbou”nun qapısına hücum etdilər. Əli fənərli adam arxada gedirdi. Qapıya çatanda durub pıçılداşmağa başladılar. Yəqin qapının açıq olması onları heyrətləndirirdi. **Sonra yenə** korun əmrləri eşidildi. Onun kəskin və rəncidə səsi getdikcə daha da ucalırdı.

– Evə, evə girin, – deyə o çıxırır, yoldaşlarına yubandıqları üçün lənət yağdırırdı.

Gələnlərin dördümü ya beşimi içəri keçdi, ikisi əcaib korla yol üstündə durdu. Bir neçə dəqiqə sükut içərisində keçdi. **Sonra heyretli qışqırıq** eşidildi və içəridən kimsə çıxırdı:

– Billi ölmüşdür.

Kor bunları yubandıqlarına görə yenə söydü.

– Ay avara tənbellər, üst-başını axtarın, iki-üç nəfər də sandığın dalınca yuxarı qalxsın, – deyə əmr verdi.

Köhnə pilləkənimizdə onların başmaqlarının tappıltısı eşidildi, bu səslərdən bütün ev lərzəyə gəldi. **Sonra yenə heyret ifadə edən** çıxırtilar eşidildi. Kapitanın pəncərəsi taybatay açıldı, qırılmış şüşələr cingilti ilə aşağı səpələndi. Pəncərədən bir nəfər dı-

şarı boyladı. Ay işığında onun başı və çiyinləri aydın görünürdü. O aşağıda yol üstündə durmuş kor dilənçiyə bağlıdır:

– Hey, Pyu, bizdən qabaq buraları araşdırmışlar!.. Kim isə sandığın altını üstünə çevirmişdir!

Pyu bağırdı:

– O şey yerindədir?

– Pullar buradadır.

Kor çığırdı:

– Pul cəhənnəmə, mən Flintin kağızlarını soruşuram.

– Kağız gözümə dəymir.

– Ey, aşağıdakılar, meyitin üstünü axtarın, – deyə kor yenə bağırdı.

Quldurlardan biri – yəqin, kapitanın meyitini axtarmaq üçün aşağıda qalan – mehmanxananın qapısında göründü:

– Onu bizdən əvvəl ələk-vələk eləyiblər, bizə bir şey qalmayıb.

– Bizi mehmanxana sahibləri qarət etmişlər. Bu o küçüyün işidir! – deyə Pyu çığırdı. – Heyf ki, mən onun gözlərini ovmadım... Onlar bir az əvvəl burada imişlər. Mən gələndə qapı içəridən bağlı idi. Uşaqlar, axtarın onları! Bütün dəlmə-deşiyyəni axtarın.

Pəncərədən boylanan adam dedi:

– Elədir, onlar burada imişlər. Şamı da yana-yana qoymuşlar.

– Axtarın, axtarın! Evin altını üstünə çevirin! – Pyu dəyənəyini yerə vura-vura təkrar edirdi.

Beləliklə, bizim köhnə mehmanxanamızda bir vurheşir başladı ki, gəl görəsən! Hər yerdə ağır addım sosləri eşidilirdi. Avadanlıq para-tikə olub tökülür, aşağıda və yuxarıda qapılar çırpılır, gurultu ətraf qayalara əks-səda yayırdı. Ancaq bütün bunlar əbədi! Quldurlar bir-bir çölə çıxır, bizi heç yerdə tapmadıqlarını kora bildirirdilər.

Bu an uzaqdan yenə fit səsi eşidildi. Bu həmin fitdi, kapitanın pullarını saydığımız zaman anamı və mənə qorxudan fit. Bu dəfə iki kərə fit verdilər. Əvvəl elə güman etmişdim ki, bununla kor

yoldaşlarını çağırır. Ancaq indi fitin kənd səmtində olan təpədən gəldiyini hiss etdim və başa düşdüm ki, bu quldurlara təhlükə olduğunu bildirir. Birisi dedi:

– Bu Derkdir. Eşitdiniz – iki dəfə fit çaldı. Uşaqlar, qaçmaq lazımdır.

Pyu çığırdı:

– Qaçmaq mı? Sarsaqlar! Derk axmaq və qorxaqdır, həmişə də belə olub. Derkə əhəmiyyət verməyin. Onlar haradasa, lap yaxındadırlar. Uzağa qaça bilməzlər. Gərək onları tapasınız. Axtarın, köpəklər! Axtarın! Bütün dəlmə-deşiyyəni axtarın! Lənət sənə kor şeytan! Kaş gözlərim salamat olaydı!

Bu səs quldurları bir az ürəkləndirdi. İki nəfər meşəyə girib ağacların arasını axtarmağa başladı, ancaq onlar bu işi çox könnülsüz edirdilər. Mənə elə gəlir ki, axtarışdan çox qaçıb xilas olmaq barədə fikirləşirdilər. Qalanlar da özlərini itirərək yolun ortasında dayanmışdılar.

– Siz də axmaqcasına maymaqlıq edirsiniz, axı bizim əlimizdə böyük bir sərvət var! Əgər siz bu kağızı tapsanız kralın özündən də varlı olacaqsınız. Kağızlar buradadır, iki addımlıqda, siz isə baş qaçırsınız və qaçmaq istəyirsiniz. İçərinizdə birçə nəfərin cəsəreti çatmadı ki, qara nişanı Billiyə çatdırsın. Bunu mən, kor, boynuma çəkdim. İndi də sizin ucbatınızdan bütün səadətlərimi itirirəm. Sizin fərasətsizliyinizdən bir stəkan şərab içmək üçün dilənməliyəm. Halbuki, mən karetdə gəzə bilərəm.

Kim isə donquldandı:

– Dublonlar ki, bizdədir.

– Kağızı isə görünür, gizlədiblər, – başqa birisi əlavə etdi. – Pyu, pulu götür, bəsdir, özündən çıxma.

Pyu həqiqətən cin atına minmişdi. Quldurların son etirazı onu lap dəli etdi. Özünü-sözünü bilmədən dəyənəyini qaldırdı və sağa-sola hərleyərək yoldaşlarını yağlıca kötəklərə qonaq elədi.

Onlar da öz növbəsində bu zalım adama ağızlarına gələni dedilər, onu təhdid etməyə başladılar. Onlar dəyənəyi korun əlindən almağa çalışırdılar.

Bu savaşa bizi xilas etdi.

Savaşın qızgın vaxtı kənd tərəfdən, təpənin üstündən çapmaqda olan atların tappılması eşidildi. Həmin dəqiqə də uzaqda hasarın dalında od parladı və tapança açıldı. Bu – axıncı xəbərdarlıq idi. Bu, təhlükənin yaxında olduğunu bildirirdi. Quldurlar hərəsi bir tərəfə dağılıdı. Bir neçəsi dənizə sarı, sahilə, başqaları yuxarı, təpəyə üz tutub qaçdılar. Yarım dəqiqə keçmiş Pyu yol üstündə tək qaldı. Quldurlar onu tənha qoyub getdilər. Bəlkə qorxuya düşdüklərindən onu yaddan çıxarmışdılar, ya da savaşın və döyüşün əvəzini çıxmaq üçün qəsdən tək qoyub getmişdilər. O, tək-tənha olduğunu biləndən sonra ağacını qeyzlə yerə döydü və əllərini irəli uzadaraq yoldaşlarını çağırırdı. Ancaq bir an keçmiş yolu tamam itirdi, dənizə tərəf getməkdənsə, kəndə sarı qaçmağa başladı.

Bir neçə addım aralı ötüb keçdi, qaçır və ağlaya-ağlaya deyirdi:

– Conni, Qara Köpək, Derk... – başqa adları da dilə gətirirdi. – siz qoca Pyuny atıb getməzsünüz, əziz yoldaşlar, siz axı qoca Pyunu tək qoymazsınız.

Tappılma səsi isə getdikcə yaxınlaşırdı. Beşmi ya altımlı atlı gəlirdi, onları ay işığında görmək çətin deyildi. Onlar təpənin döşü ilə dördnala çapırdılar.

Bu yerdə kor hiss etdi ki, düz getmir. Çığıraraq geri döndü və düz yol kənarındakı xəndəyə sarı qaçdı, bir göz qırpmında ora yıxıldı. Ancaq tez qalxdı, ağılı itirmiş kimi yenə dırmaşıb yola çıxdı, o saat da hamıdan qabaqda çapan atın ayaqları altına düşdü.

Atlı onun böyründən ötmək istəsə də bacarmadı, iş işdən keçmişdi. Korun bağırtısı gecənin zülmətini yırdı. Atın dörd ayağı onu əzib xəşil etdi. O, əvvəl yanakı düşdü, sonra üzü üstə çevrilib hərəkətsiz qaldı.

Mən yerimdən sıçradım və atlıları səslədim. Onlar baş vermiş bədbəxtlikdən özlərini itirmiş halda atların cilovunu çəkib durdular. Mən o saat onların hamısını tanıdım. Kənddə həkim Livsinin dalınca getməyi boynuna çəkmiş oğlan hamıdan arxada gəlirdi. O biri atlılar isə sahil mühafizə dəstəsinin gözetçiləri idi.

Oğlan yolda onlarla rastlaşmışdı. Yaxşı ki, mühafizə dəstəsinə köməyə çağırmaq ağına gəlmişdi. Kitta Mağarasında bir yelkənli gəminin görünməsi xəbəri mühafizə dəstəsinin rəisi mister Dansın qulağına bir az əvvəl gəlib çatmışdı. Kitta Mağarasına gedən yol bizim mehmanxananın qabağından keçirdi. Buna görə də Dans öz dəstəsilə ora çaparkən yolda oğlana rast gəlmişdi. Bu xoşbəxt təsadüf isə anamla mənə labüd ölümdən xilas etmişdi.

Pyunun canı o saat çıxmışdı. Anamı kəndə apardıq. Orada üzünə soyuq su çilədilər, burnuna ətirli duz tutdular. Bundan sonra anam özünə gəldi. Keçirdiyi sarsıntılara baxmayaraq hey şikayətlənirdi, kapitanın pullarından qanunla bizə çatacaq məbləği götürə bilmədiyinə heyfələnirdi.

Bu vaxt sahil mühafizə nəzarətçisi Dans öz dəstəsilə birlikdə Kitta Mağarasına çapıb getmişdi. Gözətçilər atdan düşüb təpənin döşü ilə asta-asta enirdilər, arabir yedəklərinə gedən atların cilovunu çəkərək saxlayır, quldurların pusquda durmalarından ehtiyat edirdilər. Buna görə də onlar limana çatanda, gəmi sahilədən çox uzaq olmasa da, artıq lövbər qaldırmışdı. Dans onu səslədi. Gəmidən ona cavab verdilər, məsləhət gördülər ki, kölgəyə çəkilsin. Əgər çəkilməsə yaxşı qurşun payı ala bilər. Bu sözlərdən sonra onun çiyini üzərindən vıyılı ilə bir güllə keçdi.

Bir azdan gəmi burunu keçib gözəndə itdi.

Mister Dans sahilə dayanmışdı, özünü, onun öz təbirincə desək, lap “sudan kənara atılmış balıq kimi” hiss edirdi. O, B...yə tez adam göndərdi, tapşırırdı ki, dənizə kutter¹ çıxartsınlar.

– Ancaq bütün bunlar nahaqdır, – dedi, – çünki quldurlar çoxdan aradan çıxmışlar, onlara çatmaq mümkün deyil. Yalnız bir şeydən razıyam ki, cənab Pyu cəzasına çatdı.

Mən kor barədə ona məlumat verməyə macal tapmışdım.

“Admiral Benbou” mehmanxanasına biz birlikdə qayıtdıq. Mehmanxana bərhad olmuşdu. Quldurlar mənə və anamı axtarırkən hətta divar saatını belə qoparıb atmışdılar. Düzdür, onlar ka-

¹ Kutter – tək dorlu gəmi

pitanın pul kisəsindən və bizim kassamızdakı bir neçə gümüş puldan savayı bir şey aparmamışdılar, ancaq mən dərhal başa düşdüm ki, biz iflasa uğramışıq.

Mister Dans uzun müddət heç bir şey başa düşmədi. Buna görə də məni sorğu-suala tutmuşdu.

– Sən deyirsən ki, pulları yığıb aparmışlar? Hokins, onda bir məni başa sal, elə isə istədikləri nə imiş? Bəlkə ayrı pulları axtarırmışlar?

– Xeyr, ser. Pul üçün gəlməmişdilər. Onların axtardıqları şey, burada mənim yan cibimdədir. Doğrusunu desəm, mən bu düyüncəni daha mötəbər yerə qoymaq istərdim.

– Düz deyirsən, oğlum, düz deyirsən. İstəyirsən onu ver mən gizlədim.

– Mən onu həkim Livsiyə vermək istərdim, – deyə sözə başladım.

– Lap yaxşı, – o, fikrimi bəyəndi. – Düz eləyərsən. Livsi həm yaxşı adamdır, həm də həkimdir. Gərək mən özüm də onun, ya da skvayrın yanına gedib baş vermiş əhvalat barədə müfəssəl məlumat verim. Axı, hər halda Pyu tələf olmuşdur. Mən buna heç təəssüflənmirəm də. Ancaq birdən birisi yandan çıxıb məni – Kral gömrükxana nəzarətçisini onun ölümündə günahlandırdı, nə bilmək olar! Hokins, bilirsən nə var? Gəl bir yerdə gedək. İstəsən səni də özümlə apararam.

Mən öz təşəkkürümü bildirdim. Biz atları qoyub gəldiyimiz kəndə yollandıq. Mən anamla salamatlaşana kimi hamı ata minmişdi.

Mister Dans dedi:

– Doqger, sən atın hamısından qıvrıqdır. Bu oğlanı tərkinə mindir.

Mən Doqgerin tərkinə oturub kəmərimdən yapışdım, nəzarətçi o saat əmr verdi, biz yola düzəldik və dəstəməz çapa-çapa həkim Livsinin evinə yollandı.

VI fəsil

KAPİTANIN KAĞIZLARI

Bütün yolu çaparaq getdik və nəhayət, həkim Livsinin evinin qabağında durduq. Evin fasadı zülmət içərisində idi.

Mister Dans buyurdu ki, atdan düşüb qapını döyüm. Doqger üzəngini ayağıma sarı itələdi ki, düşmək asan olsun. Səsə qulluqçu qız çıxdı. Mən soruşdum:

– Həkim evdədirmi?

– Yox, evdə deyil, – qız cavab verdi. – Günortadan keçmiş qayıtdı, indi isə malikanəyə gedib, orada skvayr ilə bir yerdə nahar edəcək və axşamı da onunla birlikdə keçirəcək.

Mister Dans dedi:

– Elə isə birbaşa ora gedirik.

Malikanə çox uzaqda deyildi. Mən hətta heç ata da minmədim. Doqgerin üzəngisindən yapışıb yanınca yüyürdüm.

Parkın qapıları göründü. Ay işığına bürünmüş xiyaban yarpaqsız ağaclarla əhatə olunmuşdu. Bu yol uzaqda ağaran imarətə gedib çıxırdı. Binanı köhnə, geniş bağ əhatə edirdi. Mister Dans atdan sıçrayıb məni evə sarı apardı. Bizi yubatmadan tez içəri buraxdılar.

Nökər bizi xalça döşənmiş uzun koridorla birbaşa iş otağına apardı. Burada divarlara söykənmiş kitab şkaflarının üstündə çoxlu heykəllər vardı. Skvayr ilə həkim Livsi gurhagur yanan buxarının qarşısında oturub çubuq çəkirdilər.

Skvayrı heç belə yaxından görməmişdim. Bu, uzun səyahətlərdən iri, sərt üzü kobudlaşmış, qırıq, boyu altı futdan uca, hündür, cüssəli bir kişi idi. Oynaq qara qaşları, kinli olmasa da, bir qədər təkəbbürlü və tündməcəz olduğuna dəlalət edirdi.

Skvayr təmkinli və kübar bir tərzdə dilləndi:

– Buyurun, mister Dans, axşamınız xeyir.

Həkim də baş əyərək dedi:

– Axşamınız xeyir, Dans. Cim, dostum, səni də xoş gördük. Siz hara, bura hara?

Gömrükxana nəzarətçisi şax durub əllərini yanlarına saldı və başımıza gələn macəranı bir-nəfəsə söylədi. Əhvalatı dinlədikcə bu iki centlmenin bir-birinə necə böyük heyrətlə baxdıqlarını görə bilərsiniz. Onlar elə maraqla dinləyirdilər ki, hətta çubuq çəkməyi belə unutmuşdular. Gecəyanı anamın tək-tənha evə qayıtdığımı eşidəndə həkim Livsi əlini dizinə çırpdı, skvayr isə “afərin” deyərək bağırib öz uzun çubuğunu buxarının şəbəkəsinə çırpdı, çubuq tən bölündü. Mister Treloni (bildiyimiz kimi skvayrın adı belə idi) oturduğu kreslodan qalxaraq otaqda gəzişirdi. Həkim isə sanki daha yaxşı eşitmək üçün kirsənlanmış parikini başından götürmüşdü. Qara saçları qısaca qırılmış həkim Livsi pariksiz qərribə görünürdü.

Nəhayət, mister Dans sözünü bitirdi. Skvayr dedi:

– Mister Dans, siz nəcib bir adamsınız. Qəddar qanıçənlərdən birinin işini bitirməklə siz şərəfli bir iş görmüşünüz. Belə adamları tarakan kimi basıb öldürmək lazımdır! Zənnimcə, Hokins özü də cəsəratli oğlandır. Hokins, o zəngi çal. Mister Dans görəək pivə içsin.

Həkim dedi:

Cim, deməli, onların axtardıqları şey indi burada, sənın üstündədir.

– Hə, budur! – deyib müşəmbəyə bükülü düyünçəni ona uzatdım.

Həkim düyünçəni alıb o tərəf-bu tərəfini nəzərdən keçirtdi. Görünür, maraqla ona aman vermir, tez açib baxmaq istəyirdi. Lakin səbrini basaraq özünü saxladı və düyünçəni təmkinlə cibinə qoyub dedi:

– Skvayr, Dans pivəsini içəndən sonar şübhəsiz vəzifə başına qayıtmalıdır. Cim Hokins isə mənim yanımda gecələyəcək. İcazə versəydiniz onun üçün axşam yeməyinə bir soyuq paştet gətizdirərdim.

– Əlbəttə, xahiş edirəm, Livsi, – deyərək skvayr cavab verdi, – Hokins bu gün paştətdən daha qiymətli bir mükafata layiqdir.

Balaca stollardan birinin üstünə bir yekə nimçə göyərçin paşteti qoydular. Yaman acdım. Buna görə də ləzzətlə şam et-

dim. Bu müddətdə Dans bir çox yeni təriflər eşitdi, sonra da çıxıb getdi.

Həkim dedi:

– Bəs belə işlər, skvayr.

– Bəs belə işlər, həkim.

Həkim Livsi gülümsədi:

– Hə, ikimiz də birdən dedik. Siz, əlbəttə, Flint haqda eşitmisiniz?

– Flint haqda eşitmişəmmi? – deyərək skvayr səsini ucaltdı, – Flint haqda eşidib-eşitmədiyimi soruşursan? O, bu vaxta kimi dənizdə üzən quldurların ən qəddarı, ən qanıçəni idi. Qara saqqal, Flintlə müqayisədə uşaqdı. Tspanlar¹ onun adı gələndə əsim-əsim əsirdilər. Ser, sözün düzü, mən bəzən Flintin mənim həmvətənim olması ilə fəxr edirəm. Bir dəfə Trinidad yaxınlığında, lap uzaqda onun yelkənlərinin tənəsini gördüm, bizim kapitan elə qorxdı ki, o saat gəminin başını çevirib – Port-of-Speynə² qayıtdı.

Həkim dedi:

– Onun barəsində mən burada, İngiltərədə eşitmişdim, ancaq bir sual ortaya çıxır. Onun pulu varmı?

– Pulumu? – skvayr ucadan soruşdu, – Bəs siz Dansın söylədiklərini eşitmədiniz? Bu yaramazlar puldan başqa nə axtara bilərdilər? Puldan başqa onlara nə lazımdır? Bundan ötrü canlarından keçirlər.

Həkim dedi:

– Biz indicə onların nəyə görə canlarından keçmələrini öyrənərik. Siz elə qızıqmışsınız ki, mənə ağzımı açmağa macal vermirsiniz. Mən bir şeyi aydınlaşdırmaq istərdim: fərz edək ki, burada, cibimdə bir açar var. Bu açar vasitəsilə Flintin gizlətmiş olduğu dəfinənin yerini öyrənmək olar. Ancaq burası var ki, görün o dəfinəni axtarmağa dəyəirmi?

¹ İngiltərə XVIII əsrdə İspaniya və Fransa ilə, XVII əsrdə isə Hollandiya ilə müharibə edirdi. Romanın bezi personajlarının ispanlara, fransızlara və hollandiyalılara qarşı çıxışları bu münasibətlərdən doğur.

² Port-of-Speyn – Qərrib dənizindəki Trinidad adalarının mərkəzi

– Ser, necə yeni dəyər! – skvayr çığırdı. – Qulaq asın! O dəfinənin açarı, sizin dediyiniz kimi əlimizdə olsa, mən Bristol gəmiçilərindən bir gəmi kirə alıb, sizi də, Hokinsi də özümlə götürər, həmin dəfinəni əldə etmək üçün səyahətə çıxaram, bu işə lap bir il sərf etmək lazım gəlsə belə axtararam.

Həkim dedi:

– Çox yaxşı, elə isə Cim razı olarsa, gəlin, düyünçəni açaq. Bunu deyib düyünçəni qarşısındakı stolun üstünə qoydu.

Düyünçəni möhkəm tikmişdilər. Həkim öz avadanlığını saxladığı yeşiyi açıb cərrahiyyə qayçısı ilə düyünçənin saplarını kəsdi. Düyünçədə iki şey vardı: bir dəftər, bir də bağlı möhürlü zərf.

– Əvvəlcə gəlin dəftəri gözdən keçirək, – deyə həkim təklif etdi.

O məni də yanına çağırdı, sirtin açılmasında iştirak etmək üçün şam etdiyim stolun arxasından qalxdım. Həkim dəftəri və rəqləməyə başladı. Skvayr ilə mən arxada durub iti nəzərlərlə səhifələrə göz gəzdirdik.

Birinci səhifədə cürbəcür cızma-qara sözlər yazılmışdı. Elə bil kimse bekarçılıqdan qələminin ucunu yoxlamaq üçün səhifəni qaralamışdı. Ancaq kapitanın qoluna həkk olunmuş bir neçə cümlə burada da nəzəri cəlb edirdi: “Billi Bonsun arzusu yerinə yetsin!” bundan başqa: “Şturman, mister U.Bons”, “Bəsdir, o qədər rom içdin!”, “Palm-Ki¹ sahillərində o, payna düşəni artıqlaması ilə aldı”. Burada başqa yazılar da vardı. Ancaq onları başa düşmək olmurdu, bunların əksəriyyəti ayrı-ayrı sözlərdən ibarətdi. Məni ən çox bir məsələ maraqlandırır. “O” kimmiş və “onun” payna düşən nə imiş? Bəlkə payna düşən arxadan kürəyinə vurulan bıçaq zərbəsi imiş?

Həkim dedi:

– Bu səhifədən bundan artıq bir şey öyrənmək olmaz. Bundan sonra on, on iki səhifə qərribə mühasibata oxşar səhifələr gəlirdi. Mühasibat kitabçalarında olduğu kimi sətrin bir başında ta-

rix, o biri başında isə pulun məbləği qeyd olunmuşdu. Ancaq tarixlə məbləğin arasında gəlirə aid izahat əvəzinə sıra ilə xaç işarələri düzmüşdülər. Məsələn, 1745-ci il iyunun on ikisinə yetmiş funt sterlinq qeyd olunmuşdu. Ancaq bu gəlir haradandı, bu yerdə izahat əvəzinə altı ədəd xaç işarəsi qoyulmuşdu. Arabir yazılara yer adları da əlavə olunurdu. “Karakasın qarşısında” ya sadəcə olaraq en və uzunluq dairələri qeyd edilirdi. Məsələn:

“62° 17' 20””, “19° 2' 40””.

Təxminən iyirmi il müddətində davam etdirilən bu qeydlərdə gəliri göstərən məbləğ zaman keçdikcə artırdı. Lap axırda beş ya altı yanlış hesablama pozulub təzədən düzəldilmiş, nəticə yekunlaşdırılmış və aşağıda “Bonsa çatacaq” sözü yazılmışdı.

Həkim Livsi:

– Mən heç bir şey başa düşmürəm, – dedi.

– Hər şey lap gün kimi aydındır! – deyə skvayr dilləndi. – Bu, həmin yaramaz köpəyin gəlir dəftəridir. Batırılmış gəmilərin və ya qarət olunmuş şəhərlərin adları əvəzinə xaç işarələri yazılmışdır. Ümumi qənimətdən özünə düşən payı isə, cani rəqəmlərlə göstərmişdir. Hesabın düzgün olmasından şübhələndiyi təqdirdə “Karakasın qarşısında” bəzi izahatlar qeyd etmişdir. Bu o deməkdir ki, Karakasın qarşısında hansı bir gəmisə onların qəzəbinə gəlmişdir. Bu gəminin bədbəxt dənizçiləri isə artıq çoxdan mərcanlar arasında çürüməkdədirlər.

Həkim:

– Doğrudur, – dedi, – dünyanı gözib dolanmaq belə şeydir, düz tapmışınız! Hə, deməli, rütbəsi yüksəldikcə payna düşən gəlir də artırmış.

Ayrı-ayrı səhifələrdə qeyd edilmiş bəzi yer adlarından, ingilis, fransız və ispan pullarının yerli pullarla dəyişilməsini göstərən cədvəldən başqa, dəftərdə əlavə bir yazı yoxdu.

Həkim dedi:

– Pul qədri bilənmiş! Onu aldatmaq bir elə asan deyilmiş.

Skvayr dedi:

– İndi də, o birisinə baxaq.

¹ Palm-Ki – Florida sahillərində bir ada

Zərf bir neçə yerdən möhürlənmişdi. Möhürü üskük əvəz edirdi. Bəlkə də bu kapitanın cibindən tapdığım homin o üskük idi. Həkim möhürü üsulluca qırdı. Zərfdən stolun üstünə hansı bir adanansa xəritəsi sürüşüb düşdü. Burada adanın en və uzunluq dairəsi, sahilin ayrı-ayrı yerlərində dənizin dərinliyini göstərən rəqəmlər, limanların, təpələrin və burunların adı qeyd olunmuşdu. Ümumiyyətlə, bu naməlum adaya arxayınca yanaşıb lövbər salmaq üçün lazım olan hər şey xəritədə aydın göstərilmişdi.

Adanın uzununu doqquz, eni isə beş mil idi. Özü də dal ayaqları üstdə şahə qalxmış yekəpər əjdahanı xatırladırdı. Hər cür fırtınadan və qasırgadan qorunan iki yaxşı körfəzi və bu körfəzlərin arasında – “Müşahidə borusu” adlanan bir təpə nəzərimizi cəlb etdi.

Xəritədəki başqa müxtəlif əlavələri sonradan etmişdilər. Bunların arasında qırmızı mürekkəblə edilmiş üç xaç işarəsi daha çox gözə çarpırdı. İki xaç işarəsi adanın şimalında, biri isə cənub-qərbində idi. Bu axırıncı xaç işarəsinin yanında qırmızı mürekkəblə kapitanın cizma-qarasından fərqli olaraq aydın, xırda hərflərlə bu sözlər yazılmışdı:

“Dəfinənin əsas hissəsi buradadır”.

Xəritənin arxa tərəfində həmin xətlə izahat verilirdi:

“Müşahidə borusu”nun çiyində uca bir ağac, Şimaldan Ş. – Ş.Ş. istiqamətində.

Skelet Adasında Şərq-C. Şərq və şərqə sarı on fut.

Gümüş külçələr şimal cinahdakı çalada şərq tərəfdəki təpənin döşündədir. Üzü qayaya sarı dursan Qara Qayadan cənuba doğru on sajen getmək lazımdır.

Silahları Şimal burununun şimal ucunda qumsal təpədə tapmaq olar. Bunun üçün dördə bir kompas şimala meyl edərək şərqə getmək lazımdır.

C.F.”

Məlumat bununla bitirdi. Heç bir şey başa düşmədiyim yazılar skvayrla həkim Livsini vəcdə getirmişdi.

Skvayr dedi:

– Livsi, siz gerek təcili surətdə öz miskin peşənizdən əl çəkəsiniz. Mən sabah səhər Bristola gedirəm. Üç həftədən ... yox, iki həftədən ... yox on gündən sonra bütün İngiltərədəki ən yaxşı gəmilərdən biri, öz seçmə komandası ilə birlikdə bizim ixtiyarımızda olacaq. Hokins də bizimlə yunqa kimi gedəcək. Hokins, səndən yaxşı bir yunqa çıxar. Livsi – siz gəmi həkimi, mən isə admiral vəzifəsini ifa edəyəm. Biz, Redrutu, Coysu və Günteri də özümüzə götürərik. O istiqamətə aparan uyğun külək bizi tezliklə adaya yetirər. Orada isə dəfinəni axtarıb tapmaq o qədər də çətin olmaz. Bizim pulumuz o qədər bol olacaq ki, nəinki yeməyimizə, hər şeyə çatacaq. Biz pul içində üzəcəyik. Onu sağa-sola sovuracağıq.

Həkim dedi:

– Treloni mən sizinlə getməyə hazırım. Biz – Cimlə mən etimadınızı doğruldacağıq. Buna söz verirəm. Ancaq mən bir adamdan qorxuram. Ona etibar etmək olmaz.

– O kimdir ki? – deyə skvayr çımxırdı. – O yaramazın adını deyir, ser!

Həkim dedi:

– Bu sizsiz. Mən sizdən qorxuram, çünki sizin ağzınızda söz durmur. Bu kağızlar yalnız bizə məlum deyil. Bu gün axşam mehmanxananın altını üstünə çevirən quldurlar, – bizə aydın oldu ki, bunlar çox cəsarətli adamlarmış, – hələ gəmidə qalanları demirəm. Zənnimcə, bunlardan başqa yəqin ki, bu yaxın yerlərdə hələ başqaları da var. Onlar dəfinəyə sahib olmaq üçün əllərindən gələni edəcəklər. Biz ta yola düşənə kimi evdən çölə tək çıxmamalı, ehtiyatlı olmalıyıq. Buna görə də mən Cimlə birlikdə buradaca qalaram, siz isə Coysla Günteri götürüb Bristola gedin. Məsələnin ən mühüm cəhəti burasıdır ki, biz gerek bu xüsusda kimsəyə bir kəlmə söz deməyəək.

Skvayr dedi:

– Livsi, siz həmişə olduğu kimi yenə haqlısınız. Mən dilimə qıfıl vurub lal-kar olacağam.

VII fəsil

MƏN BRİSTOLA GEDİRƏM

Yol hazırlığına skvayrın fərz etdiyindən daha çox vaxt sərf olundu. Ümumiyyətlə, ilk planlarımızın hamısını dəyişməli olduq. Hər şeydən əvvəl həkimin məndən ayrılmamaq arzusu yerinə yetmədi. O özünü əvəz edəcək həkim tapmaq üçün Londona getməli oldu. Skvayrın Bristolda iş-gücünü başından aşırtdı. Mən də imarətdə qoca ovçu Redrutun nəzarəti altında ev dustağı olmuşdum, özüm də kəşf olunmamış adalar və dəniz macəraları xəyalı ilə yaşayırdım. Saatlarla xəritə qabağında durduğumdan onu az qala əzbərdən bildirdim. İşlər müdirinin otağında ocağın qabağında oturaraq xəyalən müxtəlif cinahlardan adaya yanaşır, onun hər qarışını tədqiq edir, azı min dəfə “Müşahidə borusu” adlanan təkəyə qalxaraq oradan qarşımda açılan qəribə, hər an yeni bir görkəm alan mənzərəni seyr edirdim. Bəzən adanı vəhşi insanlar əhatə edirdi ki, biz onların hücumuna məruz qalırdıq, bəzən də yırtıcı heyvanlardan xilas olmaq üçün qaçırdıq. Bütün bu xəyali macəralar, sonralar başımıza gələn xariqülada, faciəli əhvalatların yanında heç nə idi.

Həftələr bir-birini toqib edirdi. Nəhayət, günlərin bir günü biz bir məktub aldığımız. Məktubu həkim Livsiyə göndərmişdilər. Ancaq zərflə üzərində belə bir qeyd vardı:

“Əgər həkim Livsi hələ qayıtmamışsa, zərflə Tom Redrut və ya gənc Hokins açsın”.

Zərflə açıb aşağıdakı məlumatı oxuduq, – daha doğrusu mən oxudum, çünki qoca ovçu ancaq çap hərflərini oxuya bilirdi.

Əzizim Livsi!

Sizin indi harada olduğunuzu bilmirəm, imarətdəsinizmi, yoxsa Londondan hələ qayıtmamısınız, mənə məlum deyil. Buna görə də həm ora, həm də bura yazıram.

Gəmi alınıb təchiz edilmişdir. İndi lövbər salınıb, dənizə çıxmağa hazır vəziyyətdə durmuşdur. Qiyamət gəmidir, bundan yaxşısını təsəvvür etmək olmaz. Onu lap körpə uşağın özü də idarə edə bilər. Su tutumu – iki yüz tondur. Adı "İspanyola" dir.

Gəmini köhnə dostum Blendlinin vasitəçiliyi ilə kirə etmişəm. Blendli qərribə, zirək adammış. Bu gözəl insan mənim üçün qul kimi işləyirdi. Burasını deyim ki, Bristolda hamı, – məqsədimizi bilən, dəfinə dalınca getdiyimizi eşidən hər kəs mənə kömək etməyə çalışırdı..."

Mən sözümlü kəsib dedim:

– Redrut, bu məsələ həkim Livsinin xoşuna gəlməyəcək. Demək skvayr əhvalatı hamıya danışdır...

– Sən biləni hansı üstündür, skvayr ya həkim? – deyə ovçu donquldandı, – yoxsa hər hansı bir həkimə – Livsiyə xoş gəlmək üçün o, dilinə qıfıl vurmağıdır?

Mən mübahisəyə girişmədim, məktubun dalını oxumağa başladım:

"İspanyola" nı Blendli özü axtarıb tapdı və onun zirəkliyi üzündən gəmi bizə qəpik-quruşa oturdu. Burasını deyim ki, Bristolda bəzi adamların Blendlini görməyə gözü yoxdur. Onlar hətta həyasızcasına deyirlər ki, bu namuslu adam mənə yalnız öz mənfəətini güddüyü üçün kömək edir, guya "İspanyola" onun öz gəmisidir və onu mənə qiymətindən üç dəfə artığına satmışdır. Şübhəsiz, bütün bunlar iftiradır. Ancaq iş burasındadır ki, "İspanyola" nın əla gəmi olmasını heç kim inkar edə bilmir.

Hə, sözün qıssası, gəmini əzab-əziyyətsiz əldə etdim. Doğrusu, fəhlələr onu ləng təchiz edir, ancaq mənə hər halda tezliklə hər şey hazır olacaq. Gəmi əmələcatını yığmaqda xeyli əziyyət çəkdim.

Hər ehtimala qarşı – vəhşi insanlar, quldur dəstələri və ya lənətə gəlmiş fransızlarla qarşılaşa biləcəyimizi nəzərə alıb iyirmiyə kimi əmələcat tutmaq istədim. Çox allaşdım, ancaq altıca adam tapa bildim. Sonra taleyin mənə yazığı gəldi, xoşbəxtlikdən bir adamla rastlaşdım ki, o da bütün bu işləri yoluna saldı.

Sahildə təsadüfən onunla rastlaşıb söhbətə girişdim. Demə köhnə dənizçi imiş, indi isə burada meyxana saxlayır. Bristoldakı bütün dənizçiləri yaxşı tanıyır. Quruda keçirdiyi həyat onun səhhətini pozmuşdur. Buna görə də təzədən dənizə qayıtmaq və gəmilərin birində aşpazlıq etmək istəyir. Həmin səhər də sahilə, özü demişkən, duzlu dəniz havası udmaq üçün çıxıbmiş.

Onun dənizə qarşı bəslədiyi məhəbbət məni kövrəltdi, şübhə etmirəm ki, mənim yerimdə olsaydınız sizi də kövrəldərdi. Halına acıdığımından ona o saat gəmimizdə aşpaz vəzifəsini təklif etdim. Ona hamı Uzundraz Con Silver deyir. Özünün də bir qıçı yoxdur. Qıçını ölməz Hokun¹ rəhbərliyi altında vətən uğrunda döyüşlərdə itirmişdir. Mən belə hesab edirəm ki, bu ən gözəl zamanətdir. Əlilliyinə görə o heç təqaüd də almır. Livsi, görün biz necə pis bir zamanədə yaşayırıq.

Bəli, ser, mən elə bildim ki, yalnız aşpaz tapmışam, sən demə bütün bir gəmi heyəti tapmışammış.

Silverin köməyiylə bir neçə gün ərzində dənizdə bərkimiş, sınaqdan çıxmış, əsl gəmi əmələsi səfərbər edə bildim. Bunlar ilk baxışda nəzəri cəlb etməsələr də, üzlərinə baxan kimi bilirsən ki, çox qoçaq adamlardır. Belə bir gəmi heyəti olduğu təqdirdə biz lap hərbi gəmi ilə də vuruşa bilərik.

Uzundraz Con mənə məsləhət gördü ki, əvvəllər qulluğa götürdüyüm altı-yeddi adamdan bir neçəsi ilə üzülüşüm. O bir dəqiqədə mənə sübut etdi ki, təhlükəli səyahətimizdə belə ləng adamlar ancaq əngəl törədə bilərlər.

Mən özümü çox yaxşı hiss edirəm. Öküz kimi yeyirəm, daş kimi düşüb yatıram. Lakin nə qədər ki mənim köhnə dənizçilərim

¹ Edvard Hok – XVIII əsrin ortalarında yaşamış ingilis admiralı

lövbar dolamaçarxını hələ işə salmayıblar, özümü tam xoşbəxt hiss edə bilmirəm. Beləliklə, açıq dənizə! Cəhənnəm olsun dəfinə! Mənim başımı dəfinə deyil, dənizə çıxmaq arzusu gicəlləndirir. Hə, Livsi, tez qayıdın! Əgər mənim xətrimi istəyirsinizsə heç birca dəqiqə də yubanmayın.

Gənc Hokinsi anası ilə vidalaşmağa göndərin. Redrut onu müşayiət edə bilər. Sonra da qoy, hər ikisi vaxt itirmədən Bristol-la gəlsinlər.

Con Treloni.

Postskriptum¹. Hə, az qala unutmışdım. Avqusta kimi geri dönmədiyimiz təqdirdə ardımızca kəməyə gəmi göndərməyi boy-nuna çəkmiş Blendli bizim üçün çox gözəl bir gəmi kapitanı tapmışdır. Bu gözəl bir insandır, ancaq təəssüf ki, çox tərs adamdır. Uzundraz Con Silver haradansa Errou adlı çox təcrübəli bir şturman axtarıb tapmışdır. Livsi, mən özüm isə bosmanı tapmışam, o, yaxşı da tütək çalır. Gördüyünüz kimi, bizim qiymətli “İspanyola” mızda hər şey öz qaydasında olacaq.

Hə, burasını yazmağı unuttum, Silver varlı adamdır. Aldığım məlumata görə, onun bankda böyük bir məbləğ cari hesabı vardır. Səyahətə çıxdığı müddətdə meyخانanı arvadına həvalə edəcək. Arvadı qaralardandır. Səninlə mənim kimi qoca subayların ağına belə bir fikir gələ bilər ki, onu dəniz səyahətinə cəzb edən təkcə səhhətinin zəifləməsi deyil, həm də arvadıdır. Belə deyilsə, qoy Allah bizim günahımızı bağışlasın.

C.T.

P.S. Hokins anasının yanında bir gün qala bilər.

C.T.

Bu məktubun məni necə həyəcanlandırtdığını təsəvvür etmək çətin deyil. Sevincimdən özümü itirmişdim. Toi Redrutu görməyə gözüüm yoxdu, çünki o hey deyimir, dil-dodağını çeynəyirdi. Cavan ovçulardan hər biri, məmnuniyyətlə onun övəzinə bi-

¹ Postskriptum – imzadan sonra məktuba edilən əlavələr belə adlanır və “PS” işarəsilə göstərilir.

zimlə səyahətə çıxmağa razı olardı. Lakin skvayr istəyirdi ki, tom Redrut getsin, onun arzusu isə xidmətçiləri üçün qanundu. Qoca Redrutdan başqa heç kim bu barədə əsla deyinə də bilməzdi.

Ertəsi gün səhər hər ikimiz piyada “Admiral Benbou”ya yollandıq. Anam sağ-salamat idi. Kefi kökdü. Kapitan öləndən sonra artıq qanqaralıq salan yoxdu. Skvayr evimizi öz hesabına təmir etdirmişdi. Onun əmri ilə divarları və qapı üzərindəki lövhəni rəngləmişdilər. Bizə bəzi-para avadanlıq bağışlamışdı. Bir gözəl kreslo da vermişdi ki, anam pıştaxta dalında rahatca otura bilsin. Ona kömək üçün bir oğlan uşağı tutmuşdu. Bu oğlan, əvvəllər mənim gördüyüm işləri yerinə yetirməli idi.

Bu yad oğlanı mehmanxanada görə kimi mənə ilk dəfə aydın oldu ki, doğma evimizdən uzun müddətə ayrılıram. Bu vaxta kimi mən yalnız başımıza gələcək macərələr haqqında fikirləşirdim. Atıb gedəcəyim evimiz barədə düşünürdüm. Evdə mənə əvəz edən bu yöndəmsiz oğlanı gördükdə ilk dəfə gözlərim yaşardı. Yəqin elə buna görə də onu əbəs yerə incidir və başına oyun açırdım. Öz təzə iş yerinə hələ alışmamış oğlana bir səhvini belə bağışlamırdım, onun hər bir qüsurluğunu gözə soxmağa çalışırdım.

Gecə keçdi, ertəsi gün nahardan sonra biz – Redrutla mən yenə yola düzəldik. Mən öz anamla, doğulduğum gündən yaşadığım limanla, əziz köhnə “Admiral Benbou” ilə vidalaşdım. Hərçənd bina rəngləndəndən sonra mənə əvvəlki kimi doğma görünmürdü. Çox tez-tez bu sahildə gəzişən kapitanı, – onun üçbucaq şlyapasını, yanağındakı qılınc çapığını, onun misdən düzəldilmiş müşahidə borusunu xatırladım. Biz tını burulandan sonra evimiz gözəndən itdi.

“Kral Georq mehmanxanası”nın yanında dillicana oturanda artıq hava qaralırdı. Mənə Redrutla qoca, kök kişinin arasında yer elədilər, çox sürətlə gedirdik, gecə də hava soyuqdu, buna baxmayaraq mən o saat yuxuya getdim. Dilican bizi atıb-tutsa da mən köstəbək kimi hey yatırdım, buna görə də bütün stansiyaları yuxudaca ötmüşdük. Böyrümə öir dürtmə vurdular, gözlərimi

açdım. Biz şəhər küçəsində hündür bir binanın qarşısında durmuşduq. Hava çoxdan açılmışdı.

Mən soruşdum:

– Biz haradayıq?

– Bristoldayıq, düş aşağı, deyə – Tom cavab verdi.

Mister Treloni gəmidəki işlərə nəzarət etmək üçün dokların lap yaxınında olan meyxanada olurdu. Biz müxtəlif ölkələrə və millətlərə aid müxtəlif cür, irili-xırdalı gəmilərin yanından ötərək sahillə xeyli getdik, bu gəzinti mənim lap ürəyimdəndi. Gəmilərin birində işləyənlər uca səslə oxuyurdular. Başqa bir gəmidə, başımın üzərində lap hündürdə dənizçilər iplərdən asılmışdılar. Aşağıdan iplər hörümçək toru kimi nazik görünürdü. Ömrüm boyu sahilə yaşamışdım, ancaq burada mənə elə gəlirdi ki, dənizi ilk dəfədir görürəm. Qatran iyi və dənizin duzlu qoxusu özü də mənə qərribə gəlirdi. Okeanları gəzib-dolaşan gəmilərin burnunda cürbəcür bəzəkli fiqurlar nəzəri cəlb edirdi. Qulaqları sırgalı, qıvrım bakenbardlı, hörüklərinə qatran çəkilmiş, yöndəmsiz bəhriyyəli yürüslü qoca dənizçilərə yetik nəzərlərlə baxırdım. Onlar sahilə gezişirdilər. İndi mənə əgər bunların əvəzinə kralları və ya arxiyepiskopları göstərsəydilər, bu qədər sevinməzdim.

Tezliklə mən özüm də dənizə çıxacaqdım. Özü də tütək çalan bosmanı, mahnı oxuyan hörüklü dənizçiləri olan bir gəmidə! Mən dənizə çıxacaq, əsrarəngiz bir adaya üzəcək, orada basdırılmış dəfinəni axtaracaqdım.

Biz böyük bir mehmanxananın qabağına gəlib çatanda mən belə şirin xəyallara dalmışdım. Bizi skvayr Treloni özü qarşıladı. Əyninə göy kostyum geyinmişdi. Belə kostyumları adətən dənizçi zabitlər geyinirlər. O, gülümsünə-gülümsünə eşiyə çıxdı. Dənizçilərin ləngərli yerişini söylə təqlid edərək, yanlarını basa-basa addımlayırdı.

– Hə, nəhayət gəldiniz! – deyə səsləndi. – Həkim də Londondan dünən axşam gəlib çıxıb. Çox gözəl! Demək bütün heyət bir yerə yığılıb.

Mən çığırdım:

– Ser, bəs biz nə vaxt dənizə çıxırıq?

O soruşdu:

– Nə vaxt? Sabah.

VIII fəsil

“MÜŞAHİDƏ BORUSU” LÖVHƏSİ ARXASINDA

Şəhər yeməyindən sonra skvayr Con Silverə yetirmək üçün mənə bir kağız verib “Müşahidə borusu” meyxanasına göndərdi. Meyxanaya gedən yol haqqında belə izahat verdi: Sahil küçəsi ilə düz gedərsən, orada qarşına balaca bir meyxana çıxacaq, meyxananın qapısı üzərində adı əvəzinə böyük müşahidə borusu çəkilmişdir.

Gəmiləri və dənizçiləri bir daha görmək üçün əlimə fürsət düşdüyündən sevinərək yola düzəldim. Körpünün üstündə yük tayalarının, furqonların arasında vurnuxan izdihamı yara-yara, nəhayət, gəlib meyxanayı tapdım.

Meyxana çox böyük deyildi, ancaq səliqə-sahmanlı idi. Lövhəsi təzəcə rənglənmişdi, pəncərələrindən təmiz qırmızı pərdə asılmışdı, döşəməsinə isə təmiz qum səpilmişdi. Meyxana tində olduğundan iki küçəyə baxırdı. Hər iki qapısı laybalay açıqdı, alçaq tavanlı otaq, tənbeği tüstüsünə baxmayaraq, kifayət qədər işıqlı idi. Stol arxasında oturanların əksəriyyəti dənizçilərdi. Onlar bir-birilərlə elə ucadan danışdırlar ki, mən içəri girməyə cəsarət etmədim, qapıda ayaq saxladım. Yan otaqdan bir adam çıxdı. Dərhal bildim ki, bu həmin Uzundraz Condur. Sol qıçı ombasına kimi kəsilmişdi. Sol qolunun altındakı qoltuqağacına yaslanaraq quş kimi atıla-atıla, çox cəld yeri yirdi. Bu ucaboylu, çox güclü bir kişi idi. Üzü fətir kimi yastı, solğun olsa da ağıllı, şəon görünürdü. Adama elə gəlirdi ki, kefi çox kökdür. O, fit çalaçala stolların arasında vurnuxur, zarafat edir, əlini xoşladığı müştərilərin çiyinə vururdu.

Sözün düzü, skvayrın məktubunda Uzundraz Con haqqındakı sətirləri oxuyanda dehşətlə tayqıç dənizçi yadıma düşmüşdü, həmin dənizçi ki, köhnə “Benbou” da onu uzun müddət gözləmiş və güdmüşdüm. Ancaq bu adama baxan kimi bütün şübhələrim dağıldı. Mən kapitanı görmüşdüm. Qara Köpöyi, kor Pyunu görmüşdüm, dəniz quldurlarını da onların simasında təsəvvür edirdim. Ancaq bu təmiz geyimli, ürəyiaçıq adam – meyxana sahibi qətiyyənlə quldura oxşamırdı.

Özümü ələ aldım, içəri girib birbaş Silverə sarı getdim. O, ağacına yaslanaraq müştərilərdən biri ilə söhbət edirdi.

– Mister Silver sizsinizmi? – deyib kağızı uzatdım.

– Bəli, mənəm, oğlum. Mənə Silver deyirlər. Bəs sən kimsən?

Skvayrın məktubunu görəndə diksinən kimi oldu.

– Paho, – deyib əlini uzatdı, – bildim, bizim təzə yunqamızsan. Səni gördüyümə şadam.

İri, güclü pəncəsi ilə əlimi bərk sıxdı. Elə bu an küncdə oturmuş müştərilərdən biri yerindən sıçrayıb qapıya cumdu. Qapı ağzında oturduğundan tez gözdən itdi. Kişinin belə tələsik çıxması nəzərimi cəlb etdi və onu görəndə kimi də tanıdım. Bu həmin adamdı, mehmanxanamıza gələn üzü tuluqlanmış üçbarmaqlı adam.

– Hey, – çığırdım, – tutun onu! Bu Qara Köpəkdir, Qara Köpək!

– Cəhənnəmə ki, mənə nə! – deyə Silver çımxırdı. – Ancaq içdiyi şərəbin pulunu verməyib getməsi, mənə yer eləyir. Qarri, qaç dalınca, tut onu!

Qapı ağzında oturanlardan biri yerindən sıçrayıb qalxdı və qaçanın dalınca cumdu.

– Kim olur-olsun, Allah verə admiral Hokun özü gəlsin, mən yenə ondan haqqımı tutub alaram, – deyə Silver çığırdı.

Sonra birdən-birə əlimi buraxıb soruşdu:

– Adı nədir? Sən nə işə Qara... dalı necə oldu? Qara nə?

– Köpək, ser! – dedim. – Bəs Mister Treloni bizə hücum edən quldurlar barədə sizə danışmayıb? Qara Köpək də onların dəstəsindəndir.

– Necə? – deyə Silver təzədən çığırdı. – Mənim evimdə quldur!.. Ben, qaç, onu tutmağa Qarriyə kömək et. Deməli, həmin siçovullardan biri də bu imiş?.. Hey, Morqan, deyəsən sən onunla bir stol arxasında oturmuşdun. Bir bura gəl görüm.

Onun Morqan dediyi ağsaçlı, üzü gündən yanmış qoca dənizçi tənbəki çeynəyə-çeynəyə müti bir tərdə bizə yaxınlaşdı.

Uzundraz ciddi bir əda ilə soruşdu:

– Morqan, heç əvvəllər bu, Qara... necə oldu... hə, Qara Köpək adında adama rast gəlmişdinmi?

– Heç vaxt, ser, – deyə Morqan başını əyib cavab verdi.

– Heç adını da eşitməmişəm?

– Eşitməmişəm, ser.

– Tom Morqan, onda bəxtin gətirib. Əgər belə adamlara taytuş olsaydın, qoymazdım ayağını mənim evimə basasan. Bəs o sənə nə barədə danışdı?

– Doğrusu, ser, xatirimdə deyil, – Morqan cavab verdi.

Uzundraz Con çığırdı:

– Çiyinlərin üzərindəki başdır ya tuluq? Bəlkə qırqıradır? Xatirimdə deyil. Heç bilirsən kiminlə danışdın? Bu saat de görüm, o nə üyüdüb töküdü, yadına sal, görək nə barədə nağılturan açmışdınız, səyahətdənmi, gəmilərdənmi, kapitanlardanmi? Di tez ol!

– Biz omurğa¹ cəzası haqda danışdıq, – Morqan cavab verdi.

– Omurğa cəzasımı? Yaxşı cəzadır, xüsusən sənə özünə uyğun söhbətdir. Adamsan da! Ay başıboş Tom, yaxşı get, öz yerində otur...

Morqan stolun dalına keçəndə Silver dostcasına qulağıma pıçıldadı ki, bu lap mənim canıma yayıldı.

– Tom Morqan çox düz qocadır, ancaq özü kimi başıboş adam yoxdur. Hə, indi də gəlin yadımıza salmağa çalışsaq, – deyə o, hündürdən davam etdi. – Qara Köpək? Yox, belə ad eşitməmişəm. Ancaq deyəsən, onu haradasa görmüşəm. Hə, deyəsən o, bir kor dilənçi ilə birlikdə buralara bir neçə dəfə gəlib.

¹ Omurğa cəzası – XVIII əsrdə ingilis dəniz donanmasında cəza növü

– Hə, əlbəttə, korla! Mən o kuru da tanıyırdım. Adı Pyu idi.

– Doğrudur, Silver bu dəfə həyəcanla çığırdı. – Pyu! Belədir ki var! Özü də çox böyük cüvəllağıya oxşayırdı. Ah, o Qara Köpəyi ələ keçirə bilsəydik, kapitan Treloni bizdən çox razı qalardı. Ben ayaqdan cəlddir. Dənizçilər arasında ondan bərk qaçan yoxdur. Yox, Benin əlindən qaçıb qurtarmaq mümkün deyil! Bəs belə de, deməli, dənizçilərə omurğa cəzası verilməsindən danışırdı. Yaxşı, yaxşı, onun özünə omurğa cəzası verməliyik.

Silver əl ağacına yaslanaraq ələ atılıb-düşür, yumruğunu stola döyərək ələ təbii qeyzlə danışırdı ki, lap Old Beyli¹ və ya London polisini belə öz məsumluğuna inandıra bilərdi.

“Müşahidə Borusu” meyxanasında Qara Köpəyə rast gəlməyim əvvəlki şübhələrimi yenidən oyatdı və mən aspazı diqqətlə izləməyə başladım. Lakin o çox fərasətli və usta adamdı. Mən ona çətin çata bilərdim.

Onun Qara Köpəyin dahnca göndərdiyi iki nəfər, nəhayət qayıdıb gəldi. Onlar Qara Köpəyin camaatın gur olduğu yərə soxulub aradan çıxmasını tövşüyə-tövşüyə xəbər verdilər. Silver onları qəzəblə söyməyə başladı. Beləliklə, mən Uzundraz Conun günahsız olduğuna tam inandım. O mənə dedi:

– Bura bax, Hokins, bu əhvalatın mənim üçün nəticəsi fəna ola bilər. Kapitan Treloni mənim bərəmdə nə düşünür? Düşünür ki, bu lənətə gəlmiş hollandiyalı mənim evimdə oturub şərab ötürürmüş. Sonra da sən gəlib çıxırsan və deyirsən ki, bu adam quldur dəstəsindəndir. Ancaq hər halda mən bu yaramaz hərifin aradan çıxmasına imkan yaradıram. Hokins, sən gərək kapitan Treloninin yanında mənim tərəfimi saxlayasan. Cavan da olsan ağlın başındadır. Səni azdırmaq olmaz. Hə, hə belədir ki var! Bunu sən içəri girən kimi başa düşdüm. Kapitanı başa sal ki, bu qoltuq ağaclarında o lənətə gəlmiş köpəyin dahnca necə qaça bilərdim? Əgər mən keçmişdəki kimi olsaydım o, əlimdən qurtara bilməzdi, iki deqiqənin içində ətini şişə çəkərdim, ancaq indi...

¹ Old Beyli – İngiltərədə mərkəzi cinayət məhkəməsinin adıdır.

Birdən susdu, bir şey xatırlamış kimi ağızını açdı:

– Bəs pul? Üç qədəhin pulu? Zəhrimara qalsın, heç pul yadıma düşmür!

O, skamyanın üstə oturub qəhqəhə çəkdi, ta gözləri yaşarana kimi güldü. Gülüşü də ələ siyarətedici idi ki, özümü saxlaya bilmədim, ona qoşulub gülməyə başladım, ələ gülürdük ki, səsdən bütün meyxana əsirdi.

– Qoca olsam da, maymağın yekəsiyəm, – deyə nəhayət, yanağı ilə axan göz yaşlarını sildi. – Hokins, görürəm ki, biz yaxşı dost olacağıq. Axı indi mən uşaqdan bətər hərəkət etdim. Ancaq yetər, uşaqlar, iş hər şeydən vacibdir. Mən öz üçbucaq şlyapamı qoyub səninlə birlikdə kapitan Treloninin yanına getməli və başımıza gələn əhvalatı ona söyləməliyəm. Bu çox ciddi məsələdir, cavan Hokins, burasını da boynumuza alağ ki, o nə mənə, nə də sənə şan-şöhrət gətirmir. Yox, yox! Nə mənə, nə də sənə! Hər ikimizi yaxşıca xamladılar. Zalım oğlu, məni nə doladı, ara yerdə pulum getdi.

Bu sözləri deyərkən yenə güldü, gülməli bir şey olmasa da, mən də qeyri-ixtiyari ona qoşuldum.

Biz sahil küçəsi ilə getdik. Silver çox maraqlı bir müsahib imiş. Gəmilərin böyründən ötdükcə onların hər biri haqqında mənə çoxlu məlumat verirdi: su tutumu, nə qədər yük qaldırmaq iqtidarında olması və hansı ölkədən gəlməsi haqqında danışırdı.

Limanda nə kimi işlər görüldüyünü, hansı gəminin yükləndiyini, hansının boşaldığını, bax, o birisinin – üçüncü gəminin açıq dənizə çıxmağa hazırlaşdığını söyləyirdi. Gəmilər və dənizçilər bərədə mənə gülməli hekayətlər danışırdı. Özü də bolluca dəniz təbirləri işlədirdi, bu ifadələri bir neçə dəfə təkrar edirdi ki, yadımdan çıxmasın. Yavaş-yavaş başa düşdüm ki, dəniz səyahətində Silverdən yaxşı yoldaş tapmaq qeyri-mümkündür.

Biz, nəhayət, mehmanxanaya gəlib çıxdıq. Skvayrla həkim Livsi yağda qızardılmış ağ çörəklə pivə içirdilər.

Sonra da gəmiyə təchizat işlərinə baxmağa gedəcəkdilər.

Uzundraz Con meyxanada baş vermiş hadisəni onlara başdan axıra kimi, heç bir şey gizlətmədən, həyəcanla nəql etdi.

– Doğru deyirəm, ya yox, Hokins, belə oldumu? – deyə tez-tez sözünü kəsib soruşurdu.

Mən də hər dəfə onun dediklərini təsdiq edirdim. Skvayrla həkim – hər ikisi, Qara Köpəyin qaçıb meydandan çıxmasına təəssüfləndilər. Ancaq nə etmək olardı?! Uzundraz Con müsahiblərinin tərifini dinlədikdən sonra qoltuqağacını götürüb qayıya sarı getdi. Skvayr ardınca çığırdı:

– Gündüz saat dörd radələrində bütün heyət gəmidə olsun.

– Oldu, ser! – deyə aşpaz cavab verdi.

Həkim Livsi dedi:

– Hə, skvayr, açığımı deyim ki, sizin əldə etdiyimin şeylərin çoxu mənim ürəyimcə deyil, ancaq Con Silver xoşuma gəlir.

– Bəli, o çox gözəl adamdır, – skvayr cavab verdi.

Həkim soruşdu:

– İndi Cim də bizimlə birlikdə gəmiyə gedəcək, belə deyilmi?

– Əlbəttə, əlbəttə, Hokins, şlyapanı götür, indi biz gəmiyə baxmağa gedəcəyik.

IX fəsil

BARIT VƏ SİLAH

“İspanyola” sahildən xeyli aralı lövbər salmışdı. Gəmiyə getmək üçün qayığa oturub, gəmilərin arası ilə dolama getməli idik. Qarşımıza burnu, yanları naxışlı gəmilər çıxırdı. Gəmilərin yoğun kəndirləri gah qayığımızın altında xırıldayırdı, gah da başımızın üzərində yırğalanırdı. Gəmidə bizi qoca, üzü gündən yanmış, qulağı sırgalı çəpgöz şturman errou qarşıladı. Görünür, skvayrla onun arası sazdı, yaxın dostluq əlaqəsi onları birləşdirirdi.

Açıq-aşkar görünürdü ki, skvayrın kapitanla arası yoxdur.

Kapitan yaman qaraqabaq adamdı. Gəmidə hər şey onu əsəbiləşdirirdi. Narazılığının da səbəbini o saat acıb göstərdi. Kayuta təzəcə enmişdik ki, dənizçilərdən biri gəlib dedi:

– Ser, kapitan Smollett sizinlə danışmaq istəyir.
– Mən həmişə kapitanın qulluğunda hazırım, çağırın gəlsin,
– deyə skvayr cavab verdi.

Sən demə kapitan öz qasidindən çox uzaqda deyilmiş. O saat içəri girib qapını kip örtüdü.

– Hə, kapitan Smollett nə buyurur? Ümidvaram ki, hər şey öz qaydasındadır? Gəmi dənizə çıxmağa hazırdır mı?

– Bilirsiniz nə var, ser, mən acıq danışacağam, açığınızı tutsa da deyəcəyəm. Nə bu ekspedisiya, nə dənizcilər, nə də mənim köməkçim xoşuma gəlir. Vəssalam! Mən qısa və aydın danışmağı sevirəm.

– Ser, bəlkə heç gəminin özü də xoşunuza gəlmir? – deyə skvayr soruşdu. Hiss etdim ki, hirsini güclə boğur.

– Bu barədə hələlik bir söz deyə bilmərəm, ser. Bu barədə sınaqdan sonra deyə bilərəm. Məncə pis deyil. Ancaq hələlik hökm vermək olmaz.

Skvayr soruşdu:

– Ser, bəlkə heç gəmi sahibinin özü də ürəyinizə yatmır?

Bu zaman həkim Livsi söhbətə müdaxilə etdi:

– Dayanın, bir dayanın görək. Məsələni belə qoymaq yaramaz. Belə söhbətlərin axırı dava-dalaşdır. Kapitan ürəyinin sözünü bizə ya ifrat dərəcədə çox, ya da ifrat dərəcədə az bildirir. İcazə verin, sizdən bir qədər ətraflı izahat tələb edirəm. Kapitan, siz görək ki, bizim ekspedisiyamızın xoşunuza gəlmədiyini söylədiniz? İzah edin, görək buna səbəb nədir?

– Ser, səyahətin məqsədi barədə bir söz demədən mənə bura dəvət etdilər ki, bu adamın əmri ilə gəmini onun istədiyi səmtə sürüm, – deyə kapitan sözünə davam etdi. – Cox gözəl. Mən də heç bir şey soruşmadım. Ancaq tezliklə əmin oldum ki, dənizcilərdən hər biri səyahətin məqsədini məndən qat-qat yaxşı bilir. Mən bu hərəkəti düzgün hesab etmirəm. Siz buna necə baxırsınız?

Həkim Livsi dedi:

– Mən sizinlə razılaşıram.

– Sonra – deyə kapitan davam etdi, – öyrəndim ki, biz dəfinə axtarmağa gedirik. Burasını da deyim ki, bunu mən öz köməkçilərimdən eşitdim. Ümumiyyətlə, dəfinə axtarmaqda səriştəm yoxdur və belə işlərə heç həvəsim də gəlməz. Xüsusən belə iş məxfi olanda və sirri bilən adam onu açıb tutuqşuna söyləyəndə, mister Treloni, bu sözlərə görə sizdən üzr istəyirəm və sirr hamıya əgah olanda heç xoşuma gəlmir.

Skvayr soruşdu:

– Silverin tutuqşusunamı?

– Yox, bu sadəcə məsələdir. Demək istəyirəm ki, sirr artıq sirr deyil. Mənə belə gəlir ki, siz necə cətin bir işə girişdiyinizi təsəvvür etmirsiniz. Ölüm-dirim mübarizəsinə gətirdiyinizi əvvəlcədən sizə deməyi özümə borc bilərəm.

– Siz tamamilə haqlısınız, – həkim dilləndi. – Biz çox böyük cəsarət tələb edən işə girişmişik. Lakin siz bir şeydə yanılırsınız, biz qarşımıza çıxacaq təhlükələri təsəvvürümüzdə gətiririk. Sonra deyirsiniz ki, bizim heyətimiz xoşunuza gəlmir. Təcrübələrimi azdır, ya bəlkə işgüzar adamlar deyillər? Siz bunu nəyə əsasən deyirsiniz?

– Nə işə onlar mənim ürəyimə yatdırlar, – deyə kapitan cavab verdi. – Müsəidənizlə, gəmi heyətini yığmağı görək mənim özümə tapşırırdınız.

Həkim dedi:

– Sözünüzə haqq var. Görək mənim dostum heyəti sizinlə birlikdə secəydi. Sizi inandırırım ki, bu, təsadüfi səhvdir, qəsdən edilməmişdir. Sonra görək ki, mister Erroudən də xoşunuz gəlmir?

– Xoşum gəlmir, ser. Onun yaxşı dənizçi olmasına əminəm. Ancaq gəmi heyətini çox başlı-başına buraxıb. Bütün dənizcilərle həddən ziyadə açıq-saçıqdır. Şturman görək özünü bir qədər ciddi aparsın. Onlarla içib sərxoşluq etməsin.

Skvayr soruşdu:

– Demək istəyirsiniz ki, içkiyə qurşanıb?

– Xeyr, ser, – kapitan cavab verdi. – Mən yalnız demək istəyirəm ki, o, heyəti başlı-başına buraxıb.

Həkim dedi:

- İndi isə lap düzünü deyin, kapitan, daha nə lazımdır?
- Ağalar, siz bu səyahəti qəti qərara almısınız?
- Şübhəsiz, – skvayr cavab verdi.

Kapitan dedi:

– Çox gözəl. Madam ki, bu vaxta kimi mənə səbirlə qulaq asmışsınız, onda dalını da dinləyin. Onlar barıtı və silahı gəminin baş tərəfinə, dənizçilərin əlinə yaxın yerə yığılar. Halbuki, sizin kayutunuzun altında bunun üçün yaxşı bir yer var. Silahı və barıtı niyə ora yığmıyacaq? Bu bir, sonra siz özünüzlə dörd nəfər xidmətçi götürürsünüz. Eşitdiyimə görə bunları da gəminin baş tərəfində dənizçilərlə birlikdə yerləşdirmək istəyirlər. Niyə onlar sizin kayutun yaxınında olmasınlar? Bu da iki.

Mister Treloni soruşdu:

- Üçüncü də var?
- Bəli, gəmidə həddən çox söz-söhbət gedir.
- Elədir, həddən ziyadə lağ-lağ edirlər, – həkim onunla razılaşdı.
- Sizə yalnız öz qulağımla eşitdiklərimi söyləyəcəyəm, – deyə kapitan Smollett davam etdi. – Deyirlər ki, guya sizdə hansı bir adaninsa xəritəsi var. Xəritədə də dəfinənin basdırıldığı yerə xaç işarələri qoyulub. Guya bu ada...

Bu yerdə kapitan adanın yerləşdiyi en və uzunluq dairələrini tamam dəqiq söylədi.

Skvayr dedi:

- Mən bunu bir adama söyləməmişəm.
- Halbuki bunu dənizçilərin hamısı bilir, ser, – kapitan etirazını bildirdi.

Skvayr çığırdı:

- Livsi, bütün bunları ya siz yaymışsınız, ya da Hokins.

Həkim dedi:

- İndi fərqi yoxdur, hər halda kimdisə ağzından qacırb.

Treloni özünü təmizə çıxarmaq üçün çox çənə-boğaz vursa da, gördüm ki, onun sözlərinin doğruluğuna nə həkim, nə də

kapitan inanır. Mən də onun dediklərinə heç inanmadım. Çünki o, həqiqətən ağziyurtuq adamdı. Ancaq indi bilirəm ki, mister Treloni düz deyirmiş. Sən demə Dəfinələr adasının harada yerləşdiyi gəminin heyətinə məlummuş.

– Ağalar, mən xəritənin hansı birinizdə olduğunu bilmirəm. Onun yerini nə mənə, nə də mister Errouya bildirməyin, əks təqdirdə xahiş edirəm ki, məni işdən azad edəsiniz.

Həkim:

– Başa düşürəm, – dedi, – əvvəla siz artıq söhbətlərə son qoymaq, ikincisi də mənim dostumun xidmətçilərini gəminin arxa hissəsinə yığaraq silah və barıt onların ixtiyarına vermək, gəminin arxa hissəsini möhkəmlətmək istəyirsiniz. Başqa sözlə desək, siz qiyamdan ehtiyat edirsiniz.

– Ser, – deyə kapitan Smollett dilləndi, – incimirəm, ancaq istəmirəm ki, mənim dilimdən çıxmayan sözləri ayağıma yazasınız. Heç bir kapitan öz gəmisində qiyam baş verəcəyindən ehtiyat etdiyi halda dənizə çıxmaz. Mister Errounun təmiz adam olduğuna mən əminəm, başqa dənizçilər də həmçinin. Bəlkə də onlar hamısı təmiz adamlardır. Lakin mən gəminin təhlükəsizliyi və buradakıların hər birinin hüyatı üçün cavabdehəm. Mən görürəm ki, bir çox işlər istənilməyi kimi getmir. Buna görə də xahiş edirəm ki, hər ehtimala qarşı ehtiyat tədbirləri görəsınız. Əgər dediklərimlə razılaşmasanız, onda məni işdən azad edəsiniz. Vəssalam!

– Kapitan Smollett, siz siçan doğan təmsilini eşidibsinizmi? – deyə həkim gülümseyə-gülümseyə sözə başladı. – Üzr istəyirəm, ancaq siz mənə bu təmsili xatırladınız. Parikimə and olsun, siz içəri girəndə mən elə bilirdim ki, bizdən daha çox şey tələb edəcəksiniz.

Kapitan dedi:

– Həkim, siz çox həssas adamsınız. Mən içəri girən kimi ilk növbədə sizinlə haqq-hesabı çürüdüüb işdən çıxmaq fikrində idim. Çünki mister Treloninin məni dinləmək istəyəcəyinə ümidim yoxdu.

Skvayr dedi:

– Düz deyirsiniz, əgər Livsi burada olmasaydı, sizi o saat başdan eləyəcəkdim. Ancaq indi hər halda mən sizi dinlədim və bütün dediklərinizə də əməl edəcəyəm. Lakin bilin ki, sizin haqqınızda indi daha pis fikirdyəm.

Kapitan dedi:

– Ser, bu sizin öz işinizdir. Sonra başa düşərsiniz ki, mən öz borcumu yerinə yetirdim.

Bu sözləri deyib o, kayutu tərk etdi.

Həkim:

– Treloni, – dedi, – mən bunun belə bir adam olduğunu göz-ləmirdim, ancaq əminəm ki, siz gəmiyə iki namuslu adam cəlb etmişiniz, bunlardan biri kapitan Smollett, o birisi isə Con Silverdir.

Skvayr dedi:

– Silver barədə sizinlə tamam şərikəm. Bu dözülməz boş-boğaz isə özünü çox pis aparır. Mən belə hesab edərdim ki, onun hərəkəti nəinki kişiyyə, heç dənizçiyə, ingilise yaraşan hərəkət deyil.

Həkim dedi:

– Yaxşı, görək nə olur.

Biz göyertəyə çıxanda dənizçilər “yo-xo-xo” oxuya-oxuya kapitanın və mister Errounun nəzarəti altında silahları və barıtı daşımağa başlamışdılar.

Bizi təzə qayda ilə yerləşdirmişdilər ki, bu da mənim lap ürəyimdən oldu. Bütün gəmidə təzə səliqə-sahman yaradılmışdı. Orta anbarın arxa tərəfində altı kayut düzəltmişdilər. Gəminin sol tərəfi ilə gedən əlavə yol həmin kayutları mətbəx və burun hissəsi ilə birləşdirirdi. Bu kayutları əvvəlcə kapitan, mister Errou, Günter, Coys, həkim və skvayr üçün ayırmışdılar. Sonra isə bunlardan ikisini Redrutla mənə verdilər. Mister Errou və kapitan üçün göyertədə anbara açılan qapının ağzında köşk qayırdılar. Köşkün yan tərəflərini elə genişlətmişdilər ki, daxmaya oxşayırdı. Bir az darısqal olsa da, iki kamaq sığışırdı. Yerlərin beləcə dəyiş-düyüş edilməsindən deyəsən şturman da razı idi.

Ehtimal ki, o özü də heyətə bir elə bel bağlamırdı. Əlbəttə, bu təkcə mənim rəyimdir. Çünki şturmanı yaxından tanımırdım. Görəcəyiniz kimi o, tezliklə gəmini tərk etdi.

Biz barıt daşıyır və kayutları sahmana salırdıq. Sonuncu dənizçilərlə Uzundraz Con qayıqda gəmiyə yanaşanda biz möhkəm işləyirdik.

Aşpaz meymun cevikliyi ilə gəmiyə dırmaşdı, bizim işimizə göz qoyaraq çıxırdı:

– Hey, dostlar, siz orada nə edirsiniz?

– Con, barıt cəlləklərini daşıyıraq, – dənizçilərdən biri ona cavab verdi.

Uzundraz cığırdı:

– Lənətə gələsiniz, nə vacib olub? Belə getsə biz səhər çəkilənə kimi yola çıxma bilməyəcəyik.

Kapitan onun sözünü kəsdi:

– Onlar mənim əmrimi yerinə yetirirlər. Siz də, əzizim, mətbəxə enin! Qoy dənizçilər vaxtında şam edə bilsinlər.

– Baş üstə, ser – deyərək aşpaz cavab verdi və əlini alına təkülmüş tellərinə çəkərək mətbəxin qapısından içəri girdi.

Həkim söhbətə qarışdı:

– Kapitan, bu, əla oğlandır.

– Ola bilər, ser, – kapitan Smollett cavab verdi, – uşaqlar, asta-asta, ehmallı olun. – Barıt cəlləyini sürüyən dənizçilərə sarı qaçdı. Gəminin orta hissəsində qurulmuş, öz oxu ətrafında fırlanan doqquz gırvəngəlik mis topa dayanıb tamaşa etdiyimi görəndə kimi üstünə düşdü.

– Hey, yunqa, rədd ol burdan. Aşpazın yanına get. O sənə iş tapar.

Mətbəxə cumdum. Onun arxamca, ucadan həkimə dediyi sözlər qulağıma gəlib çatdı.

– Mən gəmidə ərkəsöyün adamların olmasına yol verə bilmərəm.

Bu dəqiqə sən skvayrın kapitan haqqında dediyi – dözülməz adamdır, – fikri ilə tamam şərikəm və onu görməyə gözüm yoxdu.

DƏNİZ SƏYAHƏTİ

Bütün gecə gərgin işdə keçdi. Biz avadanlığı o tərəf-bu tərəfə çəkməklə məşğul idik. Qayıq da sahildən gəmiyə skvayrın dostlarını daşıyırdı. Mister Blendli də gələnlərin arasında idi. Onlar skvayra yaxşı yol və sağ-salamat qayıdıb gəlməyi arzu edirdilər. Mən əvvəllər “Admiral Benbou”da ömrümdə bu qədər işləməmişdim.

Buna görə də dan yeri ağarana yaxın bosman fit verəndə və komanda lövbəri qaldıranda mən artıq it kimi yorulmuşdum. Bunasını da deyim ki, mən əgər indikindən iki qat yorulmuş olsaydım belə, yenə göyörtədən getməzdim, çünki bu vaxt mənim üçün hər şey təzə və maraqlı idi. – qırıq-qırıq səslənən əmrilər, kəskin fit, gəmi fənərlərinin zəif işığında ora-bura qaçısan adamlar, hər şey...

- Hey, Omba, oxu görək, – deyə dənizçilərdən biri çığırdı.
- Köhnə mahnını, – başqası əlavə etdi.

Göyörtədə qoltuqağacına yaslanaraq duran Uzundraz Con:

– Yaxşı, uşaqlar, oxuyaram, – deyib mənə yaxşı tanış olan həmin mahnını oxumağa başladı:

Bir ölü sandığına on beş nəfər...

Bütün dənizçilər də onun səsinə qoşularaq:

Ho-ho-ho ... bir şüşə də rom! –

deyə çığırdılar.

Axırını “ho” da bucurğat qolunu dartıb çıxartdılar.

Bizim köhnə “Admiral Benbou” yadıma düşdü. Mənə elə gəlirdi ki, rəhmətlik Bonsun səsi də dənizçilərin səsinə qoşulmuşdur.

Az sonra lövbəri sudan çəkib çıxartdılar və gəminin burun tərəfinə bərkidtilər. Lövbərdən su damırdı. Külək yelkənləri qabartdı. Sahil uzaqlaşdı. Bizi əhatə edən gəmilər də arxada qaldı. Mən yuxumu almaq üçün bircə saatlığa yatağa uzandım. “İspan-yola” isə artıq Dəfinələr adasına doğru səyahətinə başlamışdı.

Səyahətimizi bütün təfsilatı ilə təsvir etmək fikrində deyiləm. İşlərimiz sahmanda idi. Gəmi əla gəmiydi, heyət başdan-baş təcrübəli dənizçilərdi, kapitan da öz işini gözəl bilirdi.

Ancaq Dəfinələr adasına yetənə qədər yolda iki-üç əhvalat baş verdi ki, bu barədə də danışmağa dəyər.

Hər şeydən əvvəl məlum oldu ki, mister Errou kapitanın düşündüyündən daha pis adammış. Onun sözünü saymırdılar və dənizçilər arasında da qətiyyəni nüfuzu yoxdu.

Bununla iş bitmirdi, bətəri burası idi ki, səyahətə çıxdığımızın ikinci günündən başlayaraq, o, göyörtəyə sərxoş çıxır, gözləri axır, yanaqları yanır, dili dolaşırdı. Sərxoşluğun başqa əlamətləri də acıq-aydın göz qabağında idi: Vaxtaşırı onu biabırçılıqla kayuta qovurdular. Tez-tez yıxılıb baş-gözünü əzirdi. Bəzən günlərlə yataqdan qalxmırdı. Lakin elə vaxt olurdu ki, bir-iki gün içmirdi. Ayıq olan zaman vəzifəsinin öhdəsindən birtərəf gəlirdi.

Başə düşə bilmirdik ki, o, içkini haradan tapır. Bu məsələ bütün gəmi əhlini düşündürürdü. Biz hətta onu güdürdük, ancaq sirrini heç cür açə bilmirdik. Bu barədə hətta özünə də sual verirdik, sərxoş vaxtı sadəcə, üzümüzə baxıb hırıldayırdı, ayıq olanda isə tənənəli and içirdi ki, ömründə sudan başqa dilinə heç bir şey dəyməyib.

Şturmanlığı bacarmırdı, bundan başqa, öz əlaltılarına da mənfi təsir edirdi. Hamı bilirdi ki, bunun axırı fəna olacaq. Buna görə də qaranlıq, fırtınalı bir gecədə şturmanın gəmidə yoxa çıxması heç kimi kədərləndirmədi və heyretə salmadı.

Kapitan dedi:

– Yəqin dənizə yıxılıb. Bu, bizi o bədbəxti zəncirləmək zəruriyyətindən xilas etdi.

Beləliklə, biz şturmansız qaldıq.

Heyətdən bir nəfəri bu vəzifəyə irəli çəkmək lazımdı. Seçkidə bosman Çob Andersonu münasib bildilər. Çoba əvvəlki kimi bosman desələr də, o, şturman vəzifəsinə icra edirdi.

Bir çox səyahətlərdə iştirak etmiş, dənizə yaxşı bələd olan mister Treloni özü də bu işin pərgarı idi. Hava yaxşı olanda özü

növbə çəkərdi. İzrael Hends adlı ikinci bosman isə səylə işləyən köhnə, təcrübəli dənizçi idi. Ona nə iş desən həvalə etmək olardı. Burasını da deyim ki, Uzunduraz Con Silverin dostu idi. Madam ki, bu ad dilimə gəldi, qoy Silver barədə müfəssəl danışım.

Dənizçilər nədənsə ona Omba deyirdilər. Əlləri azad olsun deyə qoltuqağacını kəndirlə boynuna bağlardı. Qoltuqağacını divara dayayaraq, gəmi silkələdikcə yırgalanan aşpaz biş-düşü ilə çevikliklə edirdi ki, sanki quruda dayanmışdı, ayağı altındakı da möhkəm torpaqdı. Fırtınalı havada onu göyertədə kəndirlərdən yapışaraq necə çevik və yeyin keçməsinə görmək maraqlı idi. Dənizçilər məhz ona kömək üçün göyertənin enli yerlərinə kəndir çəkmiş və bunlara Uzunduraz Conun sığması adını vermişdilər. O bu yerdən keçərkən gah kəndirdən yapışar, gah da qoltuqağacından istifadə edərdi.

Onu çoxdan tanıyan dənizçilər təəssüflə danışdılar ki, Silver daha əvvəlki Silver deyil.

İkinci bosman mənə deyirdi ki:

– Bizim Omba çox da sadə adam deyil. Gəncliyində məktəbdə oxumuşdur, istəsə lap kitab dili ilə danışar. Özü də igidlikdə tayı-bərabəri yoxdur. Bizim Uzunduraz Conun qabağında şir nökəridir. Bir dəfə onun təkbaşına, silahsız, dörd nəfər adamın öhdəsindən necə gəldiyini, onlara başı ilə necə kəllə vurduğunu öz gözümə gördüm.

Silverə bütün gəmi heyətə hörmətlə yanaşır, hətta ömrlərinə itaət edirdilər. O, hamı ilə dil tapır, hərəyə bir cür qulluq göstərirdi. Mənə həmişə xoş üz göstərir, hər dəfə yanına gələndə sevinirdi. Mətbəxi olduqca səliqəli saxlayırdı, tərtəmiz yuyulmuş qablar parıldayırdı. Küncdəki qəfəsdə də tutuquşu saxlayırdı:

– Hokins, bir yanıma gəl, Conla bir söhbət elə. Oğul, doğrusu, hec kimin gəlişi məni belə sevindirmir. Otur, qulaq as. Bax, bu, kapitan Flintdir. Mən öz tutuquşuma məşhur quldurun şərifinə kapitan Flint adı vermişəm. O bizə səyahətimizin müvəffəqiyyətlə bitəcəyini əvvəlcədən xəbər verir. Belədimi, kapitan?

Tutuquşu:

– Piastr¹, piastr, piastr, – deyib çox tez-tez təkrar etməyə başlayar, ya əldən düşənə kimi, ya Con qəfəsin üzərinə yaylıq atana kimi bu sözü hey təkrar edərdi.

– Bu quşun azı iki yüz yaşı var, Hokins. Tutuquşu çox yaşayır. Mənim bu tutuquşumun başına olmazın bəlalar gəlib. O, İnglendlə², məşhur kapitan, quldur İnglendlə Madaqaskara, Malabara³, Surinama⁴, Providensə⁵, Porto-Belloya⁶ səyahət etmişdir. O batmış qaleonlardan⁷ qızılı necə tapıb çıxartdıqlarına tamaşa etmişdir. Həmin bu vaxtda “piastr” deyə çıxırmağı öyrənmişdir. Burada təəccüb ediləcək bir şey yoxdur: Həmin gün onlar üç yüz əlli min piastr çıxartmışlar. Hokins! Bu tutuquşu Qoa⁸ yaxınlığında Hindistanın vitse-kralının qarət olunmasını görmüşdür. Ancaq baxanda elə bilirsən ki, hələ cavandır... Lakin sən barıt qoxusu eşitmisən, elə deyilmi, kapitan?

Tutuquşu çıxırırdı:

– Gəmini küləyin səmtinə çevir.

Aşpaz cibindən çıxartdığı qənd tikələrini quşa ataraq deyirdi:

– O, çox gözəl dənizçidir.

Tutuquşu isə dimdiyini qəfəsin millərinə döyəcəyləyərək pis söyüşlər yağdırırdı.

– Ətrafındakı qatran oldu, istəsən də, istəməsən də bulaşacaqsan, – deyə Con mənə izah edirdi. – Bu zavallı, günahsız quşcuğaz da ağzına gələni deyir, ancaq özü də bilmir ki, nə danışır. Lap Allahın özü də gəlsə çəkinmədən söyer.

¹ Piastr – İspan gümüş pul adıdır.

² İnglendl – yalnız gəmiləri deyil, sahilboyu şəhərləri də qarət edən məşhur ingilis quldurudur. Başqa quldurlarla müqayisədə İnglendl üreyiyumşaq adam olmuş, edam cəzası kəsilən adamları öldürmək əvəzinə insan yaşamayan adalara apararaq, oradaca qoyub qayıdarmış. Nəhayət, İnglendlin öz taleyi də belə olmuş. Onun ixtiyarında olan quldurlar üsyan qaldırır və kapitan gətirib bir adaya çıxarırlar. Buradan o, Madaqaskar adasına qaçır və orada ömrünün axırına kimi yoxsul həyat sürür.

³ Malabar – Hindistanın cənub-qərb sahilindəki bir vilayət.

⁴ Surinam – Hollandiya Qvianası (Conubi Amerikada)

⁵ Providensə – Hind okeanında ada

⁶ Porto-Belloya – Şotlandiya limanlarından birinin adı

⁷ Qaleon – İspaniya Amerikasından İspaniyaya qızıl daşıyan gəmilərin adı

⁸ Qoa – Hindistanda Portuqaliya koloniyası

Bu sözlərlə o, elə bir əda ilə əlini alınıdakı tellərə çəkdi ki, mən onu dünyada ən necib bir adam hesab etdim.

Skvayr kapitan Smollettin arası əvvəlki kimi yenə soyuqdu. Skvayr öz nifrətini söyləməkdən heç çəkinmirdi də. Kapitan onunla heç danışmazdı, skvayr ondan bir söz soruşanda çox kəskin, qısa və quru cavab verirdi. Çox sıxışdırıldıqdan sonra nəhayət, boynuna aldı ki, gəmi heyəti haqqında mənfi fikir söyləməkdə səhv etmişdir. Dənizçilərin çoxu nümunəvi xidmət edir və ümumiyyətlə, bütün heyət özünü yaxşı aparırdı. Gəminin özünə isə o, sadəcə olaraq, vurulmuşdu.

– Gəmi, ərinin sözüne baxan arvad kimi sükana tabedir, ser. Lakin... – deyə o əlavə edirdi, – biz hələ evə dönməmişik, bu səfər isə əvvəlki kimi yenə də mənim ürəyimdən deyil.

Bu sözləri eşidərkən skvayr dalını ona çevirir, çənəsini yuxarı qaldıraraq göyərtədə gəzişməyə başlayır və deyirdi:

– Bir az da belə getse, bu hərif mənim səbir kasamı daşdıracaq.

Biz bu ara qasırgaya düşdük. Qasırga “İspanyola”nın ləyaqətini bir daha təsdiq etdi. Gəmi heyəti işlərin gedişatından razı görünürdü. Bura da təəccüb ediləcək bir şey də yoxdu. Məncə Nuhun gəmisi suya düşəndən ta bu vaxta kimi hələ heç yerdə gəmi əhlini bizdə olduğu qədər bəsləməmişdilər. Ələ bəhanə düşən kimi dənizçilərə iki pay çox pivə verirdilər. Birisinin ad günü olduğunu eşidən kimi skvayr əmr edirdi ki, hamını pudinqə qonaq etsinlər. Göyərtədə həmişə çəlləklə alma qoyardılar. Kimin könlü istəsə idi, götürüb yeyə bilərdi.

– Bunun axırı yaxşı olmayacaq, – deyə kapitan həkim Livsiyə gileylənirdi, – İnanın mənə, bu onları ancaq qudurdur.

Lakin irəlində görə bilərsiniz ki, alma çəlləyinin bizə çox böyük xidməti oldu. Bu çəlləyin sayəsində biz özümüzü təhlükədən vaxtında qoruya bildik və xain adamların əlində tələf olmadıq.

Əhvalat belə oldu. Adaya doğru aparən küləyin səmtinə düşmək üçün biz əvvəl passat küləklərinə qarşı üzürdük. Məsələ burasındadır ki, adanın dürüst yerini göstərə bilmirəm. – Bir sözlə, külək bizi birbaşa adaya aparırdı. Onu görmək üçün gecə-gün-

düz gözümüz üfüqdə idi: hesaba görə bir sutkadan da az üzə-cəkdik, ya bu gecə, ya da ən gec sabah günortaya yaxın Dəfinələr adasını görməli idik. Cənub-cənub-qərb istiqamətində üzürdük. Müləyim külək əsirdi. Dəniz sakitdi. “İspanyola” sürətlə irəliləyir, arabir gəminin qabaq tərəfi dalgaları yararaq suyu ətrafa sıçradırdı. İşlər çox gözəl gedirdi. Hamının kefi kökdü, camaat səyahətimizin birinci yarısının bitməsinə sevinirdi.

Gün batandan sonra mən işimi bitirib yatağıma Sarı getdim, birdən könlümə alma düşdü. Tez göyərtəyə çıxdım. Gəminin burnunda dayanmış növbətçilər adanı görmək məqsədilə gözlerini dənizə zilləmişdilər. Sükançı küləkdən qabarmış yelkənlərin ucuna baxaraq astaca fit çalırdı. Ətraf sakitlikdi, yalnız gəminin yanlarına çırpınan dalgaların şırıltısı eşidilirdi.

Çəlləkdə bircə alma qalmışdı. Almanı götürmək üçün çəlləyə girməli oldum. Qaranlıq bucağa çəkildim. Suyun şırıltısı layla çalır, gəmi isə müvazi silkələnirdi. Az qaldı ki, yuxuya gədim. Birdən çəlləyin böyründə kimsə yerə əyləşdi. Oturan adam küreyini çəlləyə söykədiyindən çəllək bir balaca silkələndi. Çölə sıçramaq istəyəndə birdən həmin adam dilləndi. Mən Silveri səsindən tanıdım. Onun söylədiyi ilk sözlərdən sonra heç bir vəchlə oturduğum yerdən çıxmaq istəmədim. Çəlləyin dibinə qısılaraq əsirdim, qorxudan və maraqdan nəfəsim kəsilə-kəsilə qulaq asırdım. Hələ ilk sözlərdən dərhal başa düşdüm ki, gəmidəki bütün namuslu adamların həyatı mənim əlimdədir.

**ALMA ÇƏLLƏYİNDƏ OTURARKƏN
MƏN NƏLƏR EŞİTDİM**

Silver dedi:

– Yox, mən deyildim, Flint kapitan idi. Mən isə qıçım taxtadan olduğundan kvartirmeyster¹ vəzifəsini aparırdım. Qıçımı da o vaxt, Pyu öz illüminatorlarından məhrum olduğu döyüşdə itirdim. Qıçımı kollecdə oxumuş, latıncanı mükəmməl bilən bir alim cərrah kəsdi. Ancaq sonra o, dar ağacından yaxasını qurtara bilmədi, Korso-kastədə onu da başqaları ilə birlikdə it kimi asdılar. Onlar Robertsın adamları idilər, gəmilərinin adlarını dəyişdikləri üçün hamı tələf oldu. Bu gün “Kral səadəti” adlanan gəmiyə sabah başqa bir ad qoyurdular. Bizdə isə qayda belədir – əvvəlcədən hansı ad verildi, axıra kimi qalmalıdır. “Kassandra” nın adını da biz heç dəyişmədik. İnglend Hindistanın vitse-kralını qarət edəndən sonra bu gəmi bizi Malarbardan sağ-salamat evimizə aparıb çıxartdı. Flintin qocaman gəmisi “Morj” da adını dəyişmədi. Halbuki o gəmi qan çanağı idi, özünə o qədər qızıl yükləyirdilər ki, az qabırdı yükün ağırlığından dənizin dibinə çökə.

Gəmidə ən qaradınmaz adam sayılan gənc dənizçilərdən biri həyəcanla dilləndi:

– Eh, Flint çox igid adammış ha!

Silver dedi:

– Deyirlər Devis ondan da igidmiş. Ancaq onunla bir yerdə olmamışam. Mən əvvəl İngləndlə, sonra isə Flintlə işləmişəm. İndi isə dəniz səfərinə özüm müstəqil çıxmışam. İngləndlə işləyəndə doqquz yüz funt sterlinq qazandım, Flintdən iki min aldım. Sadə bir dənizçi üçün bu, az pul deyildi. Pullarımın hamısı bankdadır, yaxşı da faiz alıram. Pul qazanmaq böyük hünər

deyil, hünər pulu saxlamaqdır... İngləndin adamları necə oldu. Bilmirəm... Bəs Flintkilər hanı? Onlardan çoxu indi bu gəmidə işləyir, özləri də bir parça puding alanda sevinirlər. Çoxu sahilə dilənçi kökündə yaşayırdı. Allaha and olsun ki, acından köpük qusurdular. Qoca Pyu gözləri ilə birlikdə abır-həyasını da itirdi. Parlament lordları kimi ildə min iki yüz sterlinq pul xərcləyirdi. İndi haradadır? Gəberib, torpağın altında çürüyür. İki il əvvəl bütün var-yoxu əlindən çıxmışdı, bir parça çörəyə möhtacdı. Dilənir, oğurluq edir, baş kəsir, bununla belə acından ölürdü.

– Quldurluğun axırı budur! – deyə gənc dənizçi dilləndi.

– Dünyada gərək axmaq olmayasan... – deyə Silver səsləndi. – Ancaq bunun sənə dəxli yoxdur: cavan olsan da ağıllı adamsan. Sənin başını əkmək olmaz. Mən səni görənin kimi bunu müşahidə etdim. Buna görə də səninlə kişi kimi danışmaq istəyirəm.

Bu qoca fırldaqçının eynən mənə dediyi yağlı sözlərlə başqasını da dilə tutduğunu eşitdikdə nələr çəkdiyimi təsəvvür edirsinizmi?

Bu saat imkanım olsa idi onu öldürərdim...

Silver heç bir şeydən şübhələnmədən sözüne davam etdi:

– Səadət centlmenlərinin¹ başı həmişə qalda olur. Əlbəttə, onlar yüngül yolla getmirlər, daim asılmaq qorxusu altında yaşayırlar, ancaq döyüş meydanında yarısan xoruzlar kimi yaxşı yeyir, yaxşı da içirlər. Səfərdən qabaq ciblərindəki mis pullar qayıdanbaş qızıl pula çevrilir. Əldə etdiklərini sağa-sola sovu-randan sonra yenə əliboş qalır, yenə səfərə çıxırlar. Mən isə belə etmirəm. Öz pullarımı pay-pay ayırıb müxtəlif banklara təhvil verirəm. Şübhə doğurmamaq üçün heç yerə də çox pul qoymaram, mənim axı əlli yaşım var. Bu səfərdən qayıdandan sonra əsl centlmenlər kimi yaşayacağam. Deyirsən ki, vaxtdır? Eləmi? Axı mən heç əvvəllər də pis yaşamamışam. Özümə heç korluq verməmişəm. Yataqda yatmışam, ləzzətlə yemişəm. La-

¹ Kvartirmeyster – orzaq üzrə müdir

¹ Səadət centlmenləri – quldurlara verilən ad

kin dənizdə az əziyyət çəkməmişəm. Bilirsen, həyata qədəm qoyanda nə idim? Sənin kimi dənizçi.

Gənc dənizçi dedi:

– İndi sizin keçmişdə qazandıqlarınızın hamısı batacaq. Bu səyahətdən sonra Bristolda adam üzünə çıxıb bilirsiniz?

Silver istehza ilə soruşdu:

– Sən biləni indi mənim pullarım hardadır?

– Bristolda, banklarda, ya başqa lazımı yerlərdə.

– Hə, orada idi, biz gəminizin lövbərini qaldırana kimi pullar orada idi, – əspaz bildirdi. – İndi isə arvadım hamısını yerbəyer eləyib. “Müşahidə borusu” meyxanası bütün avadanlığı, icarə torpağı və müştərilərlə birlikdə satılıb, arvadım da aradan çıxtı gedib, şərtləşdiyimiz yerdə məni gözləyir. Sizə inandığım üçün bu yerin adını deyərdim, ancaq qorxuram ki, başqaları inciyərlər ki, niyə onlardan gizlətmişəm.

Dənizçi soruşdu:

– Bəs arvadınıza necə, ona inanırsınızmı?

– Səadət centlmenləri nadir hallarda bir-birilərinə inanırlar.

Düz də eləyirlər. Lakin mənə badalaq gəlmək o qədər də asan deyil. Cona quyu qazan bu dünyada işıq üzü görməz. Bəziləri Pyudan, başqaları Flintdən qorxardı. Məndən isə Flintin özü çəkinərdi. O məndən həm qorxardı, həm də mənimlə fəxr edərdi... Onun gəmi heyətində hamı qoçaqdı. Lap şeytanın özü onunla açıq dənizə çıxmağa qorxardı. Sən məni tanıyırsan, bilir-sən ki, gopçu deyiləm, özüm də ürəyiaçıq, şən adamam. Ancaq kvartirmeyster olduğum zaman Flintin köhnə quldurları mənə quzu kimi qulaq asardılar. Qoca Conun gəmisində bir nizam-intizam vardı ki, gəl görəsən!

Gənc dənizçi dedi:

– Doğrusu, bu söhbətə kimi sizin əməliniz heç ürəyimə yatmır-
dı, Con. Ancaq indi razıyam. Bu mən, bu da mənim əlim, vur gəlsin!

– Qoçaq oğlansan, özün də ağıldan pis deylsən, – Silver cavab verdi və ona sarı uzanan əli elə sıxdı ki, çəllək altımda sil-kələndi. – Səndən yaxşı bir səadət centlmeni çıxacaq.

Yavaş-yavaş onların sözlərinin mənasını qanmağa başlayır-dım. “Səadət centlmeni” quldur deməkdi. Mən təsadüfən, bəlkə də gəmidəki sonuncu namuslu dənizçini yoldan çıxarıb quldurlar dəstəsinə cəlb etmək tarixçəsinin son fəslə olan bu səhnənin şahidi olmuşdum. Lakin tor düşən təkə bu dənizçi deyildi, burasını mən o saat başa düşdüm. Silver yavaşca fit çaldı. Başqa bir nəfər də onlara yanaşdı. Silver dedi:

– Dik artıq bizimlədir.

– Mən bildirdim ki, o bizimlə olacaq, – ikinci bosmanın – İzrael Hendsin səsini mən o saat tanıdım. – Dik, axı axmaq deyil.

O, tənbəki çeynədiyindən bir müddət dinmədi, sonra tüpürdü və Uzundraz Cona müraciət etdi:

– Omba, bir bizi başa sal görək, markitan qayığı kimi çoxmu valay vuracağıq? Göy gurultusuna and olsun ki, bu kapitan mənim canımı boğazıma yığıb. Bəsdir, üstümdə ağalıq etdi! Mən kapitan kayutunda yaşamaq istəyirəm, mən onun yediyini yemek və ona verilən şərabi içmək istəyirəm.

Silver dedi:

– İzrael, sənin başın çox ucuz qiymətə gedər, çünki onun içərisində heç vaxt beyin deyilən şey olmayıb. Ancaq qulaq asa bilirsən, – qulaqların kifayət qədər uzundur. Yaxşısı budur qulaq as! Sən əvvəlki kimi yenə kubrikdə¹ yatacaqsan, keyfiyyətsiz yeməklər yeyəcəksən. Deyilənə əməl edəcək, nəzakətli olacaqsan, dilinə də bir damla belə şərab döyməyəcək. Ta mən sənə əmr edənə kimi belə dolanacaqsan. Özün də, oğul, mənə tamamilə arxayın ola bilərsən.

– Məgər mən etiraz edirəm? – ikinci bosman donquldandı. – Ancaq bilmək istəyirəm ki, bu nə vaxt olacaq?

Silver bağırırdı:

– Nə vaxt? Yaxşı, qoy deyim. Bunu imkan daxilində uzatmağa çalışacağam. İndi bildin ki, nə vaxt? Kapitan Smollett əla dənizçidir. Gəmini də bizim xeyrimizə yaxşı sürür. Skvayrın və

¹ Kubrik - gəminin alt göyortəsi

həkimin əlində xəritə var, lakin onu harada gizlədirlər, burası mənə məlum deyil. Bunu siz də bilmirsiniz. Qoy skvayrla həkim dəfinəni tapsınlar, onu gəmiyə yükləməkdə bizə kömək etsinlər, bundan sonra baxarıq. Hərgah mən siz yaramaz hollandlara belə bağlasaydım, onda qayıdanbaş kapitan Smollette imkan verərdim ki, yolun yarısına kimi gəmini idarə etsin.

Dik etiraz etdi:

– Biz özümüz də heç pis dənizçi deyilik!

– Pis matros deyilik, demək istəyirsən, – Silver onun sözünə düzəliş verdi. – Biz sükanı hərlədə bilirik, Bəs istiqaməti necə, onu kim dürüst hesablaya bilər? Bizlərdən heç kim bunu bacarmır. Məndən olsaydı qayıdanbaş kapitan Smollette bizi heç olmazsa passat küləkləri istiqamətinə çıxana kimi aparmağa imkan verərdim. Onda heç olmazsa bilərdim ki, düzgün istiqamət götürmüşük, camaata gündə bir qaşığı şirin su paylaşmaq qorxusu da olmazdı. Lakin mən sizi yaxşı tanıyıram. Buna görə də dəfinəni gəmiyə gətirən kimi onların başını oradaca – adada batırmaq lazımdır. Heyf ki, belə etməliyəm. Sizi isə yalnız bir şey maraqlandırır. İçmək. Sözün düzü, sizin kimi adamlarla geri qayıdacağım yadıma düşəndə ürəyim sıxılır.

– Ay Uzundraz, sən də çox ifrata varma! – deyər İzrael çığırdı.

– Biz ki, sənə qarşı deyilik.

– Böyük gəmilərin boş bir şey üstündə batdığını azmı görmüşəm? Yaxşı igidlərin gündə qaxac olmaq üçün asıldığını azmı görmüşəm? – deyər Silver çımxırdı. – Bütün bunların səbəbi nədir? Fələsmək... tələsmək... tələsmək. Qulaq asın, mən dənizlərdə çox üzmüşəm və həyatda da bəzi şeylər görmüşəm. Əgər siz gəmini idarə edə, küləklərə qarşı dura bilsəydiniz, hamınız çoxdan karetalarda kef çəkərdiniz. Lakin bu sizin hünəriniz deyil. Mən sizi tanıyıram, rom hortuldadar, oradan birbaşa dar ağacına gedərsiniz.

– Con, sənənin kapellan¹ kimi bir şey olduğunu kim bilmir? Lakin başqaları da vardı axı. Onlar səndən əskik deyildilər, gəmini

¹Kapellan – gəmi keşişi

də səndən pis idarə etməzdilər. Onlar əylənməyi də sevərdilər. Özlərini öyməzdilər, yeyib-içməyi bacarardılar, heç kimin də zəhləsini tökməzdilər.

Silver dedi:

– Eləmi? Görən indi onlar haradadırlar? Biri elə Pyu – acından gəberdi. Flintdə bu qəbil adamdı – Savannada romdan partladı. Elədir, bunlar xoş. Şən adamlardır. Lakin onlar indi haradadırlar? Budur – əsas.

Dik soruşdu:

– Yaxşı, onlar bizim əlimizə keçəndən sonra nə edəcəyik?

– Bax, buna varam., – deyə aşpaz fərəhlə dilləndi. – Boş danışmağı sevmir, işə keçir. Sən biləni, nə etsək yaxşıdır? Bəlkə insan yaşamayan bir adanın sahilində atıb gedək? İnglən belə edərdi. Ya hamısının başını donuz başı kimi üzək? Flint ya Billi Bons isə bu yolla gedərdi.

İzrael dedi:

– Bəli, Billinin adəti belə idi. “Ölü sənə dişləməz” deyərdi. İndi özü də ölüb getmişdir, dediyini təcrübədə sınaqdan keçirə bilər. Hə, Billi belə şeylərin ustasıydı.

Silver dedi:

– Doğrudur, Billi belə işlərdə mahirdi. Kimsəyə aman verməzdi. Mən isə ürəyi yumşağam, mən centlmenəm. Ancaq indi məsələ çox ciddidir. Uşaqlar, vəzifə hər şeydən vacibdir. Buna görə də mən öldürməyə səs verirəm. İstəmərim ki, parlament üzvü olduğum və ya zər-ziba içərisində karetada gəzdiyim zaman şeytan manaxın qabağına çıxan kimi bu çilingiç tülüngülərdən biri gəlib qarşımda dursun. Meyvənin yetişməsini gözləmək vacibdir. Lakin elə ki, dəydi, gərək onu dərəsən.

Bosman ucadan dedi:

– Con, vallah, sən lap qəhrəmansan!

Silver:

– İzrael, bunu sən işdə görəcəksən, – dedi. – Ancaq mənim birçə tələbim var. Skvayr Tretonini gərək mənə güzəştə gədesiniz. Mən onun mal başını öz əllərimlə kəsib atmaq istəyirəm...

Dik, – o, birdən əlavə etdi, – zəhmət çək, o çəlləkdən mənə bir alma ver, deyəsən, boğazım quruyub.

Təsəvvür edirsinizmi, mən nə hala düşdüm, bədənim lərzəyə gəldi. İmkanım olsaydı, çəlləkdən sıçrayıb qaçardım. Amma ürəyim, ayaqlarım və əllərim mənə tabe deyildi. Dik yerindən qalxmışdı ki, gözlənilmədən Hends onu saxladı:

– Sən də bu çürük almanı nə edirsən, Con? Yaxşısı budur bizə bir içim rom ver.

Silver dedi:

– Dik, mən sənə inanıram. Orada bir çəllək gizlətmisəm. Al bu da açar. Bir qab süz, getir.

Qorxudan əssəm də fikirləşdim: “Mister Errou romu bundan alırmış. Onu tələf edən romu”.

Dik gedən kimi İzrael aşpazın qulağına nə isə pıçıldamağa başladı. Cəmişi iki-üç söz eşitdim, amma bu da kifayət idi.

– O biriləri razılıq vermirlər, – deyə İzrael pıçıldayırdı.

Demək gəmidə hələ də bizə sadıq qalan adamlar varmış.

Dik qayıtdı. Hər üçü növbə ilə dolçanı götürüb içdi. Birini “Səadət naminə”, o birisini “qoca Flintin şərəfinə” içdilər. Silver hətta oxumağa başladı:

Somt küleyinə, uğur küleyinə bədə qaldıraç
Deyib-gülək, şənlenək, yaşayaq damağı çağ.

Çəlləyin içərisi işıqlandı. Yuxarı baxdım... Ay qalxmış, arxa dorun üzərindəki müşahidə meydançasını və küləkdən qabarmış aşağı yelkəni gümüşü işığa bürümüşdü. Elə bu an müşahidə meydançasından növbətçinin səsi eşidildi.

– Quru! – deyə o çığırdı.

HƏRBİ ŞURA

Göyertə ayaq tappılısından uğuldadı. Adamların kayutlarından və kubrikdən çıxıb qaçdıqlarını eşidirdim. Çəlləkdən sıçrayan kimi özümü alt yelkənin arasına verdim. Oradan gəminin arxa tərəfinə qaçdım, sonra da açıq göyertəyə çıxdım. Günter və Həkim Livsi ilə birlikdə gəminin külək tutan burnuna qaçdım.

Bütün gəmi heyəti burada idi. Ay çıxan kimi duman seyrəldi. Uzaqda, cənub-qərbdə iki alçaq təpə nəzərə çarpdı, təpələr birbirilərindən təxminən iki mil aralı idi. Bunların arxasında daha uca təpə vardı ki, bu hələ də dumana bürünmüşdü. Hər üç təpə konusvanı idi.

Mən bayaq keçirdiyim dəhşətdən hələ özümə gəlməmişdim, buna görə də hər şey mənə yuxu kimi görünürdü. Sonra da kapitan Smollettin əmrini eşitdim. “İspanyola” üzü küləyə getdi, şərq tərəfdən adaya yaxınlaşmağa başladı.

Bütün əmrləri yerinə yetiriləndən sonra kapitan soruşdu:

– Uşaqlar, içərinizdə bu adanı əvvəllər gören olubmu?

– Ser, mən burada olmuşam, – deyə Silver dilləndi. – Ticarət gəmisində aşpaz işlədiyim vaxt biz buradan içməli su götürmüşdük.

– Zənnimcə bu kiçik adanın o üzündə, cənub tərəfdə lövbəri atmaq məsləhətdir, belə deyilmi?

– Elədir, ser. Bu ada Skelet Adası adlanır. Keçmişdə quldurlar bu adaya düşərdilər. O vaxt bizim gəmidə işləyən matroslardan biri quldurlar tərəfindən bu adadakı yerlərə verilən bütün adları bilirdi. Şimal tərəfdəki o dağ Fok-dor adlanır. Burada şimaldan cənuba doğru üç sıra dağ var: Fok-dor¹, Qrot-dor² və Bizan-dor³, ser. Dumana bürünmüş o uca dağa Qrot-dor əvəzi-

¹ Fok-dor – Qabaq dor

² Qrot-dor – Orta dor

³ Bizan-dor – Arxa dor

gə çox vaxt “Müşahidə borusu” deyirdilər. Səbəbi də budur ki, quldurlar gəmilərini təmir etmək üçün lövbər salıb duranda orada nəzarət məntəqəsi düzəldərdilər. Üzr istəyirəm, ser, onlar öz gəmilərini adətən burada təmir edərdilər.

Kapitan Smollett dedi:

– Məndə xəritə var. Bir baxın görək bu həmin adadırmı?

Xəritəni ələ alanda Uzundraz Conun gözləri işıq saçdı. Ancaq o saat da gözləri söndü, ümidi boşa çıxdı. Bu, bizim Billi Bonsun sandığından tapdığımız xəritə deyildi. Onun dəqiq surəti idi. – Təpələr, dərələr təfərrüatı ilə göstərilmişdi, ancaq burada nə üç qırmızı xaç işarəsi və nə də əl ilə edilən qeydlər vardı. Silver peşmançılığını üzə vurmadı və özünü ələ aldı.

– Bəli, ser, həmin adadır, – dedi. – Burada çox gözəl çəkilib. Çox maraqlıdır, görəsən, onu Kim çəkib... Quldurlar düzəldə bilməzlər, onların elmdən başları çıxmaz... Bax, bu da kapitan Kiddin¹ durduğu yer, – mənim matros dostum bunu belə adlandırdı. Buradan cənuba doğru güclü bir axın keçir, sonra o, qərb sahilə boyunca gedib şimala dönür. Siz də, ser, küləyə görə gəminin hərəkət istiqamətini dəyişməkdə haqlısınız. Əgər limana girmək və gəmini təmir etmək istəyirsinizsə, duracaq üçün bundan yaxşı yer tapa bilməzsiniz.

Kapitan Smollett dedi:

– Çox sağ olun, kömək lazım olsa, yenə sizə müraciət edə-rəm. İndi gedə bilərsiz. Conun ada haqqında çox soyuqqanlıqla məlumat verməsinə mən hey-rət etdim. O mənə tərəf gəldi. Sözü düzü, qorxudan özümü itirdim. Əlbəttə, çəlləkdə oturub onun söhbətlərini eşitdiyimdən xəbəri yoxdu. Ümumiyyətlə, o öz sərtliyi, ikiüzlülü-yü, gəmi heyətini əlinə almaq bacarığı ilə məni dəhşətə getirirdi. Buna görə də əlini çiynimə qoyanda diksinən kimi oldum. O dedi:

– Pis yer deyil. Xüsusən sənin yaşda uşaqlar üçün gözəl yerdir. Sən burada çiməcək, ağacları dırmaşacaq, dağkeçilərini

¹ Kapitan Kidd – məşhur deniz qulduru idi, eyni zamanda ingilis ticarət donanmasında xidmət etmiş, tutulub “gündə quruyanlar” sırasında zəncirlə asılmışdı.

ovlayacaqsan. Özün də elə dağlarda keçi kimi çapacaqsan. Düzü, adaya baxanda sanki cavanlaşırım, ayağımın da taxtadan olduğunu unuduram. Cavanlıq nə yaxşı şeydir, özün cavan olasan, ayağında da on barmağın ola. Əgər ada ilə tanış olmaq istəsən, qoca Cona xəbər elə, sənə yaxşı bir yol azuqəsi hazırlasın. – Bunu deyib əlini səmimiyyətlə çiyinə vurdu və çıxıb getdi.

Kapitan Smollett, skvayr və həkim Livsi şkansda¹ dayanmışdılar, nə haqdasa söhbət edirdilər. Mən eşitdiklərimi onlara mümkün qədər tez çatdırmaq istəyirdim. Lakin hamının gözü qabağında söhbətlərini kəsməyə cəsarət etmirdim. Mən o tərəf-bu tərəfə vurnuxur, bəhanə axtarırdım ki, birdən həkim Livsi özü məni yanına çağırırdı. O, çubuğunu aşağıda qoymuşdu, uzun müddət tənəkisiz dura bilmədiyindən məni çubuğun ardınca göndərmək istəyirdi. Ona yaxınlaşdım, heç kimin bizi eşitmədiyinə əmin olandan sonra pıçıldadım:

– Həkim, sizə bir neçə söz deməliyəm. Qoy kapitanla skvayr aşağı düşsün. Sonra bir şeyi bəhanə edib məni yanınıza çağırın. Sizə dəhşətli xəbərlər verəcəyəm.

Həkimin üzü azacıq avazıdı, lakin özünü tez ələ aldı:

– Çox sağ ol. Cim, səndən soruşmaq istədiklərim elə bunlardır, – dedi və özünü elə göstərdi ki, guya məndən nə isə soruşmuş.

Sonra o, üzünü skvayr ilə kapitana çevirdi. Onlar yenə əvvəlki kimi çox sakit danışdılar, heç kim nə səsini ucaltdı, nə də fit verdi, amma başa düşdüm ki, həkim Livsi mənim xahişimi onlara yetirib. Sonra kapitan bütün gəmi heyətini göyertəyə çağırmağı Co Andersona əmr etdi.

– Uşaqlar, – kapitan Smollett matroslara müraciət etdi, – mənim sizə bir neçə kəlmə sözüm var. Qarşımızda gördüyünüz torpaq bizim axtardığımız həmin adadır. Biz hamımız mister Treloinin necə səxavətli bir adam olduğunu bilirik. O indi mənə belə bir sual verdi: – Yol uzunluğunu gəmi heyəti özünü yaxşımı apar mışdır? – mən ona dedim ki, hər bir matros öz vəzifəsini söylə

yerinə yetirmişdir və elə bir narazılaşmadı ki, mən onların daha yaxşı işləyə biləcəklərini arzulayım. Mister Treloini, mən və həkim bu saat kayuta gedib sizin sağlığınıza, sizin müvəffəqiyyətləriniz sağlığına bədə qaldıracağıq, burada sizə də pive verəcəklər ki, siz də bizim sağlığınıza, bizim müvəffəqiyyətlərimiz üçün içə bilərsiniz. Əgər mənim rəyimi bilmək istəsəniz, deyərim ki, skvayr bizi qonaq etməklə çox böyük iltifat göstərir, buna görə də onun şərəfinə “ura” bağırmağı təklif edirəm.

Hamı birlikdə “ura” çığırdı, burada heç bir qəribəlik yoxdu. Özü də elə ürəkdən və səmimi çığırdılar ki, bu adamların bizi öldürmək fikrində olduqlarına bir an şübhə etdim.

Birinci “ura” sovuşan kimi Uzundraz Con qışqırdı:

– Kapitan Smollette də “ura!”

Bu dəfə də hamı birlikdə: “ura” deyərək bağırıldı.

Ümumi şənliyin qızğın vaxtı hər üç centlmen kayuta endi.

Bir az keçmiş onlar Cim Hokinsin dalınca adam göndərdilər.

Mən içəri girdiyim vaxt hər üçü stol arxasında oturmuşdular. Qabaqlarında bir şüşə ispan şərəbi, bir nimçə də kişmiş vardı.

Həkim çubuq çəkirdi, pariki də dizləri üstündə idi. Bu o deməkdi ki, o, bərk həyəcan keçirir. Gecə hava isti olduğundan illüminator açıqdı. Gəminin arxasına ay işıq yolu çəkmişdi.

Skvayr dedi:

– Hə, Hokins, sən bizə nə isə xəbər vermək istəyirdin. Danış görək!

Mən çəlləyin dibində oturduğum zaman eşitdiklərimi təfsilatı ilə qısaca söylədim. Ta axıra kimi sözümü kəsmədən, yerlə-rindən tərənəmədən, gözlərini mənim üzümdən çəkmədən dinlədilər. Sonra həkim Livsi dedi:

– Cim, otur.

Məni stol arxasında oturdub ovcuma kişmiş tökdülər və bir stəkan da şərəb verdilər. Hər üçü növbə ilə qarşımda baş əyərək mənim sağlığıma, xoşbəxtliyəmə və qoçaqlığıma şərəfinə içdilər.

Skvayr dedi:

– Hə, kapitan, siz haqlı imişsiniz, mən isə yanılmışam. Özümü lap eşşək hesab edirəm və sizin ömrünüzü gözləyirəm.

¹ Şkans – orta dor ağacı ilə arxa dor ağacı arasındakı meydança

– Mən də sizdən geri qalmaram, – deyə kapitan etiraz elədi.
– İlk dəfə belə şeyə rast gəlirəm; üsyan etmək niyyətində olan gəmi heyətinin özünü belə sakit və təmkinli aparması qəribədir. Başqa vaxt olsaydı, mən bunu müxtəlif əlamətlərdə duyardım və ehtiyat üçün tədbir tökərdim. Ancaq bunlar məni azdırıb, dolamışlar.

– Kapitan, – həkim söhbətə qarışdı. – Sizi Con Silver azdırmışdır. Belə işlərdə o, ayrı cür məharətlidir.

– Gərək onu çoxdan dor ağacından asaydılar, – deyə kapitan etirazını bildirdi. – Lakin bütün bu söhbətlər indi yersizdir. Bütün deyilənlərdən bəzi nəticələr çıxarmışam ki, bunları da mister Treloni icazə versəydi açıb deyərdim.

Mister Treloni təmkinlə dedi:

– Ser, buranın kapitanı sizsiniz, buna görə də buyruq sizinkidir.

Mister Smollett dedi:

– Əvvəla, biz gərək başladığımız işi davam etdirək, çünki başqa imkanımız yoxdur, yolumuzu kəsmişlər. Əgər mən geriyə dönmək əmri versəm, onlar həmin dəqiqə üsyan qaldıracaqlar. İkincisi, bizim, heç olmazsa dəfinəni axtarıb tapana kimi vaxtımız var. Üçüncüsü, gəmi heyətində bizə hələlik sadıq qalan adamlar tapılar. Lakin gec ya tez, bu quldur dəstəsi ilə bizim toquşmamız mütləq olacaq. Buna görə də gərək biz hələlik özümüzü bilməməzliyə vuraq və münasib bir fürsət ələ keçən kimi qəflət onların axırına çıxaq. Mister Treloni, zənnimcə, sizin xidmətçilərinizə etibar edə bilərik, deyilmi?

– Lap mənim özümə etibar edən kimi, – deyə skvayr bildirdi.

Kapitan dedi:

– Üç onlar, üç də biz, bir də Hokins, eləyir, yeddi. – Gəmi heyəti içərisində kimə etibar etmək olar?

– Yəqin ki, Silverdən əvvəl, Treloninin tutduğu adamlara, – deyə həkim bildirdi.

– Yox əşsi, – deyə Treloni etiraz etdi, – Hendsi də mən tutmuşdum, axırı necə oldu...

– Mən də elə bilirdim ki, Hendsə etibar etmək olar, – deyə kapitan etiraf etdi.

– Özləri də hamısı ingilisdirlər, – skvayr təəssüflə bildirdi. – Düzü, ser, fikirləşəndə istəyirəm, bütün gəminin külünü göyə sovurum.

Kapitan davam etdi:

– Budur, centlmenlər, mənim demək istədiklərim. Beləliklə, biz gözdə-qulaqda olmalı, məqam gözləməliyik. Etiraf edirəm ki, bu çox da asan iş deyil. Birdən-birə hücum edib başlarının üstünü almaq daha yaxşı olardı. Ancaq əvvəl görək öyrənək ki, heyətdə bizə sadıq olan adamlar kimlərdir. Bundan sonra tədbir görək. Biz ehtiyatlı olmalı və gözləməliyik, – mənim təklifim budur.

Həkim dedi:

– Burada bizə hamıdan çox Cim kömək edə bilər. Matroslar ondan ehtiyat etmirlər, Cim isə diqqətli oğlandır.

– Hokins, mən sənə tamamilə etibar edirəm, – deyərək skvayr əlavə etdi.

Doğrusu, qorxdum ki, etimadı doğrulda bilməyim. Ancaq təsadüf elə gətirdi ki, mən heqiqətən onları ölümdən xilas etməli oldum.

Biz hələlik, iyirmi altı nəfərdən, yalnız yeddisinə bel bağlaya bilərdik. Bu yeddi adamdan biri də mən idim – bir oğlan uşağı. Böyükləri saysaq biz altı nəfərdik. On doqquz nəfərə qarşı – altı adam.

XIII fəsil

QURUDAKI MACƏRALARIM NECƏ BAŞLADI

Səhər sübhədən göyertəyə çıxanda ada mənə dünənkindən fərqli olaraq tamam başqa cür göründü. Külək yatsa da biz geco xeyli irəliləmişdik və indi sakit havada alçaq cənub sahilindən yarım mil aralı durmuşduq. Adanın böyük bir hissəsi tünd-yaşıl meşəlikdi. Burada ümumi yeknəsəq boz rəngin ahəngini qumsal sahilin sarı dərələri və şam ağacına oxşar hündür ağacların yaşıllığı pozurdu. Bəzi yerlərdə tək-tük, bəzi yerlərdə isə koma-koma bitmiş bu ağaclar meşənin o biri ağaclarından xeyli hündür idi. Ancaq hər halda adanın ümumi görünüşü çox yeknəsəq və cansız idi. Hər təpənin başında sivri zirvəli çılpaq qayalar ucalırdı. Bu təpələrin qərribə görünüşü məni heyrətə salırdı. O biri təpələrdən üç yüz, dörd yüz fut uca olan “Müşahidə borusu” daha qərribə görünürdü. Sıldırım qayanın zirvəsini elə bil kəsmişdilər, özü də lap heykəl altlığına oxşayırdı.

Okean “İspanyola”-nı elə çalxalayır ki, su gəminin yanlarındakı dəliklərdən göyertəyə axıb tökülürdü. Qayıqaltı və onu göyertəyə bərkidən dirəklər bir-birinə dəyib taqqıldayırdı. Sükan gəminin gah sağ, gah da sol böyrünə dəyir, gəmi oyuncaq kimi atılıb-düşür, inleyir və cırıldayırdı. Mən dor iplerindən bərk yapışmışdım, başım gicəllənirdi. Ətrafdakı şeylər də gözlərim qarşısında hərlənirdi. Gəmi dalgaları yararaq irəliləyəndə mən dənizə alışmışdım, lakin indi o, lövbər atıb durduğu üçün butulka kimi hey yırğalanırdı. Bundan da xüsusən səhər açqarına, üreyim qalxırdı.

Özüm də bilmirdim ki, ürəyimin bulanmasına səbəb nədir – gəminin valay vurmasını, ya bu boz, kədərli meşəmi, bu çılpaq, vəhşi qayaları, sıldırımli sahilə çırpın dalğaların gurultusunu? Günəş öz parlaq və isti şüalarını ətrafa dağıtmışdı, civildəşə-civildəşə dənizdən balıq tutan quşlar başımızın üzərində hərənlənirdilər. Mənim yerimə kim olsaydı, açıq dənizdə uzun səyahətdən sonra quru gördüyünə sevinərdi. Lakin mənim ürəyimi dərd-kədər bürümüşdü. Lap ilk baxışdan Dəfinələr adasından zəhləm getdi.

Bu səhər biz çox ağır bir iş görməli idik. Külək olmadığından qayıqları suya salmalı, üç-dörd mil məsafəni gəmini yedəkləyib çəkməli, burunu keçəndən sonra onu Skelet Adasının arxasındakı boğaza salmalı idik.

Mən qayıqlardan birini seçdim. Burada görüləsi iş olmasa da qayığa mindim. Gün yaman yandırdı, matroslar deyir, öz ağır zəhmətlərinə lənətlər yağdırırdılar. Bizim qayığa Anderson rəhbərlik edirdi. Başqalarını sakit etmək əvəzinə o özü də deyir, hamıdan çox çığırır və söyürdü.

– Yaxşı, yetər, – deyə o, bağırırdı, – çox qalmayıb. Bunun da bir axırı olar.

Fikirləşirdim ki: “Bu heç yaxşı əlamət deyil”. Bu vaxta kimi camaat səylə və həvəslə işləyirdi. Adanı görəndən sonra nizam-intizam pozulmuşdu.

Uzundraz Con sükançının yanındaca durmuşdu, gəmini idarə etməkdə ona kömək edirdi. O, boğazı beş barmağı kimi tanıyırdı. Bu yerdə dənizin xəritədə göstəriləndən keyli dərin olması onu heç də çaşdırmırdı. Deyirdi ki:

– Bu dar boğaz okeanın çökilməsindən belə dərinləşib. Hər dəfə çökilmə onu daha da qazıb dərinləşdirir.

Biz xəritədə lövbər şəklində çəkilmiş yerdə durduq. Əsas ada ilə bizim aramızda üçdəbir mil məsafə vardı, elə bir o qədər də – üçdəbir mil də Skelet Adasından aralı idik. Dənizin dibi təmiz qumluq idi. Suyu atılan lövbərin gurultusuna meşədən minlərlə quş qalxdı, quşlar çığırışa-çığırışa havada hərənlənirdilər. Lakin

bir dəqiqə keçmiş onlar yenə budaqlara yatıb görünməz oldular və ətrafa sükut çökdü.

Boğaz hər tərəfdən meşəli sahillə əhatə olunmuşdu. Hər iki tərəf qalın meşə idi. Boğaz başlanan yerdən meşə də başlayırdı. Sahil alçaq-yastı idi. İçərilərə getdikcə təpələr amfiteatr kimi üst-üstə ucalırdı. Sakit gölü xatırladan boğaza iki xırdaca, lilli-çamırlı çay tökülürdü. Bu çayların ətrafındakı bitkilərin rəngi həddən ziyadə şux olması ilə adamı heyrətə salırdı. Gəmidən heç bir tikili, çəpər-zad görünmürdü, ağaclar hər şeyi örtüb gizlətməmişdi. Əlimizdə xəritə olmasaydı, güman edərdik ki, ada okeanın dibindən qabarıb çıxdığı zamandan bəri bura insan ayağı dəyməyib. Bura birinci biz gəlmişik.

Azca da olsa külək hiss edilmirdi, hava durğundu. Sükutu yalnız bir şey – adanın o başında uzaq qayalara çırpın dalğaların gurultusu pozurdu. Ətrafdan qərribə kəsif bir iy gəlirdi. – Çürümüş yarpaq və ağac qoxusu. Gördüm ki, həkim havanı iylədikcə qismətinə qoxumuş yumurta düşən adam kimi üz-gözünü yığır.

– Burada dəfinə olub-olmadığını bilmirəm, ancaq parikimə and içirəm ki, isitmə xəstəliyi yəqin var, – deyə o, dilləndi.

Gəmi heyətinin hərəkəti hələ qayıqda ikən məni təşvişə salmışdı. Gəmiyə qayıtdıqdan sonra isə bu, təhlükəli bir hal aldı. Matroslar göyertədə avaralanır və nə barədə isə danışırtdılar. Ən sadəcə əmrləri belə narazılıqla dinləyir və çox könülsüz yerinə yetirirdilər. Hətta intizamlı matros da narazılıq azarına tutulmuşdular. Onları nizam-intizama dəvət edəcək elə bir adam da yoxdu. Üsyan əhval-ruhiyyəsi getdikcə qızışırtdı və bu təhlükə fırtına buludu kimi başımızın üzərindən asılmışdı.

Təhlükəni duyan təkə biz deyildik. Kayutlarda olanlar da bunu hiss etmişdilər. Uzundraz Con gah bu, gah da o biri dostəyə yanaşır, dil tökür, hər işdə nümunə göstərir, var qüvvə ilə intizamı qorumağa çalışırdı. Nəzakətli və pısqıllıq olmaq üçün dəridən çıxır, hamıya gülümsünürdü. Hər hansı bir əmri eşidən kimi o öz qoltuqağacına yaslanaraq hamıdan əvvəl irəli atılır, “baş üstə, ser” deyib fərəhlə çığırırdı.

Çarəsi üzüləndə də aradakı narazılığı ört-basdır etmək istəyirmiş kimi bir-birinin ardınca mahnı oxumağa başlayırdı.

Bizə elə gəlirdi ki, Uzundraz Conun özünü belə aparması, bu məşum günün ən məşum hadisəsidir.

Biz məsləhət-məşvərət üçün kayuta yığışdıq.

Kapitan dedi:

– Ser, əgər mən balaca bir ömr versəm, bütün gəmi əhli üstümüzdə tökülişəcək. Özünüz görürsünüz ki, nə aləmdir, ser. Addımbaşı məni acılayırlar. Əgər bu qaba sözlərə qarşı birçə kəlmə danışsam, bizi tikə-tikə doğrularlar. Əgər bunlara heç əhəmiyyət verməsəm, Silver şübhələne bilər ki, yəqin burada nə isə var, o vaxt biz yenə uduzarıq. İndiki vəziyyətimizdə biz ancaq birçə adama etibar edə bilərik.

– Kimə? – skvayr soruşdu.

– Silverə, ser, – kapitan cavab verdi. – İşləri sahmana salmaq üçün o indi bizdən az narahat deyil. Matrosların şiltaqlığını yandırmaq üçün ona imkan verək, Silver də onları vaxtından əvvəl üsyan etməkdən çəkindirsin... Onları dilə tutmaq, yola getirmək üçün Cona şərait yaratmağı təklif edirəm. Matrosları sahilə, gəzməyə buraxaq. Hamı birlikdə getsə, lap yaxşı... Gəmi bizim ixtiyarımızda olar. Getmək istəməsələr biz kayutlara çəkilib özümüzü müdafiyyə keçərik. Əgər yalnız bir neçə adam getsə, inanın ki, Silver onları orada yaxşıca dilə tutacaq və quzu kimi yumşaldacaq.

Beləcə qərara gəldik. Etibar etdiyimiz adamlara dolu tapançalar payladıq. Günteri, Coysu və Redrutu öz planlarımızla tanış etdik. Bütün bunlar onları heyrətə salmadı və bizim gözlədiyimizin əksinə, verdiyimiz xəbərləri çox sakit dinlədilər. Bundan sonra kapitan göyertəyə çıxdı və dənizçilərə müraciət edərek dedi:

– Uşaqlar, bu gün çox işləmişik və hamımız da bərk yorulmuşuq. Sahildə gəzməyə çıxsaq pis olmaz. Qayıqları suya salmışıq, kimin meyli varsa qayığa minib sahilə gedə bilər. Qüruba yarım saat qalmış sizə xəbər vermək üçün mən topdan atəş açacağam.

Görünür, bu axmaqlar belə güman edirdilər ki, sahilə çıxan kimi dəfinəni tapacaqlar. Buna görə də o saat kefləri kökəldi. Onlar “ura” deyib elə çığırdılar ki, səsləri uzaq təpələrdə əks-səda verdi, diksinərək havaya qalxmış quşlar yenidən başımız üzərində hərlənməyə başladılar.

Kapitan qayıqda gəzintiyyə rəhbərliyi Silverin öhdəsinə buraxıb, tez aşağı enməkdə çox ağıllı iş görmüşdü. Başqa cür mümkün də deyildi. O, göyertədə qalsa idi, özünü heç bir şeydən xəbəri olmayan adam kimi göstərə bilməzdi.

Hər şey gün kimi aydındı. Əsl kapitan Silverdi və bir böyük dəstə üsyankar ona tabe idi. Onlara qoşulmaq istəməyən matros-lar isə (sonradan məlum oldu ki, gəmidə belələri də varmış) çox vəciz adamlar çıxdılar. Ehtimal ki, bunların özləri də dəstəbaşılardan təşəbbüsü ilə bizə qarşı idi, ancaq hər halda çox dərinə getmək istəmirdilər. İtaət etmək, narazılıq, işdən boyun qaçırmaq tənbellik etmək – başqa məsələ, gəmini ələ keçirib günahsız adamları öldürmək – tamam başqa məsələ. Uzun mübahisələrdən sonra heyət iki dəstəyə bölündü. Altı nəfər gəmidə qaldı, on üç adam isə – o cümlədən Silver, qayıqlara minməyə başladılar.

Bu yerdə mən birdən fədakar addımı atmaq qərarına gəldim ki, bu da bizi sonralar ölümdən xilas etdi. Özlüyümdə fikirləşirdim: – Madam ki, Silver öz quldurlarından altısını gəmidə qoyub, deməli, biz gəmini tamam ələ keçirə bilməyəcəyik. O biri tərəfdən də onların adamlarından cəmi altı nəfər gəmidə idi, buna görə də mənim qalmağıma bir o qədər ehtiyac yoxdur. Beləliklə, mən sahilə çıxmağı qərara aldım. Bir anda gəminin kənarından yaxındakı qayığın burnuna aşdım. Mən minən kimi də qayıq tez gəmidən aralandı.

Qayıqda kimsə mənə fikir vermədi, ancaq qabağımdakı avarçı dedi:

– Cım, sənən? Başını aşağı tut, avar sənə deyər. O biri qayıqda oturmaş Silver diqqətlə bizi nəzərdən keçirəndən sonra məni səslədi ki, yəqin etsin bu mənəm ya yox. Bu vaxt mən qayığa oturmağıma peşman oldum.

Qayıqlar sahile birinci çatmaq üçün yarışa girmişdilər. Ancaq oturduğum qayıq o birindən tez çatdı. Həm qayıq özü yüngüldü, həm də ön yaxşı avarçılar bizə düşmüşdü. Buna görə də o biri qayığı qabaqladıq. Qayığın burnu torpağa dəyər-dəyməz budaqdan yapışıb sahile tullandım və özümü sıx ağacların içinə verdim. Silverlə yoldaşları təxminən yüz yard¹ arxada qalmışdılar.

– Cim, Cim, – deyə o çığırdı.

Şübhəsiz, mən onun çığırtısına əhəmiyyət vermədim. Arxa-ya çönmədən, hoppandıqca kolları qırıb-tökür, otların içinə batır, irəli, ancaq irəli qaçırdım, ta əldən-ayaqdan düşənə kimi beləcə qaçdım.

XIV fəsil

İLK ZƏRBƏ

Uzundraz Condan yaymıb qaçdığımdan çox razı idim. Kefim kökəlmişdi, tanımadığım yeri maraqla gözdən keçirməyə başladım.

Əvvəl söyüd kolları, qamışlar və mənə məlum olmayan ağaclarla əhatə olunmuş bataqlığa düşdüm. Sonra uzun bir milə yaxın düzənliyə çıxdım. Burada seyrək şam ağacları və palıda oxşar, lakin yarpaqlarının rəngi söyüd yarpaqlarını xatırladan əyrim-üyrüm ağaclar bitmişdi. Uzaqda ikibaşlı dağ görünürdü. Hər iki sıldırım zirvə günəş şüaları altında bərq vururdu.

Ömrümdə ilk dəfə idi, kəşf olunmamış ölkələri tədqiq edən adamın sevincini hiss edirdim. Adada insan yaşamırdı. Mənimlə gələn adamlar xeyli arxada qalmışdılar və mən burada vəhşi heyvanlardan və quşlardan başqa heç kimlə rastlaşa bilməzdim. Ağacların arasından ehtiyatla keçirdim. Addımbaşını görmədiyim qərribə bitkilərə və çiçəklərə təsadüf edirdim.

Orada-burada qabağıma hey ilan çıxırdı. Onlardan biri daşın yarığında oturmuşdu. O, başını qaldırıb fışıldadı. Fışılısı fırfıra vıyılısına oxşayırdı. Bunun, zəhəri ələcsiz, ölümle nəticələnən əfi ilan olduğunu heç ağılıma da gətirmədim.

Nəhayət, palıda oxşar ağacların arasına girdim. Sonralar öyrəndim ki, bunlara həmişəyaşıl palıd deyirlər. Bu alçaqboy ağaclar göyem kolları kimi qumluqda bitmişdi, əyrim-üyrüm qırılan budaqları düyünlü, sıx yarpaqları bir-birinə hörülmüşdü.

İrəli getdikcə ağacların boyu ucalır, özləri də sıxlaşaraq qumsal yamacdan qamışlarla örtülmüş geniş bataqlığa enirdi. Boğaza tökülən çaylardan biri bu bataqlıqdan keçirdi. Bataqlıqdan buxar qalxırdı. “Müşahidə borusu” isti dumanın təsirindən sanki titrəyirdi.

Birdən qamışlar xışıldadı. Qaqqıltı ilə bir çölördəyi uçdu, ardınca biri də qalxdı, çox keçmədən bataqlığın üzərini quşlar bulud kimi tutdular. Onlar qaqqıl-daşa-qaqqıl-daşa havada hərlənirdilər. O saat ağılıma gəldi ki, dənizçilərimizdən kimsə bataqlıqla gəlir. Səhv etməmişdim. Bir az sonra uzaqdan adam səsi eşitdim. Səs yaxınlaşdıqca ucalır və aydınlaşırdı.

Yaman qorxdum. Yaxındakı həmişəyaşıl palıd ağacının sıx yarpaqları arasına sıçan kimi qısılıb gizləndim.

Birinci səsə başqa bir səs cavab verdi. Sonra yenə birinci səs eşidildi. Mən onu tanıdım. Bu, Silverin səsi idi. O nə haqdasa ara vermədən danışırdı. Yoldaşı hərdən ona cavab verirdi. Onlar nə barədəsə qızğın mübahisə edir, qəzəblə danışırdılar, lakin sözləri qana bilmirdim.

Nəhayət, susdular, deyəsən əyləşdilər. Bunu quşların getdikcə sakitləşməsindən və bataqlığa enmələrindən hiss etdim.

Deyəsən, mən öz vəzifəmin öhdəsindən gələ bilmirdim. Madam ki, axmaqlıq edib quldurlarla birlikdə sahile çıxmışam, gərəkdir onların nə haqda məşvərət etdiklərini öyrənəm. Mən onlara yaxınlaşmalı, əyrim-üyrüm, düyünlü kolların sıx yarpaqları arasında gizlənməli idim. Bu mənim borcumdur.

Həm onların səsindən, həm də başları üzərində hələ də həyəcanla hərlənən bir neçə quşun uçuşundan əyləşdikləri yeri dəqiq təyin edə bilirdim.

¹ Yard – ingilis ölçü sistemində 91,44 sm-ə bərabərdir.

Yavaş-yavaş, ancaq onlara sarı iməklədim. Nəhayət, başımı qaldırıb sıx yarpaqların arasından baxdım, bataqlıq yanındakı yaşıl çəməndə Silver bir dənizçi ilə ağac altında dayanmışdı. Onlar üz-üzə durub söhbət edirdilər.

Hər ikisini gün yandırırdı. Silver şlyapasını yerə vızıldatdı, onun müsahibinə sarı çevrilmiş iri, kök, sarıbənz, tərdən parıldayan sifətində bir yazıqlıq duyulurdu. O deyirdi:

– Dostum, sən mənimçün xalis qızılsan. Necə bilirsən, əgər səni ürəkdən sevməsəydim, heç belə çalışardım? Olan olub, sən artıq heç bir şeyi dəyişə bilməzsən. Mən ancaq, səni xilas etmək istəyirəm, – yalnız buna görə səniniləyəm. Əgər matroslarımız xəbər tutsalar ki, burada səninilə nə barədə danışaram, Tom, özün bir fikirləş, bilirsən başıma nə oyun açarlar!

– Silver ... – deyə dənizçi cavab verdi. Onun üzü pul kimi qı-zarmışdı. Kəsik-kəsik çıxan səsi görülmüş dör ipi kimi titrəyirdi. – Silver, sən, axı, cavan deyilsən və özün də namuslu bir adamsan. Hər halda heç kəs səni fırıldaqçı hesab etmir. Pulun da var... çoxlu, çoxlu... O biri dənizçilərinkindən qat-qat artıq... Üstəlik qorxaq adam da deyilsən. Bir mənə izah elə görüm, nə üçün bu iyrenc siçovullarla əlbir olubsan? Yox, sən onlara qo-şula bilməzsən. Mən əlimin kəsilməyinə razı olaram... ancaq öz vəzifəmə xəyanət etmərəm...

Gözlənilməz səs-küy onun səsinə kəsdi. Nəhayət, bir nəfər namuslu dənizçi tapıldı. Elə bu vaxt başqa bir namuslu dəniz-çinin də səsi eşidildi. Bataqlıqdan xeyli aralı qulaqbatırıcı, qə-zəbli çığırtı eşidildi, sonra ikinci dəfə çığırdılar və bundan sonra da tükürpədən feryad qopdu. Səs-səda “Müşahidə borusu”nun qayalarında bir neçə dəfə təkrar edildi. Bataqlıq quşları yenidən qalxıb göyün üzünü bulud kimi tutdular. Bu ölümqabağı feryad uzun müddət qulaqlarımdan çəkilmədi. Yenidən sükut çökdü, sükutu yalnız enməkdə olan quşların qanadlarının pırlıtısı və uzaqdan sahile çırpın dalğaların gurultusu pozurdu.

Tom mahmızlanmış at kimi dik atıldı. Silver isə gözünü belə qırpmadı. O, qoltuqağacına yaslanaraq dayanmışdı, çalmağa ha-zırlaşan ilan kimi gözünü müsahibinə zilləmişdi.

Dənizçi əlini ona uzatdı:

– Con!

Silver bağırdı:

– Əlini çək! – Kondirbaz çevikliyi ilə cəld yana sıçradı.

Dənizçi dedi:

– Yaxşı, Con Silver, mən əlimi çəkərim. Ancaq yəqin sənın vicdanın təmiz deyil ki, məndən qorxursan. Yalvarıram sənə, de görüm, orada nə baş verdi?

– Nə baş verdi? – deyə silver təkrar etdi. Gülümsədi, ancaq həmişəki kimi açıq ürəklə gülümsəmədi, yenə üzündə gözləri lap xırdalandı, yığıldı və şüşə qırığı kimi parıldadı. – Nə baş verdi deyirsən? Zənnimcə bu, Alan idi.

Bədbəxt Tom ona sarı sıçradı.

– Demək Alandı, – deyə o çığırdı. – Allah ona rəhmət eləsin. O, əsl dənizçi kimi öldü. Sən isə Con Silver... Biz səninlə çoxdanın dostuyduq, ancaq indi mən sənə dost deyə bilmərəm! Mən it kimi gəbərsəm də öz insanlıq borcuma xəyanət etmərəm. Alanı axı, siz öldürdünüz, belə deyilmə? Əgər bacarsanız məni də öldürün! Ancaq bilin ki, mən sizdən qorxmuram.

İgid dənizçi bu sözləri deyib əspaza dal çevirdi və sahile tərəf getdi. Ancaq çox uzağa gedə bilmədi. Con bağıraraq ağacın budağından yapışdı, qoltuqağacını qaldırdı, ox kimi Toma tuşlayıb vızıldatdı. Ağlasığmaz bir qüvvə ilə atılmış ağac havada vıyıldı və iti ucu zərblə Tomun iki küreyinin arasına dəydi. Zavallı Tom əllərini yellədi və üzü üstə düşdü.

Onun yarasının nə dərəcədə ağır olduğunu bilmirdim... Zərbənin səsindən belə görünürdü ki, fəqərə sütunu qırılmışdır. Silver ona aman vermədi. Qoltuqağacsız, bir ayağı üstə meymun çevikliyi ilə onun üstünə atıldı və bıçağı iki dəfə dəstəyinə kimi heç bir müqavimət göstərməyən adamın bədəninə sapladı. Kol ardından mən canının zərbələri endirərkən necə ağır nəfəs aldığımı eşidirdim.

Ömrümdə mən özümdən getməmişdim, ürəkçəmənə nə olduğunu da bilmirdim. Bu yerdə dünya başıma dolandı, Silver,

quşlar, “Müşahidə borusu”nun zirvəsi – hər şey dumanlanmış gözümdə fırlanır, valay vururdu. Qulaqlarım zəng çalırdı, mən qərribə səslər eşidirdim.

Özümə gələndə əclafın ağacı qoltuğunda, şlyapası da başında idi. Tom qarşısında hərəkətsiz sərələnməmişdi. Lakin qatil heç ona sarı baxmırdı da. O öz qanlı bıçağını bir çəngə otlə silməkdə idi.

Ətrafda hər şey əvvəlki kimi idi. Günəş, üzərində duman tüstülənən bataqlığı və dağın uca zirvəsini yandırır-yaxırdı. İnanı bilmirdim ki, bir dəqiqə bundan əvvəl gözlərim qarşısında adam öldürmüşlər.

Con əlini cibinə saldı, fıstırığını çıxarıb bir neçə dəfə fit verdi. İsti havada fit çox uzaqlara yayıldı. Əlbət ki, bu siqnalın mənası mənə məlum deyildi, lakin birdən məni qorxu götürdü. Bura adamlar qaçıb gələ bilərdilər. Məni görə bilərdilər. Onlar iki namuslu dənizçini öldürmüşdülər. Tom və Alandan sonra mən də qurban gedə bilərdim.

Cıncırımı çəkmədən kolları içindən iməkləyə-iməkləyə çıxdım və meşəyə üz tutdum. Uzaqlaşdıqca qoca quldurun öz yoldaşları ilə səsleşdiyini eşidirdim. Onların səsindən sanki qanad bağlamışdım. Sıx meşəlik arxada qalmışdı. Güllə kimi qaçırdım, ömrümdə belə qaçmamışdım. Mən yola-rizə fikir vermədən yüyürürdüm. Qatildən uzaq olmaq üçün var-gücümle qaçırdım. Getdikcə də qorxu məni üstələyirdi, nəhayət, məni çilğin dəhşət bürüdü.

Çıxılmaz bir vəziyyətə düşmüşdüm. Tom atəş açanda, üstünə insan qanı çilənmiş bu quldurlarla birlikdə qayığa necə minəcəkdim, buna cəsəret edəcəkdimmə? Axı onlardan hər biri başımı üzüb ata bilərdi. Mənim dəstədən ayrılıb yola çıxmağım sübut edirdi ki, onlardan qorxuram, bu o deməkdi ki, baş verən hadisələrdən xəbərdaram. Fikirleşirdim ki, “İşim bitib, əlvida, “İspanyola!” Skvayr, həkim, kapitan, sizə də əlvida! Mən ya acımdan gəberəcəyəm, ya da quldur bıçağının qurbanı olacağam”

Hey qaçırdım, özüm də bilmirdim ki, hara gedirəm, nəhayət, çox da hündür olmayan ikibaşlı dağın ətəyinə gəlib çıxdım.

Adanın bu hissəsində həmişəyaşıl palıd ağacları seyrek bitmişdi və öz görünüşü, boyu etibarilə koldan çox adicə meşə ağaclarına oxşayırdı. Bunların arasında bir parası elli, bir parası hotta yetmiş fut hündürlüyündə olan tək-tük, zorba şam ağacları da vardı. Buranın havası saf və təmizdi, aşağıda bataqlıq yaxınında olduğundan tam fərqlənirdi.

Ancaq burada mənə başqa bir təhlükə gözləyirdi. Qorxudan ürəyim yenə az qaldı ki, dayana.

XV fəsil

ADA SAKİNİ

Sıldırımlı yamacdan qopan çınqıl xışıltı ilə ağacların arasından aşağı diyirləndi. Mən bilaixtiyar yuxarı baxdım və bir göz qırpımında şam ağacının dalında gizlənməyə çalışsan qərribə bir varlıq gördüm. Bu nədir? Ayımı, insanımı, yoxsa meymunmudur? Gözümə qara, tüklü bir şey deydi və mən qorxudan donub qaldım.

Beləliklə, hər iki tərəfə yolum kəsilmişdi. Arxada mənə canilər gözləyirdilər, qabaqda isə əcaib varlıq. Mən o saat məlum təhlükəni namələmdən üstün tutdum. Bu vəhşi vücutla müqayisədə hətta Silver belə mənə elə dəhşətli görünmədi. Arxaya döndüm və qayıqların olduğu səmtə qaçdım, qaça-qaça tez-tez dala dönüb baxırdım.

Əcaib varlıq dolama yolla qaçıb mənə qabaqladı. Mən yorulub əldən düşmüşdüm. Heç yorulmasaydım belə, çeviklikdə bu cəld düşmənlə yarışa bilməzdim. Bu qərribə varlıq maral kimi bir ağacın dalından çıxıb, o biri ağacın dalına atılırdı. O, insan kimi iki ayağı üstündə gəzse də belə ikiqat əyilmişdi. Əlbəttə, bu insandı, buna artıq şübhə etmirdim.

Adamyeyənlər barədə eşitdiklərimin hamısını yada saldım, artıq haraya çağırmağa hazırlaşdım. Ancaq fikirləşdim ki, qar-

ındakı insandır, vəhşi də olsa insandır, bu mənə bir qədər ürəkandırirdi. Bu an yenidən Silverdən qorxmağa başladım. Durum, düşmənin əlindən çıxmaq üçün yol axtardım. Sonra yadıma düşdü ki, yanımda tapança var. Deməli, köməksiz deyildim, bunu xatırlayan kimi ürəkləndim və qətiyyətlə ada sakininin üstünə yeridim.

O yenə gizləndi, bu dəfə bir ağacın dalına sıçradı. Ona tərəf getdiyimi görüb pusqudan çıxdı. Mənə sarı gəlmək istədi. Sonra tərəddüd içərisində geri çəkildi və birdən mənə heyrətə salan elə bir hərəkət etdi ki, özümü itirdim. O, dizi üstə çökdü və əllərini mənə uzadıb yalvarmağa başladı.

Mən yenə durdum.

– Siz kimsiniz? – soruşdum.

– Mən Ben Hannam, – cavab verdi. Səsi pas atmış qıfıl kimi xırıldaıyırı. Mən bədbəxt Ben Hannam. Üç ildir ki, bir insan üzü görməmişəm.

Bu – mənim kimi ağdərili bir adamdı. Üzünün cizgiləri də, demək olar ki, pis deyildi. Ancaq gün dərisini elə yandırmaşdı ki, hətta dodaqları da qapqara qaralmışdı. Qara üzündə göy gözləri kəskin parıltı ilə nəzəri cəlb edirdi. Üst-başı cır-cındır içində idi. Ömrümdə belə, təsəvvüredilməz dərəcədə cındır libaslı dilənçi görməmişdim. Əynindəki matros köynəyi və köhnə yelkən şəlpə-şülpəsi, bürünc düymələr, çör-çöp və ya qatranlanmış iplə bir-birinə çitənmişdi. Təkcə mistoqqalı kəmərin yurtıq-söküyü yoxdu.

– Üç il! Siz yəqin gəmi qəzasına uğramısınız?

– Yox, dost, mənə bu adada atıb gediblər.

Quldurların belə dəhşətli cəzaları barədə çox eşitmişdim: müqəssir bildikləri adama bir az güllə-barıt verib əl-ayaq çatmayan, kimsəsiz, uzaq bir adada tək-tənha buraxıb gedirlər.

– Üç il bundan əvvəl mənə bu adada tənha qoyub getdilər, – o, sözüne davam etdi. – O vaxtdan bəri keçi əti, meyvə və is-tridyə yeyib dolanıram. İnsan dözümlü olur. Əgər bilsən ürəyimdən necə yeməklər keçir. Bəlkə üstündə bir az pendir ola?

Yoxdur? Mən hər gecə yuxuda pendir görürəm, bir parça çörəyin üstündə bir tikə pendir... Ayılıram, görürəm pendir nə gəzir...

– Əgər gəmiyə qayıtmaq mənə müyəssər olsa, sizə istədiyiniz qədər baş pendir verərəm.

O, mənim pencəyimi əlləşdirir, əllərimi sıgallayır, boğazlı çəkmələrimi nəzərdən keçirir və qarşısında insan gördüyünə uşaq kimi sevinirdi.

Mənim cavabımı eşidəndə bic-bic üzümə baxdı:

Dediniz ki, əgər gəmiyə qayıtmaq mənə müyəssər olsa? – deyə sözlərimi təkrar etdi. – Gəmiyə qayıtmağına kim mane olur ki?

– Əlbəttə, siz olmazsınız.

– Şübhəsiz, mən olmaram, – deyə çığırdı. – Dost, sənın adın nədir?

– Cim, – dedim.

O, məmnuniyyətlə:

– Cim, Cim, – deyə təkrar etdi. – Hə, Cim, mən çox pis həyat yolu keçmişəm, buna görə də bu barədə danışmağa utanıram. Mənə baxanda heç təsəvvürünə gəlirmi ki, anam çox yaxşı, namuslu bir qadın olub?

– Əlbəttə, buna inanmaq çətindir.

– O çox mömin bir qadındı. Mən nəzakətli, tərbiyəli bir uşaqdım. Şəriət kitabını əzbərdən bilərdim. Cim, gör elə bir uşaq nə günlərə düşdü. Bütün bunlara səbəb cavanlıqda qumara qurşanmağım oldu, qəbiristanlığa qumar oynamağa gedərdim. Allah haqqı, hər şey qumardan başladı. Anam deyərdi ki, axırın fəna olacaq, haqlı imiş. Əslinə qalanda elə yaxşı ki, qəza məni bu adaya gətirib çıxarıb. Burada tək-tənha qalandan sonra çox fikirləşmişəm və peşmanam. İndi artıq məni içkiyə sövq etmək olmaz. Əlbət ki, azca içməkdən imtina etmərəm, lap azca, bir oymaq, xoşbəxtlik şərəfinə... Özümə söz vermişəm ki, düzəlím, indi daha yolumu azmaram, görərsən! Başlıcası da budur ki... Cim... – O, yan-yörəsinə baxıb səsini alçaltdı, pıçılıya keçdi. – Mən indi varlıyam.

Mən bu qənaətə gəldim ki, yazığın təklikdən ağılı başından çıxıb. Ehtimal ki, ürəyimdən keçən bu fikri o, üzümdən oxudu, buna görə də inadla təkrar etməyə başladı:

– Dövlətim çoxdur, lap çox! Eşidirsən, Cim, mən səni də adam eləyib ortaya çıxaracağam. Eh, Cim, Allahına şükür edə-cəksən ki, məni ilk dəfə tapan sən olmusan!.. Birdən onun üzü tutuldu, o, əlimi sıxaraq baş barmağımı hədə ilə qaldırdı, – Cim, doğrusunu de, gəmi Flintindir mi?

Ağılıma bir yaxşı fikir gəldi: bu adam bizə kömək edə bilər. Tez ona cavab verdim ki:

– Yox, Flintin deyil. Flint ölüb. Lakin madam ki, həqiqəti bilmək istəyirsiniz, qoy deyim. Gəmidə Flintin bir neçə köhnə yoldaşı var ki, bu da bizim üçün böyük fəlakətdir.

O, tövşüyo-tövşüyə soruşdu:

– Onların arasında tayqıç adam varmı?

– Silveri deyirsən?

– Silveri, Silveri! Hə, ona Silver deyirdilər!

– O, bizdə aşpaz işləyir. Bütün quldur dəstəsinə də o başçılıq edir.

O, hələ də əlimdən yapışmışdı, bu sözləri eşidəndə az qaldı barmaqlarını qırsın.

– Əgər səni Uzundraz Con göndəribse onda mən batdım. Sən heç bilirsən haradasan?

O saat bütün əhvalatı ona danışmağı qərara aldım – səyahətimizin məqsədini və düşdüyümüz çıxılmaz vəziyyəti – hər şeyi söylədim. O məni diqqətlə dinlədi, sözümü bitirəndə başımı sıgallayıb dedi:

– Cim, sən çox yaxşı oğlansan. Ancaq siz çox çətin bir tələyə düşübsünüz. Ancaq Ben Hanna etibar edin, görərsiniz, o sizi xilas edər. De görüm sizin skvayr onu təhlükədən xilas edən adama necə münasibət bəsləyə bilər?

Onu inandırmağa çalışdım ki, dünyada skvayrdan əliaçıq adam yoxdur.

– Yaxşı, yaxşı, – o sözünə davam etdi, – ancaq iş burasındadır ki, mən ondan nə zərli lakey paltar, nə də qapıçı vəzifəsini mə-

nə verməsini xahiş etmək fikrində deyiləm. Yox, belə şeylərlə aram yoxdur. Bir şeyi bilmək istəyirəm. O pullar ki, indi onsuz da mənim ixtiyarımdadır, onların heç olmazsa min funtunu mənə verməyə razı olarmı?

– Mən buna tamamilə əminəm, – deyə cavab verdim. – Bütün matroslar ondan öz paylarını alacaqdılar.

Sınayıcı nəzərlə üzümə baxıb soruşdu:

– Məni vətənə aparmağa da razı olar?

– Əlbəttə, – dedim. – Skvayr əsl centlmendir. Bundan əlavə, yaxamızı quldurlardan qurtarandan sonra gəmidə sənə kimi təcrübəli dənizçiyə böyük ehtiyac olacaq.

– Hə, deməli, siz məni həqiqətən vətənə aparacaqsınız! – deyib yüngülləşmiş kimi köksünü ötürdü. – İndi isə qulaq as, gör nə deyirəm. Flint dəfinəni basdıranda mən gəmidə idim. O, altı nəfər ən sağlam, güclü adamları seçib özü ilə adaya apardı. Onlar bir həftəyə kimi burada qaldılar. Biz isə “Morj”da qalmışdıq. Günlərin bir günü Flint sahilədən tək-tənha qayıtdı, başına göy yaylıq bağlamışdı. Günəş çıxırdı. Bənizi ölü kimi ağarmışdı. O, bizə tərəf üzürdü... Təkcə özü... Qalan altı nəfəri öldürmüşdü... Öldürmüş və basdırmışdı... Hə... Altı nəfərlə o necə bacarmışdı, bunu heç vaxt bilmədik. Bəlkə vuruşub əlbəyaxa döyüşmüşdülər, ya qəflətən hücum edib öldürmüşdü, bilmədik. Tək bir özü altı adama qarşı durmuşdu! Billi Bons bizdə şturmandı. Uzundraz Con isə kvartirmeyster işləyirdi. Onlar ondan dəfinəni soruşdular: “İstəyirsiniz sahilə çıxıb axtarın, – deyə cavab verdi. – Ancaq göy gurultusuna and içirəm ki, gəmi sizi gözləməyəcək”. Onun cavabı bu oldu. Üç il bundan əvvəl mən başqa bir gəmidə idim, adanı gördükdə dedim: “Uşaqlar, Flint bu adada dəfinə basdırıb. Gəlin, sahilə çıxıb axtaraq”. Kapitanın yaman acığı tutdu. Ancaq matroslar fikrimi bəyəndilər və biz də adaya yan aldıq. Düz iyirmi gün biz dəfinə axtardıq, heç bir şey də tapmadıq. Günlər keçdikcə yoldaşlarımla mənə daha çox acığı tutur, söyürdülər. Nəhayət, onlar gəmiyə minməyə hazırlaşdılar. “Bencamin Hann, sən isə burada qal. Bax, bu müşket, bu

bel, bu da ling. Qal, Flintin pullarını axtar”. Cim, o vaxtdan üç il keçir ki, buradayam. Bu müddətdə birçə dəfə də əsl insan yeməyi yeməmişəm. Bir mənə bax: gör heç sadəcə matrosa oxşayırammı? Oxşamıram deyirsən? Elədir, heç əvvəllər də oxşamazdım.

O, qərribə bir tərzdə göz vurdu və əlimi bərk çimdiklədi.

– Cim, sən öz skvayrına beləcə də söylərsən. De ki, o heç vaxt sadəcə matrosa oxşamayıb. – O, sözüne davam etdi. – De ki, Ben üç il gecə-gündüz, xoş və yağışlı havada sərəsər bu adada tək-tənha yaşamış, bəlkə də bəzən dua etmək xəyalına düşmüş, bəzən artıq çoxdan bu dünyadan köçünü sürmüş necib anasını yadına salmış, – lap elə beləcə deyərsən. Ancaq vaxtının çoxunu... Burasını mütləq de ... vaxtının çoxunu Hann başqa bir işə sərf edib. Bunu deyəndə də onu lap elə belə çimdiklərsən.

O məni yenə dostcasına çimdiklədi.

– Ona bir də de ki, Hann çox gözəl insandır, – lap elə belə de, Hann əsl centlmenlərə fırlıdaq centlmenlərdən daha çox inanır, çünki vaxtla özü də bu fırlıdaq centlmenlərdən olub.

– Sizin burada danışdıqlarımızdan, demək olar ki, mən heç bir şey qanmadım. Lakin indi bunun nə əhəmiyyəti. Çünki mən bilmirəm ki, gəmiyə necə qayıdacağam.

– Hə, sənə işin bəddir. Yaxşı, məsələ belədir, mənim bir qayığım var, onu özüm öz əllərimlə qayırmışam. Onu ağ qaya altında gizlətməmişəm. Bəd ayaqda biz qaranlıq düşəndən sonra ona minə bilirik... Bir dayan görüm, – o, birdən çıxırdı. – O nədir elə?

Elə bu an gəmidə top guruldadı. Onun əks-sədası adaya yayıldı. İş burasındadır ki, günün batmasına hələ iki saat qalırdı.

Mən çıxırdım:

– Orada vuruşurlar. Tez dalımca gəlin.

Qorxduğumu tamam unutdum və qayıqların durduğu yərə qaçmağa başladım. Başibəlalı Əsir də yanımda idi, o, çox yüngül və çevik qaçırdı.

– Sola, sola, – deyə bağıtırdı. – Əziz Cim, özünü sola ver. Ağacların altı ilə. İlk keçini mən burada vurdum. İndi artıq onlar bu yerlərə cəmirlər, ancaq yuxarıda dağlarda qaçırlar. Çünki Bencamin Hamndan qorxurlar. Hə, bu da qəbiristanlıq. O təpələri görürsən? Mən hərdən – bazar günü hesab etdiyim günlərdə bura gəlib, dua oxuyardım. Əlbəttə, bura kilsə deyil, ancaq hər halda, bir tontənə hiss edirdim. Düzdür, mən tək olurdum, yanımda nə keşiş, nə də incil vardı.

O, qaça-qaça, cavab gözləmədən, hey danışırdı. Mən axı cavab verə də bilməzdim.

Top atılandan sonra uzun müddət sakitlik oldu, bir qədər keçmiş tüfənglərdən yaylım atəşi açdılar.

Yenə sükut çökdü. Sonra da meşə üzərində, bizdən dördü bir mil irəlidə Britaniya bayrağını qaldırdılar.

XVI fəsil

SONRAKI HADİSƏLƏRİ HƏKİM SÖYLƏDİ. GƏMİNİN TƏRK EDİLMƏSİ

Təxminən saat ikinin yarısında, dəniz təbirincə qum saati üç dəfə vurduqda, hər iki qayıq “İspanyola”dan aralanıb sahilə yollandı. Kapitan, skvayr və mən kayutda oturub vəziyyəti götür-qoy edirdik. Havada azacıq külək olsaydı, gəmidə qalmış altı üsyançıya qəflətən hücum edib, lövbəri qaldırar, yola çıxardıq. Lakin qətiyyətlə külək yoxdu. Üstəlik Günter gəlib Cim Hokinsin qayığa oturub quldurlarla birlikdə sahilə getdiyini xəbər verdi.

Əlbəttə ki, Cim Hokinsin xəyanət etdiyi fikrimizə belə gəlmədi, ancaq biz onun özündən nigarandıq. Onun qoşulub getdiyi matroslar elə əsəbi vəziyyətdə idilər ki, biz Cimi bir də görəcəyimizə ümid etmirdik. Göyertəyə çıxmağa tələsdik. İstinin təsirindən gəminin kənarındakı yarıqlarda qatran qabar almışdı. Bataqlığın buxarlanmasından havadan elə kəsif iy gəlirdi ki, ürəyim bulanırdı. Bu iyərənc boğazda qaraqızdırma və ishal havası vardı. Altı nəfər əclaf yelkənin altında bak üstündə oturmuşdu, qaşqabaqları yer süpürürdü. Qayıqlar sahilə kiçik çayın mənsəbində durmuşdular, hər qayığın içində də bir matros oturmuşdu. Onlardan biri fiştırla “Lillibullero”¹ mahnısını çalırdı.

Artıq gözləmək mümkün deyildi. Belə qərara gəldik ki, mən Günterlə birlikdə kolaza oturub kəşfiyyətə çıxmaq.

Hər iki qayıq gəminin sağ tərəfində durmuşdu. Günterlə mən birbaşa xəritədə göstərilən səmtə – çəpərə sarı gedirdik. Qa-

¹ Mozeli ingilis mahnısı

yıqların keşiyini çəkən matroslar bizi görəndə təşvişə düşdülər. Nəğmə səsi kəsildi. Onlar bir-birilə mübahisə etməyə başladılar. Görünür, bir qərara gələ bilmirdilər. Onlar əhvalatı Silverə xəbər versəydilər, ehtimal ki, vəziyyət başqa cür olardı. Yəqin onlara tapşırıbmışdılar ki, nə olur-olsun, qayıqları baxımsız buraxıb getməsinlər. Buna görə də sakitcə öz yerlərində oturdular, birisi yenə “Lillibulero” mahnısını fışırıqlamağa başladı.

Sahilin bu hissəsi azca qabardığından balaca bir burun əmələ gəlmişdi. Mən kolazı burunun o üzünə sürdüm ki, düşmənin nəzərindən uzaq olaq. Sahilə çıxan kimi götürüldüm. Günün istisindən qorunmaq üçün şlyapamın altından başıma ipək yaylıq salmışdım. Hər iki əlimdə dolu tapança tutmuşdum.

Sahildən heç yüz yard aralanmamışdım ki, hasar qabağımı kəsdi.

Çox da hündür olmayan təpənin zirvəsindən şəffaf bulaq suyu axırdı. Elə burdaca bulağın ətrafında uca bir tikili vardı. Tirlərdən tikilmiş binaya azı qırx adam yerləşərdi. Tikilinin divarlarında tüfəng atmaq üçün mazğallar vardı. Ətrafındakı geniş açıqlığın dövrəsinə altı fut hündürlüyündə hasar çəkilmişdir. Hasarın nə qapısı, nə də içəri keçmək üçün bir dəliyi vardı. Hasarı yıxmaq bir o qədər də asan iş deyildi, arxasında hücum edənləri kəklik kimi qırıb tökə bilərdi. Yaxşı gözetçi və bol ərzaq olsa idi, bir alay əsgərin hücumunu dəf edərdin.

Məni xüsusən bulağın olması sevindirdi. “İspanyola”dakı ka-yutumuz da pis deyildi. Burada çoxlu silah, bol ərzaq və əla çaxırlar vardı, ancaq orda su yoxdu. Mən bu fikirdə ikən birdən dəhşətli bir bağırıtı eşidildi. Həyatımda ölümə az qarşılaşmamışdım – hersoq Kemberlendskinin¹ qoşun hissəsində xidmət etmişdim, özüm də elə bu vaxt Fontenua² altında yaralanmışdım, lakin bu bağırıtını eşidəndə ürəyim sıxıldı. Fikirleşdim ki: “Yəqin Cim Hokinsi öldürdülər”.

¹ Hersoq Kemberlendski – XVIII əsrin ortalarında yaşamış ingilis sərkərdəsi

² Belçikada Fontenua döyüşündə – 1745-ci ildə marşal Saksın komandanlığı altında fransızlar, hersoq Kemberlendskinin komandanlığı altında ingilislərlə döyüşdə qalib gəlmişdir.

Mən köhnə əsgər idim, üstəlik bir də həkimdim, bu, çox böyük mənə kəsb edir. Bizim işdə hər dəqiqənin bir hökmü var. Dərhal hər şeyi ətraflı düşündüm, tez sahilə gəldim və koloza sıçradım.

Xoşbəxtlikdən Günter mahir avarçı imiş. Bir göz qırpımında boğazı keçdik. Kolaz gəmiyə yanaşdı və mən təzədən yuxarı qalxdım. Dostlarım bərk həyəcan içərisində idilər. Skvayrın rəngi kağız kimi ağarmışdı, – çox yaxşı adamdı. Hamımızı işə saldığına görə vicdan əzabı çəkirdi. Bak üstündə oturan matros-lardan birinin də qanı qara idi, bənizi avazı olmuşdu.

Smollett başı ilə ona işarə edərək dedi:

– Görünür, belə işlərdə səriştəsi yoxdur. Həkim o çığırıtını eşidəndə az qala huşunu itirmişdi. Çox qalmayıb, bir az da belə getsə o, bizim tərəfimizə keçəcək.

Mən öz planımı kapitana danışdım və biz bu tədbiri birlikdə müzakirə elədik.

Qoca Redrutu kolidorda kayut ilə bakın arasında gözetçi qoyduq, əlinə dörd dolu tüfəng verdik, yolun ağzını döşəkçələrlə tutduq. Günter qayığı gəmiyə lap yaxınlaşdırdı və biz ora barıt, tüfəng, quru çörək və donuz əti yükləməyə başladıq. Sonra bir çəllək də konyak düşürtdük, mənim qiymətli dava-dərmanla dolu yeşiyimi də qayığa yüklədik.

Bu vaxt skvayrın kapitan göyörtəyə çıxdı. Kapitan bosmanı çağırırdı. O, gəmidə qalmış matroslara başçılıq edirdi, skvayr dedi:

– Mister Hends, biz burada iki nəfərik. Hərəmizin də əlində iki dolu tapança. İçərinizdə kim adadakılara signal verməyə təşəbbüs göstərsə yerində qalacaq.

Quldurlar özlərini itirdilər. Öz aralarında pıçılदाşib aşağı mərtəbəyə düşən pillələrə sarı qaçdılar, bizə arxadan hücum etmək niyyətilə aşağı enmək istədilər. Ancaq dar yolda əli tüfəngli Redrutla qarşılaşıb geri çəkildilər. Anbara enən dəlikdən kiminsə başı göründü.

– Rədd ol, qancıq! – kapitan çığırtdı. Baş dərhal görünməz oldu. Altı nəfərin altısı da qorxudan cıncırıqlarını çaxarmırdılar.

Biz Coysla kolazı ağzına kimi yüklədik. Şeyləri çox səliqəsiz, hara gəldi atmışdıq. Sonra da özümüz gəminin qabaq tərə-

findəki dəlikdən kolaza mindik. Avarlara güc verdik, az qala uça-uça sahilə yaxınlaşdıq.

İkinci gəlişimiz sahilə dayanmış keşikçiləri yaman təşvişə saldı. “Lillibulero” mahnısı yenə eşidilməz oldu. Biz burunu keçməmiş, onlardan biri qayıqdan düşüb adanın içərilərinə sarı qaçdı. Mən əvvəl fürsətdən istifadə edib hər iki qayığı batırmaq fikrinə düşdüm, ancaq sonra qorxdum ki, Silver öz dəstəsilə yaxında olar. Belə ki, çoxun dalına düşüb azı da əlimizdən çıxararıq.

Biz əvvəlki yerə yan alıb yükü belədlədiyimiz binaya daşımağa başladıq. Güc-bəla ilə yükümüzü istehkama yetirdik və çəpərdən içəri boşaltdıq. Coysu gözətçi qoyub özümüz geri qayıtdıq. Coys tək qalsa da yanında azı yarım düjün tüfəng vardı. Biz Günterlə kolazın durduğu yerə döndük. Qalan yükü çiyinimizə alıb apardıq. Beləliklə ara vermədən işləyib bütün yükü daşıdıq. Coysla Günteri istehkamda qoyub təzədən geriye “İspanyola” ya üz qoyduq, var gücümüzlə avar çəkirdik.

Biz qayığı bir də yükləyib qalan şeyləri də daşımağı qərara almışdıq. Bu, çox təhlükəli olsa da, ilk baxışdan göründüyü kimi mənasız hərəkət deyildi. Onlar sayca çox olsalar da, biz daha yaxşı silahlanmışdıq. Sahilə çıxan quldurların heç birinin əlində tüfəng yoxdu. Onlar güllə məsafəsində bizə yaxınlaşana kimi heç olmazsa altısını vurub öldürə bilirdik.

Skvayr məni illüminatorun yanında gözləyirdi. O xeyli ürəklənmişdi və şən görünürdü. Atdığım kəndirin ucundan yapışb kolaz gəmiyə yaxınlaşdı və biz onu təzədən yükləməyə başladıq. Yenə donuz əti, barıt və quru çörək daşıdıq. Sonra mən, skvayr, Redrut və kapitan adama bir dəne tüfəng və bir də xəncər götürdük. Yerdə qalan silahı və barıtı dənizə atdıq. Boğazda suyun dərinliyi iki sajen yarım idi. Təmiz qumlaq dəniz dibində, gün işığında silah par-par parıldayırdı.

Bu əsnada çökilmə başladı, gəmi öz lövbəri başına dolandı. Sahildə qayıqların durduğu yerdən danışmaq, hay-küy eşidildi. Bu da ona dəlalət edirdi ki, Coysla Günterin olduğu yerdən onların xəbəri yoxdur. Ancaq hər halda biz tələsməli idik.

Redrut da koridordakı gözətçi postundan ayrılıb kolaza atıldıq. Biz kapitanı da götürməli idik. Buna görə də kolazı gəminin o biri böyrünə yaxınlaşdırdıq.

– Hey, uşaqlar, siz məni eşidirsinizmi? – kapitan çığırdı.

Anbardan cavab gəlmədi.

– Abraham Qrey, mən sənənləyəm.

Sükut.

– Qrey, – mister Smollett bağırırdı. – Mən gəmini tərk eləyirəm və sənə də öz kapitanın ardınca getməyi əmr edirəm. Mən bilirəm ki, sən yaxşı oğlansan, elə o birilər də pis görünməyə çalışsalar da, yaxşı uşaqlardır. Mənim əlimdə saat var. Bizə qoşulmaq üçün sənə otuz saniyə vaxt verirəm. Sükut davam edirdi.

– Dostum, gəl qoşul bizə. Məni nahaq vaxt itirməyə məcbur etməyin. Axı birçə an yubansa qəhvə olar. Mən öz ölümümə və bu centlmenlərin ölümünə bəis olaram.

Aşağıdan hənərti eşidilirdi, dinməzəcə əlbəyaxa vuruş hiss edirdim. Abraham Qrey göyörtəyə sıçrayıb çıxdı. Onun yanağını bıçaqla çapmışdılar. O, kapitanı sarı cumdu. Elə bil it idi, sahibi onu fişırıqla yanına səsləmişdi.

– Ser, mən sizinləyəm.

Bundan sonra hər ikisi kolaza atıldı. Biz gəmidən aralandıq. Beləliklə, gəmini tərk etdik. Lakin biz hələ istehkama gedib çıxmamışdıq.

XVII fəsil

HƏKİM ÖZ HEKAYƏSİNİ DAVAM ETDİRİR. KOLAZDA SON YÜRÜŞ

Bizim bu son – beşinci dəfəki yürüşümüz əvvəlkilərindən uğurlu olmadı. Əvvəla kolazımız həddən ziyadə yüklənmişdi, bura beş kişi minmişdi ki, bunlardan da üçü – Treloji, Redrut və kapitan – boyu altı futdan yuxarı zırpq adamlardı. Bundan əlavə

də barıt, donuz ətı və suxarı torbaları. Kolazın kənarına çəkilməmiş möhəccəri su yalayır. Arabir su içəri dolur, bizi isladır. Heç yüz yard getməmişdik ki, şalvarımın və kamzolumun ətəyi çıp- haçıp islanmışdı.

Kapitan bizi məcbur etdi ki, yükü ayrı cür yıғаq. Bundan sonra kolazın vəziyyəti düzəldi.

Nəfəsimizi qısmışdıq, çevrilib batmaqdan qorxurduq.

İkincisi də, çəkilmə nəticəsində güclü axın əmələ gəlmişdi. Bu axın gəminizin səhər daxil olduğu boğaza qərb istiqamətində gedir, sonra da cənuba dönüb açıq dənizə çıxırdı. Axının doğurduğu ən kiçik ləpə belə bizim həddən ziyadə yüklənmiş kolazımızı aşırı bilərdi. Ən dəhşətliyi də burası idi ki, axın müqavimət göstərirdi, burunun o biri tərəfindəki əvvəlki yerimizdə sahilə yan almağa qoymur, bizi başqa səmtə aparırdı. Axının öhdəsindən gəlməsəydik, sahilə dayanmış işi qayığın arasına gedib çıxacaqdıq. Orda isə hər an quldurların qayıması təhlükəsi vardı.

– Mən kolazı istehkama tərəf yönəldə bilmirəm, – deyə kapitana müraciət etdim. Mən sükanda oturmuşdum, Redrutla kapitan isə avar çəkirdi. – Axın bizi aparır. Avarlara güc vura bilməzsiz?

– Avarlara güc gəlsək, kolaza su dolar, – kapitan cavab verdi. – Bacardıqca axına qarşı istiqamət götürün. Xahiş edirəm, ser, gücünüzü əsirgəməyin...

Axın bizi qərbə aparırdı, belə olduqda kolazın burnunu şərçə – gedəcəyimiz yola perpendikulyar istiqamətə çevirdim.

– Belə olsa, sahilə çətin gedib çıxa bilərik, – dedim.

– Başqa cür etsək axın bizi aparar, yeganə düzgün istiqamət elə budur, – Kapitan cavab verdi: – İndi biz axınla yuxarı üzməliyik. Əgər külək tutmayan səmtə istiqamət götürsək, kim bilir hansı tərəfə gedib çıxarıq. Bir də quldurların qayığı üzörimizə hücum edə bilər. Bu istiqamətdə getsək, ehtimal ki, axın bir azdan zəifləyər və biz də sahilə yetərik.

Kolazın burun tərəfində oturan matros Qrey dedi:

– Axın artıq zəifləməyə başlayıb, ser. Kolazın başını bir azca sahilə döndərə bilərik.

– Sağ ol, əzizim, – deyə öz təşəkkurumu bildirdim. Elə bil aramızda heç bir münaqişə–filan olmamışdır.

– Biz hamımız sözsüz, dinmədən belə şərtləşmişdik ki, guya o, əvvəldən belə bizim tərəfimizdə olub.

Birdən kapitan boğuş səslə dedi:

– Top.

Hə, bu fikir ağılıma gəlməmişdi, – dedim. Elə güman etdim ki, kapitan istehkamı bombardman oluna biləcəyi ehtimalına işarə edir. – Onlar topu sahilə çıxara bilməzlər. Əgər çıxartsalar belə meşənin içərisindən keçirə bilməzlər. Siz bir gəminin arxa tərəfinə baxın, – deyə kapitan sözümüzü kəsdi.

Tələsdiyimizdən biz doqquz funtluq topu tamamilə yaddan çıxartmışdıq. Beş yaramaz topun yanında əlləşir, onun üstünə çəkilməmiş qatranlanmış parusın çexolu sıyıraraq çıxartmağa çalışırdılar. Gəmidə top üçün barıt və mərmir olduğunu bizim də bunları yaddan çıxartdığımızı xatırladım. Quldurlar bütün bunları çox asanlıqla anbardan çıxara bilirdilər – intəhası birçə dəfə balta ilə vurub qapını açmaq lazımdı.

– İzrael, Flintin topçusu olub, – Qrey xırıltılı səslə bildirdi.

Mən kolazı düz sahilə tuşladım. İndi biz, axının öhdəsindən zəhmətsiz gəlirdik. Ancaq hələ yavaş üzürdük. Kolaz sükana yaxşı tabe olurdu, amma bədbəxtlikdə kolazın böyrü “İspanyola”ya tərəfdi və çox asanlıqla nişana gələ bilərdi.

Qırmızısiyətlə əclaf İzrael Hendsin mərmirini gürultu ilə göyərtədə diyərlətdiyini nəinki görür, hətta eşidirdim də.

Kapitan soruşdu:

– İçərimizə ən yaxşı nişançı kimdir?

Mən dedim:

– Şübhəsiz, mister Treloni.

Kapitan dedi:

– Mister Treloni, bu həriflərdən birini, əgər mümkünsə, Hendsi nişan alın.

Treloni polad kimi soyuqqanlı görünürdü. o öz tufənginin çaxmağını nəzərdən keçirirdi.

– Ser, üsul atın, yoxsa kolazı çevirərsiz. Siz də hazır durun, güllə açılarda müvazinəti saxlamağa çalışın.

Skvayr tufəngi qaldırdı, avarçılar kürəkləri saxladılar, biz hamımız müvazinəti saxlamaq üçün kolazın qırağına çəkildik, salamat qurtardıq: kolaza bir damcı da olsa su tökülmədi.

Quldurlar topu dayaq üzərində hərledib ağzını bizə tərəf çevirdilər. Topun lüləsi yanında dayanmış Hends nişana yaxın gəlirdi. Ancaq bəxtimiz götürmədi. Treloni atanda Hends əyildi, güllə onun üzərindən vıyıltı ilə keçib matroslardan birinə dəydi.

Yaralı çığırdı. Onun çığrıtısına tək gəmidə onunla yanaşı duran quldurlar deyil, sahildən də bir neçə adam səs verdi. Mən o tərəfə baxdım. Meşədən çıxan quldurlar qayıqlara sarı qaçırdılar.

– Bu saat qayıqları üstümüzə sürəcəklər, ser.

– Sürəti artırın! – kapitan çığırdı. – İndi biz kolazı deyil özümüzü xilas etməliyik. Əgər sahilə gedib çıxa bilməsək işimizi bitirəcəklər.

– Təkcə bir qayıq bizə tərəf üzür, ser. O biri qayıqların adamları yaqın, yolumuzu kəsmək üçün sahilə qaçırlar.

– Bununçün onlar gərək ildırım sürətilə qaçsınlar. Dənizçilər quruda bir o qədər də qoçaq olmurlar. Məni onlar qorxutmur. Top qorxudur. İblislər! Mənim topum sərrast vurur. Skvayr, fitil yanan kimi bizə xəbər eləyin, kolazın istiqamətini dəyişək.

Yükün ağır olmasına baxmayaraq kolazımız indi sürətlə irəliləyirdi, içəri də daha su süzmürdü. Dənizin çəkilməsindən çılpaq qalmış qumluq sahilə yetişmək üçün cəmisi otuz ya qırx kərəm avar çəkməli idik. Quldurların qayığında daha qorxmurduq.

O, burunun arxasında qalmışdır, görünmürdü.

Bu vaxta kimi bizə mane olan çəkilmə, indi də düşmənin işini çətinləşdirirdi, onlar bizə çata bilmirdilər. Yeganə qorxumuz top sarıdandı.

Kapitan dedi:

Qayığı saxlayıb onlardan birini də vursaydıq, bəd olmazdı.

Nə olur-olsun topu atacaqdılar, burası gün kimi aydıdır. Quldurlar öz yaralı yoldaşlarına heç fikir vermirdilər. O, sağ idi, bir kənara çəkilməyə çalışırdı.

– Mən hazır! – skvayr çığırdı.

– Dayan! – kapitanın səsi əks-səda kimi səsləndi.

Onunla Redrut var qüvvə ilə tərsinə avar çəkməyə başladılar, onlardan kolazın arxa tərəfi suya batdı. Mərmə guruldadı. – Bu Cimin eşitdiyi həmin top atəşi idi. Skvayrın tufənginin səsini isə o eşitməmişdi. Heç bilmədi ki, mərmə nəyə dəydi. Zənnimizcə o, başımızın üzərindən keçdi. Güllənin küləyi də bizim müsibətimizə səbəb oldu.

Hər halda mərmə guruldayan kimi kolazın bir tərəfi suya girdi, yavaş-yavaş batmağa başladı. Burda dəniz o qədər də dərin deyildi, suyun hündürlüyü üç funtdan çox olmazdı. Kapitanla mən üz-üzə suyun içərisində durduq. Qalanlar isə başı üstə yığılmışdılar. Fıxıra-fıxıra, tövşüyə-tövşüyə sudan baş vurub çıxdılar.

Əslində biz yaxşı qurtarmışdıq. – Tələfatsız, hamımız sağ-salamat sahilə çıxdıq. Ancaq orası var ki, ehtiyat gördüyümüz şeylərin hamısı dənizin dibində idi, hamısından betəri də bu idi ki, beş tufəngdən yalnız ikisi qalmışdı. Suyu düşərkən mən öz tufəngimi başımın üzərində yuxarı qaldırmışdım. Kapitan da təcrübəli adam olduğundan tufəngi dalına tərsinə keçirmişdi – çaxmağı yuxarı. Tufəng islanmamışdı. Qalan üç tufəng kolazla birlikdə dənizə batmışdır.

Yaxındakı meşədən səslər eşidilirdi. Hasar tərəfdən yolumuzun kəsilməyindən qorxurduq. Bundan başqa, şübhə bizi üzürdü: Günterlə Coys o qədər quldurun hücumuna davam gətirə biləcəkdimi? Günter möhkəm adamdı. Coys üçün qorxurduq. O, çox itayətkar, nəzakətli bir nöqərdi, fırça ilə yaxşıca paltar təmizləyə bilirdi, ancaq döyüşdə hünəri yoxdur.

Ürəyimizdə bu fikirləri vərəvür edə-edə dayazı keçib sahilə çıxdıq. Kolazı da başlı-başına qoyub getdik. Təəssüf ki, bütün ərzaqlarımızın və barıtımızın yarısı onun içində qalmışdır.

HƏKİM HEKAYƏTİNİ DAVAM ETDİRİR. DÖYÜŞÜN İLK GÜNÜNÜN SONU

Bizi istehkamdan ayıran meşənin içi ilə qaçırdıq. Quldurların hənirtisi anbaan yaxınlaşdı. Bir azdan onların ayaqlarının tap-pılısını, budaqların çartılısını eşitdik. Onlar meşə cəngəlliyin-dən keçirdilər.

Başə düşdüm ki, qarşıda bizi ağır döyüş gözləyir, tufəngimi gözədən keçirdim.

– Kapitan, – dedim. – Treloninin gülləsi boşa çıxmır. Ancaq onun tufəngi islanmışdı. Gəlsənə tufənginizi ona verəsiniz.

Onlar tufənglərini dəyişdilər. Treloni əvvəlki kimi soyuqqanlı və qaradınməz idi. O, bir an ayaq saxlayıb, tufəngini yoxladı. Bu vaxt gördüm ki, Qreynin heç bir silahı yoxdur. qılın-cımı çıxarıb ona verdim. O, ovcuna tükürüb qaşlarını düyünlədi və qılın-cı elə qolayladı ki, onun tiyəsi vıyılı ilə havanı yardı. Onun hərəkəti bizi sevindirdi. Çünki bu, bizim təzə müttəfi-qimizin son damla qanı qalana kimi vuruşacağını göstərdi.

Qırx addım da keçəndən sonra meşə kənarına çıxdıq. Bir də gördük ki, istehkamın qabağında yığıq. Biz ona cənub tərəfdən ya-naşmışdıq. Elə bu an başqa bosman Cob Anderson olmaqla yeddi nəfər quldur istehkamın cənub-qərb bucağı səmtində, bağıra-bağra meşədən sıçrayıb çıxdılar.

Bizi görəndə çəşbaş olub dayandılar.

Biz də fürsəti föftə vermədən atəş açdıq – Günter ilə Coys da daldalandıqları yerdən atəş açdılar. Eyni vaxtda açılan dörd güllə hədəf keçmədi. Düşmənin biri yıxıldı, o biriləri tələsik ağacların dalına keçib gizləndilər. Tufənglərimizi doldurduq, yerə yığılmış düşməne baxmaq üçün hasarın dibi ilə oğrun-oğrun getdik.

O, bir anda ölmüşdür, güllə düz ürəyinə dəymişdir.

Müvəffəqiyyətimiz bizi sevindirdi. Birdən kolların arasından tapança açıldı, güllə qulağımızın dibindən vıyılı ilə keçdi və

yazıq Tom Redrut səndələyib yerə dəydi. Mənimlə skvayr kol-luğu gülləyə tutduq. Ancaq ehtimal ki, güllələr hədəf getdi. Biz tufənglərimizi doldurub yazıq Tomun başının üstünü aldıq.

Kapitanla Qrey bizdən qabaq onun yaralarını yoxlamışdılar. Mən baxan kimi gördüm ki, vəziyyəti ümitsizdir.

Yəqin açdığımız atəşdən quldurlar qaçmağa məcbur olmuş-durlar. Buna görə də biz bədbəxt ovçunu hasardan müvazinətsiz keçirib blokhayza¹ apardıq.

Bədbəxt dost. O, heç şeyə heyrət etməzdi, heç nədən şika-yətlənməzdi, heç nədən qorxmazdı, maceramızın başlanğıcın-dan ta onu istehkama ölüm yatağına gətirənə kimi bircə dəfə də olsa narazılıq etməmişdi. O, gemidə koridoru bir troyalı kimi, igidliliklə müdafiə etmişdir. Hər bir əmri dinməzəcə, itayətlə və vicdanla yerinə yetirərdi. O, bizim hamımızdan azı iyirmi beş yaş böyükdür. Həmin bu qaraqabaq, sədaqətli, qoca xidmətçi hamımızın gözü qabağında keçinirdi.

Skvayr onun qarşısında diz çökdü, əllərini öpüb uşaq kimi ağladı.

Qoca soruşdu:

– Həkim, yoxsa mən ölürom?

Mən dedim:

– Elədir, dostum.

Ölümqabağı onlara bir güllə göndərmək istərdim.

– Tom, – deyə skvayr dilləndi, – Tom, de ki, günahlarımı mənə bağışlayırsan.

Qoca xidmətçi sual etdi:

– Mən nəkarəyəm ki, ağamı bağışlayım ya bağışlamayım? Nə yazılıbsa, elə də olacaq! Amin!

O, susdu, sonra xahiş etdi ki, biri onun başı üzərində dua oxusun.

– Ser, adətimiz belədi, – deyə əlavə etdi, elə bil bu xahişinə görə üzr istədi. Tezliklə də keçindi.

¹ Blokhaiz – istehkam

Bu arada kapitan (onun pencəyinin döşü və cibləri dolu olduğundan qabarmışdı) ciblərindən cürbəcür şeylər çıxarıb tökməyə başladı – Britaniya bayrağı, incil, bir yumaq ip, lələk, mürəkkəb, gəminin jurnalı və bir neçə kirvənkə tənəki. Sonra uzun şam çubuğu axtarıb tapdı. Günter köməyi ilə onu istehkam üzərində tində şalbanların arasına keçirdi. İstehkamın damına qalxıb Britaniya bayrağını çubuğa keçirib qaldırdı. Görünür, bu ona ləzzət verirdi. Sonra aşağı enib bütün ehtiyat azuqəmizi nəzərdən keçirib hesablamağa başladı. Sanki bundan savayı daha işi-gücü yoxdur. Bütün bunları elədikcə arabir başım qaldırıb Toma baxırdı. Tom öləndən sonra başqa bir bayraq da çıxartdı ki, bunu da meyitin üstünə sərdi.

O, skvayrın əlini sıxaraq dedi:

– Özünü belə üzməyin, ser. O öz borcunu yerinə yetirər-kən öldü. Kapitanın və ağası qarşısında borcunu yerinə yetirər-kən həlak olan adamın taleyi sizi qoy düşündürməsin. Mən ilahiyyəti yaxşı bilmirəm, ancaq hər halda biz vəziyyəti dəyişmək iqtidarında deyilik.

Sonra o məni bir kənara çəkib soruşdu:

– Həkim Livisi, skvayr sənə köməyə göndəriləcək gəmini nə vaxt gözləyirsiniz, bu neçə həftə çəkər?

Mən cavab verdim ki, bu uzun çəkər. Bu həftə söhbəti deyil, ay söhbətidir. Əgər biz avqustun axırına kimi qayıtmasaq, Blendli köməyə gəmi göndərməyi vəd edib. Nə tez, nə gec – avqustdan sonra!

– İndi özünüz hesablayın ki, gəmi burada nə vaxt olar, – deyə sözümü bitirdim.

Kapitan peysərini qaşıya-qaşıya dedi:

– Onda, ser, vəziyyət ağırdır, şərait əlverişli olsa da belə, qıtlıq çəkəcəyik.

– Nə üçün?

– Çox təəssüf ki, ikinci dəfə gətirdiyimiz yük əldən çıxdı. Barıtımız və gülləmiz kifayət qədərdir, ərzaq isə azdır. Çox azdır! Bir nəfər yiyənin aramızdan getməsinə biz gərək heç he-yifsilənməyək.

Onu deyib o, üstü bayraqla örtülmüş meyiti göstərdi.

Elə bu anda istehkamın üzərindən viyılı ilə bir top mərmisi keçdi. Mərmisi uzaqda meşəyə düşdü.

Kapitan dedi:

– Oho! Bombardman başladı! Ancaq barıtları o qədər də çox deyil.

İkinci hədəfi daha yaxşı götürdülər. Mərmisi hasardan keçib istehkamın qabağına düşərək toz buludu qaldırdı.

– Kapitan, – deyə skvayr dilləndi. – İstehkam gəmidən görünmür. Yəqin, onlar bizim bayrağı nişan alıb atırlar. Bəlkə onu aşağı salmaq?

– Bayrağı aşağı salmaq? – kapitan hiddətləndi. – Yox ser. Qoy bunu kim edir-etsin, ancaq mən bacarmaram.

Biz dərhal onunla razılaşdıq.

Məğrur dənizçi adətincə döyüş zamanı bayrağı aşağı salmaq olmazdı. Bundan başqa, siyasət məsələsi də vardı. Biz düşməne bildirirdik ki, onun mərmilərindən qorxmuruq, heç vecimizə də deyil.

Bütün axşamı onlar bizə hey atəş açdılar. Mərminin biri başımızın üzərindən keçirdi, o birisi hasarın qarşısına düşürdü, üçüncü mərmisi isə istehkamın qarşısında torpağı göyə sovururdu. Quldurlar nişanı yüksəkdən götürməli olduqlarından mərmilər gücünü itirir, düşdükləri yerdə quma batırdılar. Çovuyan güllələr bizi qorxutmurdu. Mərmilərdən biri tavanı dəlib döşəməyə keçsə də, bir azdan gülləbarana alışıdıq və əhəmiyyət verməməyə başladığımız. Elə bil circırana mırıldaırdı.

– Bunun bir yaxşı cəhəti odur ki, yaxınlıqda quldurların olmağına dəlalət edir. Çəkilmə güclənmişdir, yəqin ki, bizim kolazımız da indi suyun altından üzə çıxmışdı. Heç aramızda donuz ətinə gətirmək üçün sahilə getmək arzusunda olanımız yoxdur?

Qreylə Günter hamını qabaqladı. Möhkəm silahlanıb çəpərin üstündən aşdılar. Ancaq donuz əti onlara qismət olmadı. Quldurlar bizim gözlədiyimizdən qoçaq imişlər. Bəlkə də onlar İzrael Həndsin topuna arxalanırdılar.

Beş quldur bizim batmış kolazımızın yükünü çıxarıb yaxında dayanmış qayığa daşıyırdı. qayıqda oturan adam da mütəmadi avar çəkirdi axın qayığı başqa səmtə aparırdı. Silver qayığın dal tərəfində durub əmrlər verirdi. Onların hamısı tüfənglə silahlanmışdılar. Ehtimal silahı öz gizli anbarlarından çıxartmışdılar.

Kapitan tir üzərində oturub gəmi jurnalında qeydlər etməyə başladı.

“Aleksandr Smollett – kapitan, Devid Livsi – gəmi həkimi, Abraham Qrey – dülgər köməkçisi, Con Treloni – gəmi sahibi, Con Günter və Riçard Coys – gəmi sahibinin həmyerliləri və xidmətçiləri, – yalnız bunlar öz insanlıq borclarına sadıq qalmışlar. Onlar özləri ilə on günlük azuqə götürərək sahilə çıxmış və dəfinolər adasına istehkam üzərində Britaniya bayrağını ucaltmışlar. Gəmi sahibinin həmyerlisi və xidmətçisi Tom Redrut quldurlar tərəfindən öldürülmüşdür. Ceyms Hokins, yunqa...”

Məni yazıq Cim Hokinsin taleyi düşündürürdü.

Bu vaxt birdən meşədə kim isə çığırdı.

Keşikdə dayanmış Günter dedi:

– Kim isə bizi çağırır.

– Həkim! Skvayr! Kapitan! Ey, Günter, bu sənsən? – deyən səs eşidildi.

Mən qapıya atıldım və Cim Hokinsi gördüm. O, sağ-salamatdı, özü də bizim hasardan aşırıdı.

XIX fəsil

YENƏ CİM HOKİNS SÖYLƏYİR. İSTEHKAMDA QARNİZON

Ben Hann Britaniya bayrağını görəndə kimi dayanıb əlimi tutdu və yerə oturdu. Hə, şübhəsiz, sizin dostlarınız oradadırlar, – dedi.

– Yox, ehtimal ki, üsyançılardı, – dedim.

– Heç vaxt, – o çığırdı. – Quldurlardan savayı bir kimsənin olmadığı bu adada, bu səhrada Silver ancaq qara quldur bayrağı

qaldırardı. Buna əmin ola bilərsiniz. Bu məsələlərdən mənim başım yaxşı çıxmır. Oradakılar sənə dostlarındı. Görünür, döyüş olmuş və onlar qalib gəlmişlər.

– İndi də onlar sahilə, köhnə hasarın arxasındadırlar. Bu hasarı Flint çəkirmişdir. Uzun illər bundan əvvəl, özü də Silverdən başqa bir kimsədən qorxmazdı. Silverdən həqiqətən çəkinərdi, düzünü demək lazımdır.

– Lap yaxşı, madam ki, hasarın arxasında bizimkilərdi, onda ora getmək lazımdır.

Ben ehtiraz elədi:

– Dayan. Sən gerek ki, yaxşı uşaqsan, ancaq hər halda uşaqsan. Ben Hann biddir. Ben Hannı aldatmaq olmaz. Heç içki xatirinə də mən ora getməyəm. Sənə əsil-nəcabətli centlmeninlə özüm görüşməliyəm və o mənə söz verməlidir. Sən də mənim sözlərimi unutma. Ancaq ona lap beləcə de, de ki, – yalnız şəxsən görüşdən sonra bir-birinə etiraf etmək olar. Bu sözləri deyəndə onun əlini çimdiklərsən.

Bunu deyib o, üçüncü dəfə əlimi qərribə bir əda ilə çimdiklədi.

– Ben Hann isə lazım olsa, özün bilirsən ki, onu harada tapmaq olar, Cim.

Bu gün onu gördüyün yerdə onun dalınca gələn adam əlində ağ şey tutmalıdır, özü də qoy tək gəlsin. Sən onlara elə beləcə deyərsən: “Bunun səbəbi var”.

– Yaxşı, – dedim. – deyəsən mən sizi başa düşürəm. Siz onlara nə isə təklif etmək istəyirsiniz. Sizi də yalnız bu gün rastlaşdığımız yerdə tapmaq olar. Demək istədikləriniz bunlardı, eləmi?

– Bəs sən heç vaxt soruşmursan ki, mənə orada nə vədə tapmaq olar? Mən orada günortadan ta saat altıya kimi qəbul edə bilərəm.

– Yaxşı, yaxşı. İndi gedə bilərəmmi?

– Yadımdan çıxmaz ki? – O, təlaş içində soruşdu. – Ona de ki, “yalnız şəxsən görüşəndə”, bir də de ki, “bunun səbəbi var”. Mən onunla görüşüb kişi kimi danışacağam. İndi isə gedə bilərsən, Cim, – dedi, ancaq əvvəlki kimi yenə əlimdən yapış-

mışdı. – Cim, bura bax, Silveri görsən Ben Hannı ona satmazsan ki? Əgər səni qudurmuş atın quyruğuna bağlasalar belə satmazsan? Cim, əgər quldurlar sahilə çıxsalar onda öz sözündən qaçmazsan ki?

Top mərmisinin gurultusu onun sözünü ağzında qoydu. Mərmi ağacların arasından keçib bizim durub söhbət etdiyimiz bir neçə yüz yard aralı düşdü. Hərə bir tərəfə qaçdı.

Bombardman bir saata kimi davam etdi. Mərmilər ağacların arasından keçərək yolun üzərində nə vardisa qırıb tökdü. Orada-burada daldalana-daldalana irəliləyirdi. Hər dəfə də mənə elə gəlirdi ki, mərmi birbaş üstümə şığıyır. Bir azdan buna alışdım, ürəkləndim. Lakin hasara yaxınlaşmağa ehtiyat edirdim. Çünki onun ətrafına daha çox mərmi düşürdü. Dolanıb şərçə tərəf getdim, nəhayət sahil boyunca itmiş ağaclara çatdım.

Günəş yenice batmışdır. Dənizdən əsən külək meşəyə düşərək vıyıldaır və limanı boz torpağını zolaq-zolaq dalğalandırırdı. Çəkilmə nəticəsində daha da genişlənmiş qumlaq sahil uzanıb gedirdi. Günortadakı istidən sonra hava çox soyumuşdu. Əynimdə nazik kamzol vardı, bərk üşüyürdüm.

“İspanyola” əvvəlki kimi yenə lövbərdə durmuşdu. Lakin onun üzərində “Şən Rocer” – qara quldur bayrağı dalğalanırdı. Bayrağın üzərində kəllə şəklində vardı. Birdən gəmidə qırmızı işıq yanıb-söndü, son mərmimin uğultulu əks-sədası bütün adanı başına götürdü. Bombardman bitdi.

Mən kolların dalında uzanmışdım. Hücumdan sonrakı qarğalıq seyr edirdim. Sahildə hasarla üz-üzə bir neçə adam küt dayanmışdı. Onlar balta ilə nəyi isə doğrayırdılar. Sonradan öyrəndim ki, bizim kolazı yarıb tökülmüşlər. Bir az aralıda, çayın dənizə töküldüyü yerdə, ağacların arasında böyük bir tonqal yarırdı. Tonqalla gəmi arasında bir qayıq işləyirdi. Səhər qaşqabaqları yer süpürən matrosalar indi uşaq kimi çığırışıb gülüşürdülər. Səslərdən başa düşdüm ki, şənliyi doğuran romdur.

Nəhayət, hasara yaxınlaşmağı qərara aldım. İndi ondan xeyli aralı, alçaq qum zolağında dayanmışdım. Şərçə tərəfdə limanımız

bu zolaqla bitirdi. Çəkilmə zamanı zolaq Dəfinələr adasını Skelet ağacı ilə birləşdirirdi. Yuxarı qalxdım, zolağın o başında alçaq kolların arasında ucalan yekə, tənha, qərribə bir ağımtıllıq nəzərimi çəlb etdi. Ağluma gəldi ki, bu Ben Hannın dediği ağ qayıqdır. Demişdi ki, əgər mənə qayıq lazım olsa onu burada axtarıb tapa bilərəm. Hasarın dənizdən xeyli aralı arxa tərəfinə çatana kimi meşə kənarı ilə getdim. Bizimkilər mənə böyük sevincle qarşıladılar.

Başıma gələn macəraları onlara söylədim və ətrafa göz gəzdirdim. Taxta evin divarları damı və döşəməsi yonulmamış şam tirlərindəndi. Döşəmənin bir para yerləri bir fut və ya bir fut yarım yerdən yuxarı qaldırılmışdır. Qapının qabağında kiçik bir artırma vardı ki, bunun da altından kiçik çay şırıldaırdı. Su qərribə hovuzun içərisinə tökülürdü. Bu dibi deşilmiş çuqun gəmi çəni, kapitanın dili ilə desək, “yük xəttinə kimi” torpağa basdırılmışdı. Evin içərisi, demək olar ki, bomboşdur. Ancaq otağın bir bucağında daş ocaq hörülmüşdür. Ocağın üstündə səbətə bənzər demir barmaqlıq düzəltmişdilər ki, alov daş divardan kənara çıxmasın.

Yamacın döşündəki ağacların hamısı tikintiyə sərf olunmuşdu. Kötüklərdən məlum olurdu ki, bura vaxtilə çox gözəl bir meşə imiş. Ağacları kəsildəndən sonra yağış torpağın üst qatını tamam yuyub axıtdığından təmiz qum üzə çıxmışdır. Ancaq suyun axdığı səmtdən çənin ətrafında mamış, əyilti otları və alçaq kollar bitmişdir. Hasarın o üzünü ucu ağaclarla əhatə olunmuş qalın meşə idi. Deyilənə görə meşə müdafiyyəyə əngəl törədirdi. Quru tərəfdən hasarın ətrafı şam meşəsi idi, qabaqda liman tərəfdə isə şam və həmişəyaşıl palıd ağacları bitmişdi.

Yuxarıda dediyim kimi axşam sazağında dənizdən əsən külək, başdansovma tikilmiş istehkamın dərmə-deşiyindən döşəmə üzərinə narın qum sovururdu. Qum gözlərimizi açırdı, dişlərimizin dibində xırçıldıırdı, yeməyimizin içinə tökülür, bu lağın suyunda və çənin dibində şorba içərisində düyü kimi qaynayırdı. Tüstü borusu yoxdur. Tüstü tavandakı dördbucaq də-

likdən çıxırdı. Bu dəliyi tapana kimi tüstü otağa yayılır, bizi öskürməyə və ağlamağa məcbur edirdi.

Qrey – bizim təzə yoldaşımızın üzü-gözü sarıqlı idi. Quldurlar onun yanağını çapmışdılar. Qoca Tomu isə hələ də basdırmamışdılar. Üstünə Britaniya bayrağı çəkilmiş meyiti divar dibində uzatmışdılar.

Əgər əlimizi qoynumuza qoyub otursaydıq, biz tezliklə tamam ruhdan düşərdik. Lakin kapitan Smollett hərəyə bir iş tapşırmağı bacarırdı. O, bizi yanına çağırıb iki dəstəyə böldü. Dəstənin birinə həkim, Qrey və mən, o birinə isə skvayr, Günter və Coys düşdü. Bütün günü əldən-dildən düşsək də o iki nəfəri meşəyə oduna göndərdik, iki nəfərə də Redruta bir qəbir qazmağı tapşırırdı. Həkim əspaz oldu məni də qapıda keşikçi qoydular. Kapitan özü isə gah ona, gah buna yanaşır, hamını ruhlandırmağa çalışır, lazım olanda kömək edirdi.

Arabir həkim hava almaq və tüstüdən qızarmış gözlərinin acısını çıxarmaq üçün qapıya yaxınlaşır və mənimlə bir-iki kəlmə danışdı. Bir dəfə çıxanda dedi:

– Bu Smollett məndən çox-çox yaxşı adamdır. Madam ki, bunu mən özüm boynuma alıram, demək belədir ki, var, Cim.

Başqa bir dəfə də çıxanda əvvəl dinməzəcə durdu, sonra başını çevirib diqqətlə üzümə baxaraq soruşdu:

– O Ben Hann dediyin adama etibar etmək olarmı?

– Bilmirəm, ser. Mən onun tamam ağıllı-kamallı adam olduğunu deyə bilmərəm.

– Deməli, ağılı o qədər də sərrast deyil. İnsan yaşamayan bir adada üç il dirnaqlarını gəmirən adam senin kimi, ya mənim kimi sağlam şüura malik ola bilməz. İnsanın təbiəti belədir. Sən dedin ki, onun könlü pendir istəyir?

– Bəli, ser, – dedim.

O dedi:

– Yaxşı, Cim. Gör könlü bir şey istəmək necə şeydir. Sən yəqin ki, burunotu qutumu görmüsən, ancaq mənim orada tənbəki götürüb iylədiyim heç vaxt gözünə dəyməyib. Həmin o qutuda

tənbəki əvəzinə bir parça italiya pendiri var – parmezana. Bu pendiri biz Ben Hanna verərik.

Şam yeməyindən əvvəl biz qoca Tomu torpağa tapşırırdıq, onun təbri başında bir müddət küleyin qabağında başımızı açıb durduq.

Meşədən bir qucaq çırpı yığıb gətirmişdilər, ancaq kapitan yenə narazı idi. O, başını yırğalayaraq dedi:

– Sabah sizi daha çox işləməyə məcbur edəcəyəm. Şam yeməyinə hərəməz bir parça qaxac donuz ətə və bir stəkan pivə içdik. Kapitan, skvayr və həkim məsləhət-məşfərət üçün bir tələfə çəkildilər.

Ancaq görünür, ağıllarına yaxşı fikir gəlmədi. Ərzaq ehtiyatımız olduqca azdı. Buna görə də yardım gəlməzədən çox əvvəl acından gəbərərdik. Bir çıxış yolu vardı: quldurları mümkün qədər daha çox qırmaq, ya qara bayrağı aşağı salana kimi, ya da "İspanyola"ya minib açıq dənizə çıxmağa məcbur olana kimi qırmaq. İndi on doqquz quldurdan on beşi qalmışdır.

Bunlardan da ikisi yaralı idi, topun yanında yaralananı ölməmişsə, hər halda ağır yaralı olmalıydı. Hər dəfə ələ fürsət düşən kimi biz onları qırıb tökməli idik. Öz adamlarımızı isə səylə qorumalı idik. Burasını da yadda saxlamalıydıq ki, bizim iki etibarlı müttəfiqimiz vardı: rom və adanın təbiəti.

Rom artıq öz gücünü göstərirdi: quldurlardan bizi yarım mil məsafə ayırsa da, ta gecə yarısına kimi, nəğmə səsi və çığırta-bağırta kəsilmirdi. Həkim öz parikinə and içirdi ki, təbiət də öz işini görəcək; quldurlar bataqlığın yaxınlığında məskən salmışdılar, dava-dərmanları isə yoxdu. Bir həftədən sonra yarısı isitmə xəstəliyinə tutulmuşdu.

Beləliklə, əgər bizim hamımızı birdən öldürməsələr, adanı tərk edib gəmiyə qayıtmağa tələsəcəklər. Gəmini ələ keçirəndən sonra öz köhnə peşələrini davam etdirə bilərlər.

Kapitan Smollett dedi:

– Bu, həyatımda itirdiyim ilk gəmidir.

Mən bərk yorulmuşdum. Ancaq yatmadan əvvəl uzun müddət yerimdə qurcalandım, sonra isə ölü kimi düşdüm.

Səs-küyə yuxudan ayıldım, hamı çoxdan oyanmış, səhər yeməyini yemiş, çoxlu odun daşmışdı.

Kim isə dedi:

– Bir baxın, ağ bayrağı görürsünüz?

Başqa birisi təəccüblə dedi:

– Silverin özü gəlir!

Mən yerimdən sıçradım, divardakı mazğallardan birinə sarı cumdum.

XX fəsil

SILVER ELÇİ GƏLİB

Həqiqətən hasara iki nəfər yanaşdı. Gələnlərdən biri əlindəki ağ əskini yellədi, digəri – Silverin özü isə təmkinlə onun böyründə durmuşdu.

Sübh yenidən açılırdı. Ömründə belə soyuq səhər görməmişdim. Soyuq iliyə işləyirdi. Səma aydın və parlaq idi. Təzəcə doğan günəşin şüalarından ağacların təpəsi çəhrayı rəngə çalır, aşağıda – Silverlə yoldaşının durduğu yerdə isə ətrafı hələ də kölgələr bürümüşdü. Gecə bataqlığının buxarlanmasından ətraf duman içərisində idi. Aşağıda duranların ayaqları dizcən burula-burula qalxan dumanın içinə qər qalmışdı. Adanın havası səhər üçün qorxulu idi, rütubətli, qızdırmalı xəstəlik ocağı idi.

Kapitan dedi:

– Hamı öz yerinə, onlar nə isə hiylə işlətmək istəyirlər, mərc gələrəm ki, belədir, – bundan sonra quldurlara çıxırdı: – gələn kimdir? Dayan, yoxsa atacağım.

Kapitan artırmaya çıxıb örtülü yerdə elə durdu ki, xain quldur gülləsinə tuş gəlməsin. Geriyə dönüb bizə əmr etdi:

– Həkimin dəstəsi mazğallara. Həkim, sizdən xahiş edirəm blokhausun şimal divarlarında yerinizi tutun. Cim, sən şər q,

Qrey, sən isə qərb tərəfdən müdafiəyə keç. O biri dəstə isə keşik çəksin və tüfəngləri doldursun. Zirək tərəninin! Ehtiyatlı olun!

Bundan sonra o, yenə quldurlara müraciət etdi:

– Siz ağ bayrağınızla bizdən nə istəyirsiniz?

Bu dəfə Silver deyil, yoldaşı cavab verdi:

– Ser, kapitan Silver barışıq üçün sizinlə sazişə girmək istəyir.

– Kapitan Silver? Mən belə adam tanımıram. O kimdir ki? – deyərək kapitan soruşdu və səsini alçaldıb öz-özünə dedi. – Bəs belə de! İndi kapitan oldu. Rütbəsi nə tez böyüdü!

Uzundraz Con özü cavab verdi:

– Ser, bu mənəm. Ser, siz qaçandan sonra bizim bədbəxt gəmi heyəti məni özlərinə kapitan seçmişlər. – “Qaçandan” sözünü o, xüsusi vurğu ilə dedi. – Biz, əlbəttə, müəyyən şərtlərlə, əgər sazişimizə qol çəksəniz, yenə sizə tabe olmağa hazırıq. Kapitan Smollett, indi isə mənə söz verin ki, hasardan ayrılıb gedənə kimi güllə atmayacaq və məni buradan sağ-salamat buraxacaqsınız.

– Mən sizinlə qətiyyətlə danışığa girmək arzusunda deyiləm, – Kapitan Smollett cavab verdi. – Əgər siz mənimlə danışmaq istəyirsinizsə bura qalxın! Lakin bizə xəyanət etmək fikrinə düşübsünüzsə onda özünüzlə gözləyin!

– Kifayətdir, kapitan, – deyərək Uzundraz Con nəşə ilə çıxırdı. – Sizin bir cə sözünüz bizə kifayətdir. Kapitan, mən bilirəm ki, siz nəcib adamsınız və sizin sözünüzlə etibar etmək olar.

Biz gördük ki, ağ bayraqlı adam Silveri çəkəndirməyə çalışır. Burada təəssüf ediləcək şey yoxdur. Çünki kapitan çox da nəzakətlə danışmırdı. Ancaq Silver buna cavab olaraq əlini yoldaşının çiyinə vurdu, bununla bildirmək istədi ki, təhlükə barədə fikirləşmək mənasızdır. O harasa yaxınlaşıb əvvəl əl ağacını bu üzə atdı, sonra da özü qərribə bir cəldlik və çevikliklə aşdı.

Bu əhvalat başımı elə qatmışdı ki, öz vəzifəmi itirib keşikçi olduğumu tamamilə unutmuşdum. Şər qə baxan mazğallardan ayrılıb kapitanın arxasında durmuşdum. Kapitan kəndə otur-

muşdu, dirşeklərini dizlərinə dayayıb başını ovucları içərisinə almışdı, gözlərini də çuqun çəndə qaynayan bulaq suyuna atılıb-düşən qum dənələrinə zilləmişdir. "Qızlar, oğlanlar dalımca gəlin" mahnısını fişırıqla, sakitcə çalırdı.

Silver böyük çətinliklə sıldırım yamaca dırmaşırdı. Dikdirin qumu axıb tökülürdü, ətrafda yekə-yekə kötöklər vardı, belə yerdə o öz qoltuqağacı ilə saya oturmuş gəmi kimi çarəsizdi. Ancaq o, bu yolu çox böyük hünərlə, özü də dinməzce keçib gəldi, kapitanın qarşısında durub ədəb-ərkanla salam verdi. Öy-ninə ən yaxşı paltarlarını – uzun, ətəyi dizlərinə çatan, yaxasına çoxlu mis düymə düzülmiş göy kaftan geyinmişdi, kənarlarına incə tor tikilmiş şlyapasını peysərinə itələmişdi.

– Budur, axır ki, gəldiniz, dostum! – deyib kapitan başını qaldırdı. – Oturun.

– Kapitan, icazə verin içəri girim, deyə Uzundraz Con yazıq-yazıq xahiş etdi. – Belə soyuq havada qum üstündə oturmaq çətinidir.

Kapitan dedi:

– Silver əgər siz namuslu adam olmağı tərcih etsəydiniz indi öz mətbəxinizdə oturmuşdunuz. Günah özünüzdədir. Əgər siz gəmi aşpazısınızsa – belə olanda mən sizinlə yaxşı rəftar edə bilərəm, – yox, üsyançı, quldur, kapitan Silver olduğunuz təqdirdə məndən dar ağacından savayı bir şey gözləməyin.

– Yaxşı, yaxşı, kapitan, – deyib aşpaz yerə oturdu. Ancaq sonra ağaca qalxmaq üçün görə əlinizi mənə verəsiniz. Burada yeriniz pis deyil!.. Cim, bu sənən? Sabahın xeyir, Cim... həkimə hörmət və ehtiram! Hamımız buradasınız ki! Təbiri caizsə, xoşbəxt bir ailə!

Kapitan onun sözünü kəsdi:

– Dostum, işə keçək, deyən görə nə üçün gəlibsiniz?

– Düz buyurursunuz, kapitan Smollett, – deyə Silver cavab verdi. – Hər şeydən əvvəl işdir! Etiraf etməliyəm ki, siz bu gecə çox çevik bir nömrə işlətdiniz. İçərinizdə kimsə hanşbuq atmağı bacarır. Sizin bu hərəkətiniz adamlarımızın bəzisini, bəzisini

niyə, hamısını sarsıtdı. Boynuma alım ki, mən özüm də sarsılmı-şam. Bəlkə də elə bu səbəbdən sazişə girmək üçün bura gəldim. Ancaq goylərin gurultusuna and içirəm ki, ikinci dəfə bunu edə bilməyəcəksiniz. Biz hər yerə gözətçi qoyacağıq və rom payını azaldacağıq. Siz elə bilirsiniz ki, biz hamımız ölümcül sərxoş idik? İnanın ki, mən sərxoş-zad deyildim, ancaq it kimi yorulmuşdum. Bir an tez ayılsaydım, əlimdən qurtara bilməyəcəkdiniz. Mən ona yanaşanda hələ canı çıxmamışdı.

– Dalını de görə? – deyə kapitan Smollett soyuqqanlıqla dilləndi.

Silverin dedikləri onun üçün başdan-ayağa müəmma olsa da, bunu biruzə vermədi. Mən nə isə başa düşmüşdüm. Ben Hannın son sözlərini xatırladım. Gecə quldurlar içib tonqalın ətrafında böyrü üstə yatanda düşərgəyə gəlmişdi. İndi düşmənlərimizin on dörd nəfər qaldığını fikirləşəndə keyfim kökəldi.

Silver davam etdi:

– Məsələ belədir. Biz dəfinəni tapmaq istəyirik, tapacağıq da. Siz isə öz canınızı xilas etmək niyyətindəsiniz, buna haqqınız var. Xərətə sizdədir, eləmi?

– Ola bilsin, – deyə kapitan cavab verdi.

– Yəqin bilərəm ki, sizdədir, – deyə Uzundraz Con sözünə davam etdi, – mənimlə niyə belə sərt danışırırsınız? Bunun faydası yoxdur. Bizə xərətə lazımdır, vəssalam! Şəxsən sizə isə mən zərər qədər də pislik etmək istəmirəm.

Kapitan onun sözünü kəsdi:

– Bəsdir, özizim. Məni aldada bilməzsiniz. Bizim başımıza nələr açmaq istədiyinizi lap dəqiq bilirik, ancaq bu bizi heç də qorxutmur, ona görə ki, əliniz boş çıxıb.

Kapitan təmkinlə ona baxıb çubuğuna tənbeği doldurmağa başladı.

– Əgər Eyb Qrey... – deyə Silver başladı.

Mister Smollett çığırdı:

– Saxla! Qrey mənə heç nə deməyib, mən də ondan bir şey soruşmamışam. Lap açığını deyim ki, əgər imkanım olsaydı, si-

zi, onu və bütün bu lənətə gəlmiş adanı məmnuniyyətlə partladardım. Sizin o quldur dəstəniz barədə mənim fikrim belədir, əzizim.

Kapitanın bu qəzəbi Silveri xeyli soyutdu. O, acıqlanmağa başlasa da, hirsini boğdu və dedi:

– Özünüz bilin, necə xoşdur eləcə də edin, mən bunu sizə qadağan edə bilmərəm... Siz deyəsən çubuq çəkmək istəyirsiniz, kapitan. İcazənizlə mən də çubuğumu doldurum.

O, çubuğuna tənbəki doldurub çəkdi. Hər ikisi dinməz–söyləməz oturub çubuqlarını tüstülədir, hərdən gözaltı bir–birinə baxır, gah da tüpürmək üçün qabağa əylirdilər. Beləcə durub onlara baxmaq maraqlı idi, elə bil səhnədə yaxşı bir tamaşaya baxırdım.

Nəhayət, Silver dilləndi:

– Bizim şərtimiz budur. Əvvəla dəfinəni tapmaq üçün xəritəni bizə verəsiniz, bədbəxt gəmi heyətini vurub öldürməyəcəyiniz, yatdıqları yerdə başlarını yarmayasınız. Əgər bu şərtlərə razı olsanız, sizə iki çıxış yolu təklif edirik. İkisindən birini seçə bilərsiniz. Birincisi: dəfinəni yükləyəndən sonra gəmiyə qayıda bilərsiniz, özüm də söz verirəm ki, sizi hər hansı bir sahilə sağ-salamat çıxarım. MatrosLARımın köhnə haqq-hesaba görə sizə dişqadınlarını nəzərə alıb bundan imtina etsəniz, onda ikinci çıxış yolunu göstərə bilərəm: sizi adada qoyub gedərik. Ərzağı da aramızda tən yarı bölüşərik. Sizə vəd edirəm ki, yolda rast gəldiyimiz ilk gəmini ardınızca göndərəm. Bu təklifi qəbul etməyinizi məsləhət bilərəm. Bundan yaxşı nə istəyirsiniz? – O, səsinə ucaldaraq əlavə etdi, – ümid edirəm ki, adamlarınızın hamısı evdədir və mənim dediklərimi də eşidirlər. Çünki bir nəfərə söylədiyim söz hamıya aiddir.

Kapitan Smollett qalxıb çubuğun külünü sol ovcuna boşaltdı.

– Bizə demək istədikləriniz elə budur? – deyə soruşdu.

Con cavab verdi:

– Göylərin gurultusuna and olsun ki, bu mənim son sözümdür. Əgər bundan boyun qaçırsanız, mənim əvəzimə tüfənglər danışacaq.

Kapitan dedi:

– Çox gözəl. İndi də məni dinləyin. Hərgah sizin hər biriniz tərksilah olub bura gəlsəniz, söz verirəm ki, əl-ayağınızı qandallayıb İngiltərəyə apararam və hamınızı da bir-bir ədalət məhkəməsinə təhvil verərəm. Əgər gəlmək istəməsəniz, onda yadda saxlayın ki, mənim adım Aleksandr Smollett-dir, özüm də bu bayrağın altında durub deyirəm ki, sizin hamınızı cəhənnəmə vasilə edəcəyəm. Dəfinəni heç vaxt tapa bilməyəcəksiniz. Gəmini götürüb gedə bilməyəcəksiniz, çünki sizlərdən heç kim onu idarə etməyi bacarmır. Döyüşməkdə də bir elə hünəriniz yoxdur. Sizinkilərdən altı nəfər Qreyə qarşı durmuşdu. Buna baxmayaraq Qrey onların öhdəsindən gəldi. Kapitan Silver, siz məhkəməcə saya oturmusunuz, tezliklə belə vəziyyətdən çıxma biləcəyinizə də ümid yoxdur. Bu məndən eşidəcəyiniz axırıncı mərhəmətli sözümdür. Gələn görüşdə kürəyinizə bir güllə ilişdirəcəyəm. İndi isə öz xoşunuzla buradan rədd olun, əzizim. Özünüz də cəld olun!

Silverin gözləri qəzəbdən parlaq oldu. O, çubuğunun odunu boşaldıb çıxırdı.

– Əlinizi verin ki, ayağa qalxa bilim.

Kapitan dedi:

– Verə bilmərəm.

– Kim mənə əlini verə bilər? – deyə Silver böyürdü.

Bizdən heç kim yerindən qımıldamadı. Silver qatı söyüş söydü, sonra sürünə–sürünə artırmaya yanaşdı, dirəklərdən yapışandan sonra qalxa bildi. Bulağa tüpürüb çıxırdı.

– Siz mənim üçün bu tüpürək kimi bir şeysiz. Bir saatdan sonra sizin bu köhnə istehkamınızı rom çölləyi kimi partladacağam. Güllün güllün! Görüm sizi ıldırım vursun. Bir saat sonra başqa cür gülləcəksiniz. İçərinizdən sağ qalan olsa ölənlərə həsəd aparacaq.

Bu sözlərdən sonra o yenə söyüş yağdırırdı və qumun üstü ilə axsaya-axsaya getdi. Hasarı aşanda azı bir dörd dəfə yığıldı. Nəhayət, ağ bayraq tutmuş adamın köməyi ilə o tərəfə keçdi, bir anda onlar ağacların arasında gözəndən itdilər.

HÜCUM

Silver gözdən itdi, görüş zamanı bir an belə müsahibindən göz çökməyən kapitan geri dönəndə gördü ki, Qreydən savayı keşikdə duran yoxdur. Biz onu qəzəbdən kükrədiyini ilk dəfə idi ki, görürdük.

– Hər kəs öz yerinə, – deyə o çığırdı.

Biz dərhal mazğallara cumduq.

Kapitan:

– Qrey, – dedi, – mən sənənin adını gəmi jurnalına qeyd edəcəyəm. Sən öz borcunu həqiqi dənizçi kimi yerinə yetirdin. Mister Treloni, sizin hərəkətiniz mənə heyrətə salır, ser!.. Həkim, siz axı bir vaxt hərbi mundir geyinibsiniz, Fonteniyada da öz vəzifənizi belə yerinə yetirmişsinizsə, onda öz çarpayınızdan düşməsəydiniz daha yaxşı olardı.

Həkimin dəstəsi mazğalların yanında keşikdə durmuşdu. O biri dostə isə tüfəngləri doldururdu. Xəcalətdən hamımızın üzü qızarmışdı. Hamı özünü pərt hiss edirdi.

Kapitan əvvəl dinməzəcə bizə baxırdı, sonra yenə sözə başladı:

– Dostlar, Silveri, necə deyərlər, bütün toplardan yaylım atəşi ilə qarşılıdım. Mən onu qəsdən qəzəbləndirdim. Onun dediyindən belə çıxdı ki, bir saat keçməyəcək ki, biz hücumə məruz qalacağıq. Özünüz bilirsiniz ki, onlar sayca bizdən çoxdurlar. Lakin biz istehkamdayıq. Bir dəqiqə bundan əvvəl mən deyə bilərdim ki, bizdə nizam-intizam var. Əgər onlara qalib gəlmək istəsək, mütləq gələrək, mən buna şübhə etmirəm.

Sonra hamımıza bircə-bircə yanaşdı, bu dəfə hər şeyin qaydasında olduğunu gördü.

İstehkamın iki dar divarında – şərq və qərb tərəfdə yalnız iki ədəd mazğal vardı. Cənubda qapı olan səmtdə də iki mazğal vardı. Şimalda isə mazğalların sayı beşdi. Yeddi adama iyirmi müşket çatırdı. Hər divarın yanına bir qalaq odun yığılmışdı. Bu

qalaqları biz stol adlandırmışdıq. Hər stolun üstündə istehkamın müdafiəçilərinin əli altında dörd ədəd dolu müşket vardı. Müşketlərin arasına da xəncər düzmüşdülər.

Kapitan dedi:

– Odu söndürün, artıq hava qızıb, tüstü göz acıdırır.

Mister Treloni ocağın dəmir şəbəkəsini qaldırıb çolə çıxdı, kömürü qum üzərinə səpələdi.

– Hokins hələ səhər yeməyini yeməyib... Hokins, öz payını götür, elə keşikdə dura-dura ye, – deyə kapitan Smollett sözüne davam etdi. – Dostum zirək tərpen, yoxsa yeməksiz qalarsan. Gün sən də hamıya pivə payla.

Biz tapşırılan işləri gördüyümüz müddətdə kapitan müdafiə planını vərəvürd edirdi.

– Həkim, siz qapı ağzında durarsınız. Dörd gözlə baxın, ancaq başınızı çölə çıxartmayın. İçəridə durub qapının arasından atın... Günter, sənə şərq divar tapşırılır. Coys, dostum, sən qərb tərəfdə ol... Mister Treloni, siz yaxşı nişançısınız, buna görə də Qreylə birlikdə ən uzun, beş mazğallı divarı müdafiə edin. Bu ən təhlükəli sahədir. Hərgah onlar istehkama bu tərəfdən yanaşsın çöldən bizi gülləyə bassalar, onda işimiz fənadır. Hokens, bizim isə nişançılıqda əlimiz yoxdur. Buna görə də müşketləri doldurmalı və yoldaşlara kömək etməliyik.

Kapitan haqqı idi. Günəş ağacların zirvəsi üzərinə qalxan kimi hava istiləşdi və duman çökilib getdi. Bir azdan qum ayaqlarımızı yandımağa başladı. Tirlərin arasından ərginləşmiş qatran axırdı.

Biz kamzollarımızı soyunduq, yaxalıqlarımızı açdıq, qollarımızı çiyinə kimi çirmədik. Hər kəs öz gözətçi postunda hazır durmuşdu. İstidən və həyəcandan üzülürdük.

Beləliklə, bir saat keçdi.

Kapitan dedi:

– Ay lənətə gəlmişlər! Adamın ürəyi darıxır. Qrey, bir mahnı oxusana.

Elə bu an hamıya məlum oldu ki, bizə qarşı hücum hazırlanır.

Coys dedi:

– Ser, icazə verin bir şey soruşum. Mən adam görən kimi hər kim olur–olsun atmalıyam?

– Əlbəttə! – kapitan çıxırdı.

Coys həmişəki adət ilə çox sakit və nəzakət ilə dilləndi:

– Təşəkkür edirəm, ser.

Heç bir şey olmasa da Coysun sualı bizim hamımızı nə işə narahat etdi. Nişançılar müşketlərini qaldırdılar ayağa çəkmişdilər, kapitan işə dodaqlarını büzüb alnını qırıqdıraraq otağın ortasında durmuşdur. Bir neçə saniyə belə keçdi.

Coys birdən öz müşketini mazğala keçirib atdı. Onun gülləsinin səsi çəkilməmiş bizi hər tərəfdən gülləyə basdılar. Bir neçə güllə də istehkamin dirəklərinə dəydi. Ancaq içəri bir güllə də keçmədi. Tüstü çəkiləndən sonra hasarın ətrafı və meşə əvvəlki kimi yenə sükuta qərq oldu. Bir budaq belə tərpənmirdi. Kolların arasında bir müşket lüləsi belə parlamırdı. Düşmənlərimizi elə bil yer udmuşdu.

– Gülləniz bir adama dəydimi? – deyə kapitan soruşdu.

– Yox, ser. Zənnimcə, kimsəyə dəymədi, – Coys cavab verdi.

– Yaxşı ki, düzünü deyirsən, – kapitan Smollett öz–özünə deyindi. – Hokens, onun müşketini doldur... Həkim, sizcə, sizin tərəfə neçə güllə atdılar?

Həkim Livsi dedi:

– Mən lap dəqiq deyə bilərəm: üç güllə.

Üç yerdən atəş açdılar – ikisi bir yerdən, biri isə bir qədər uzaqdan, qərb tərəfdən.

– Deməli, üç! – kapitan təkrar etdi. – Mister Treloni, bəs sizin səmtdən neçəsi?

Bu suala cavab vermək çox da asan deyildi. Şimaldan çox güllə atmışdılar. Skvayr inandırır ki, cəmiyi yeddi dəfə, Qreyin hesabına görə səkkiz ya doqquz dəfə atəş açılmışdı. Şərq və qərbdən yalnız bir dəfə atmışdılar. Yəqin, hücumu şimaldan gözləmək lazımdı. O biri tərəflərdən ancaq bizim diqqətimizi yayındırmaq üçün atırdılar. Buna baxmayaraq kapitan Smollett öz əmrini dəyişmədi.

– Quldurlara hasarı aşıb içəri soxulmaq müyəssər olsa, keşikçisiz mazğalların hər birini tuta bilərlər. Onda bizim hamımızı öz tələmizdəcə siçan kimi qırtarlar.

Ancaq uzun müddət götür–qoy etməyə macal tapmadıq. Şimal tərəfdə birdən bir bağırtı qopdu, meşədən bir dəstə quldur sıçradı, onlar hasara sarı qaçdılar. Həmin anda bizi yenə gülləyə basdılar. Güllələrdən biri açıq qapıdan irəli şığıyıb həkimin müşketini parça–parça elədi. Həmlə edənlər meymun çevikliyi ilə hasara dırmaşdılar. Skvayrla Qrey dalbadal atəş atdılar. Dırmaşanlardan biri içəri tərəfə, ikisi isə dışarı yığıldı. Ancaq deyəsən biri qorxudan yığılmışdır, yaralanmamışdır, çünki tez ayağa qalxdı və meşəyə qaçıb gizləndi.

İkisi yerdəcə düşüb qalmışdı, biri qaçmışdı, dördü isə hasardan sağ–salamat içəri aşmışdı. Qalan yeddi və ya səkkiz quldurun isə görünür, hərəsinin bir neçə müşketi vardı. Onlar meşənin qalın yerində oturub, olduğumuz yeri aramsız gülləyə tuturdular. Bu atışma bizo heç bir zərər yetirmədi.

Hasarı aşmış dörd nəfər bağıra–bağıra tikiliyə sarı qaçdı. Meşədə oturan quldurlar da yoldaşlarını ruhlandırmaq üçün çığırışdılar. Bizimkilər ara vermədən atırdılar, ancaq çox tələdikləri üçün güllələri boşa çıxırdı. Həyətə düşmüş dörd quldur bir göz qrpımında təpəyə qalxıb üstümüzə hücum çəkildilər. Bosman Con Andersonun başı orta mazğaldan göründü.

– Vur, vur onları! – deyə o, gurultulu səslə çığırırdı.

Həmin anda o biri quldur Cünterin müşketinin lüləsindən yaşıb mazğaldan dışarı dartdı və müşketin qundağı ilə Günteri elə vurdu ki, zavallı huşunu itirib yerə sərələndi. Üçüncü quldur isə broqhauzun kənarı ilə dolanıb gözlənilmədən qapıdan içəri soxuldu və siyirməqılınc həkimin üstünə cumdu.

Vəziyyət dəyişilmişdir, biz indi onların kökünə düşmüşdük. Bu vaxta kimi biz daldalıqda durub atırdıq, indi isə özümüz müdafiəsiz qalmışdıq, düşmənlə əlbəyaxa vuruşa girməliydik. Otağı barıt tüstüsü bürümüşdü, amma bunun bizə xeyri oldu. Bu tüstü pərdəsi bizim yardımçımız oldu, bunun hesabına biz sağ

qaldıq. Döyüşənlərin nərəsindən, iniltidən və atışmadan qulaqlarım uğuldayırdı.

– Çölə çıxın, irəli, əlbəyaxa vuruşa! Qılıncı sıyırın! – deyə kapitan çığırdı. Mən cumub odunların üstündən qılıncı qapdım. Başqa birisi də böyürdəki qılıncı çəkib götürmək istəyəndə barmaqlarıma toxunub kəsdi, amma mən heç ağrı hiss etmədim. Qapıdan çölə, gün işığına çıxdım. Kim isə ardımca cumdu, bil-mədim ki, bu kimdir. Qarşıda həkim quldurlardan birinin hücumunu dəf etdi, sonra yamacın döşü ilə onu üzü aşağı qovmağa başladı. Sonra bir zərbə ilə qılıncını vurub saldı və üzünü qılıncı ilə doğram-doğram etdi.

– Evin ətrafında durun, evə yaxın durun, – deyə kapitan çığırdı.

Ara qarışıb məzhəb itmə də, səs-küy aləmi bürüsə də onun səsində dəyişiklik hiss etmədim.

Qeyri-ixtiyari əmrə tabe olub, şərqə döndüm, siyirməqılınc evin tinini burulanda Andersonla üz-üzə gəldim. O, vəhşicəsinə bağırırdı və günəşdən parıldayan qılıncın tiyəsi başımın üzərində hərləndi.

Mən hətta qorxmağa belə macal tapmadım. Zərbedən qorunmaq üçün yana əyiləndə yumşaq qumda ayağım sürüşdü, təpənin üstündən başı aşağı diyirləndim.

Hücum zamanı mən qapıdan çölə atılanda o biri quldurlar da hasardan aşırıdılar ki, gəlib işimizi bitirsinlər. Onlardan biri – qırmızıpapaqlı, qılıncını dişinə almış quldur qılçının birini hasardan aşırımışdı, yerə atılmağa hazırlaşırırdı. Mənim tərəpəndən diyirlənməyim bir an çəkdi, yerimdən qalxanda ətrafda hər şey ehlə əvvəlki vəziyyətdə idi. Hasardan aşmaq istəyən qırmızıpapaq-quldur bayaqkı kimi yenə hasarın üstündə idi, başqa birisi isə hasarın dalından boylanırdı. Cəmi bir neçə dəqiqə davam edən döyüş bitdi. Qələbə bizim tərəfimizdə oldu.

Bayaq ardımca qapıdan sıçrayan Qrey yekəpər bosmana aman verməmişdi ki, ikinci zərbəni endirsin. Bir anda onun leşini yerə sərmişdi. Başqa bir quldur otağı atəşə tutmaq istəyəndə mazgəlin böyründəcə güllə ilə vurulmuşdu. O, qum üzərində

qovrulub can verirdi, bununla belə tüstülənən tapançanı əlindən buraxmırdı. Üçüncü bir qulduru da bayaq dediyim kimi, həkim vurub öldürmüşdü. Hasarı aşan dörd quldurdan ancaq bircəciyi sağ qalmışdı. O da xəncörünü döyüş meydanında atıb qaçırdı. O, ölümdən xilas olmaq üçün dəhşət içərisində hasara dırmaşır, ancaq hey sürüşüb yığılırdı.

– Vurun onu! Evdən atəş açın! – deyə həkim çığırdı. – Aforin, özünüzü daldaya verin.

Ancaq həkimin çığırtısı boşə getdi. Kimsə atəş açmadı. Həmlə edənlərin axırncısı hasarı aşıb, başqa quldurlarla birlikdə meşədə gözdən itdi. Bir dəqiqə sonra istehkamda hücum edənlərdən bircəciyi də qalmamışdı, şübhəsiz beşcə nəfərdən başqa: bunlardan da dördü hasarın içərisində, biri də çölündə yerə sərələnmişdi. Həkim, Qrey və mən cəld istehkamın qapısına sarı atıldıq, tikilinin qalın divarları hücumdan daha yaxşı qoruya bilərdi. Bir də sağ qalanlar hər an öz muşketini qapıb güllə ata bilərdi. Barit tüstüsü çəkiləndən sonra bu qələbənin bizə necə baha başə gəldiyini gördük. Günter huşsuz halda öz mazgəlinin yanına düşmüşdü. Başına güllə dəymiş Coys əbədi sükuta dalmışdı. Skvayr kapitanın qoluna girmişdi. Hər ikisinin üzü ağap-paq ağarmışdı.

Mister Treloni dedi:

– Kapitan yaralanıb.

– Hamı qaçıb getdimi? – mister Smollett soruşdu.

– Hamı, qaça bilənlərin hamısı qaçdı, – həkim cavab verdi. – beş nəfərə isə qaçmaq heç vaxt qismət olmayacaq.

– Beş nəfər, – kapitan çığırdı. – bəd deyil. Onlardan beşi, bizdən isə üçü. Demək, indi biz dörd nəfər doqquz quldura qarşı durmuşuq. Bu əvvəlkindən yaxşıdır. Onda biz yeddi nəfər on doqquz adama qarşı vuruşmalıydıq¹.

¹ Əslində quldurlardan ancaq səkkizi salamatdı. Çünki mister Treloninin vurduğu gəminin içərisində dayanmış matros yaralandığı günün axşamı ölmüşdü. Lakin bundan xəbərimiz yoxdu. Bunu biz sonralar bildik (*Müəllif qeydi*).

XXII fəsil

DƏNİZDƏKİ MACƏRALARIM NECƏ BAŞLADI

Quldurlar daha qayıtmadılar. Meşədən birçə güllə də atmadılar. “Onlar bu günlük paylarını almışlar”, – deyə kapitan fikrini bildirdi. Biz arxayınca yaralıların yarasını sarıdıq. Təhlükəyə baxmayaraq, naharı bu dəfə skvayrla mən blokhausun qabağında hazırladıq. Ancaq yaralıların dəhşətli zarıltısı burada da eşidilirdi.

Döyüş zamanı yaralanan səkkiz nəfərdən yalnız üçü sağ qalmışdı. Mazğalın böyründə güllə yarası almış quldur, Günter və kapitan Smollett. İki nəfərin vəziyyəti ümitsizdi. Quldur cərrahiyyə əməliyyatı zamanı öldü, Günter isə göstərdiyimiz bütün söylərə baxmayaraq heç özünə gəlmirdi. Vaxtilə mehmanxanamızda yaşamış qoca quldur ürək tutmasından sonra necə idisə, Günter də eynilə eləcə, bütün günü çox ağır, çətinliklə nəfəs alırdı. Onun qabırğaları qırılmış, yıxılarkən kəlləsi zədələnmişdi. Ertəsi gün gecə o özünə gəlmədən iniltisiz-filansız keçindi.

Kapitanın isə yaraları ona çox əziyyət versə də, qorxulu deyildi. Çünki daxili orqanlarına zərər dəyməmişdi. Birinci güllə – Con Andersonun atdığı güllə kapitanın kürək sümüyünü dəlib ciyərini azca sıvırmışdı. İkinci güllə isə baldırına dəyib əzələ bağını zədələmişdi.

Həkim bizi inandırır ki, kapitan mütləq sağalasıdır, ancaq bir neçə həftə gərək gəzməsin, əlini tərپətməsin və çox danışmasın. Barmağının təsadüfən kəsilməsi bekarə şeydi.

Həkim Livsi kəsilmiş yerə məlhom qoydu və səmimiyyətlə qulağımı çəkdi.

Skvayrla həkim nahardan sonra kapitanın yanında oturub məsləhətləşməyə başladılar. Məşvərət günortadan keçmiş bitdi. Həkim şlyapasını başına qoydu, tapançasını götürdü, kəmərinə xəncər keçirtti, xəritəni cibinə qoyub müşketini çiyinə aldı. Hasarın şimal tərəfindən aşıb meşədə gözəndi.

Böyüklərin söhbətini eşitməmək üçün Qreylə mən otağın lap o biri başında oturmuşduq. Həkimin qərribə hərəkəti Qreyi o qədər sarsıtmışdı ki, hətta çubuğu ağzından götürəndən sonra onu yenidən dodaqları arasına almağı unutmuşdu.

– Şeytana lənət, bu nə işdir! Yoxsa həkim Livsi ağılı itirib, – deyə o dilləndi.

– Ola bilməz hərni ağılı itirsə də, həkim itirməz, – deyə cavab verdim.

– Düz deyirsən. Görünür, mən özüm ağılı itirmişəm.

– Yox, sadəcə olaraq, həkimin başqa bir məqsədi var, – deyə ona izah etdim. – zənnimcə o, Ben Hannla görüşə getdi.

Sonra bildim ki, gümanım doğru imiş. Bu aralıq istehkam yaman qızmışdı, istiyə davam gətirmək olmurdu. Günorta güneşi həyətdə qumu bərk qızdırmışdı, başında qərribə fikirlər dolanmağa başladı. Bu saat mən sərin meşə ilə gedən, quldurların nəğməsini dinləyən, şam ağaclarını qatran qoxusu ilə nəfəs alan həkimə həsəd aparırdım, çünki özüm burada istisiz zəbanə çəkən cəhənnəmdə bişirdim, əynimdəki paltarlar isti qatrana yapışırdı. Hər yer insan qanına boyanmışdır, ətrafa da cəsədlər səpələnmişdi.

İstehkama qarşı üreyimdə baş qaldırmış dərin nifrət, qorxu hissindən geri qalmazdı. Mən döşəməni, qabları yuduqca bu yerə qarşı nifrətim də dəqiqəbədəqiqə artır və həkimə qarşı həsədim güclənirdi. Nəhayət, özümü suxarı torbasının yanında gördüm. Heç kəs mənə baxmırdı. Qaçmağa hazırlaşdım: kamzolumun hər iki cibini suxarı ilə doldurdum.

Siz mənə axmaq deyə bilərsiniz. Mən çox ağılsız iş gördüm, ağına-bozuna baxmadan riskə gedirdim, ancaq gücüm çatan tədbirləri görüb qaçmaq qərarına gəldim. Bu suxarı ilə azı iki gün dolana biləcəkdim.

Sonra iki tapança götürdüm. Gülləm və barıtım da vardı, özümü yaxşıca başdan-ayağa silahlanmış hesab edirdim.

Planım mahiyyət etibarilə çox da pis deyildi. Mən şərq tərəfdə bizim limanı açıq dənizdən ayıran qumsal buruna yetmək, dünən axşam gözüme dəyən ağ qayıntı tapmaq, Ben Hannın qayığını axtarmaq istəyirdim. Zənnimcə, belə bir iş əziyyətinə dəyər. Lakin burasına da əmindim ki, öz xoşumla istehkamdan heç kim məni buraxmazdı, buna görə də gizli qaçmaq qərarına gəldim. Şübhəsiz, məqsədə yetmək üçün belə axmaq yol seçmək düzgün deyildi, ancaq yaddan çıxartmayın ki, mən hələ uşaqdım və özüm də artıq qəti qərara gəlmişdim.

Bir azdan qaçmaq üçün əlimə fürsət düşdü. Skvayrla Qrey kapitanın sargılarını dəyişəndə mən hasarı aşıb ağacların arasında gözəndən itdim. Mənim aradan çıxdığım məlum olana kimi çox uzaqda idim, heç bir çıxıntı-bağırta məni geri qaytara bilməzdi.

Mənim bu ikinci ağlısız hərəkətim birincisindən bətərdi, Çünki istehkamda iki sağlam adam qalmışdı. Lakin birinci dəfə olduğu kimi bu dəfə də qaçışım təhlükədən xilas olmaqda bizə kömək etdi. Gəmidən görün olmasın deyər burunun dənizə baxan tərəfi ilə deyil, adanın düz şərq sahilinə üz tutdum. Gün hələ çox yüksəkdə olsa da axşam düşürdü. Meşənin içi ilə gedirdim. Qarşıda ara vermədən sahilə çırpın dalğaların gurultusundan başqa budaqların şaqqıltısını və yarpaqların xışıltısını da eşirdim. Bu o deməkdir ki, dənizdə külək həmişəkindən güclüdü. Az keçmiş üzümə sərini meh vurdu. Bir neçə addım da getmişdi ki, meşə kənarına çıxdım. Gözlərim qarşısında üfüqə kimi uzanan dənizin mavi səthi gün işığında bərq vururdu, sahilə isə dəniz köpüklənir və qaynayır.

Dəfinələr adası sahillərində dənizin sakit olduğunu hələ bir dəfə də olsa görməmişdim. Günəş göz qamaşdıranda, hava tamam sakit və küləksiz olanda belə boy-boy qalxan dalğalar gurultu ilə sahilə çırpardı. Elə bir yer yoxdu ki, dalğaların gurultusu eşidilməsin.

Mən sahil boyu gəzməkdən həzz alaraq irəliləyirdim. Nəhayət, cənuba sarı kifayət qədər gedəndən sonra qalın kolların arası ilə sürünə-sürünə burunun zirvəsinə qalxmağa başladım.

Arxam dənizə, üzüm limana sarı durmuşdum. Dənizdən osən külək öz çılğınlığından yorulmuş kimi sakitləşməyə başlamışdı. Onu, cənubdan və cənub-şərqdən özü ilə qalın duman gətirən hava axını əvəz etməkdə idi. Skelet adası ilə əhatə olunmuş boğazda su, bu yerləri ilk dəfə gördüyümüz gündən necə idisə, indi də eləcə qurşun rənginə çalırdı. “İspanyola” dorların başından yük xəttinə kimi, əsgəri tək sallanan qara bayrağı ilə, durğun suda güzgüdə olduğu kimi əks edirdi.

Gəminin yanında bir qayıq vardı. Silver qayığın arxa tərəfində oturmuşdu. Mən onu lap uzaq məsafədən belə tanıyırdım. Silver gəminin kənarında aşağı boylanmış iki quldurla söhbət edirdi. Quldurlardan birinin başında qırmızı papaq vardı. Bu bir az əvvəl çəpərdən aşan həmin yaramaz idi. Onlar deyib-gülürdülər. Bizi bir milə yaxın məsafə ayırdığından, aydın məsələdir ki, sözlərini eşidə bilməzdim. Sonra dəhşətli çıxıntı eşitdim. Əvvəl qorxdum, ancaq sonra kapitan Filintin – tutuquşunun səsinə tanıdım. Mənə hətta elə gəldi ki, Silverin qolunda oturmuş əlvən quşu görürəm.

Qayıq gəmidən aralandı, sahilə sarı üzüməyə başladı. Qırmızı-papaq quldur isə öz yoldaşı ilə birlikdə kayuta endi.

Günəş “Müşahidə borusu”nun arxasında görünməz oldu. Duman qatılaşdı. Hava çox tez qaralmağa başladı. Qayığı bu gün axtarıb tapmaq istəyirdim sə bir dəqiqə belə yubanmamalı idim. Sıx kolların arasından yaxşıca görünən ağ qaya məndən xeyli – səkkizdəbir mil aralı idi. Ona getmək üçün çox vaxt sərf etdim. Bir neçə dəfə kolların arası ilə iməkləməli oldum. Əlim qayanın kələ-kötür səthinə toxunanda artıq gecə düşmüşdü. Qayanın böyründə yaşıl yosunlarla örtülüb çox da böyük olmayan bir çuxur vardı. Qum təciklərinin və dizə kimi qalxan alçaq kolların dalından çuxur görünmürdü. Çuxurun üstü keçi dərisi ilə örtülmüşdü. İngiltərədə qaraçılar hara getsələr özləri ilə belə

çadırlar aparılır. Çuxura düşüb çadırın kənarını qaldırdım və Ben Hannın qayığını tapdım. Bu ibtidai, çox sadəcə bir qayıqdı. Ben möhkəm ağacdan dəyirmi – əyri bir çərçivə düzəlmiş, çərçivəyə isə keçi dərisindən çökək təkne qayırmışdı. Qayıq vurtut bundan ibarətdi. Böyük adam ora çətin minərdi. Hətta mən özüm belə ora zorla oturdum. İçində alçaq bir skamya, ayaq qoymaq üçün çuxur və iki tərəfli avar vardı.

Mən qədim britaniyalıların vaxtilə dənizə çıxdıqları hörmə balıqçı qayıqlarını əvvəllər heç vaxt görməmişdim. Ancaq sonralar bunları görmək mənə müyəssər oldu. Ben Hannın qayığını təsəvvür etmək üçün sizə dedim ki, bunu həmin ibtidai qayıqlardan və ən ilkinə və ən pisinə oxşatmaq olardı. Ancaq onun qədim qayıqlardan bir üstün cəhəti vardı ki, – bu da onun yüngüllüyü idi. Belə qayığı asanlıqla istədiyiniz yerə apara bilərdiniz.

Siz fikirləşə bilərsiniz ki, qayığı tapandan sonra mən istehkama qayıtmalı idim. Lakin elə bu vaxt ağıma təzə bir fikir gəldi. Bu fikir ürəyimə elə yattı ki, hətta kapitan Smollett belə məcbur edə bilməzdi ki, ondan vaz keçim. Mən gecənin zülmətindən istifadə edib “İspanyola”ya yaxınlaşmaq və lövbər kəndirini kəsmək istəyirdim. Qoy axın onu sahilə hara istəyirsə atsın. Quldurlar bu gün səhərki uğursuz vuruşdan sonra yəqin ki, səhər lövbəri qaldırıb dənizə çıxacaqlar. Nə qədər gec deyil, buna mane olmaq lazım idi. İş burasındadır ki, gəmidə birçə dənə də olsa qayıq yoxdur, buna görə də belə tədbiri yerinə yetirmək bir elə təhlükəli deyildi.

Mən qum üstündə oturub saxarı çeynəyir və havanın tamam qaralmasını gözləyirdim. Beynimə düşən bu tədbiri həyata keçirmək üçün bu ən sərfəli gecə idi. Göyün üzünü qalın duman bürümüşdü. Günün son şüaları batan kimi Dəfinələr adası zülmətə qərq oldu. Qayığı çiyinmə alıb çuxurdan çıxdım. Büdrəyə-büdrəyə suya tərəf gedəndə ətrafı bürüyən zülmətdə iki işıq göründü: biri bataqlığın yaxınlığında, sahiləki tonqaldı, burada quldurlar içib sərxoşluq edirdilər; o birisi isə gəminin dal tərəfindəki illüminatordu. Gəmi, arxası mənə tərəf çevrildiyindən

onun qalan işıqlarını görmürdüm. Bu işığın da özündən çox dumanlar içərisində əriyən ləkəsini – əksini gördüm. Çəkilmə başladığından dənizlə sahil arasında yaş qum yeni bir kəmə çəkmişdi. Ayaqlarım topuğa kimi lehməyə girmişdi, suya çatmaq üçün bir xeyli vaxt belə getməli oldum. Bir neçə addım da dayaz suyun içi ilə yeriyib qayığı dənizə saldım.

XXIII fəsil

ÇƏKİLMƏNİN İXTİYARINDA

Zənnim mənə aldatmışdı, qayıq mən boyda, mən çəkiddə adam üçün münasibdi. Həm yüngül, həm də mütəhərrikdi. Ancaq bununla belə hey fırlanır, yana əyilirdi, onu idarə etmək çox çətindi. Çanımı boğazıma yetirirdi, nə edirdimsə, yenə yerindəcə hərhlənirdi. Sonralar Ben Nann özü etiraf etdi ki, yalnız onun şiltağına belə olən adam bu qayıqda üzə bilər.

Şübhəsiz, mən hələ onun şiltağına belə olə bilməzdim. O mənə lazım olan səmtdən başqa, hara desən üzürdü. Ən çox da sahilə doğru çönürdü. Əgər çəkilmə olmasaydı, heç vaxt gəmiyə gedib çata bilməzdim. Xoşbəxtlikdən çəkilmə mənə qabağa atıb birbaşa “İspanyola”ya sarı aparırdı.

Gəmi əvvəlcə, ətrafı bürüyən zülmətdən də qara bir ləkə kimi görünürdü. Sonra onun gövdəsinin və dərslarının cizgilərini aydınca seçdim. Sahildən uzaqlaşdıqca çəkilmənin gücü ilə sürətlə üzməyə başladığından, bir an keçmiş özümü lövbər kəndirinin boyründə gördüm və tez ondan yapışdım.

Lövbər kəndiri yay kimi elə gərilməmişdi ki, az qalırdı gəmi lövbərdən qırılıb təcrid olsun. Çəkilmə nəticəsində əmələ gələn axın gəminin altında dağ seli kimi qaynayır və coşurdu. Bir bıçaq zərbəsi ilə “İspanyola”nı çəkilmənin axınına vermək olardı.

Ancaq yaxşı ki, vaxtında ayıldım, başa düşdüm ki, belə gərilməmiş kəndiri kəssəm, mənə at şillağından bərk vurur. Qayığımı çevrilər, özüm də dənizin dibinə gedərəm.

Dayanıb gözləməyə başladım. Əlverişli təsadüf olmasaydı, ehtimal ki, öz fikrimdən vaz keçəcəkdim. Lakin küləyin istiqaməti dəyişilməyə başladı, əvvəl cənub-şərq küləyi əsirdi, sonra o, cənub küləyinə, gecə düşəndən sonra isə cənub-şərq küləyinə çevrildi. Mən yubanana kimi baş qaldırmış ansız külək “İspanyola”nı suyun axınına qarşı çevirdi. Lövbər kəndirinin boşalması məni sevindirdi, bir göz qırpımında əlim suya batdı.

Fürsəti əldən vermək olmazdı. Qatlama cib bıçağını dilimlə açıb kəndirin liflərini doğramağa başladım. İkincə lif qalmış kəndir yenidən gərildi. Mən də küləyin təzədən baş qaldırmasını gözləməyə başladım.

Kayutdan gələn çığırtı-bağırtı çoxdan qulağıma deyirdi. Ancaq o qədər başım işə qarışmışdı ki, buna fikir vermirdim. İndi bekarçılıqdan səsi dinləməyə başladım.

Vaxtilə Flintin topçusu olan ikinci bosman İzrael Hendsi səsinə tanıdım. Şübhəsiz, o birisi də dostum – qırmızıpapaq quldur idi. Səslərdən hiss edirdim ki, hər ikisi lül sərxoşdur və hələ də içməyi davam etdirirlər. Onlardan biri sərxoşca çığıra-çığıra illüminatoru açıb suya nə isə vızıldatdı. Yəqin bu boş şüşə idi. Onlar yalnız içməklə məşğul deyildilər, həm də bərk savaşırdılar. Söyüş dolu kimi yağırı və mənə elə gəlirdi ki, aradabir döyüşürdülər də. Amma sonra ara sakitləşir və savaş kəsilirdi. sonra yenə söyüş, savaş davam edir, bir neçə dəqiqə sonra təzədən keçirdi.

Sahildə ağacların arasında tonqal yanırdı orada kim isə qədim, üzüntülü yeknəşəq bir dənizçi mahnısı oxuyurdu, hər bəndin axırı ulamaya oxşar zəngülə ilə bitirdi. Seyahətimiz zamanı bu mahnını çox eşitmişdim. Mahnı elə uzun idi ki, heç kəs onu axıra kimi oxumazdı, hövsələsi yetənə kimi deyər, sonra yarımçıq kəsərdi. Mahnının bir para sözləri xatirimdə idi:

Yetmiş beş dənizçidən biri də qayıtmadı,
Burulğanlara düşüb yetmiş beşi də batdı.

Fikirleşdim ki, yəqin, həmin küssəli mahnı, bu səhər bir çox dostlarını itirmiş quldurların kədərli əhvali-ruhiyyəsinə uyğun-

dur. Lakin sonra öz gözümlə gördüm ki, əslində bu dəniz quldurları dənizin özü kimi tamam hissiz-duyğusuz bir məxluqdur.

Nəhayət, külək yenə baş qaldırdı və gəmi qaranlıqda mənə tərəf hərəkət etdi. Kəndirin boşaldığını hiss edən kimi axırncı liflərə bıçaq çəkdim.

Külək mənim qayığıma təsir etmirdi, buna görə də bir göz qırpımında “İspanyola”nın lap böyrünə qısıldım. Axına düşmüş gəmi öz oxu ətrafında hərələnirdi.

Hər an çevrilmək təhlükəsi altında var gücümlə avar çəkirdim. Gəmi mənim qayığımı öz ardınca çəkib aparırdı, heç cür ondan aralana bilmir, yavaş-yavaş onun burnundan arxa tərəfinə sarı hərəkət edirdim. Nəhayət, o məndən aralanmağa başladı, bu təhlükəli qonşuluqdan canımı qurtarmaq ümidində idim. Elə bu vaxt gəminin böyründən sallanan kəndir əlimə keçdi. Tez ondan yapışdım.

Nə üçün ipdən yapışdım? Burasını heç özüm də bilmirəm. Şübhəsiz bunu biləixtiyar etdim. Ancaq elə ki, kəndir əlimə keçdi və onun möhkəm bağlandığına əmin oldum, birdən-birə bir maraq – illüminatordan kayutun içərisinə baxmaq həvəsi məni üstələdi.

Kəndirdən yapışaraq yuxarı dırmaşdım. Bu, çox təhlükəli idi, çünki qayıq hər an aşa bilərdi. Yuxarı qalxdım. Kayutun bir hissəsini və tavanı gördüm.

Bu vaxt gəmi və ona söykənmiş qayıq sürətlə axına qoşulmuşdu. Biz düz tonqalla üzbəüz dayanmışdıq. Gəmi xıçılıqla dalğaları yarırdı, dənizçilərin təbirincə desək, gəmi “danışmağa başlamışdı”. Başa düşə bilmirdim ki, gəminin keşiyini çəkən quldurlar niyə haray salmırlar. İllüminatordan içəri boylanana-dək bunun səbəbi mənə aydın deyildi. Ancaq baxan kimi hər şey məlum oldu. Hendslə yoldaşı bir-birinin boğazından yapışmışdılar, içəridə ölüm-dirim döyüşü gedirdi.

Mən aşağı düşdüm, skamyaya oturdum. Bir saniyə geçiksəydim qayıq çevriləcəkdə. Zəif lampa alovunun işıqlandırdığı qandan boğulmuş sərt üzler hələ də gözlərimin qarşısında ciltvələ-

nirdi. Bu müdhiş mənzərəni unutmaq və zülmətə alışmaq üçün gözlərimi yumdum.

Sahildə ara vermədən davam edən mahm nəhayət, kəsildi. Tonqal başında şənlik edənlər mənə tanış olan başqa bir nəğməni oxumağa başladılar.

Bir ölü sandığına on beşi getdi qurban,
Ho-ho-ho, bir şüşə də rom!
İç, iç, onsuz da axır səni yıxacaq şeytan.
Ho-ho-ho, bir şüşə də rom!

“İspanyola”nın kayutunda bu an rom və şeytan gör nələr edirdi. Bu fikirlərə dalmışkən gözlənilmədən qərribə bir təkən hiss etdim. Qayığım birdən yana əyildi və istiqamətini dəyişdi. Axının sürəti birə-iki artdı.

Gözlərimi açdım. Ətrafımda qərribə bir parıltı ilə bərq vuran xırda dalğalar köpüklənir, sırıldayıb qaynayır, aşib-daşırdı. Məndən bir neçə yard aralı üzən “İspanyola” da deyəsən, istiqamətini dəyişmişdir. Qaranlıq səmada onun dor ağaclarını güclə seçirdim. Diqqətlə baxdım gördüm ki, indi də o, cənuba baş alıb gedir.

Dönüb sahilə baxdım, ürəyim qorxudan az qaldı partlasın. Bu an tonqal düz arxamda yanırdı. Deməli, axın birdən sağa burularaq həm hündür gəmini, həm də mənim yüngül, mütəhərrik qayığımı çəkib apardı. Getdikcə daha çox çağlayan, dalğaları boy-boy qaldıran coşqun axın bizi dar boğazdan açıq dənizə qovurdu.

Gəmi gözlənilmədən əvvəlki istiqamətinə görə ən azı iyirmi dərəcə bucaq meyli ilə, ikinci dəfə döndü. Bu an iki dəfə qışqırdılar. Trap üzəri ilə qaçanların tappıltısı eşidildi. Başa düşdüm ki, sərxoşlar döyüşü kəsmişlər. Təhlükə hər ikisini ayıltmışdı.

Mən qayığın dibində uzanıb həyatımı taleyin hökmünə tapşırırdım. Boğazı keçəndən sonra biz azğın dalğaların qoynuna girecəkdik ki, bu da tezliklə mənim bütün ozab-əziyyətlərimə son qoyacaqdı. Ölümdən qorxmurdum. Ancaq heç bir inad göstərmədən uzanıb onu gözləmək işgəncə idi. Beləcə bir neçə saat

uzandım. Dalğalar məni atıb tutur, başdan-ayağa isladır. Hər dalğa məni ölümle təhdid edirdi. Zaman keçdikcə yorğunluqdan bütün bədənim süstəldi. Vəziyyətim dəhşətli olsa da hər şeyi unudub, dərin yuxuya getdim. Doğma yerlərimiz və köhnə “Admiral Benboy” yuxuma girdi.

XXIV fəsil

QAYIQDA

Gözümü açanda artıq hava işıqlaşmışdı. Axın məni Dəfinələr adasının cənub-qərb sahili ilə aparırdı. Günəş çıxmışdı. Ancaq keçilməz qayalar pillə-pillə dənizə sarı uzanan uca “Müşahidə borusu” onun qabağını kəsmişdi.

Baş dağı və Arxa dor Təpəsini yan tərəfimdə görürdüm. Təpə çılpaqdı və boz dumana qərq olmuşdu. Baş dağ isə qırx-əlli fut hündürlükdə sıldırım qayalar və bir-birinin üstünə qalanmış qaymalar ilə əhatə olunmuşdu. Mən sahildən olsa-olsa dörd-dəbir mil aralı idim. Avarı götürüb sahilə üzməyi qərara aldım.

Ancaq tezliklə bu arzumdən vaz keçməli oldum. Çünki üzü-qoylu çevrilmiş qayaların arasında vurnuxan dalğalar çılğınca-nya ulayırdılar.

Şahə qalxan nəhəng dalğalar köpüklənə-köpüklənə gurultu ilə qayalara çırpırdı. Sahilə doğru getsəydim, ya azğın dalğalar məni altına alıb özəcək, ya da keçilməz qayalar arasında nahaq yerə əldən-dildən düşəcəkdim.

Məni qorxudan təkə bu deyildi. Stol kimi yastı qayalar üzərində dərisi sürüşkən qərribə nəhəng əjdahalar sürünürdü. Arabir onlar gurultu ilə suya cumub və dənizin dibinə batırdılar. Onlar lap çoxdular, İt kimi hürüşürdülər və bu vəhşi hürüşü qayalar əks-səda kimi təkrar edirdi.

Sonralar bildim ki, bunlar suiti imişlər. Özləridə çox zərərsiz heyvanlarmış. Bunların dəhşətli görünüşü, sahilin çıxılmaz qa-

yalıq olması, dalğaların azğincasına qayalara çırpılması ol-ayağımı soyutdu, sahilə çıxmaq həvəsindən vaz keçdim. Bu dəhşətlərlə qarşılaşmaqdan, dənizdə acından ölmək məsləhətdi.

Bu zaman xilas olmaq üçün başqa bir fürsət ələ düşdü. Çəkilmə nəticəsində Baş Dağdan şimala sarı qum zolağı uzanıb gedirdi. Bundan o tərəfə, daha şimala başqa burun – bizim xəritədə Meşəli Burun adlanan yer görünürdü. Meşəli Burun ta dənizin kənarına kimi enən uca şam ağacları ilə örtülmüşdü.

Silverin sözlərini xatırladım o, deyirdi ki, Dəfinələr adasının qərb sahili boyunca gedən axın sonra şimala tərəf dönür. Bildim ki, həmin bu axına düşmüşəm. Qüvvə sərf etmək nahaqdı. Mən Baş Dağı ötüb daha çox ürəyəyatan axar-baxarlı Meşəli Buruna yan almağı qəet etdim.

Dəniz dalğalı idi. Cənubdan əsən mülayim külək axınla üz-meyimə kömək edirdi. Dalğalar müvazi qalxıb-enirdilər.

Sərt külək əssəydi, mən çoxdan batmışdım. Mülayim meh vurduqca yüngül, xırdaca qayığın necə məharətlə üzdüyünə iki göz gərəkdə tamaşa etsin. Qayığın dibinə uzanıb ətrafa göz gəzdirirdim. Başımın üzərində nəhəng göy dalğalar şahə qalxır, üstümə hücum çəkirdilər... Mənim qayığım isə rəqs edirmiş kimi dalğaların başına qalxır, sonra quş kimi süzə-süzə aşağı sürüşürdü. Elə bil altından yayı vardı, görilib-açılırdı.

Bir azca ürəkləndim, hətta avar çəkmək fikrinə düşdüm. Ancaq müvazinətin azca pozulması dərhal qayığın hərəkətinə təsir edirdi. Azacıq tərpənən kimi, o, süzgün yerişini dəyişir, dalğaların zirvəsindən elə sürətlə enirdi və ətrafa su fontanı sıçradaraq burnu suya elə cumurdu ki, qorxudan başım hərlənirdi.

Qorxmuş və islanmış halda yenə qayığın dibinə uzandım. Qayıq da o saat özünə gəldi və əvvəlki kimi dalğaların arası ilə ehtiyatla yoluna davam etdi.

Hər şey aydındır, avar çəkmək olmazdı. Bəs onda sahilə necə çıxaydım?

Qorxsam da özümü itirmədim. Hər şeydən əvvəl matros şap-kamla suyu qayığın içindən boşaltmağa başladım, Sonra qayığa

göz qoydum, bilmək istəyirdim ki, onun dalğalar üzərində belə yüngülcə sürüşməsinə səbəb nədir. Sahildən və ya gəmidən adama elə gəlirdi ki, hər bir dalğa yekə düz və hamar bir dağdı. Əslində isə belə deyildi, bu – dik başı, yoxuşu və yamacı olan nahamar dərələr silsiləsindən ibarətdir. Qayıq öz başına buraxıl-landa dik yoxuşlardan və uca zirvələrdən qaçaraq məharətlə özünə yol tapırdı.

“Çox gözəl, – deyə düşündüm. – Deməli, sakitcə uzanmalı, müvazinəti pozmamalıyam. Ancaq düz yerlərdə, ələ fürsət düş-dükcə, qayığı sahilə çıxarmaq üçün avar çəkmək olar”.

Belə də etdim. Narahat bir vəziyyətdə dirseklərin üzərində uzanmışdım. Arabir avarı suya vurur, qayığı sahilə yönəltməyə çalışırdım.

Bu çox ağır, zəhlətökən bir iş olsa da, hər halda bəzi müvəf-fəqiyyətlərim vardı. Meşəli Buruna yətondə başa düşdüm ki, sahilə çıxmaq qeyri-mümkündür; axın məni buradan ötürəcək. Halbuki sahil məndən cəmi bir neçə yüz yard aralı idi. Dənizdən əsən külək ağacların yaşıl zirvələrini tərpədirdi. Ya-xındakı buruna yan ala biləcəyimə əmindim.

Vaxt keçirdi. Bərk susamışdım. Dalğalar üzərində min bir rəngə çalan günəşin şux şüalarından göz qamaşırdı. Üzüme sıçrayan dəniz suyu quruyur, dodaqlarıma duz təbəqəsi çö-kürdü. Boğazım qurumuşdu, başım ağrıyırdı. Ağaclarsa lap yaxında idi, onlar öz sərinlikləri ilə məni cəzb edirdilər. Lakin axın qayığımı burunun qarşısından sürətlə ötürüb keçirdi. Yenidən açıq dənizə düşdüm. Burada gördüklərim bütün plan-larımı alt-üst etdi.

Qarşımda məndən yarım mil, bəlkə bundan da az aralı “İspanyola” bütün yelkənlərini açıb gedirdi. Şübhəsiz, məni görəəcək və xilas edəcəkdilər. Susuzluqdan elə əzab çəkirdim ki, özüm də bilmədim buna sevinim ya kədərənəm. Ancaq bu barədə fikirləşməyə macal tapmadım. Heyrətdən donub qaldım. “İspanyola” orta dorun alt yelkənini və üçbucaq çöp yelkənini açaraq irəliləyirdi. onun gözəl, qar kimi ağapaq yelkənləri günəş

altında gümüşü rəngə çalır, göz qamaşdırırdı. İlk dəfə gözüme dəyəndə onun bütün yelkənləri gərilməmişdir. Özü də şimal qərbə istiqamət götürmüşdü. Fikirleşdim ki, yaqın, gəmidəkilər adamın başına dolanıb, öz əvvəlki yerlərinə qayıtmaq istəyirlər, ancaq sonra daha çox qərbə meyl etdi. Dedim mənı görüblər, götürmək istəyirlər. Lakin birdən o düz, küləyə qarşı döndü və yelkənləri boşaldı. Gəmi acizcəsinə durdu.

“Ay sizi öküz vursun, yaqın, ikisi də lülqəmbərdi”, – deyə fikirleşdim.

Kapitan Smollettin yeri məlum, belə idarə üsulu üçün sizə bir toy tutardı ki!

Bu arada gəmi bir istiqamətdən başqa istiqamətə keçmək üçün öz oxu ətrafında fırlandı və bir-iki dəqiqə sürətlə üzdü, sonra yenə burnu küləyə qarşı çevrildi və yenə durdu. Bu hal bir neçə dəfə təkrar oldu. “İspanyola” gah şimala, gah cənuba, gah şərquə, gah da qərbə üz tutur, yelkənləri çırpınır, sonra yenə bir an əvvəl götürdüyü istiqamətə qayıdırdı. Məsələ aydındır, gəmini idarə edən yoxdur. Bəs adamlar hardaydılar? Ya bərk sərxoşdular, ya da gəmini tərk edib getmişdilər. Əgər gəmiyə minə bilsəydim bəlkə də onu öz əsl kapitanına qaytarardım.

Axın qayığı və gəmini eyni sürətlə aparırdı. Lakin gəmi tez-tez öz istiqamətini dəyişdiyindən, tez-tez durduğundan, demək olar ki, heç irəli getmirdi. Qayıqda otura bilsəydim və avar çəkseydim, şübhəsiz onu yaxalardım. Birdən gəmiyə çatmaq arzusu mənı üstələdi. Təzə macərələr həvəsi və su yangısı mənım ağılsız cəsarətimi ikiqat artırdı.

Yerimdən qalxan kimi üstümə sıçrayan dalğa mənı topədən-dırnağa islatdı. Ancaq indi bu mənı qorxutmadı. Oturdum, bütün qüvvəmi toplayıb yavaş-yavaş avar çəkdim və başsız qalan “İspanyola”ya doğru üzdüm. Bir dəfə dalğa mənə elə bir təkən vurdu ki, ürəyim quş kimi çırpındı. Dayanıb qayıqdan suyu dənizə tökməyə başladım. Ancaq tezliklə qayığım şiltaqlığına alışdığımdan onu coşqun dalğalar arasından üsul-üsul keçirirdim, ara-sıra dalğalar köpüklərini üzümə çırpırdı.

Gəmi ilə qayıq arasındakı məsafə getdikcə azalırdı. Gəmi hər dəfə o tərəf-bu tərəfə döndükcə bərq vuran mis Rumpeli¹ seçirdim. Göyörtədə ins-cins yoxdur. Quldurlar, yaqın ki, gəmini tərk edib qaçmışdılar. Qaçmamışlarsa demək, anbarda lülqəmbər düşüb qalmışlar. Qapını bağlaram, orada qalarlar, özüm də gəmidə istədiyimi edərem.

Nəhayət, bəxtim gətirdi. Külək bir neçə anlıq kəsdi. Axına düşmüş “İspanyola” yavaş-yavaş öz oxu ətrafında çöndü. Gəminin arxasını gördüm. Kayutun illüminatoru açıqdı. Gündüz olsa da stol üzərində lampa yanırdı. Böyük yelkən bayraq kimi sallanmışdı. Gəmi yalnız axına tabe olduğundan sürəti azalmışdı. Mən ondan bir az geri qalmışdım, indi avara ikiqat güc gəlməklə ona yetə bilərdim. Aradakı məsafə yüz yarıddan çox olmazdı, bu vaxt təzədən külək qalxdı, yelkənləri qabartdı. O, sol tərəfə çönüb qaranquş kimi dalğaların arası ilə səkib uçdu.

Əvvəl bütün ümidimi itirdim, sonra sevindim. Gəmi dövrə vurub birbaş üstümə üzməyə başladı. Aradakı məsafə yarıbayarı, üçdəiki, dörddeüç dəfə azaldı. Gəminin burnu dalğaları yardıqca suyun köpükləndiyimi görürdüm. Kiçik qayığımdan o mənə çox nəhəng gəlirdi.

Birdən mənı nə kimi təhlükə gözlədiyini duydum. Gəmi sürətlə mənə yaxınlaşmaqda idi. Fikirleşməyə macal yoxdur. Birtəhər özümü xilas etməli idim. Mən təpə kimi qabaran dalğanın zirvəsinə qalxanda gəminin burnu böyrümdəki dalğanı yardı. Buşprit² düz başımın üstündə asılmışdı. Ayağa durdum və yerimdəcə hoppandım, qayığa su doldu. Bir əlim də utleqardan³ yapışdım, ayağım ştaqla⁴ brasın⁵ arasına keçdi. Beləcə havadan asılmışdım. Qorxudan bağrım yarılırdı. Aşağıda yüngülcə bir təkən hiss etdim. Gəmi qayığımı vurub batırdı. Başa düşdüm ki, “İspanyola”dan ayrılmaq qəti mümkün deyil.

¹ Rumpel – sükanı idarə etmək üçün qol, dəstək

² Buşprit – gəminin burnunda irəli uzanan tir

³ Utleqar – buşpritin davamı

⁴ Ştaq – dorun yuxarı hissəsindən gəminin burnuna çəkilən, doru sabit saxlayan ip

⁵ Bras – gəmidə yelkən asılması üçün dor ağacına perpendikulyar vurulmuş reyrləri hərəketə gətirən kəndirlər

“ŞƏN ROCER”İ AŞAĞI SALIRAM

Buşprite yenicə dırmaşmışdım ki, ipdən sallanmış üçbucaqlı çəp yelkən gurultu ilə açıldı, elə bil top atıldı, yelkən görilərək gəmini başqa istiqamətə çevirdi. Gəmi başdan-ayağa tir-tir titrədi. Bir an keçmiş, o biri yelkənlər qabarsa da çəp yelkən yenidən şappıldadı və boşalıb sallandı.

Gözlənilməz tokandan az qaldı ki, suya düşüm. Vaxt itirmədən buşpreditin ustü ilə sürünməyə başladım və başı ustə göyertəyə yığıldım. Göyertədə bakın yel tutan tərəfinə düşmüşdüm. Böyük yelkən açıq olduğundan gəminin arxa hissəsi görünürdü. Burada ins-cins yoxdu. Göyertə üsyandan bəri yuyulmamışdı, palçıqlı ayaq izləri nəzərə çarpırdı. Boğazıqırıq boş şərab şüşəsi döşəmədə o tərəf-bu tərəfə diyirlənirdi.

Birdən “İspanyola” yenə üzü kuləyə döndü, Üçbucaq çəp yelkənlər arxamda tappılıt ilə bir-birinə çırpıldı. Sükan döndü və bütün gəmi titrədi. Bu zaman böyük yelkənin bərkidildiyi aşağıdakı üfüqi ağac vəziyyətini dəyişdi, yelkənin alt kənarını idarə edən ip mancanağı hərləyib çırıldadı və gəminin arxa tərəfi göründü.

Hər iki quldur orada, gəminin arxa tərəfində idi. Qırmızıpapaq quldur arxası ustə hərəkətsiz uzanmışdı. Qollarını yana açmışdı, elə bil çarxıya çəkilməmişdi, dişlərini qıcamışdı. İzrael Hends isə başını sinəsinə əyərək falşbortun¹ böyründə oturmuşdu. Qolları taqətsiz sallanırdı. Gündən yanmış üzü şam kimi ağappaq idi.

Gəmi dəli at kimi şahə qalxmışdı. Yelkənlər gərilir, hər an istiqamətin dəyişilməsindən dora bərkidilmiş üfüqü tir elə bir quvvətlə silkələnirdi ki, dor ucadan inildəyirdi. Vaxtaşırı gəminin burnu dalğaların içinə çumur, su fəvvarəsi falşbortun üstündən içəri axıb tökülürdü. Artıq dənizin dibinə getmiş, mənim

əldəqayırılma, yelbeyin qayığım dalğaların öhdəsindən bu yekəpər, möhkəm gəmidən yaxşı gəlirmiş.

Gəmi hər dəfə sıçrayanda qırmızıpapaq quldur yerindəcə atılıb-duşurdü. Lakın onun uzunun ifadəsinin dəyişməməsi məni dəhşətə salırdı. O eynən əvvəlki kimi dişlərini qıcamıb gülürdü. Hends isə hər təkandan sonra hey arxaya sürüşürdü. Yavaş-yavaş gəminin kənarına gedib çıxdı. Bir ayağı sürəhidən dənizə aşdı. Mən onun yalnız bir qulağını və qıvrım saqqalını görürdüm.

Onların böyründə göyertənin taxtaları üzərində qaralan qan zolağı gözümə dəydi. Fikirləşdim ki, yəqin, sərxoş vaxtı bir-birilərini bıçaqlamışlar.

Gəmi bir neçə saniyə sakit üzməyə başladı, birdən İzrael Hendsin zəif iniltisi eşidildi, o, əvvəlki yerinə çəkildi. Bu zəif inilti onun çox yorğun olduğuna dələlət edirdi. Alt çənəsi sallanmışdı. Onun bu halına bir anlığa urəyim yandı. Ancaq sonra alma çəlləyində oturduğum vaxt çitdiyim söhbəti xatırladım, ona daha yazığım gəlmədi.

Mən qrot-dor ağacına yanaşdım və istehza ilə dedim:

– Mister Hends, görürsünüzmü, mən yenə gəmidəyəm.

O, gözlerini güclə qaldırıb üzümə baxdı, elə sərxoşdu ki, ağı başında deyildi, buna görə də heç təəccüblənmədi də. O, birçə söz deyə bildi:

– Brendi.¹

Vaxtı itirmək olmazdı. Göyertəni yarıya bölmüş yelkənin altından keçib trapla kayuta endim.

Burada hər şey alt-üst edilmişdi; bütün yeşiklərin kilidini qırmışdılar. Quldurlar, görünür, xəritəni axtarırmışlar. Döşəmədə bir qarış palçıq vardı. Onlar bataqlıq yanında sərxoşluq edəndən sonra palçıqlı ayaqları ilə bura dolmuşdular. Ağ rəngli qızılı haşiyəli arakosmələrin üzərində kirli barmaq izləri qalmışdı. Burada onlarla boş butulka vardı, gəmi ləngər vurduqca şüşələr cingilti ilə o küncdən-bu küncə gillənirdi. Həkimin təbabətə aid

¹Falşbort – gəminin göyertədən olan yan sürəhisi

¹Brendi – ingilis arağı

kitablarından birini stol üstünə atmışdılar. Səhifələrinin yarından çoxu yoxdur. Görünür, tənəki bükmək üçün cırmışdılar, hərəmərcliyin hökm sürdüyü otaqda əvvəlki kimi ortada his verə-verə bir lampə tüstülənirdi.

Anbara baş çəkdim. Bir dənə də olsun çəllək yoxdu. Döşəmə üzərində saysız-hesabsız boş şüşə vardı. Başa düşdüm ki, qiyamın başlanğıcından ta bu vaxta kimi quldurların ayıq günü olmayıb.

Ora-burayı çox axtarandan sonra Hends üçün bir şüşə araq tapdım. Özümə bir az suxarı, bir az quru meyvə, bir dolu ovuc kişmiş və bir tikə də pendir götürdüm.

Göyertəyə qalxdım. Gətirdiklərimi bosmanın əli çatmayan bir yerə, sükanın böyrünə yığdım. Çölləkdən doyunca su içəndən sonra arağı Hendsə uzatdım. O, arağı yarı edəndən sonra bu-tulkanın boğazını ağızından çəkdi.

– Göylərin gurultusuna and olsun ki, mənə elə bu lazımdı, – dedi.

Mən bir küncdə oturub yeməyə başladım.

– Yaranız ağrıdırmı? – deyə soruşdum.

Səsi elə xırıldayırdı ki, elə bil hürürdü:

– Həkim burada olsaydı, məni çoxdan sağaldardı. Ancaq özün görürsən ki, mənimki gətirmir... Bu siçovul da gəbərdi, – o, qırmızıpapaq adama işarə etdi. – Çox pis dənizçi idi... Bəs sən bura necə gəlib çıxdın?

– Mən bura gəmini idarə etməyə gəlmişəm, mister Hends, Ta təzə əmr alana kimi məni özünüze kapitan hesab edin.

O mənə çox qaşqabaqlı baxdı, ancaq bir söz demədi. Yanaqları bir azca qızardı, ancaq çox xəstəhal görünürdü, gəminin hər təkənindən özünü saxlaya bilmir, yana əyilirdi.

– Mister Hends, bunu da deyim ki, bu bayraq heç xoşuma gəlmir. İcəzə verin onu endirim. Bundansa bayraqsız olmaq daha məsləhətdir.

Bunu deyib dora tərəf qaçdım, böyük yelkənin altından keçib lazım olan kəndiri dartdım və zəhrimara qalmış qara bayrağı alıb dənizə fırlatdım.

– Allah kralı saxlasın! Rədd olsun kapitan Silver! – deyə çığıb papağımı yelədim.

O, başını qaldırmadan, altdan–altdan mənə göz qoyurdu. Üzü hiylogorlik ifadə edirdi. Nəhayət, dilləndi:

– Kapitan Hokins, zənnimcə siz sahilə çıxmaqdan imtina etməzdiniz, Gəlin bu barədə danışaq.

– Niyə, pis olmazdı, böyük məmnuniyyətlə çıxardım, mister Hends. – Bunu deyib təzədən yeməyə girişdim və böyük iştahla yerdə qalan şeyləri də içəri ötürdüm.

– Bu adam, – o, başının zəif hərəkətilə meyitə işarə etdi. – Adı O’Brayen idi... İrlandiyadandı... Mən onunla birlikdə yelkənləri qaldırdım. Limana qayıtmaq istədik. Ancaq öldü, indi anbardakı su kimi iylenir. Heç bilmirəm ki, indi gəmini kim sürəcək? Sən təkbaşına, mənim göstərişim olmazsa bunun öhdəsindən gəlməzsən. Qulaq as, mənə bir az yemək-ichmək ver, yaramı da köhnə şərflə, ya da elə yaylıqla bağla, bunun müqabilində gəmini sürməyi sənə öyrədim. Razısan?

– Ancaq burasını nəzərə alın ki, – dedim, – mən kapitan Kid-din durduğu yerə qayıtmaq fikrində deyiləm. Mən gəmini şimal tərəfdəki duracağa aparıb orada sakitcə sahilə yan almaq istəyirəm.

– Yaxşı! Məni elə də axmaq bilməyin, – deyə çığırdı. – İşin nə yerdə olduğunu başa düşürəm. Lap yaxşı bilirəm ki, uduzmuşam, sənə bəxtin kəsib. Nə deyirəm ki? Şimal duracağına istəyirsən? Buyur. Mənim üçün başqa çıxış yolu yoxdur. Göy gurultusuna and olsun, lap istəsən gəmini birbaş edam olunacağım meydana sürüm.

Onun sözləri o qədər-də mənasız deyildi. Biz sövdələşdik. Üç dəqiqə keçmiş “İspanyola” külək istiqamətində, Dəfinələr adasının sahili ilə üzürdü. Mən qabarma başlayanadək Şimal duracağına çatmaq üçün günortaya kimi Şimal Burnunu keçmək niyyətində idim. Belə olduqda qorxusuz–hürkütsüz sahilə yan alar, sonra suyun çəkilməsini gözlər və sahilə çıxardıq.

Rumpeli bərkidib aşağı endim, öz sandığımı axtarıb tapdım, oradan anamın mənə bağışladığı yumşaq ipək yaylığı çıxartdım,

Hends mənim köməyimlə budundakı qan sızan dərin yaranı sarıdı. Bir az yedi, iki-üç qurtum da araqdan sonra deyəsən, özünə gəldi, belini düzəldib dik oturdu, ucadan aydın danışmağa başladı və tamam başqa bir adam oldu.

Uyğun külək əsdiyindən gəmi quş kimi səkirdi. Çox iti getdiyimizdən sahilin mənzərəsi hər an dəyişilirdi. Sıldırım qayalıq sahil arxada qalmışdı. Biz indi cır şam ağacları bitmiş yastı, qumlu sahilə gedirik. Buradan da ötdük. Çılpaq qayalıq təpəyə yetdik – bura adanın lap Şimal bucağı idi.

Gəmini sürməyim mənə ləzzət verirdi. Güzəl günəşli hava, mənzərəli sahilədən zövq alırdım. Yemək-icməyim boldu, istehkamdan qaçdığım üçün də daha vicdan əzabı çəkmirdim. Çünki gəmini ələ keçirməklə belə böyük bir müvəffəqiyyət qazanmışdım. Bosmanın gözləri olmasaydı, hər şeydən çox razı qalardım, O mənim hər hərəkətimi kinayə ilə izləyirdi, ara-sıra üzündə qərribə təbəssüm görünürdü. Bu təbəssümdə nə isə qüvvəsi tükənmiş bir adamın iztirabı vardı, bu – yaşlı ötmüş qocanın dərli təbəssümü idi. Ancaq onda bir də nə isə istehza və xəyanət izləri vardı. Mən işləyirdim, o isə bic-bic gülümseyir və izləyirdi, hər hərəkətimi izləyir, izləyirdi.

XXVI fəsil

İZRAEL HENDS

Külək sanki bizə kömək etmək məqsədilə istiqamətini dəyişib cənubdan deyil, qərbdən əsirdi. Biz heç bir əziyyət çəkmədən adanın şimal-şərq qurtaracağından Şimal boğazının girəcəyinə çatdıq. Ancaq lövbərsiz olduğumuzdan, qabarma artıq müəyyən səviyyəyə çatana kimi, limana girməyə cəsarət etmədik. Buna görə də gözləməli olduq. Bosman gəmini yoluna salıb sürmək qaydalarını mənə öyrədirdi, tezliklə bu sahədə böyük müvəffəqiyyət qazandım. Sonra biz dinməzə oturub yeməyə başladıq.

– Kapitan, – İzrael əvvəlki kinayə ilə mənə müraciət etdi. – Köhnə yoldaşım Subrayen burada düşüb qalıb. Onu götürüb suya ata bilərsənmi? Mən çox da vasvası deyiləm, onu o dünyaya göndərdiyim üçün vicdan əzabı da çəkmirəm. Ancaq zənnimcə, o bizim gəmini bir elə bəzəmir. Belə deyil?

– Mənim ona gücüm çatmaz. Bir də belə işlərdə səriştəm yoxdur. Qoy uzansın, – deyə cavab verdim.

– Cim, bu “İspanyola” yaman uğursuz gəmidir, – deyə o, göz vurub sözüne davam etdi.

– Gör bir burada nə qədər adam qırılıb. Bristoldan çıxdığımız gündən bəri nə qədər bədbəxt dənizçi tələf olub! Ömrümdə heç belə uğursuz səyahət görməmişəm. Odur, O’Brayen də öldü, görən o, doğrudan ölüb? Mən avamam, sən isə oxuyub-yazmağı bacarırsan, Düzünü de görüm: adam öləndən sonra yox olub gedir, ya bir vaxtlar dirilir?

– Siz yalnız bədəni öldürə bilərsiniz, mister Hends, ruhu yox. Bilin ki, O’Brayen indi sağdır, özü də o dünyada bizi gözləyir.

– Eh! Çox təəssüf! Deməli, mənim zəhmətim hədə gedib. – Ancaq ruh, mənə bir elə ziyan verə bilməz. Cim, mən ruhdan qorxmuram. Bura bax, səndən bir şey xahiş etmək istəyirəm düşkayutdan mənə lənət şeytana, heç bilmirəm nə istəyəcəkdim... Hə, yadıma düşdü, bir şüşə şərab gətir. Bu ara q çox tündür.

Bosmanın tərəddüdü mənə şübhəli göründü, düzü, şərabi araqdan üstün tutmasına inana bilmədim. Bütün bunlar bəhanə idi. Gün kimi aydıdı; o məni göyertədən uzaqlaşdırmaq istəyirdi. Ancaq bu onun nəyinə lazımdı? O mənim gözümlərin içinə baxa bilmirdi. Nəzərlərini məndən yayındırırdı. Gah göyə baxır, gah da O’Brayenin meyitinə nəzər salırdı. O, hey gülümsünürdü. Hiylə ona güc gələndə dilinin ucu dodaqları arasından görünürdü. Uşaq da bilərdi ki, o nə isə kələk gəlmək istəyir. Mən heç məhəl qoymadım, şübhələndiyimi üzə vurmadım.

– Şərab istəyirsiniz? – soruşdum. – Çox gözəl. Qırmızısından, ya ağından?

– Fərqi yoxdur, dostum, tək tünd olsun, bir az da çox olsun.

– Yaxşı... Sizə portveyn gətirərəm, mister Hends. Ancaq gərək axtaram.

Aşağı endim, ayaqqabılarımı qəsdən yerə döyəcəyirdim. Sonra onları çıxartdım, ehtiyat yolla, səssizcə kubrikə gəldim, oradan pilləkənlə yuxarı qalxıb qabaq tamburdan yavaşca başımı çıxartdım. Hends heç ağına belə gətirməzdi ki, onu pusuram. Ancaq mən onun nəzərini cəlb etməmək üçün hər ehtimala qarşı ehtiyatlı oldum. Hələ ilk baxışdan başa düşdüm ki, mən haqlı imişəm.

O, iməkləməyə başladı, göyörtədə çox yeyin gedirdi. Görünür, yaralı ayağı bərk sancırdı, çünki hər dəfə hərəkət etdikcə yavaşca inildəyirdi. Yarım dəqiqə keçməmiş şər q tərəfdəki novalçaya çatdı. Həlqə kimi dəstələnmiş gəmi kəndirinin arasından uzun bir bıçaq, daha doğrusu, kiçik xəncər çıxartdı. Alt çənəsini irəli verib, dəstəyinə kimi qana bulaşmış xəncəri nəzərdən keçirdi. Əli ilə tiyəsinə yoxladı və tez onu qoynuna qoydu. Tələsik geriye, falşbortun böyründəki əvvəlki yerinə süründü.

Beləliklə, mənə hər şey aydın oldu. Deməli, İzrael hərəkət edə bilirdi, üstündə də silah vardı. Madam ki, bütün bu işləri görmək üçün mənə başından ələyib göyörtədən uzaqlaşdırmışdı, demək, mənə öldürmək fikrinə düşmüşdü. Öldürəndən sonra nə edəcəkdə, bunu deyə bilmərəm. Şimal duracaqdan bataqlıq yaxınlığındakı quldur düşərgəsinə düşmək üçün adanın bu başından o başına pay-piyada gedəcəkdimi, ya topda atəş açıb yoldaşlarını haraya çağıracaqdımı, əlbəttə, burası mənə məlum deyildi.

Mən Hendsə yalnız bir məsələdə etibar edə bilərdim. Hər ikimiz gəmini təhlükəsiz bir yerə aparıb oradan da zəhmət sərf etmədən çıxartmaq istəyirdik. Bu yerə kimi bizim istəyimiz tuş gəlirdi, eyni idi. Nə qədər ki bu arzu yerinə yetməmişdi, mənim həyatım təhlükədən uzaqdı. Bu fikirləri ürəyimdə çək-çevir etdikcə vaxtı da itirmirdim. Geriyə qayıdıb ayaqqabılarımı geyindim. Bir şüşə şərab götürdüm, göyörtəyə qalxdım.

Hends əvvəlki yerində bayaqkı vəziyyətdə yük tayı kimi yerə sərələnmışdi. Gözlərini qıymışdı. Sanki zəif olduğunda gün

işığına baxa bilmirdi. O mənə nəzərdən keçirdi, bu işə adət etmiş adam kimi, şüşənin boğazını tez qırıb, adətən belə vaxtlarda deyildi ki, kimi:

– Sənin sağlığına, – deyib şərabi başına çəkdi. Sonra nəfəsini dərdi, cibindən bir lay çeynəmə tənəki çıxartdı və məndən xahiş etdi ki, ondan bir balaca tikə qopardım.

– Xahiş edirəm bir azca kəs, yanımda bıçaq yoxdur, qopartmağa işə gücüm çatmaz. Eh, Çim, Cim... halım xarəbdir. Bir tikə kəs ver. Bu, deyəsən, axırmcı tənəkəkdir ki, çeynəyirəm. Çox çəkməz, tamam üzülmüşəm. Tez, lap tez o dünyalığam...

– Yaxşı, – dedim, – kəsərəm. Ancaq sizin yerinizə olsaydım... Özümü belə pis hiss etsəydim, ölümdən qabaq tevbə edərdim.

– Tövbə? – deyə soruşdu. – Nəyi?

– Necə nəyi? Bilmirsiz nəyi tövbə edəsiniz? Siz öz vəzifənizə xəyanət etmişsiniz. Həyatınız boyu günaha batmışız, yalan danışmışız, qan tökmüşüz. Odur, ayaqlarınız altında yatır. Onu siz öldürmüşüz. Bütün bu işlərdən sonra soruşursunuz ki, “nəyi tövbə edim?” Bütün bunlara görə, mister Hends.

Onun qoltuğunda gizlətdiyi qanlı xəncəri xatırladıqca, mənə öldürmək istədiyini fikirləşdikcə qızırdım, lazım olduğundan çox qızırdım. O işə çox içdiyindən qərribə bir təmtəraqa cavab verdi:

– Mən otuz il dənizlərdə üzmüşəm. Pisi, yaxşını, sakit havanı, qasırğanı görmüşəm, acliq çəkmişəm, bir-birinin üstə bıçaq çəkib adam öldürməyi görmüşəm. Eh, daha nələr, nələr görmüşəm. Ancaq birçə dəfə də, xeyirxahlığın zərre qədər insana fayda verdiyini görməmişəm. haqq – birinci zərbəni vuranın tərəfindədir. Ölülər dişləyə bilməz. Budur mənim etiqadım. Amin!.. Qulaq as, – o, birdən tamam başqa bir səslə danışdı. – Bəsdir, boş-boş danışdıq. Qabarma artıq qalxmışdır. Mənim əmrimi dinlə, kapitan Hokins. Biz gərək, gəmini limana çıxaraq.

İndi bizim keçəcəyimiz yol iki mildən çox olmazdı. Ancaq bu, çox çətin yoldu.

Şimal limanın girecəyi nəinki dar və dayazdı, dənizin dibi qayalıq olduğundan həm də dolanbacdı. Gərək bütün diqqətimi-

zi və bacarığımızı əsirgəməyəydik. Mən bacarıqlı bir içraçı, Hends nə əla komandır idi. Biz elə məhərrətlə dayaz yerləri aylanıb keçirdik ki, iki göz gərəkdə tamaşa etsin.

Hər iki burnu ötüb keçəndən sonra hər tərəfdən quru ilə əhatə olunduq. Şimal tərəfin sahilləri eynən cənub limanın sahilləri kimi qalın meşəlikdi. Ancaq limanın özü uzun və dardı. Limandan çox çay mənşəbini xatırladırdı. Qarşıda limanın cənub bucağında qəzaya uğramış gəminin yarı çürümüş gövdəsi görünürdü. Bu, üç dorlu böyük bir gəmi idi. Yəqin lap çoxdan burada batıb qalmışdı, çünki üstünü yosun basmışdı. Göyertəsində bir kol bitmişdi. Kolun üstündə əlvən çiçəklər açmışdı. Limanın mənzərəsi cansız olsa da duracaq üçün çox əlverişli idi.

Hends dedi:

– Bir bax, necə səfəli yerdir. Yan əla bilərik. Təmiz, hamar qum, dalğa–filan da yox, ətraf meşə, o gəmidə də gör necə güllər açıb.

– Əgər sahilə yan əlsaq gəmi saya oturmazmı? – deyə soruşdum.

Onu sayadan çıxartmaq bir o qədər də çətin iş deyil, – deyə Hends cavab verdi. – Çəkilmə zamanı gəmi kəndirini sahilə aparıb o uca şam ağaclarından birinin gövdəsinə sarıyarsan, kəndirin o biri ucunu isə gətirib gəmidəki bucurqata keçirərsən. Sonra da qabarmanı gözlərsən. Qabarma başlayanda kəndiri tutub çöksən, gəmi öz-özünə sayadan çıxar. Oğul, indi isə gözdə-qulaqda ol. Biz dayaz yerə yaxınlaşırıq, gəmi düz ora gedir. Bir azca sağa döndər... bax, belə... düz sür... Sağa... bir azca sola... düz... düz...

Onun verdiyi əmrləri mən tələsik və dəqiq yerinə yetirirdim. Birdən o çığırdı:

– Əzizim, küləyin səmtilə get!

Var gücümle sükani çəkdim. “İspanyola” sürətlə dönüb meşəli sahilə yaxınlaşdı.

İş mənə elə əladə etmişdi ki, bosmanı gözdən qoymamağı tamamilə unutmuşdum. İndi mənə bircə şey maraqlandırırdı; gəmi

saya oturub quma çökməsin. Necə bir təhlükə qarşısında olduğumu tamamilə unutmuşdum. Özüm də gəminin sağ böyründən əyilib burun tərəfdə suyun qaynayıb köpüklənməsinə tamaşa edirdim. Birdən nə isə daxili narahatlıq mənə məcbur etdi ki, arxaya çönüm. Belə olmasaydı heç bir müqavimət göstərmədən tələf olacaqdım. Heç özüm də bilmirəm ki, niyə çöndüm, bəlkə bir xışıltı eşitdim, ya gözüme nə isə bir şey dəydi, ya mənə pişiksayığı bir sövq–təbii baş qaldırdı, nə isə üzümü çevirdikdə Hendsi gördüm. O, sağ əlində xəncər üstümə gəlirdi. Özü də lap mənə yaxınlaşmışdı.

Gözlərimiz rastlaşanda hər ikimiz çığırıldıq. Mən dəhşətdən, o isə qızmış öküz kimi qəzəbindən, irəli atılıb üstümə cumdu. Mən gəminin burnuna sarı sıçradım və rumpeli əlimdən buraxdım. Əlimdən çıxmış rumpel gərildi, bu təsadüf mənə ölümdən qurtardı. Rumpel gərilib zərblə Hendsin sinəsinə dəydi, o yıxıldı.

Hends qalxana kimi qısıldığım küncdən sıçrayıb qaçdı. İndi bütün göyertə ixtiyarımda idi. Hara istəsəm qaça bilərdim. Böyük dorun yanında dayandım, tapançanı cibimdən çıxartdım, nişan alıb çaxmağı basdım. Hends düz üstümə gəlirdi. Çaxmaq şaqquldadı, ancaq güllə açılmadı. Sən demə, patronda barıt islanılmış. Başsuyuqluğuma görə özümü o ki var söydüm. Axı tapançanı niyə təzədən doldurmamışdım? İstənilən qədər vaxtım vardı. Ehtiyatlı olsaydım, indi qoyun qəssab qarşısında duran sayağı əliboş dayanmazdım.

Hends yaralı olduğuna baxmayaraq, çox cəld hərəkət edirdi. Çal saçları, əsəbilikdən və qəzəbdən qızarmış üzünə tökülmüşdü. İkinci tapançanı çıxartmağa macal tapmırdım. Əmindim ki, o da elə o birisi kimi islanmış olar. Bircə şey mənə aydıncı ki, özümü orabura vurub qorumalı, onunla qabaq–qabağa durmamalıyam, əks təqdirdə o mənə qovub bayaqkı kimi gəminin burnuna sıxışdırar və qanlı xəncəri canıma tuşlayar. Böyük dorun yoğun gövdəsindən tutub durmuşdum, qorxudan bütün əzələlərim gərilməmişdi.

Hends aradan çıxmaq istədiyimi görüb dayandı. Bir neçə saniyə özünü elə göstərdi ki, guya sağdan və ya soldan hücum

etmək istəyir. Buna görə mən də gah sola, gah da sağa çönürdüm. Bu, döyüşdən çox cvimizdə, Qara Təpə limanında qayalar arasında oynadığım oyuna oxşayırdı. Ancaq o vədəki oyunda ürəyim heç belə döyunməzdi. Hər halda oğlan uşağına bu oyun ombasında yarası olan qoca dənizçidən asan gəlirdi. Mən bir az da cürətlənib bu oyunun nə ilə bitəcəyini fikirləşməyə başladım. “Əlbəttə, mən hələ bir müddət də beləcə özümü qoruya bilərəm, ancaq gec-tez o mənim işimi bitirəcək...”

Biz beləcə üz-üzə durduğumuz zaman “İspanyola” birdən torpağa oturdu. Təkandan yana – sol tərəfə əyildi, belə ki, göyortə ilə suyun səthi qırx beş dərəcəlik bucaq təşkil etdi. Nəvədən içeri sel kimi su axdı, göyortədə falşbortun yanında iri bir gölməçə əmələ gəldi.

Hər ikimiz müvazinəti itirib nova tərəf üz-üzə diyirlədik. Qırmızıpapaqlı, əllərini yana açıb döşəməyə sərələnməmiş quldurun cəsədi də bura diyirləndi. Başım bosmanın ayaqlarına elə dəydi ki, dişlərim çaqıldadı. Buna baxmayaraq cəld yerimdən sıçradım, Hends ölunun altında qalmışdı. Gəmi əyildiyindən daha göyortədə qaçmaq mümkün olmadı. Bir an belə itirmədən başqa qurtuluş vasitəsi axtarmalı idim, çünki düşmən indicə üstümə atılacaqdı. Arxa dorun ipləri başımın üzərindən asılmışdı. İplərdən yapışdım, sərənə çatana kimi birnəfəsə yuxarı dırmaşdım.

Çevikliyim məni ölümdən qurtardı. Xəncər aşağıda – ayağımdan yarımca fut aralı parladı. Zəhmətinin hədər getməsindən darıxan İzrael hends aşağıdan yuxarı baxırdı, heyrətdən ağzı açıla qalmışdı.

Nəfəsimi dərmək üçün imkan tapdım.

Vaxt itirmədən təzədən tapançamı doldurdum. Hər ehtimala qarşı ikinci tapançamı da doldurdum.

Hends mənim hər hərəkətimi qeyzlə izləyirdi. Başa düşdü ki, vəziyyəti xeyli pisləşib. Bir az fikirləşəndən sonra çox çətinliklə iplərdən yapışdı, xəncəri dişinə almışdı. Ağır-ağır yuxarı dırmaşmağa başladı. Hündürdən inildəyir, yaralı ayağını dalınca sürüyürdü. Aramızdakı məsafənin dörddeüçünü çıxana kimi

mən hər iki tapançamı doldurdum. Bundan sonra hər əlimdə bir tapança onunla danışmağa başladım.

– Mister Hends, bir addım belə atsanız özünüzü ölmüş bilin. Sizə məlum olduğu kimi ölümlər dişləməzlər, – deyə istehza ilə əlavə etdim.

O saat dayandı. Üzünün ifadəsindən gördüm ki, nə isə fikirləşir. Ancaq beyni çox ləng işləyirdi, öz təhlükəsizliyimdən sevinərək ucadan güldüm. Nəhayət, o, bir neçə dəfə udqunandan sonra dilləndi. Üzünün ifadəsi əvvəlki kimi idi, kərkəşmişdi. Danışmasına mane olan bıçağı ağızından aldı, ancaq yerindən tərpənmədi.

– Cim, – dedi, – biz hər ikimiz – mən də, elə sən də gərəksiz, lazım olmayan işlər görmüşük. Gəl barışaq, əgər bu təkan olmasaydı, sənin işini bitirmişdim. Ancaq bəxtim gətirmir, heç gətirmir. Başqa çarəm yoxdur, qoca dənizçi cavan dənizçiyə güzəştə getməlidir.

Mən onun sözlərindən nəşə çəkir, hasar üstə qonan xoruz kimi şişir, fərəhlə güldürdüm. O, birdən sağ əlini qolayladı. Havada nə isə ox kimi viyıldadı. Mən zərbə və bərk ağrı hiss etdim. Çiynim dor ağacına mışlandı, bəlkə dəhşətli ağrıdan, bəlkə də gözlənilməz hərəkətdən – heç özüm də bilmirəm necə oldu ki, hər iki çaxmağı basdım. Tapançaların ikisi də birdən açıldı və ikisi də əlimdən düşdü. Lakin düşən təkə tapançalar deyildi. Bosman boğuc bir səslə ipləri buraxıb başı üstə suya getdi.

XXVII fəsil

“PIASTRLAR”

Gəmi elə əyilmişdi ki, dərkar su üzərindən asılı qalmışdı. Toyuq talvar üzərində oturan kimi mən də sərənin üstündə oturmuşdum. Altımda isə körfəzin durğun suları çalxanırdı. Hends məndən xeyli aşağıda göyortəyə yaxın olduğundan falşbortla

mənim aramdan suya düşdü. Qanlı köpüklər içərisində o, yalnız birçə dəfə suyun səthinə qalxdı, sonra əbədi olaraq dənizin dibinə çökdü.

Su durulduqdan sonra gördüm ki, gəminin kölgəsində təmiz qum üzərində uzanmışdır. Cəsədin üzərindən iki balıq üzüb keçdi. Su dalğalandıqca adama elə gəlirdi ki, o tərpenir, yerindən qalxmaq istəyir. Ancaq o, ikitərəfli ölmüşdü: həm güllə dəymişdi, həm də suda boğulmuşdu. O mənim işimi bitirmək istədiyi yerdə balıqlara yem olmuşdu.

Bütün bunlardan başım gicəlləndi, qorxudan ürəyim bulanırdı. İsti qan küreyimdən və sinəmdən aşağı süzülürdü. Çiynimi dor ağacına mıxlamış xəncər qızmar dəmir kimi məni yandırır. Ağrıdan qorxmurdum, buna dözərdim. Başqa bir fikir məni dəhşətə salırdı. Sərənin üstündən qopub bosmanın yanına, sakit, yaşıl dalğalar qoynuna düşsə bilərdim.

İkiəlli sərəndən elə yapışmışdım ki, barmaqlarım gizildəyirdi. Təhlükəni görməmək üçün gözlərimi yumdum. Bir az da hüşüm özümə gəldi, ürəyim sakitləşdi və özümü ələ aldım. Hər şeydən əvvəl xəncəri dartıb çıxartmaq istədim, ya o çox dərin batmışdı, ya da əsəblərim çox gərgin olduğundan heç vəchlə bu işi görə bilmirdim. Bütün bədənəm titrədi. Qərribə burasıdır ki, mənə məhz bu titrəmə kömək etdi. Xəncər çox dərin getməmişdi. Ətə yox, dəriyə saplanmışdı. Buna görə də mən titrəyəndə dərini xəncərdən qopmuşdu. Qanaxma güclənsə də özüm qurtarmışdım. Lakin kamzolum və köynəyim hələ də dora mıxlanmışdı.

Dartınıb tamam azad oldum. Gəminin sağ kənarına çəkilmiş kəndirlərdən yapışib aşağı sürüşdüm və göyörtəyə düşdüm. Ölsəydim də sol tərəfdəki kəndirlərdən yapışmazdım. Çünki İzrael bayaq həmin kəndirlərin üstündən aşmışdı.

Kayuta düşdüm, yaramı sarımaq istəyirdim. O mənə yaman əziyyət verirdi. Hələ də qan axırdı. Ancaq çox da dərin və təhlükəli deyildi və qolumun hərəkətinə mane olmurdu. Ətrafa göz gəzdirdim. İndi gəmi mənim ixtiyarımda idi. Son sərnəşindən – O'Brayenin meyitindən yaxamı qurtarmaq barədə fikirləşməyə başladım.

Mən qabaqda demişdim ki, o, falşbortun yanına diyirlənmişdi. Müdhiş bədheybət bir kukla kimi oradaca uzanmışdı. Bu rəngi-rufu dolanmış, həyat cazibədarlığından məhrum olan, insanın özü boyda yekə bir kukla idi. Onu götürüb suya atmaq çətin deyildi. Faciəli macərələrim müddətində mən meyitlərə alışmışdım və demək olar ki, onlardan heç qorxmurdum. Onun kəmərinə yapışib saman torbası kimi gəmidən dənizə vızıldatdım. O, şappılı ilə suya düşdü. Qırmızı papağı başından çıxıb suda üzməyə başladı. Meyitin düşməsindən bir müddət sonra su duruldu. İndi hər ikisini – O'Brayenlə İzraeli aydın görürdüm. Yan-yana uzanmışdılar. Suyun hərəkətindən hər ikisi tərpenirdi. O'Brayen cavan olsa da başı tamam dazdı. O, keçəl başını öz qatilinin dizinə söykənmişdi. Hər ikisinin üzərindən keçən balıqlar o tərəf-bu tərəfə şütüyürdülər.

Gəmidə tək-tənha qalmışdım. Çökilmə artıq başlamışdı. Gün lap əyilmişdi, qərb sahilə bitən şamların kölgəsi limanı keçib "İspanyola"nın göyörtəsinə çatırdı. Limanı şərq tərəfdən ikibaşlı təpə əhatə etsə də, dənizdən əsən axşam küləyindən gəminin kəndirləri uğuldayır, yelkənlər yellənir və şappılı ilə çırpılırdı.

Gəminin təhlükəyə uğraya biləcəyini fikirləşib aşağıdakı köndələn yelkənləri sarıyib göyörtəyə yatırdım. Böyük yelkəni isə boşaltmaq o qədər də asan deyildi. Gəmi yan verdiyindən yelkənin aşağı kənarının bərkidildiyi köndələn dirək su üzərindən asılmışdı. Dirəyin bir ucu və bura bərkidilmiş yelkənin kənarı iki-üç futa qədər suya batmışdı. Bu isə təhlükəni daha da artırır. Vəziyyət çox gərgin idi. Mən belə qərara gəldim ki, heç bir şeyə toxunmayım. Nəhayət, bıçağı çıxarıb yelkəni qaldıran ipləri kəsdim. Yelkənin yuxarı kənarının bərkidildiyi dirək o saat aşağı endi. Yelkən küləkdən qarın verdi və suya düşdü. Nə qədər əlləşdimə yelkəni endirən kəndiri çəkib yığa bilmədim. Buna mənim gücüm çatmazdı. Əlimdən nə gələrdi, "İspanyola"nın taleyin ixtiyarına buraxmaqdan başqa çarəm yoxdu. Axı mən özüm də taleyin ixtiyarına atılmışdım.

Bu aralıq limanı axşam toranı bürümüşdü. Meşə ağaclarının arasından keçən Günəşin son şüaları yelkənlər üzərində kral bü-

rüncəyindəki daş-qaş kimi parıldayırdı, hava soyuyurdu. Su çəkildikcə gəmi daha da öyilir, yan verirdi.

Mən gəminin burnuna çıxıb aşağı boylandım. Bu səmtə su lap dayazdı. Hər ehtimala qarşı kəndirdən ikiəlli yapışıb üsulluca suya düşdüm. Su qurşağa güclə çatırdı. Dalğaların ovduğu qum bərkdi. Yelkəninə suya sərmiş “İspanyola”-nı böyrü üstə qoyub gümrah addımlarla sahile çıxdım. Gün batmışdı. Külək şam ağaclarının arasında gəzirdi.

Beləliklə, mənim dəniz macərələrim bitdi. Şübhəsiz, bəd də bitmədi: gəmi quldurların əlindən alınmışdı. İndi biz okeana çıxma bilərik. Mən mümkün qədər evə, – bizim istehkama tez qayıtmaq və öz müvəffəqiyyətlərimlə öyünmək istəyirdim. Yəqin özbaşına çıxıb getdiyim üçün əvvəl məni bir az danlayacaq, ancaq “İspanyola”-nı ələ keçirməyim bütün günahlarımı yuyacaq, hətta kapitan Smollett belə mənim xidmətlərimi tərifləyəcəkdi.

Bu düşüncələr içərisində kefim kök, damağım çağ istehkama tərəf yollandım. Əmin idim ki, burada yoldaşların məni gözləyirlər. Şərqdən axan, kapitan Kild limanına tökülən çayın mənbəyini ikibaşlı təpədən aldığı yaxşı xatırlayırdım. Mən sola, bu təpəyə sarı döndüm. Çayın ən dar yerindən keçmək istəyirdim. Burada meşə xeyli seyrəkdi. Təpənin dik döşünü aşdım və çaydan keçdim.

Mən Ben Hanna həmin bu yerdə rast gəlmişdim. Ehtiyatla addımlayır, ətrafıma dörd gözlə baxırdım. Hava tamam qaralmışdı. Təpənin iki zirvəsi arasındakı aşırımdan keçəndə qaranlıq göydə çırpınan alovun əksini gördüm. Belə güman etdim ki, bu Ben Hanndır, ocaqda özünə axşam yeməyi hazırlayırdı.

Ürəyimdə onun ehtiyatsızlığına təəccüb etdim. Alov mənim gözümə dəyirso, bataqlıqdakı düşərgədə Silverin də gözüne dəyə bilər.

Gecə göz-gözü görmürdü, mən güclə özümə yol tapırdım. Arxamda ikibaşlı təpə və sağırda “Müşahidə borusu” – bunlar mənim yeganə bələdçilərimdi, ancaq ətrafı bürümüş zülmətdə bunlar da yavaş-yavaş əriyib gedirdi. Tək-tük ulduzların zəif işığı sayrışırdı. Qaranlıqda kollara ilişir, xəndəklərə yığılırdım.

Birdən hava bir azca işıqlandı. Başımı qaldırdım. “Müşahidə borusu”-nun zirvəsinə solğun işıq düşmüşdü. Aşağıda ağacların arasından nə isə böyük, gümüşü bir şey görünürdü. Bildim ki, ay çıxır.

Aydınlıq yolumu xeyli asanlaşdırdı. Addımlarımı yeyinlətdim. Arabir hətta qaçırdım. Səbirsizliklə hasara çatmaq istəyirdim. Ancaq istehkamin ətrafını bürümüş meşəyə çatanda xatırladım ki, ehtiyatlı olmalıyam, buna görə də yavaş-yavaş getməyə başladım. Bu qədər macəradan sonra, düşmən əvəzinə səhvən, dost gülləsindən bada getmək böyük faciə olardı.

Ay getdikcə qalxır, bütün meşə talalarını işığa qərş edirdi. Qabaqda ağacların arasında ay işığına bənzəməyən bir parıltı gözüme dəydi, Bu isti, qırmızı alov arabir, deyəsən, bir azca tündləşir, közərir. Görünür, bu tüstülənib, küllə örtülməkdə olan tonqaldı.

Lənət şeytana, o nədir elə?

Nəhayət, meşə kənarına gəlib çıxdım. Hasarın qərb tərəfi ay işığına bənzəmişdi, qalan hissəsi və binanın özü zülmət içərisində idi, bu zülməti bir neçə yerdən ay işığı doğrayırdı. Binanın arxasında nəhəng bir tonqal yanırdı. Zorif və solğun ay işığında tonqalın şux alovu nəzərə çarpırdı. Heç yerdə bir kimsə görünmürdü, səs-səmir eşidilmirdi. Ancaq bu dağlarda uğuldayan küləyin səsi eşidilirdi.

Mən heyrət içərisində ayaq saxladım, hətta bir az da canıma qorxu düşdü. Biz heç vaxt belə böyük tonqal qalamazdıq, Kapitanın əmri ilə yanacara qənaət edərdik. Narahat oldum, istehkamdən ayrıldığı müddətdə, görəsən, dostlarımla başına bir qəzavü-qədər gəlməmiş ki?

Kölgədə gizlənə-gizlənə hasarın şorq qurtaracağına yetişdim. Ən qaranlıq yeri seçib divarın üstündən aşdım.

Səs-küy qaldırmadan, iməkləyə-iməkləyə evin tininə yaxınlaşdım. Birdən yüngüllənmiş halda köksümü ötürdüm. Xorultu səsinə zəhləm gərdi. Yuxuda xoruldayan adamları dinləmək mənə əzab verirdi. Lakin bu dəfə dostlarımla uca və asu-

də xorultusu mənə musiqi kimi xoş gəldi. Dənizdə olarkən gecə gözetçisinin “hər şey öz qaydasındadır” çığırması səni nigaranlıqdan necə qurtarırsa, bu xorultu da mənə eləcə sakitləşdirirdi.

Yalnız birçə şey mənə qərribə göründü: onlar geşikçisiz-filansız yatmışdılar. Bəs mənim əvəzimə bura öz dostəsilə Silver gəlmiş olsaydı, onların heç biri sübhü görməyəcəkdi. Buna səbəb, şübhəsiz, kapitanın yaralı olmasıdır. Təhlükəli bir vəziyyətdə, hətta keşikdə durmağa adamları olmadığı bir şəraitdə dostları buraxıb getdiyimə görə özümü o ki var danladım.

Qaşıya çatdım və içəri böyləndim. Otaq o qədər qaranlıqdı ki, göz gözü görmürdü. Xorultudan əlavə başqa qərribə bir səs də eşitdim: qanad pırıltısına, dimdik tiqqıltısına oxşar bir səs. Əllərimi irəli uzadıb içəri girdim, “İndi öz əvvəlki yerimdəcə uzanaçağam, – deyə öz-özümə gülümsədim. – Səhər yoldaşlarımla təəccübdən bərəlməmiş gözlərinə baxıb onları lağa qoyacağam”.

Kiminsə ayağına ilişdim. Yatan adam o biri böyrü üstə çevrilib inildədi, ancaq ayılmadı.

Elə bu vaxt qaranlıqda gözlənilməz kəskin bir qışqırıq qopdu: “Piastr! Piastr! Piastr!” Səs beləcə ara vermədən, dəyişilmədən saat zəngi kimi cəyni ahənglə davam etdi.

Bu, Kapitan Flint idi – Silverin yaşıl tutuquşusu! Sən demə qanad çalan, ağac qabığını dimdikləyəndə o imiş! Yatanları ənsayıq gözetçidən belə yaxşı qoruyan o imiş! İndi də ez yekahəng, zəhlətökən çığırtısı ilə mənə gelişimi xəbər verirdi.

Qaçıb gizlənməyə macal tapmadım. Tutuquşunun cır, cingiltili səsinə yatanlar ayılıb yerlərindən sıçradılar. Silverin səsi eşidildi. O, söyüş söyüb çığırdı:

– Kimdir gələn?

Mən qaçmaq istəyəndə kiminləsə toqquşdum. Onu itələdim, başqa birisinin pəncəsinə keçdim. O mənə bərk-bərk tutub saxladı. Silver dedi:

– Dik, məşəli bəri getir!

Quldurlardan biri eşiyə qaçdı və yanar kəsövlə qayıtdı.

XXVIII fəsil

DÜŞMƏN DÜŞƏRGƏSİNDƏ

Məşəlin qırmızı işığı evin içərisini işıqlandırdı.

Bu, ən çox qorxduğum bir məşələni təsdiq etdi. Quldurlar istəhkamı və bizim bütün ərzaq ehtiyatımızı ələ keçirmişdilər. Konyak çəlləyi, donuz ətə və suxarı torbaları əvvəlki yerdə idi. Əsirlərdən heç bir əsər-əlamət yoxdu, bu mənə lap dənşətə saldı. Görünür, bütün dostlarımla qırmışdılar. Dərddən ürəyim qısıldı. Nə üçün mən onlarla birlikdə həlak olmadım!

Sağ-salamat qalmış altı quldurun altısı da burada, qarşımda durmuşdu. Beş nəfərin sir-sifəti qıpqırmızı idi, şişmişdi. Onlar sərxoş yuxudan ayılıb cəld ayağa sıçradılar. Altıncı quldur isə dirsəklərinə yaslanıb oturdu. Onun rəngi ölü kimi avazıymışdı. Başında qanlı sarğı vardı. Deməli, yaralı idi, özü də təzəcə yaralanmışdı. Yadıma düşdü ki, quldurlar bizə hücum etdikləri zaman onlardan birini vurmuşduq, o da yaralanandan sonra meşədə qaçıb gizlənməmişdi. Görünür, bu həmin quldur idi.

Tutuquşu Uzundraz Conun çiyində oturmuşdu, dimdiyi ilə lələklərini təmizləyirdi. Silver özü isə həmişəkəndən kədərli idi, rəngi də solmuşdu. Danışığa gəldiyi zaman geyindiği bəzəkli kaftan hələ də əynində idi. Ancaq kaftan indi palçığa bulaşmışdı və tikanlı kolluğa ilişib dəlik-deşik olmuşdu.

– Paho, bu ki Cim Hokinsdir. Yoxsa bizə qonaq gəlibsən? Gəl, gəl, köhnə dostun gelişin mənə üçün həmişə toy-bayramdır.

O, araç çəlləyinin üstündə oturub, çubuğuna tənəkə doldurmağa başladı.

– Dik, oradan mənə od ver,– deyə xahiş etdi. Çubuğunu yan-
dırandan sonra sözüne davam etdi: – Sağ ol, dost. Kösövü ton
qala ata bilərsən. Centlmenlər, siz də uzanın, utanmayın. Mister
Hokinsin qarşısında farağət durmaya bilərsiz. O, gerek bizi
bağışlasın, Allah mənim cozamı versin! hə, Cim, – çubuğunu
tüstüləderək sözüne davam etdi, – demək sən buradasan. Yazıq,
qoca Con üçün bu nə böyük hədiyyədir! Hələ ilk baxışdan sən
zirək uşaq olduğunu hiss etdim, ancaq indi görürəm ki, sən lap
igid oğlanmışsan.

Şübhəsiz, mən ona cavab vermədim. Onlar mənə divara
qışmışdılar, şax dayanmışdım, Silverin üzünə sakitcə baxmağa
çalışırdım. Ancaq ürəyimdən qara qanlar axırdı.

Silver çubuğa iki qullab vurdu və sözüne davam etdi:

– Cim, madam ki, bizə qonaq gəlibsən, bütün ürəyimdən ke-
çənləri sənə söyləyəcəyəm. Sən mənə həmişə qəlbən yaxın ol-
musan, ona görə ki, başlı oğlansan. Sənə baxanda cavanlığım
yadıma düşür, mən də sənə kimi cavan və gözəl idim. Həmişə
də könlümdən keçirdi ki, bizə qoşulasan, öz dəfinə payını alan-
dan sonra da naz-nemət içərisində yaşayıb, varlı bir centlmen
kimi həyatını başa vurasan. İndi də, budur, gəlmişən, oğul. Ka-
pitan Smollett mahir dənizçidir, mən burasını həmişə təsdiq et-
mişəm, ancaq intizam cəhətdən həddən artıq tələbkardır. Vəzifə
hər şeydən vacibdir deyərkən, tamamilə haqlıdır. Sən isə öz
kapitanını atıb qaçmışsan. Hətta həkim də səndən çox narazi
qalıb. Sənə haqqında “nanəcib əclaf” dedi. Xülasə, sən artıq öz
adamlarının yanına qayıda bilməzsən. Onlar səni öz dəstələrinə
qəbul etmək istəmirlər. Əgər üçüncü bir komanda düzəltmək
fikrin yoxdursa, onda gerek kapitan Silverin dəstəsinə qoşulasan.

Demək dostlarım sağdır! Vəziyyət o qədər pis deyilmiş!
Qaçmağıma görə onların məndən rəncidə olduqlarını eşidəndən
sonra ürəkdən sevindim.

– Mən daha burasını demirəm ki, indi sən bizim əlimizdəsən,
–Silver sözüne davam etdi. – Bunu özün görürsən. Ancaq mən
ağıllı nəticələr çıxarmağı sevirəm. Qorxuzmağın nə mənası.

Bizim dəstədə xidmət etmək istəyirsənsə, öz xoşunla cərgəmizə
qoşul. Əgər qoşulmaq istəmirsənsə, Cim, açıq deyə bilərsən ki,
yox. Açıq de, qorxma. Görürsən ki, mən sənənlə açıq danışırım,
badalaq-zad gəlmirəm.

Titrok səslə dedim:

– İstəyirsiniz ki, cavab verim?

Onun şən boşboğazlığında çox böyük təhlükə, hədə hiss
edirdim. Yanaqlarım yanır, ürəyim az qala yerindən çıxırdı. Sil-
ver dedi:

– Buna səni heç kim məcbur etmir, əzizim, yaxşı-yaxşı fikir-
ləş, hara tələsirik. Sənənlə uz-üzə, göz-gözə durmaq bizə xoşdur.

– Yaxşı, – deyə cavab verdim. Bir az cəsəretə gəldim. – Ma-
dam ki, mənim hansı dəstəyə qoşulmaq istədiyimi soruşursuz,
onda gerek burada vəqə olan əhvalatı açıb deyəsiz. Əvvəla, siz
nə üçün buradasız və mənim dostlarım haradadırlar?

Quldurlardan biri çox qanıqara soruşdu:

– Vəqə olan əhvalatımı? Bunu bilmək üçün mən özüm də çox
şeyimdən keçərdim.

– Yum ağzını. Səndən ki, soruşan yoxdur! – deyə Silver
qeyzlə onun sözünü kəsdi və sonra əvvəlki nəzakətlə yenə mənə
müraciət etdi. – Mister Hokins, dünən səhər həkim Livsi
ağbayaqla yanımıza gəlib dedi: “Kapitan Silver, sizə xəyanət
etmişlər, gəmi çıxıb getmişdir”. Başımız içkiyə və nəğməyə qa-
rışdığından gəmini əldən vermişik. Etirazım yoxdur, heç birimiz
gəmiyə göz deyildik. Sahilə qaçdım. Lənət şeytana, bizim köhnə
gəmimizdən əsər-ələmət yoxdu. Yerimizdəcə donub qalmışdıq.
Həkim dedi ki: “Nə isə, gəlin barışığa girək”. – Biz ikilikdə –
mənimlə o barışdıq, gördüyünüz kimi sizin bütün ərzaq ehtiya-
tınız – arağınız, istehkamanız, hər ehtimala qarşı doğradığımız
odun, necə deyirlər, hər şey, olan-olmazınız bizə qaldı. Özləri
isə baş götürüb getdilər. İndi haradadırlar – deyə bilmərəm.

O, yenə sakitcə çubuğunu tüstülətdi.

– Əgər ağılın başındadırsa, bilməlisən ki, onlar səni də bu
muqaviləyə daxil etmişlər. Həkimin də axır sözü bu oldu. Mən

ondan soruşanda ki, “neçə nəfər qalıbsız?” “Dörd nəfər” – deyə cavab verdi. – “Bu dörd nəfərdən də biri yaralıdır. Yaramaz oğlan haradadır, burasını bilmirəm, bilmək də istəmirəm. Onu yada salanda qanımız qaralır”. Bax, belə dedi.

Mən soruşdum:

– Elə bu?

– Oğul, bilməli olduqların bunlardır, – Silver cavab verdi.

– Demək, indi seçməliyəm, eləmi?

– Bəli, başqa çarən yoxdur.

Yaxşı, – dedim. – Mən bir o qədər də axmaq deyiləm. Özüm də bilirəm nə edirəm. İndi də mənə nə istəyirsiniz eləyin, fərqi yoxdur. Sizinlə rastlaşandan bəri ölüyə diri gözlə baxmağa alışmışam. Lakin bundan əlavə sizə bir-iki kəlmə sözüm var, – deyə davam etdim, getdikcə həyəcanım artırdı. – Sizin vəziyyətiniz çox ağırdır; gəmi əlinizdən çıxıb, dəfinədən məhrum olubsuz, adamlarınız da qırılıb. İşiniz fənadır. Bilmək istəsəniz ki, bütün bu işlərdə günahkar kimdir? Günahkar mənəm, ancaq mən! Adaya çathaçatda, mən gecə alma çəlləyinin içərisində oturdugum zaman Con, Sizin, Dik Conson, sən və indi dənizin qurzumuna batmış Hendsin söhbətini eşitdim. Bütün öyrəndiklərimi də o saat dostlarıma söylədim. Gəminin lövbər kəndirini də mən kəsdim, sizin gəmidə qoyduğunuz adamları da mən öldürdüm, gəmini də elə bir yerdə gizlətməmişəm ki, qiyamətəçən tapa bilməzsiz. Görürsünüz ki, çox axmaq bir vəziyyətə düşmüşüz. Özüm də sizdən bir zərrə qədər də olsa qorxmuram. İstəyirsiniz mənə öldürün, istəyirsiniz bağışlayın, – bu öz işinizdir. Ancaq mən bir neçə söz də deməliyəm. Mənə öldürməyib sağ qoysanız, bütün olub keçəni unudaram, sizi quldurluğunuza görə muhəkimə edəndə dar ağacından xilas etməyə çalışaram. İndi növbə sizindir – seçə bilərsiz. Mənim ölümümün sizə heç bir faydası yoxdur. Sağ qalsam, dar ağacından xilasınıza köməyim deyər.

Susdum, həyəcandan nəfəsim kəsilirdi. Heç kimin yerindən qımıldamaması mənə heyretə saldı. Onlar qoyun kimi, gözlərini mənə dikmişdilər. Cavab gözləmədən davam etdim:

– Mister Silver, mənə belə gəlir ki, bunların arasında ən yaxşı adam sizziz! Əgər həlak olsam, həkimə çatdırarsız ki, mən şərəfsiz ölməmişəm.

– Nəzərdə tutaram. – Bu sözləri elə qoribə bir əda ilə dedi ki, mənə ələ saldığını, ya cəsarətimin ona xoşmu gəldiyini başa düşmədim.

Vaxtilə Bristolda Uzundraz Conun meyxanasında gördüyüm, üzü gündən qaralmış Morqan adlı qoca dənizçi çığırdı:

– Burasını da unutmayın ki, o vaxt Qara Köpəyi də tanıyan o idi!

– Bu hələ harasıdır! Göy gurultusuna and içirəm ki, Billi Bonsun sandığından xəritəni çıxaran həmin uşaq da bu özudur. Nəhayət, cim Hokins əlimizə keçdi!

– Onu qanına qəltan etmək lazımdır! – Morqan çığırib qatı bir söyuş söydu.

Bıçağı qapıb elə çevik sıçradı ki, sanki iyirmi yaşı vardı.

– Çökil! – deyə Silver çımxırdı. – Sən nəçisən, Tom Morqan? Bəlkə özünü buranın kapitani hesab edirsən? And olsun, sənə elə qulaqburması verərəm ki! Hünərin var sözumdən çıx. Son otuz ildə o kəs ki, yolumun üstündə durdu, ya sərəndən asıldı, ya da dənizdə balıqlara yem oldu. Bəli! Tom Morqan, yadında saxla: mənəmlə kəllə-kəlləyə gələn adama bu dünyada yer yoxdur. Tom susdu, o biri quldurlar isə hələ də donquldanırdılar. Onlardan biri dilləndi:

– Tom düz deyir. Başqa birisi əlavə etdi:

– Çox komandirlər görmüşəm. Con Silver, dar ağacına and olsun, qoymaram ki, bir də mənə badalaq gələsən!

Silver bağırırdı:

– Centlmenlər, deyin görüm hansınız mənəmlə kəllə-kəlləyə gəlmək istəyir?

O, çəlləyin üstündə oturmuşdu. Bu sözləri deyəndə bir az irəli gəldi. Közərməkdə olan çubuğunu sağ əlində tutmuşdu.

– Nə istəyirsiniz? Açıq deyin. Bəlkə diliniz quruyub? Kim istəyir çıxsın meydana, gözləyirəm. Mən dünyada ona görə bu

qəder yaşamamışam ki, hər yerindən qalxan sərxoş yolumun üstünü kəssin? Siz bizim adətimizi bilirsiniz. Siz özünüzü səadət centlmenləri sayırsız. Nə olar, çıxın meydana, mən hazırım. Kimin cəsareti çatır, qoy xəncərini çıxartsın, topal olmağıma baxmayın, o saat, bu çubuq sənə kimi onun içalatının nə rəngdə olduğunu aydınlaşdırım.

Kim sə yerindən tərpənmədi. Kim sə dillənmədi.

– Bu imiş hünəriniz? – Silver sözüə davam edib çubuğunu ağızına aldı. – Afərin, heç sözüm yoxdur! Yaman qoçaqsınız! Bəlkə adicə insan dilini başa düşmək qabiliyyətiniz yoxdur? Axı burada kapitan mənəm, özümü də siz seçmişiniz. Mən sizin kapitanınızam. Ona görə kapitanınızam ki, sizin hamınızdan bir deniz miliycən ağıllıyam. Əgər mənimlə səadət centlmenləri kimi vuruşmaq istəmirsinizsə, göy gurultusuna and olsun ki, onda görək mənə tabe olasız. Bu uşaq mənim ürəyimə yatıb, Ömrümdə ondan yaxşı adam görməmişəm. O əsl kişidir, sizin kimi siçanlardan ikiqat artıq kişidir. İndi qulağınızı açıb eşidin. Ona toxunan adam mənə cavab verməli olacaq.

Uzun müddət heç kim dinib–danışmadı.

Mən şax dayanmış, divara söykənmişdim. Ürəyim elə vururdu ki, elə bil çəkcik döyəcləyirdilər. Ancaq ürəyimdə ümid doğmuşdu. Silver əllərini qoynunda çataqlayaraq divara söykənib oturmuşdu. Çubuğunu sorurdu, elə sakit idi ki, sanki kilsədə idi. Amma gözləri civə kimi qaynayır, öz çılğın adamlarını gözaltı süzürdü. Quldurlar evin bir kənarına çəkilib öz aralarında pıçıldamağa başladılar. Onların pıçılısı qulaqlarımda çay şırıltısı kimi səslənirdi. Arabir dönüb baxır, məşəlin qırmızı işığı həyəcanlı üzlərində əks edirdi. Ancaq onlar mənə yox, Silverə baxırdılar.

– Siz görək ki, mənə nə işə demək istəyirsiniz? – Silver dilləndi və özündən bir xeyli qabağa tüpürdü, – Deyin, sizi dinləyirəm.

Quldurlardan biri dedi:

– Məni bağışlayın, ser. Siz çox tez–tez bizim adət–ənənələrımızı pozursuz. Ancaq elə şeylər var ki, onu pozmağa heç sizə də icazə verilmir. Buna görə də adamlar sizdən narazıdır, icazə

verin burasını da deyim ki, onların da başçıları kimi öz hüquqları vardır. Biz yığışb məsləhətləşmək hüququna malikik. Siz hər halda bizim kapitanımız olduğunuz üçün, ser, üzr istəyirəm. Lakin mən öz hüququmdan istifadə etmək və müşavirəyə getmək istəyirəm.

Ucaboylu, zəif, sarıgözlü, təxminən otuz beş yaşlarında olan matros nəzakətlə Silverə təzim edib qapıya sarı getdi və gözəndən itdi. Qalanlar da onun ardınca çıxdılar. Çölə çıxarkən hər biri Silverə təzim edir, özünü doğrultmaq üçün nə işə mırıldanırdı.

– Adətimizə görə, – deyə birisi dilləndi.

– Matros yığınağına, – deyə Morqan bildirdi. Yanmaqda olan məşəlin böyründə biz – Silverlə mən – tək qaldıq.

Onlar gedən kimi əspaz çubuğunu ağızından çıxarıb təkidlə pıçıldadı:

– Cim Hokins, qulaq as, ölümlə sənə aranda bir tük qəder məsafə var, betəri də budur ki, sənə əzab–işgəncə gözləyir. Onlar məni fikrimi dəyişməyə məcbur etmək istəyirlər. Özün gördün ki, sənə necə arxa oldum. Əvvəl müdafiə etmək istəmədim, ancaq sən bir neçə kəlmə söz dedin, ondan sonra fikrim dəyişildi. Məğlubiyyət məğlubiyyət dəhşət gəlmişdi, ümitsizlik və dar ağacından asılmaq qorxusundan tamam ruhdan düşmüşdüm. Sənə sözlərini dinləyəndən sonra öz–özümə dedim: Con, sən Hokins qoru, vaxt olar Hokins də sənə qoruyar. Sən onun son pənahısan; Con, göy gurultusuna and olsun ki, o da sənə son pənahındır. Belə qərara gəldim ki, əl əli yuyar, əl də qayıdıb üzə yuyar. Sən öz şahidini xilas edərsən, iş məhkəməyə düşəndə də o sənə boynunu ipdən xilas edər.

Mən işin nə yerdə olduğunu, çox dumanlı da olsa, başa düşürdüm.

– Siz demək istəyirsiniz ki, oyunu baxtalamırsız, belə deyilmi? – soruşdum.

Şeytana and olsun ki, belədir! – cavab verdi. – Madam ki, gəmi yoxdur, deməli, yeganə qismətimiz dar ağacdır. Cim Hokins, mən çox inad adamam. Ancaq elə ki, limana baxanda

gəmi gözüme dəymədi, başa düşdüm ki, oyun sona yetib. Bunlar isə qoy yığışib məsləhət-məşvərət eləsinlər, hamısı beyinsizdir, axmağın biridirlər. Mən sizi qorumağa çalışacağam. Qulaq as, Cim, borca-borc. Sən gerek Uzundraz Conu dar ağacından xilas edəson.

Məni heyrət götürdü. Madam ki, qoca quldur, ataman beləcə saman çöpündən yapışib, demək işləri çox fənadır.

– Mən əlimdən gələni edərim, – deyə söz verdim.

O çığırdı:

– Onda çək gəlsin. Sən ölümdən çox asan xilas oldun, göy gurultusuna and içirəm ki, mənim də bəxtim kəsib, ürəyimdə ümid çırağı yanır.

O, yanmaqda olan ocağa yanaşib, çubuğunu təzədən tüstülətdi. Sonra qayıdıb gəldi və sözünə davam etdi:

– Cim, başa düş, axı mənim aqlım var, buna görə də belə qərara gəlmişəm ki, skvayrın tərəfinə keçəm. Zənnimcə sən gəmini haradasa, təhlükəsiz yerdə gizlətmisən. Bunu necə etmişən, bilmirəm, ancaq əminəm ki, gəmi sağ-salamatdır. Hənds və O'Brayen çox sarsaq adamlarmış. Mən onlara əvvəl də bel bağlamırdım. Elə bilmə ki, səndən söz çəkirim. Bunu nə özüm edərim, nə başqalarına icazə verərim. Oyun qaydasına bələdəm, başa düşürəm ki, uduzmuşam, sən isə cavan olsan da çox qoçaq oğlansan. Biz əl-ələ versək, sənənlə çox şey qazana bilərik.

O, çəlləkden tənəkə qaba bir az konyak süzdü:

– Dostum, meylin çəkirsə iç, – dedi.

Mən imtina etdim.

– Mən isə bir azca içmək istəyirəm, Cim. Qabaqda o qədər görülməsi işlər var ki, özümü gerek məhəmtzlayım. Hə, yeri gəlmişkən bir şey soruşum – əzizim, görəsən, həkim bu xəritəni mənə nə üçün verib?

Heyrətlə ona baxdım. Üzümdeki bu ifadədən başa düşdü ki, sorğu-sualı davam etdirmək yersizdir.

– Bəli, öz xəritəsini mənə verdi... Şübhəsiz bu, beca deyil. Nə isə var, Cim... yaxşı ya pis, nə isə var...

O, konyakdan bir qurtum da içdi. İrəlində mütləq bir bəd hadisə baş verəcəyini gözləyən adama məxsus bir əda ilə yeke başını yırğaladı.

XXIX fəsil

YENƏ QARA NIŞAN

Quldurların müşavirəsi çox uzun sürdü. Bu ara onlardan biri otağa qayıdıb istehza ilə Silverə təzim etdi və məşəli aparmaq üçün ondan icazə istədi.

Silver öz razılığını bildirdi, dilmanc kösövü götürüb apardı, hər ikimizi qaranlıqda qoydu. Silver dedi:

– Cim, qasırğa yaxınlaşır.

O mənə yaxın adam kimi dostcasına muraciət etdi.

Mən mazgallardan birinə yaxınlaşib həyətə boylandım.. Tonqal sönməkdə idi. Hər halda işığı yoxdu. Quldurlara məşəl bu səbəbdən lazım olmuş. Onlar hasarla ev arasındakı tənənin yamacında dövrə vurub dayanmışdılar. Birisi əlində məşəl tutmuşdu, o birisi ortada dizi üstə çökmüşdü, əlində bıçaq tutmuşdu, bıçağın tiyəsi ay işığındamı, ya məşəlin işığındamı parıldayırdı. Qalanlar onu dövrəyə alıb sanki gördüyü işə baxırdılar. Çöməltmə oturan adamın əlində bir kitab vardı. Fikirləşdim ki, bu, quldurlara aid olmayan bir şey haradan onun əlinə keçib? Elə bu vaxt çöməltmə oturan adam yerindən qalxdı. Onlar dəstə ilə evə tərəf yönəldilər.

– Onlar bura gəlirlər, – dedim.

Öz əvvəlki yerimdə durdum. Onların yanında ləyaqətimi salmaq, quldurları guddüyümü büruzə vermək istəmirdim. Silver fərəhlə dedi:

– Buyursunlar, əzizim, qoy gəlsinlər! Onları layiqincə qarşılaya bilərəm.

Qapı açıldı. Beş quldur tərəddud içində kandarda dayanmışdı. Onlar yoldaşlarından birini dümsükləyə-dümsükləyə qabağa

itələyirdilər. Seçdikləri nümayəndə də yavaş-yavaş, ehtiyatla, dayana-dayana, sağ əlinin yumruğunu qabağa uzadaraq Silverə tərəf gəlirdi. Başqa vaxt olsaydı bu çox məzəli görünərdi.

– Yaxın gəl, dost, – Silver dilləndi. – Qorxma. Adamyeyən deyiləm. Ver görək, əlindəki nədir? Adətə yaxşı bələdəm. Numayəndəyə toxunmaram.

Bu sözlərdən ürəklənmiş quldur, addımlarını yeyinlətdi, əlindəkini Silverin ovcuna basıb cəld yoldaşlarının yanına qayıtdı.

Aşpaz ovcunu açıb baxdı:

– Qara nişan! Mən bunu bilirdim, – dedi. – Kağızı haradan tapdınız? Bu nədir? Vay sizin başınız batsın! İncilin varağını cırırlar! Allah bəlanızı verir. Hansı axmaq İncili cırıb!

– Görürsünüz ki! – deyə Morqan dilləndi. – Mən sizə nə dedim? Demədim bizə qənim olar?

– İndi daha dar ağacından qurtara bilməzsiniz, – deyə Silver davam etdi. – Bu incili hansı axmaq sizə verib? Quldurlardan biri dedi:

– Dikinkidir.

– Dikinki? Bes belə, Dik, Allaha dua elə, çünki sənin işin bitib. Doğru sözümdür. İşin fırtındır, Allah bəlanı versin!

Bu vaxt gözunun ağı saralmış caydaq sözə qarışdı:

– Boşboğazlıq eləmə, Con Silver. Səadət çentlənələrinin adəti üzrə toplaşmış heyət sənə qara nişan göndərməyi qərara alıb. Adətimizin hökmünə tabe olub onu çevir və arxasındakı yazını oxu. Oxuyandan sonra başqa nəgməyə keçəcəksən.

Silver dedi:

– Təşəkkür edirəm, Corc. Sən bizim aramızda hamıdan ciddi adamsan, adətlərimizi də əzbər bilirsən. Görən burada nə yazılıb? Hə! “Dəyişirik”. Hə, bes belə! Nə yaxşı xətlə də yazılıb. Lap elə çap hərfləridir ki! Corc, bu sənin xəttindir? Heyətimizdə sən birinci adamsan. İndi səni kapitan seçsələr, heç də təəccüblənmərəm. O məşəli bəri ver, xahiş edirəm... çubuğum az qala sönür.

Corc dedi:

– Bəsdir! Başımızı qatma! Elə hey, mən beləyəm, mən eləyəm, dilinizdən düşür. Yeter, düş çəlləyin üstündən. Sən artıq kapitan deyilsən. Düş deyirəm çəlləyin üstündən, özün də seçkimizə mane olma.

– Mən elə bilirdim ki, sən qaydaları yaxşı bilirsən, – deyə Silver nifrətlə etiraz etdi. – Ancaq gerek bir az səbrini basasan, çünki mən hələ sizin kapitanınızam. Siz mənim bütün günahlarımı üzümə deməli və mənim cavabımı dinləməlisiniz. Buna kimi sizin qara nişanınızın bir qəpik qiyməti yoxdur. İndi görək bunun axırı necə olur?

– Qorxma, adəti pozma, – Corc cavab verdi. – Biz namuslu hərəkət etmək istəyirik. Budur, gör günahların nədir. Birincisi, bütün işləri batırmısan. Bunu inkar etməyə cəsarətin çatmaz. İkincisi, düşmənlər burada yaxşıca tələyə düşdüylə məqamda, sən onlara buradan çıxıb getməyə imkan verdin. Onlar nə üçün getmək istəyirlər? Bilmirəm. Ancaq burası məlumdur ki, nə üçün sə getmək istəyirdilər. Üçüncüsü, onları təqib etməyi bizə qadağan elədin. Biz isə sənə üzündən keçəni bilirik, Con Silver! Sən sənəlik-mənəlik oyununa qurşanıbsan. Dördüncüsü də – bu oğlanı müdafiə etməyin.

Silver sakitcə soruşdu:

– Vəssalam?

– Məgər bu azdır? – Corc cavab verdi. – Sənə səhlənkarlığın üzündən biz dar ağacından asılmaq, gündə qaxac olmaq təhlükəsi altındayıq.

İndi qulaq asın. Sizin dörd ittihamınıza cavab verirəm. Mən sıra ilə, bir-bir cavab verəcəyəm. Deyirsiniz ki, işi batırmışam? Axı siz bilirdiz ki, mən nə istəyirəm. Əgər mənə qulaq assaydız, biz indi sağ-salamat “İspanyola”da idik, qızılar da anbara yüklənmişdi. Göy gurultusuna and olsun ki, düz sözümdür! Bu işdə mənə kim mane oldu? Məni – sizin qanuni kapitanınızı indi kim idi tələsdirən, qabağa can atan? Adaya çıxdığımızın hələ birinci günü mənə qara nişan göndərən bu lənətə gəlmiş vur-həşiri çıxaran kimdir? Qiyamət vur-həşirdir, mən özüm də sizinlə

birlikdə hərlənirəm. Bu lap Londonda dar ağacından asılanların hərlənməsinə oxşayır. Bütün bunları kim başladı? Anderson, Hends, bir də sən – Corc Merri. Bu ara qarışırdınlardan sağ qalanı sən sən. Bütün bunlardan sonra ürəyindən, həyasızcasına, kapitan olmaq arzusu keçir! Özün də az qala bütün dəstəməizin məhvinə səbəb olmuşdun. Yox, sənün arzun baş tutmaz!

Silver susdu. Onun sözləri hədə getməmişdi, Corcun və ətrafda duranların üzünü ifadəsindən bu məlumdu.

– Bu ittihamın birinci cavabı! – deyə Silver alnının tərini sildi. – *And olsun ki, sizinlə danışanda ürəyim bulanır. Sizin nə ağılız, nə də yaddaşınız var. Təəccüb edirəm, fikirləşirəm ki, ananız sizi necə dənizə buraxıb? Dənizə, soruşuram? Hay-hay, əcəb səadət cəntimənlərisiz. Dərzi olsaydı bundan yaxşı idi...*

Morqan dedi:

– Bədir söydün, o biri ittihamlara cavab ver.

O biri ittihamları deyirsən? O biriləri də pis deyil. Deyirsən ki, işimiz bitib. Göy gurultusuna and içirəm ki, hələ işlərimizin necə fəna olduğunu təsəvvur etməsən. Biz indi dar ağacına elə yaxın durmuşuq ki, hələqənin soyuğu boynumu kəsir. Bu dəmir buxovdan asıldığımız gözümün qabağındadır, başımızın üzərində də qarğalar hərlənir. Qabarma zamanı dənizçilər barmaqları ilə bizi göstərirlər. “Bu kimdir?” – deyə birisi soruşur. Başqası ona cavab verir ki, “Con Silverdir də. Onu yaxşı tanıyardım”. Külək asılanları yelləderək zəncir səslərini ətrafa yayır. Görun bizi Corc Merrinin, Hendsin, Andersonun və başqa axmaqların üzündən nələr gözləyir. Şeytana lənət, qoyun dördüncüsünü də deyim – bu oğlan. Axı o, bizim üçün girovdur. Başa düşürsünüz? Siz biləni girovun başını batıraqsınız? O, bəlkə də, bizim son ümidimizdir. Bu uşağı öldürək? Yox, mənim əzizlərim, mən onu öldürməyəcəyəm... hə, mən axı, hələ heç üçüncü suala cavab verməmişəm. Çox gözəl, icazənilə cavab verirəm. Bəlkə siz, həkimin, kollec bitirmiş həkimin gündə gəlib bizə baş çəkməsini də sayırsınız? Con, yoxsa sənün dəlik-deşik başına həkim lazım deyil? Hər altı saatdan bir qızdırmadan tir-tir əsən,

gözlərinin ağı limon kimi saralan Corc Merri, yoxsa sənə də daha həkimin müalicəsi lazım deyil? Bəlkə bu yaxınlarda buraya ikinci bir gəminin yardımı gələcəyindən də xəbərsizsiniz? Ancaq o, tezliklə burada olacaq. Onda sizə bu girov lazım olacaq. Sonra ittihamın ikinci maddəsi: siz mənə onlarla barışıq müqaviləsi bağlamaqda günahlandırırırsınız. Axı bunun üçün siz diz çökərək yalvarırdınız. Qarşımda sürünürdünüz, sıtqıyırdınız, acından ölməkdən qorxurdunuz... Ancaq bütün bunlar boş söhbətlərdir. Görun, mən nəyin xatirinə sazişə girdim!

Bunu deyib yerə bir kağız fırlatdı. Mən dərhal kağızı tanıdım. Bu, mənim vaxtilə Billi Bonsun sandığından tapdığım, üzərində üç qırmızı xaç şəklində olan solğun kağız üzərindəki xəritə idi.

Başda düşmüşdüm ki, həkim bunu Silverə niyə verir.

Xəritə quldurları məndən daha çox heyrətə saldı.

Pişik siçan üzərinə atılan kimi irəli atıldılar. Onlar söyüş-söyüşə, çığırışa-çığırışa, uşaq kimi gülə-gülə xəritəni bir-birilərinin əlindən qapırdılar. Elə bil barmaqları artıq qızıla toxunurdu, nəinki toxunurdu, hətta bu qızılı gəmiyə daşıyıb aparırdılar.

Onlardan biri dedi:

– Bəli, bu, Flintin imzasıdır. Şübhə etməyə bilərsiniz: “D. F”. “F”-nin də quyruğuna düyun vurardı. O həmişə belə qol çəkərdi.

Corc dedi:

– Çox yaxşı, gəmi olmayan yerdə biz dəfinəni necə aparacağıq?

Silver əlini divara dayayıb yerindən sıçradı və bağırdı:

– Corc, sənə axırıncı dəfə deyirəm, bir də belə danışsan mənimlə vuruşmağa olacaqsan. “Necə” soruşursan? Mən nə bilim ki, necə? Bunu mən gərək səndən soruşum. Səndən və yoldaşlarından, o adamlardan ki, gəmini bada veriblər! Yox, səndən nə soruşum, tarakan qədər ağı olmayan kəsdən ağıllı söz gözləmək olarmı? Lakin hörmətlə danışmağı öyrənməlisən, mən sənə nəzakətlə davranmağı gərək öyrədim.

Qoca Morqan dilləndi:

– Düz deyirsən.

– Buna nə söz! Əlbəttə, düz deyirəm, – deyə aşpaz onun sözunə quvvət verdi. – Bizim gəmini sən itirdin. Mən isə dəfinəni tapdım. İndi deyin görək, vəznə kim çəkir? Ancaq and içirəm ki, mən daha kapitan olmaq istəmirəm. Kimi istəsəniz seçin. Daha bəsdır, çəkdim.

– Silveri! – deyə hamı bağırdı. – Omba, elə həmişə Ombadır. Ombadır kapitan!

– İndi belə deyərsiniz?! – deyə aşpaz çığırdı. – Corc, əziz dost, sən də gərək başqa bir fürsət ələ düşənə kimi gözləyəsən. Hayıf ki, mən kin saxlaya bilmirəm. Ürəyim açıqdır. Dostlar, bəs bu qara nişanı nə edək? İndi o kimə lazımdır? Dik nahaqca yerə incilini kor qoyub, özünü günaha batırdı, Nahaqca yerə!

– Bəlkə o hələ and içmək üçün yaradı? – deyə Dik soruşdu. Görünür, mürtədliyi ona əzab verir, narahat edirdi.

– Vərəqi cırılmış İncilmi? – Silver özünü dəhşətə gəlmiş kimi göstərdi. – Nə danışsın! Ona and içmək, mahnı kitabına and içmək kimi bir şeydir.

– Dik dedi:

– Hər halda, hər ehtimala qarşı onu saxlasaq yaxşıdır.

– Cım, bunu al, yadigar saxla. – deyə Silver qara nişanı mənə uzatdı.

Qara nişan gümüş pul boyda olardı. Bir üzü ağdı, Dik onu incilin son səhifəsindən kəsmişdi. Dairəciyin o biri üzündə isə iki sətir hədis gözə dəyirdi. Burada yazılmış sözlərdən ikisi xatirimdədir: “köpəklər” və “canilər”. Həmin səhifəyə his sürtmüşdümlər, buna görə də barmaqlarım qaraya bulaşdı. Dairəciyin ağ üzündə kömürlə birco söz yazılmışdı: “Dəyişilmişdir”.

İndi bu qara nişan qarşımdadır. Ancaq qara kömürlə yazılai sözün yerində dırnaq izinə oxşar cızıqlar nəzərə çarpılır.

Beləliklə, bu gecənin sərgüzeşti sona yetdi. Bir az rom içəndən sonra uzanıb yatdıq. Silver intiqam almaq üçün Corc Merri-ni gecə gözetçisi təyin etdi. Tapşırırdı ki, ətrafı dörd gözle nəzərdən keçirsin, əks təqdirdə onu öldürəcəyi ilə hədələdi.

Uzun müddət gözüme yuxu getmədi, öldürdüyüm adam haqda, düşdüyüm təhlükəli vəziyyət və hər şeydən də çox Silverin

girişdiyi qərribə oyun barədə fikirləşirdim. Bu oyunda o, bir tərəfdən quldurları tutub saxlayır, o biri tərəfdən isə miskin həyatını xilas etmək üçün hər cür vasitəyə əl atırdı. O, rahatca yatır və bərk xoruldayırdı. Silverə baxanda ürəyim sıxılır, gör bir o nə kimi təhlükələrlə əhatə olunub və onu necə biabırçı ölüm gözləyir.

XXX fəsil

VİCDAN HAQQI

Meşə kənarından gələn aydın, uca bir səs məni, daha doğrusu, bizim hamımızı yuxudan oyatdı. Hətta kəndə mürğü döyən gözetçi də yerindən sıçradı.

– Hey, qarnizon, ayağa qalx! Həkim gəlir!

Doğrudan da, gələn həkimdi. Onun səsinə eşidəndə sevin-dim. Ancaq sevinməkdən başqa utandım və pərt oldum. Özbaşınalıq etdiyim, yoldaşlarımı qoyub gizlicə aradan çıxmağım yadıma düşdü. Bütün bunların nəticəsi nə oldu? O oldu ki, quldurlara əsir düşdüm, onlar da hər an işimi bitirə bilərdilər. Həkimin üzünə çıxmağa utanırdım. O, görünür, hava işıqlanmamış qalxmışdı. Çünki səhər yenidən açılırdı, Mazgala sarı qaçıb çölə boylandım. Həkim aşağıda durmuşdu. Ayaqları dizə kimi, yerlə sürünən duman içərisində idi. Vaxtilə Silver də istehkamın qa-bağında beləcə dayanmışdı.

– Salam, həkim! Sabahınız xeyir, ser! – deyə Silver gözlərini silərək səmimiyyətlə gülümsündü. – Yaman tezdən qalxmırsız! Məsəl var, deyərlər, tez duran quşun payına çox dən düşər. Corc, oğul, qalx ayağa, həkim Livsiyə gəmiyə minməkdə kömək elə. Həkim, işlər yaxşıdır. Xəstələriniz də xeyli dirçolüblər.

Silver təpənin başında qoltuğunda ağac, əlini divara söykə-yərək məzə ilə danışdı – səsi də, danışq təzi də, gülüşü də evvəlki kimi çıxırdı, bu – həminke Condu.

– Ser, sizə bir sürpriz verəcəyik, – deyə o, sözünə davam etdi. – Bir balaca qonağımız var, ha, ha! Təzə qonaq, ser, əla oğ-

landır! Allah haqqı, lap quzu kimi yatıb. Bütün gecəni Conla yanbayan yatıb.

Həkim Livsi hasardan aşıb aşpaza yaxınlaşdı.

– Yoxsa Cim gəlib çıxıb? – deyə həkim soruşdu.

Bu sualı verərkən səsinin necə əsdiyini hiss etdim.

– Özüdür ki, var, – deyə Silver cavab verdi.

Həkim birdən durdu. Elə bil nitqi qurumuşdu, yerindən tərpənə bilmirdi. Nəhayət dedi:

– Yaxşı, əvvəl işimizi görək... El belə deyib, elə deyil? Hər şeydən əvvəl xəstələrimizin vəziyyətini öyrənək.

Həkim içəri girdi, mənə öteri baş əyib, xəstələri müayinə etməyə başladı. Sakit görünürdü, bu dələduzların arasında heyatının bir qıldan asılı olduğunu başa düşsə də, özünü çox sərbəst aparırdı. Xəstələrlə elə danışdı ki, guya xəstəni müayinə etmək üçün sakit bir ingilis ailəsinə dəvət olunmuşdu. Onun belə rəftarı, görünür, quldurlara çox bərk təsir etmişdi. Onlar özlərini elə aparırdılar ki, guya arada heç bir iğtişaş-filan olmamışdır, həkim elə əvvəlki gəmi həkimidir, onlar da əvvəlki çalışqan sadıq matroslardır. O, başı sarıqlı adama dedi:

– İndi yaxşısan, özizim, sənin yerinə başqası olsaydı, bu yarıdan sağalmazdı. Başın çuqun qazandan möhkəmdir... Corc, sənin işlərin necədir? Nə yaman saralmısan! Qara ciyərin nə isə yaxşı deyil. Dərman qəbul edirsənmi? Deyin görüm, o dərman içirmi?

– Əlbəttə, ser! Dərmanını içir, ser, – deyə Morqan cavab verdi. Həkim Livsi səmimi bir təbəssümlə dedi:

– Mən quldurlar arasında, daha doğrusu, dustaqxanada həkimlik edəndən bəri sizin hər birinizi kral Georqun dar ağacı üçün sağ-salamat saxlamağı özümə borc bilirəm.

Quldurlar baxışdılar, lakin həkimin bu zarafatını dinməzsöyləməz udmağa məcbur oldular. Onlardan biri dedi:

– Dik özünü çox pis hiss edir, ser.

– Pis hiss edir? Dik, yaxına gəl görüm, dilini göstər. Hə, heç də təəccüb etmirəm, elə dillə fransızları qorxutmaq olar. Dik də qızdırmaya tutulub.

– Müqəddəs incili korlayan adam belə bəlaya düşər, – deyə Morqan dilləndi.

– Buna görə yox. Bu, eşşək kimi axmaq olmağınızdan, təmiz havanı pis havadan, quru torpağı zəhərli, çürük bataqlıqdan fərqləndirmək üçün aqlınızın kəmliyindən başınıza gəlir. Olsun ki, sizin hamınız qızdırmaya tutulubsunuz. Zənnimcə, bu tezliklə də ondan yaxanızı qurtara bilməyəcəksiniz. Bataqlıq yaxınlığında məskən salmaq! Allah haqqı. Silver, lap sizə təəccüb qalmışam. Siz ki, bunlar kimi axmaq deyilsiz. Ancaq öz əlaltılarınızın səhhətini qorumağı bacarmırsız. Çox yaxşı, bu günlük kifayətdir. – həkim öz xəstələrini müayinə edəndən sonra bir neçə tibbi məsləhət verdi.

Onu elə fağır-fağır durub dinləyirdilər ki, kuya heç quldur deyildilər, xeyriyyə məktəbinin şagirdləridilər. – İndi isə, icazə versəniz, mən bu oğlanla bir-iki kəlmə danışardım, – deyə o, etinasızca mənə işarə etdi.

Qapıda durub açı dərman qəbul etdiyi üçün üz-gözünü yığan Corc Merri həkimin xahişini eşidəndə tərəkən-dırnağa kimi qıpqırmızı qızardı.

– Heç vaxt, ola bilməz! – deyə çığırıb qəliz bir söyüş söydü.

Silver, əlini çəlləyə vurub:

– Sus! – deyə bağırdı və qızmış şir kimi ətrafındakıları gözədən keçirdi. Sonra – həkim, – deyə hörmətlə sözüne davam etdi. – Sizin Cimlə danışmaq istəyəcəyinizə mən əmin idim. Çünki bu uşağa rəğbət bəslədiyinizi bilirdim. Biz hamımız sizə minnətdanq, gördüyünüz kimi, sizə o qədər inanırıq ki, dərmanlarınızı ara q kimi içirik. İndi mən hər şeyi düzəldərəm... Hokins, gənc bir centlmen kimi mənə söz verə bilərsən ki, heç yerə qaçmazsan? Sən axı centlmen sən, ata-anan kasıb olsa da, özün centlmen sən.

Mən o saat söz verdim.

Silver dedi:

– Həkim, onda siz hasardan aşın. Hasarın o üzündə duran kimi mən Cimi aşağı ötürürəm. Siz hasarın o tərəfində, Cim isə bu

tərəfində dursun, bu sizo ürəyinizi boşaltmaq üçün mane olmaz. Salamət qalın, ser! Skvayra və kapitan Smollettə salam yetirin.

Həkim hasarı aşandan sonra Silverin qorxusundan susan quldurların hiddəti – qəzəbi bəndi qırıb çölə töküldü. Onlar Silveri iküzlü siyasət aparmaqda, özünü xilas etmək üçün başqalarını güdaza vermək istəməkdə təqsirləndirirdilər. Xülasə, onlar Silverin niyyətini həqiqətən başa düşmüşdülər. Fikirleşdim ki, bu dəfə o, düşdüyü tələdən çıxma bilməyəcək. Lakin Silver, onların hamısından qat-qat ağıllı idi, Bir də dünənki qələbədən sonra onun hökmü daha da artmışdı. Silver onların üstünə çımxırıb hamını axmaq adlandırdı və dedi ki, mənim həkimlə danışığa girməyim vacibdir. O, xəritəni gözə soxaraq soruşdu: – Yoxsa belə bir vaxtda, dəfinəni axtarmağa başladığımız gün saziş müqaviləsini pozmaq fikrinə düşsünüz?

– Yox, belə olmaz, göy gurultusuna and içirəm ki, vaxtı-vədəsi çatanda biz onların burnuna duzlu su tökəcəyik. Ancaq indi həkimin çəkmələrini romla yumaq lazım gəlsə belə, imtina etmərəm.

O, ocaq qalamağa əmr edəndən sonra qoltuqağacını götürdü, əlini çiyinə qoyub üzünəsağı getdi, yuxarıda quldurlar özlərini itirmiş halda dayanmışdılar. Silver onlara öz sübutları, dəlilləri ilə deyil, inadı ilə təsir etmişdi.

– Tələsmə, dostum, tələsmə. Görsələr ki, tələsirik, quzğun kimi üstümüze atırlar.

– Biz qum təkəsi ilə yavaş-yavaş aşağı endik, hasarın o üzündə dayanıb bizi gözləyən həkimin yanına gəldik. Yarı yolda Silver durdu:

– Həkim, qoy Cim sizə onu ölümdən necə qurtardığımı söyləsin. Onun üstündə az qalmışdı ki, məni kapitanlıqdan məhrum etsinlər. Eh, həkim, həyat gəmisini təhlükəyə qarşı sürən ölümle qumar oyununa girişən adam heç olmazsa balaca bir xoş sözə ehtiyac hiss edir. Unutmayın ki, burada söhbət təkə mənim həyatımdan deyil, bu uşağın da həyatından gedir. Həkim, sizə and verirəm, mənə qarşı mərhəmətli olun, ümid verəcək bir söz deyın.

Yoldaşlarından ayrılıb, arxası istehkama duran Silver o saat tamam başqa bir adam olmuşdu. Ovurdları batmışdı, səsi titrəyirdi. Yerindəcə ölüb qurtarmışdı, – Con, yoxsa siz qorxursuz? – həkim Livsi soruşdu.

– Həkim, mən qorxaq deyiləm. Qətiyyənlə, heç bu qədər də olsa qorxaq deyiləm, – deyə o, barmağının ucunu göstərdi. – Ancaq açığı, dar ağacı yadıma düşəndə tüklerim ürpeşir. Siz çox mərhəmətli və adil bir insansız. Ömrümdə sizdən yaxşı adam görməmişəm. Siz mənim etdiyim yaxşılığı unutmayın, şübhəsiz, pisliyi də unutmayacaqsınız. İndi mən bir kənara çəkilirəm. Görürsünüz ki, sizi Cimlə tok qoyuram. Gərək mənim bu xidmətlərimi də nəzərə alsınız, belə deyil?

Bizdən uzaqlaşdıq bir neçə addım kənara çəkildi. Bu məsafədən söhbətimizi eşidə bilməzdi. Kötük üstündə oturub fit çalmağa başladı. Tez-tez o tərəf-bu tərəfə çevrilir, gah mənə, gah həkimə, gah da qum üstündə oturub tonqal alışıdıran, evə girib-çıxan, səhər yeməyi üçün donuz eti, çörək daşıyan azgın yoldaşlarına baxırdı.

Həkim qüسسə ilə dedi:

– Bəs belə işlər, Cim, deməli, sən quldurların əlinə keçmişən. Necə deyərlər, nə əkərsən, onu biçərsən, oğul. Səni danlamağa ürəyim gəlmir. Ancaq burasını deyim ki, əgər kapitan Smollett sağ-salamat olsaydı, qaçmağa cəsarət etməzdin. Onun xəstə olmasından, səni tutub saxlaya bilməməsindən istifadə edib qaçmaqla çox vicdansız iş görübsən.

Boynuma alıram ki, bu sözləri eşidəndə ağladım.

– Həkim, – deyə yalvardım, – xahiş edirəm, məni söyməyin. Çünki özüm-özümü kifayət qədər danlamışam. Mənim həyatım tükəndən asılıdır. Əgər Silver məni xilas etməsəydi, indi çoxdan ölmüşdüm. Ölümdən qorxmuram, həkim, yalnız işgəncədən qorxuram. Əgər onlar mənə əzab verməyə başlasalar...

– Cim... – həkim sözümlə kəsdi, səsi dəyişildi. – Cim, buna mən yol verə bilmərəm. Gəl hasarı aş, qaçaq...

– Həkim, axı mən namusuma and içmişəm.

– Bilirəm, bilirəm, – dedi, – çarə nədir, Cim! Babalın mənim boynuma. Axı səni burada tək, köməksiz qoyub gedə bilmərəm. Atıl! Bircə dəfə hoppansan, azadsan. Dağkeçisi kimi sıçrayıb qaçaq.

– Yox, – dedim. – Axı siz özünüz də bunu etməzdiniz. Nə siz, nə skvayr, nə kapitan vədinə xilaf çıxmazdı. Deməli, mən də bunu etmərəm. Silver mənə zamindir. Mən ona söz vermişəm. Ancaq həkim, siz məni axıra kimi dinləmədiniz. Əgər onlar mənə əzab verməyə başlasalar, davam gətirmərəm, gəmini harada gizlətdiyimi açıb deyərəm. Bəxtim gətirdi, mən onların gəmisini oğurlayıb apara bildim. İndi o, Şimal limanının cənub sahilindədir. Qabarına zamanı dalğalar onu qaldırır çəkilmə vaxtı isə suya oturur.

– Gəmini deyirsən? – həkim birdən çığırdı. Bir neçə kəlmə ilə başıma gələn əhvalatları ona söylədim. O məni dinməzco dinlədi. Sözümlü qurtaranda dedi:

– Bu Taleyin işidir. Bizi hər dəfə ölümdən sən xilas edirsən. Belə olan vaxt heç qoyarıq ki, güdaza gedəsən? Oğul, sənin bizim üçün etdiklərinin müqabilində bu, böyük insafsızlıq olardı. Sui-qəsdin üstünü açan – sən, Ben Hannı tapan – sən, bundan artıq nə edə bilərdin, yüz il yaşasan belə, bundan böyük yaxşılıq edə bilməzsən. Ben Hann, aman Allah! hə, sənə Ben Hanndan deyim... Silver! – deyə o aşpazı hayladı. – Silver, mən sizə bir məsləhət vermək istəyirəm. – Aşpaz yaxınlaşanda sözüne davam edib dedi: – Siz dəfinəni tapmağa çox tələsməyin.

Silver dedi:

– İşə mümkün qədər uzatmağa çalışaram. Ancaq and içirəm ki, öz həyatımı və bu bədbəxt uşağın həyatını yalnız bu yolla – dəfinəni axtarmaqla xilas edə bilərəm.

– Yaxşı, Silver. İndi ki, belədir, axtarın. Ancaq sizə bir məsləhət verim: dəfinəni axtaranda qışqırıq eşidəcəksiniz, buna diqqət yetirin.

Silver dedi:

– Ser, siz mənə ya həddən çox, ya da həddən az xəbər verirsiniz. Deyin görək, sizə nə lazımdır? İstehkamı nə üçün atıb get-

diniz? Nə üçün xəritəni mənə verdiniz? Mən bunu nə onda başa düşdüm, nə də indi başa düşürəm. Mənə balaca ümid verəcək bir söz söyləmədiyiniz halda sizin bütün tələblərinizi kor-koranə həyata keçirmişəm. İndi də bu, təzə sirr... Əgər düz-düzünə işin nə yerdə olduğunu demək istəmirsinizsə, onda açığını deyin, mən də sükanı əldən buraxım.

Həkim fikirli dedi:

– Yox, bu məsələni sizə açmağa ixtiyarım yoxdur, Silver, bu sirr mənim sırım deyil. Yoxsa parikimə and olsun ki, hər şeyi açıb söyləyərdim. İndi bircə kəlmə də artıq danışsam, kapitan abırımı tökər. Amma sizə balaca bir ümid verə bilərəm, Silver. Əgər hər ikimizə bu canavar tələsindən qurtarmaq qismət olsa, mən sizi dar ağacından xilas etməyə çalışacağam, hətta bu, cinayət belə olsa çalışacağam. Silverin üzü bir anlığa açıldı:

– Doğma anam belə məni sizdən artıq sakit edə bilməzdi, – deyə o çığırdı.

– Bu, mənim sizə birinci sözümdür. İkincisi: bu oğlanı gözədən qoymayın, əgər kömək lazım olsa, məni səsleyin. Sizə yardım etməyə çalışaram. Onda görərsiz ki, mən boş vəd vermərəm... – Xudahafız, Cim!

Həkim hasarın üstündən əlimi sıxıb Silverə baş oydı və yeyin addımlarla meşəyə tərəf getdi.

XXXI fəsil

DƏFİNƏ AXTARIŞI. FLINTİN SƏMTİ GÖSTƏRƏN OX İŞARƏSİ

Biz tək qalanda Silver dedi: – Cim, mən səni ölümdən xilas etdim, sən də məni. Mən bunu heç vaxt unutmamam. Mən axı həkimin səni qaçmağa təhrik etdiyini görürdüm. Gözümün quyruğu ilə görürdüm. Sənin nə cavab verdiyini eşitməsəm də imtina etdiyini gördüm. Cim, bu, ömrümdə yadımdan çıxmaz. İsteh-

kama uğursuz hücumdan sonra bu gün ilk dəfə ürəyimdə ümid çırağı yandı. Buna da səbəb sən oldun. Biz dəfinə axtarışına kor-korana başlayırıq, Cim. Bu isə heç ürəyimdən deyil. Ancaq biz gerek bir-birimizdən möhkəm yapışaq və nə olur-olsun, boğazımızı kəndirdən xilas edək.

Tonqalın yanında əlləşən quldurlardan biri bizi səslədi ki, yemək hazırdır. Hamı tonqalın böyründə qum üzərində oturub qızarılmış donuz əti yeməyə başladı. Quldurlar elə tonqal qalamışdılar ki, burada öküzü qızartmaq olardı. Bir azdan alov o qədər şiddətləndi ki, ona yalnız külək əsən tərəfdən, özü də ehtiyatla yanaşmaq mümkündür. Quldurlar ərzağı da çox israfla işlədirdilər. Lazım olduğundan üç dəfə artıq donuz əti qızartmışdılar. Onlardan biri yerdə qalan əti hırıldaya-hırıldaya ocağa atdı. Bu qeyri-adi yanacaqdan ocaq daha gur yandı.

Ömrümdə belə arsız, sabahın qeydinə qalmayan adamlar görməmişdim. Hər işi başdansıvdu görür, ərzağı vecsiz yerə israf edir, keşikdə durduqları yerdəcə mürgüləyirdilər, yaman səhlənkardılar. Ümumiyyətlə, hər yerdə bir atımlıq barıt idilər. Uzun muddət vuruşmağa, həmlə göstərməyə hövsələləri çatmırdı.

Çiyində tutuquşu, bir kənarda oturmuş Silver də onlara bu israfçılığa görə irad tutub, bir kəlmə də olsa danlaq söz demədi. Onun çox ayıq və sayıq olduğunu bildiyimdən bu, məni hədsiz dərəcədə heyretləndirdi.

– Hə, dostlar, xoşbəxtliyinizdən Omba kimi arxanız var, o həmişə sizin əvəzinizə düşünür. Mən istədiyimə nail oldum. Gəmi onlardadır. Onu harada gizlətdiklərini hələlik bilmirəm. Dəfinə ixtiyarımıza keçəndən sonra bütün adanı ələk-vələk edib onu təzədən ələ keçiririk. Hər halda biz onlardan güclüyük, çünki qayıqlar bizdədir.

Ağzı isti donuz əti ilə dolu Silver ara vermədən danışır, onlara ümid verməklə öz sarsılmış nüfuzunu bərpa etməyə çalışırdı. Məncə, eyni zamanda, özünə də ürək-dirək vermək, ruhlandırmaq istəyirdi.

– Bizim girovumuzun isə öz ürək dostları ilə axırncı görüşü idi. Onların söhbəti nəticəsində mən bizə lazım olanları öyrən-

dim, buna görə də ona təşəkkür edirəm. Daha bəsdir. Dəfinəni axtarmağa gedəndə onun belinə ip bağlayıb, özümle gəzdirəcəyəm. İndi onun qiyməti qızıldan artıqdır. Gerek onu sağ-salamat qoruyub saxlayaq. Vaxt gələr, gərəyimiz olar. Elə ki, gəmini və dəfinəni ələ keçirdik, şad-xürrəm dənizə çıxdıq, onda mister Hokinslə yaxşıca danışarıq, bütün etdiklərinin əvəzini verərik.

Bu sözlərdən sonra onlar yaman şənləndilər. Mən isə qəm-qüssəyə batdım və ruhdan düşdüm. Silverin indicə izah etdiyi plan baş tutsa idi, bu ikiüzlü satqın dediklərini bir dəqiqə belə tərəddüd etmədən yerinə yetirəcəkdi. İki cəbhəyə xidmət edən bu adam, şübhəsiz, bizim təklif etdiyimiz dar ağacından azad olmaq barədəki zəif ümiddən, quldur sərvətini və azadlığı üstün tutacaqdı.

İşlərin gedişi Silveri, həkim Livsiyə verdiyi vədi yerinə yetirməyə məcbur etsə belə biz yenə ölüm təhlükəsi qarşısındayıq. Çünki quldurlar hələlik şübhələnilər, lakin onun xəyanətinin üstü hər an açıla bilərdi. Onda hər ikimiz həyatımızı müdafiə etməliydik: – O total, mən isə uşaq. Beş nəfər sağlam matrosun qarşısında biz nə edə bilərdik?

Bu iki təhlükəyə bir də dostların, mənə hələlik bəlli olmayan, qərribə sirləli hərəkətləri əlavə olunmuşdu. Görən onlar istehlakı niyə tərk edib getmiş, xəritəni quldurlara vermişdilər? Həkimin Silverə dediyi: “Dəfinəni axtararkən qışqırıq eşidəcəksiniz, ona fikir verin” sözləri nə deməkdi? Bütün bunlara görə səhər yeməyi çox da ləzzət vermədi və mən dəfinəni axtarmağa gedən quldurların ardınca düşüb ürəyi qubarlı getdim.

Dəstəməzə kənardan baxan heyrət edərdi. Hamının əynində kirli matros gödəkçəsi vardı. Məndən başqa hamı tepədən-dırağa silahlanmışdı. Silverin çiyində iki tüfəng vardı – birini arxada kürəyindən, birini də sinəsindən aşırmışdı. Kəmərinə xəncər sancmışdı, enli ətəklə kaftanın hər cibinə də bir tapança qoymuşdu. Bütün bunlardan əlavə çiyində də Kapitan Flint oturmuşdu. O, ara vermədən cürbəcür dənizçi sözləri sadalayırdı. Mənim belimə ip keçirib, ucunu da aşpaza vermişdilər. O,

ipin ucunu gah sərbəst əlində, gah da iri möhkəm dişlərində tuturdu. Məni əhliləşdirilmiş ayı kimi dallarınca sürüb aparırdılar.

Hərənin əlində bir şey vardı. Bəzisi kürək, külüng (onlar “İspanyola”dan bu alətləri hər şeydən əvvəl daşımışdılar), dikəri nahar zamanı yemək üçün donuz əti, suxarı və şərab aparırdı. Ərzağın hamısı bizim anbardandı. Silver dünən əsl həqiqəti deyirmiş. Əgər onlar həkimlə müqavilə bağlamasaydılar, gəmidən məhrum olandan sonra ovladıqları quş əti ilə dolanmalı və üstündən su içməli olacaqdılar. Halbuki su çox da sevdikləri şey deyildi. Onda isə dənizçilərin bir elə səriştəsi yoxdu. Aydın məsələdir ki, ərzaq ehtiyatı tutmadıqları halda, barıt ehtiyatının qayğısına da qalmamışdılar, Nə isə. Hamımız yola çıxdıq. Hətta başı yarılmış quldur da bizimlə gedirdi. Halbuki o, yataqda qalsa idi, daha sərfəli olardı. Bir-birinin ardınca düzülüb sahilə çıxdıq, Orada bizi iki qayıq gözləyirdi. Hətta bu qayıqlar belə daim sərxoş gəzən quldurların axmaq qayğısızlıqlarının şahidi ola bilərdi. Hər iki qayıq yaman halda – pasax, palçıq içində idi, birinin skamyası da qırılmışdı. Hər ehtimala qarşı qayığın hər ikisinə oturmağı qərara aldılar. İki dəstəyə bölünüb dənizə çıxdıq.

Yolda xəritə üstündə mübahisə düşdü. Xəritə üzərindəki qırmızı xaç nişanı çox böyükdü, buna görə də o, dəfinənin basdırıldığı yeri dəqiq göstərə bilməzdi. Xəritənin arxa tərəfindəki izahat isə çox qısa və çox da anlaşılmazdı. Oxucunun xatirindəsə orada aşağıdakı sözlər yazılmışdı:

“Şimal istiqamətində. Şimaldan – Şimal – Şərq istiqamətində – “Müşahidə borusu”nun çiyində uca bir ağac. Skelet adası Şərq – Cənub – Şərq və Şərqə doğru. On fut”.

Beləliklə, hər şeydən əvvəl uca ağacı axtarıb tapmaq lazımdı. Tam qarşımızda gəminin lövbər atacağı liman iki yüz, üç yüz fut hündürlükdə bir yaylağa açılırdı. Bu yaylaq şimalda “Müşahidə borusu”nun cənub etəklərinə gedib çıxır, cənubda isə Arxa – dor adlanan sıldırım qayalara söykənirdi. Yaylaq alçaq və uca şam meşəsi ilə əhatə olunmuşdu. Orda-burda öz qonşularından

qırx-əlli fut uca olan ağaclar nəzəri cəlb edirdi. Flint bu ağaclar-dan hansını ən uca ağac sayırdı? Bunu yalnız o yerdə kompas vasitəsilə dəqiqləşdirmək mümkündür.

Yolu yarı etməmişdən hər kəs özünə bir ağac seçmişdi və deyirdi ki, bu həmin o uca ağacdır. Təkcə Uzundraz Con çiyinlərini çəkir və quruya çıxana kimi gözləməyi məsləhət görürdü.

Silverin məsləhəti ilə biz çox yorulmamağa çalışır, kürəklərə güc vermirdik. Uzun yoldan sonra “Müşahidə borusu”nun meşəli döşü ilə axan ikinci çayın mənsəbində sahilə çıxdıq. Oradan sola istiqamət götürdük və yaylağın alçaq təpələrinə üz tutduq.

Əvvəl, ətraf bataqlıq olduğundan və yolumuz sıx bataqlıq kollarının arasından keçdiyindən hərəkət etmək çox çətindi. Bir az keçmiş yoxuş dik qalxdığından, yer qayalıq, ağaclar isə uca və seyrək olduğundan işimiz asanlaşdı. Biz adanın gözəl mənzərəli hissəsinə yaxınlaşdıq. Yer başdan-başa ətirli naz çiçəklərilə, güllü-çiçəkli kollarla örtülmüşdü. Yaşıl ceviz kolları arasında ətrafı kölkəyə qər q edən uca şam ağaclarının tünd-qırmızı gövdələri nəzərə çarpırdı. Ceviz iyi şam ağacı iyinə qarışmışdı. Hava tərətəməzdi. Gün qızsa da, üzümüzü narın meh sərindirdi.

Quldurlar yelpik kimi ətrafa səpələnmişdilər, arabir fərəhlə bir-birilərini səsləyirdilər.

Silver onlardan bir az aralı ortada yortur, məni də dalınca sürüb aparırdı. Xırda çınqılla örtülmüş yoxuşa çətinliklə dırmaşdı. Tez-tez onun köməyinə çatırdım. Mən olmasaydım bürüyüb dağaşağı yummalanacaqdı.

Yarım milə kimi yol getdikdən sonra yaylağın təpəsinə qalxdıq. Birdən sol tərəfdəki quldur dəhşətlə çığırdı. O ara vermədən çığırdığından biz hamımız onun yanına cumduq.

Yanımdan ötüb keçən Morqan dedi:

– Elə bildiniz dəfinənin üstünə çıxıb? Yox, biz hələ o ağaca çatmamışıq...

Bəli, bu dəfinə deyildi. Uca şam ağacının altına bir insan skeleti düşmüşdü. Skeletin ətrafını bürümüş sıx otlar, bəzi yerlərdə xırda sümükləri yerindən oynatmışdı. Sümüklərin üstündə orda-

burda çürümüş paltar cındırları gözə dəyirdi. Aramızda elə adam tapılmazdı ki, bu skeletə baxanda tükələri ürperməmiş olsun; mən buna əmindim. Başqalarından cəsəətli çıxan Corc Merri yaxın gəlib çürük cındaları diqqətlə nəzərdən keçirəndən sonra dedi:

– Dənizçidir. Dənizçi pal-paltarıdır.

– Dənizçi olmamış nə olacaq. Yoxsa sən burada yepiskopa rast gələcəyinə ümid edirdin. Ancaq duruşu qəribədir. Sümükler qəribə vəziyyətdədir.

Həqiqətən skelet qeyri-təbii bir vəziyyətdə uzanmışdı. Bəlkə də təsadüfən o beləcə – ox kimi, dümdüz düşmüşdü. Burada bəlkə onu didişdirən quşlar müqəssirdi, ya yavaş-yavaş bədəninə dolaşan otlar onu bu vəziyyətə salmışdı. Ayaqları bir tərəfi göstərirdi, suya atılmağa hazırlaşan üzgüçü kimi yuxarı qalxmış qolları isə başqa bir səmti.

Silver dedi:

– Hə, deyəsən, aqlım nə isə kəsir. Bu kompasdır. Bəli, bəli! Odur baxır, Skelet adasının zirvəsi diş kimi çıxıb. Kompasla yoxlayın, görün bu ölü ha tərəfi göstərir.

Yoxladılar. Ölü həqiqətən Skelet adasına işarə edirdi. Kompas Şərq, Cənub-Şərq və Şərq istiqamətlərini göstərirdi.

– Mən də belə fikirləşirdim,– deyə aşpaz çığırdı.– Bu ox işarəsidir. Demək dan ulduzu orada, dəfinə isə bax, bu səmtdə yerləşir. Göy gurultusuna and olsun ki, Flint düşündə canıma üşütmə düşür. Bu onun ən çox xoşladığı hənəklərdən biri idi. O, burada altı yoldaşı ilə olmuş, hamısının da tək əllə başını ökmüşdür. Sonra da ölülərin birindən özünə kompas düzəltdirmişdir... Sümükleri çox uzundur, başının tükü də kürəndir. Paho!.. Allah cəzamı versin, bu ki, Allardaysdır. Tom Morqan, Allardays yadındadır mı?

Morqan:

– Əlbəttə, yadımdadır, – dedi.– O mənə borclu idi, bundan başqa adaya çıxanda mənim bıçağımı da özü ilə aparmışdı.

Quldurlardan biri dilləndi:

– Elə isə bıçaq bu aralarda olmalıdır. Flint elə adam deyildi, matrosun ciblərini axtarmazdı. Qumlara da bıçaq nə lazım... Bıçağı aparmayacaqlar ki...

– Lənət şeytana, düz deyirsən! – Silver çığırdı. Ətrafi eşələ-yən Merri dilləndi:

– Ancaq buralarda gözə bir şey deyir. Heç olmasa bir mis pul, ya tənəki çubuğu tapılırdı. Bütün bunlar mənə çox şübhəli görünür...

Düzdür, düz deyirsən! – Silver onunla razılaşdı. – Burada nə isə var. Bəli, mənim əzizlərim, əgər Flint sağ olsaydı, biz bu yerlərə ayaq basa bilməzdik. Biz altıyıq, onlar da altı nəfər idilər. İndi isə onlardan yalnız bu sür-sümük qalıb.

– Əmin ola bilərsən, o ölüb. Mən onun ölüsünü öz gözle-rimlə görmüşəm, – Morqan cavab verdi. – Billi mənə onun cəsə-dinin yanına gətirdi. Hər gözüne bir mis pul qoymuşdular.

– Əlbəttə ölüb, – deyə başı sarıqlı quldur onun sözlərini təs-diq etdi. – Lakin öləndən sonra ruhun dünyada gəzməsi doğru-dursa, yəqin ki, Flintin kabusu bu saat dolayır. Axı o, çox böyük əzabla keçirdi!

– Doğrudur, əziyyətlə öldü, – deyə bir başqası qeyd etdi, – Gah özündən çıxıb qızır, gah rom istəyir, gah da “Bir ölü sandı-ğına on beşi getdi qurban” mahnısını bağırırdı. Bu mahnıdan başqa bir mahnı oxumazdı. Doğrusunu deyim ki, o vaxtdan mə-nim bu mahnıdan zəhləm gedir. Hava bərk isti idi. Pəncərə də açıqdı. Flint bütün gecə oxudu, arada mahnı ölümqabağı xırıltıya qatışırdı.

– Haydı, irəli! – deyə Silver söhbəti kəsdi. – Bəsdir boşbo-ğazlıq etdiz, O ölüb gedib. Ruh da dünyanı gezmir. Əgər qəbir-dən qalxmaq fikrinə düşübsə də qorxusu yoxdur, çünki ruh ancaq gecələr gözə görünür, indi isə... özünüz görürsünüz ki, gündüz-dür... Bəsdir ölü haqqında çərənlədiyiz, bizi dublonlar gözləyir.

Biz yolumuza davam etdik. Günəş ətrafı gur işığa qərş etsə də, quldurlar artıq ətrafa səpələnmir, kut gedir və uzaqdan bir-birilərini səsləməyirdilər. Onlar yan-yana addımlayır, bir-birilə asta-asta danışdırlar. Quldurun ölüsü onları qorxudurdu.

DƏFİNƏ AXTARIŞI. MEŞƏDƏN GƏLƏN SƏS

Bir tərəfdən dəhşətli sarsıntıdan sonra yaranmış ruh düşkün-lüyünü aradan qaldırmaq, digər tərəfdən Silverə və xəstə quldurlara istirahət vermək üçün təpənin başında dəstə məskən sahib düşərgə düzəltdi.

Təpənin başı bir balaca qərbə meyilli olduğundan hər iki tərəfin mənzərəsi göz qabağında idi. İrəlində ağacların təpəsin-dən köpüklü dalğalarla əhatə olunmuş Meşəli Burunu görürdük. Dal tərəfdə boğaz və Skelet adasından başqa, dənizin içərisinə soxulmuş yarımada və Şərq düzəngahından o üzə açıq dəniz görünürdü. Seyrək şam ağacları ilə örtülmüş, bəzi yerlərində dərin sıldırım yarıqlar nəzərə çarpan “Müşahidə borusu” isə lap başımızın üzərində ucalırdı.

Sükutu uzaqda sahələ çırpan dalğaların gurultusu və cücülə-rin vızıltısı pozurdu. Ətrafda nə bir ins-cins, dənizdə isə nə bir yelkən vardı. Ucsuz-bucaqsız boşluq adama tənhalıq gətirirdi.

İstirahət vaxtı Silver kompasla cürbəcür haqq-hesab aparırdı.

– Burada üç uca ağac var, – dedi. – Ağacların üçü də Skelet adası istiqamətində düzülüb. “Müşahidə borusunun çiyini” deyəndə, mənə bu çökəyi nəzərdə tutub. İndi dəfinəni uşaq da tapar. Zənnimcə, bundan əvvəl bir az qəlyanaltı etsək pis olmaz.

– Nə isə, heç yemək istəmirəm, – deyə Morqan dilləndi. – Flint yadıma düşəndən sonra iştaham büsbütün kəsib.

Silver dedi:

– Bəli, oğul, xoşbəxtlikdən o yoxdur, ölüb.

– Yaman idbar sifəti vardı, – deyə üçüncü quldur əsməcə tutmuş kimi titrədi. – Gömgöydü.

– Bu rom içməkdəndi, – deyə Merri olavə etdi. – Gömgöy olar da! Romun təsirindən adam göyərir, belədir ki, var.

Skeletin görünüşü və Flintin xatirəsi bu adamlara yaman təsir bağışlamışdı. Onlar getdikcə daha astadan danışdırlar. Nəhayət,

piçilti ilə söhbətə keçdilər ki, bu da meşənin sükutunu, demək olar ki, heç pozmurdu. Birdən yaxındakı meşədə kimsə nazik, zil, qulaqbatırıcı səslə hamıya yaxın tanış olan nəğməni oxumağa başladı:

Bir ölü sandığına on beşi getdi qurban
Ho-ho-ho, bir şüşə də rom!

Quldurları dəhşət götürdü. Altısının da üzü gömgöy göyərdi. Bir neçə adam yerindən sıçrayıb qalxdı, bir neçəsi də əsə-əsə yoldaşını qamarladı. Morqan yerə sərildi və ilan kimi süründü.

– Bu Flintdir! – Merri çığırdı.

Nəğmə başladığı kimi də birdən qırıldı. Elə bil oxuyan adamın ağzını tıxadılar. Günəşli, aydın bir gün idi, oxuyanın səsi də zil və ahəngdardı. Buna görə də yol yoldaşlarının qorxusunu başa düşə bilmirdim.

– İrel! – deyə Silver qorxudan kül kimi bozarmış dodaqlarını tərptədi. – Belə getsə heç nə əldə edə bilmərik. Əlbəttə, bu çox qəribədir, orada şuluq salan kimdir, burası mənə bəlli deyil, ancaq əminəm ki, bu ölü deyil, canlı insandır.

Silver danışdıqca özünü ələ aldı və üzü az da olsa açıldı. Onun sözlərinin təsiri altında o birilər də ürəklənib özlərinə gəldilər. Birdən həmin səs bir az uzaqdan yenə eşidildi. İndi o oxumurdu. Uzaqda nə isə çığırdı. Onun səsi “Müşahidə borusu”nun yarıqlarına düşür, anlaşılmaz bir əks-səda kimi səslənirdi.

– Darbi Mak Qrou! – deyə çığırdı. – Darbi Mak Qrou! Bu sözü aramsız təkrar edirdi. Sonra çox pis bir söyüş söydü və uladı:

– Darbi, mənə rom ver!

Quldurlar yerlərində quruyub qalmışdılar, gözləri bərəlmişdi. Səs kəsilsə də onlar donub qalmışdılar, dinnməzcə bir-birilərinə baxırdılar.

Quldurlardan biri dedi:

– Məsələ aydıdır, gəlin qaçaq.

– Bu onun son sözləri idi, – deyə Morqan inildedi. – Ölüm-qabağı dediyi son söz.

Dik öz İncilini çıxarıb səylə dua etməyə başladı. Dənizə çıxmazdan və quldurluğa başlamazdan əvvəl, o, çox dindar bir ailədə tərbiyə almışdı.

Təkcə Silver başını itirmirdi. Qorxudan dişləri bir-birinə dəysə də, geri çəkilmək barədə eşitmək belə istəmirdi.

– Bu adada Darbi barədə bizdən başqa heç kim bir şey bilmirdi, – deyə o özünü itirmiş halda murtıldandı. – Bizdən başqa heç kim... – Sonra özünü ələ alıb çığırdı. – Buna baxın! Mən dəfinə çıxartmağa gəlmişəm. Heç kim – nə bir insan, nə də şeytan burada mənim yolumu kəsə bilməz. Flintdən sağlığında qorxmamışam, o ki qaldı ölüyündən ola, lənət sənə kor şeytan! Bizdən dördübir mil aralı yeddi yüz min funt-sterlinq torpağın altında yatır. İnanmaq olmaz ki, səadət centlməni bir göysifət əyyaşdan, özü də artıq çoxdan gəbərmiş bir sərxoşdan qorxduğu üçün bu qədər pula arxa çevirə bilər.

Silverin bütün sözləri quldurları qeyrətə yetirmədi. Əksinə, onun ruha qarşı belə ehtiramsızlığı ürəklərindəki vahiməni daha da artırdı. Merri dedi:

– Con, səsinə kos! Mərhumun ruhunu təhqir etmə!

Dəhşət hissi o birilərin dilini ələ bağlamışdı ki, kəlmə belə kəsmirdilər. Onlar hətta bir-birlərindən ayrılmağa belə cəsarət etmədilər. Silverin böyründə kut yığılmışdılar, çünki o hamıdan cəsarətli idi. O həqiqətən özünü ələ alıb müəyyən dərəcə qorxuya qalib gələ bilmişdi. – Sizcə bu xəyaldımı? Lap fərz edək ki, belədir, – deyə Silver davam etdi. – Ancaq mənə bir şey təəccüblü görünür, Biz hamımız o səsin əks-sədasını eşitdik. İndi deyin görüm, içərinizdə heç ruhun kölgəsini görənlər olubmu? Madam ki, kölgəsini görmək mümkün deyil, demək əks-sədası da ola bilməz. Bunu başqa cür yozmaq olmaz.

Bu dəlil mənə çox zəif gəldi. Lakin mövhumatı inanan adama nəyin necə təsir edəcəyini əvvəlcədən söyləmək çox çətindir.

Core Merrinin yüngülləşmiş kimi köksünü ötürməsi mənə təəccübləndirdi. O:

– Burası doğrudur, – dedi. – Con, ancaq kəlləsən ha! Əziz dostlar, hər şey öz qaydasındadır. Sadəcə olaraq, bizi küləyin

somti aldadıb, düz istiqamət götürməmişik. Səs Flintin səsine oxşasa da, tamam başqa səsdi... Bu, daha çox...

– Lənət şeytana, bu, Ben Hannın səsi idi, – deyə Silver onun sözünü kəsdi.

– Doğrudur, – Morqan qalxıb iki dizi üstə çökdü. – Bu, Ben Hannın səsi idi!

Dik soruşdu:

– Nə təfavütü, Ben Hann ya Flint? Axı onların ikisi də ölüb gedib.

Yaşlı matroslar onun bu sözünü həqarətlə dinlədilər.

– Tüpürüm mən Benn Hanna! – deyə Merri çığırdı. – Lap elə ölüsünə də, dirisinə də!!!

Qərribə burasıdır ki, bu adamlar bir anda özlərinə gəldilər və bir anda da çöhrələri açıldı. Bir neçə dəqiqə keçmiş heç bir şey olmamış kimi laqırtı vururdular, arabir də ətrafı dinləyirdilər. Ancaq ətraf tamam sakitlikdi. Karastıları çiyinlərinə alıb yollarına davam etdilər. Hamıdan qabaqda Merri gedirdi. Skelet adası istiqamətində irəliləmək üçün Conun kompasını əlində tutmuşdu. O doğru demişdi: Ben Hannın nə ölüsündən, nə də dirisindən qorxan yoxdu.

Təkcə Dik yenə əvvəlki kimi incilini əlində tutub qorxa-qorxa ətrafa göz gözdürirdi. Ancaq ona əhəmiyyət verən yox idi, Silver həтта onun dinpərəstliyinə lağ edib gülürdü:

– Mən axı dedim, sən öz incilini korlayıbsan. Bir incilə ki, and içmək olmaz, heç bundan ölü xəyalı qorxarmı? Özünü gözle! – O, bir anlığa ayaq saxlayıb Dikin lap burnunun qarşısında çırtıq vurdu.

Lakin Diki artıq bu sözlərlə sakit etmək qeyri-mümkündü. Tezliklə onun çox ciddi xəstələndiyini bildim. İstinin, yorğunluğun və bir də həkimin qabaqcadan xəbər verdiyi qızdırma qorxusu xəstəliyin təsirini gücləndirmişdi.

Təpənin başında ağaclar seyrək bitdiyindən yolumuz xeyli yüngülləşdi. İndi biz aşağı enirik, qabaqda dediyim kimi yayla cənuba sarı maili idi. İrili-xırdalı şam ağacları bir-birindən xeyli

aralı bitmişdi. Müşk qozu və azali kolluqları arasında belə, günəşin hərərətindən yanmış geniş talalara rast gəlirdik. Şimal-Qərb istiqamətində irəlilədikcə Muşahidə Borusunun çiyinə yaxınlaşırdıq. Aşağıda geniş qərb limanı uzanırdı. Dünon həmin bu yerdə dalğalar mənim kolazımı atıb-tutur, fırfıra kimi hərəldirdi.

Biz hündür bir ağaca yanaşdıq, lakin bu ağac kompasın göstərdiyi istiqamətlə tuş gəlmədi. İkincisi də olmadı. Üçüncü ağac ətrafındakı ağaclardan təxminən iki yüz fut uca idi. Bitkilər ələminin nəhəngi sayılan qırmızı gövdəli ağacı əhatə etmək üçün görək bir neçə adam əl-ələ tutaydı. Onun kölgəsində bir bölük adam gedə bilərdi. Bu ağac, şübhəsiz, həm şərq və həm də qərb tərəfdən, lap uzaqdan nəzəri cəlb edirdi, əlbəttə, bu, xəritədə dənizçilər üçün nişangah ola bilərdi.

Lakin yol yoldaşlarımı vəcdə gətirən ağacın nəhəng boyu, eni deyildi: onları ağacın şaxlı-budaqlı tacı altında basdırılmış yeddi yüz min funt sterlinq maraqlandırır. Pul bərədəki düşüncələri bütün qorxu hissələrini silib atdı. Gözlər parıldadı, addımlar yeyinlədi, möhkəmləndi.

Yalnız bir şey – onları gözləyən dövlət və bu dövlətin bəxş edəcəyi qayğısız, təmtəraqlı israfçı həyat bərədə fikirləşirdilər.

Silver öz qoltuqağacına yaslanaraq atılıb-düşür, vurmuxurdu. Burnunun pərələri açılmışdı. Tərli, pörtmüş sifətinə atmilçəkləri qonanda qəzəblə söyüşlər yağdırırdı. O, nifrətlə üzümə nəzər salır, qeyzlə ipimi dartıb çəkirdi. Artıq öz düşüncələrini gizlətmək qayğısına qalmadığından mən onun fikirlərini açıq-aydın oxuyurdum. Nəhayət, arzuladığı qızıldan iki addım aralı dayandığı məqamda – öz vədlərini də, həkimin xəbərdarlığım da, – hər şeyi unutmuşdu. O, dəfinəni ələ keçirəndən sonra gecə ilə “İspanyola”nı axtarıb tapmaq, hamımızın başını kəsib, açıq dənizə çıxmaq ümidi ilə yaşayırdı.

Ürəyimə dammış bu qorxulu fikirlər məni həyəcanlandırdığından quldurlarla güclə ayaqlaşardım, tez-tez ayağım daşa toxunur, bürəyirdim. Belə vaxtlarda Silver mənə qəddarcasına

baxıb ipimi dartırdı. Dik hamıdan arxada gəlir, pıçılı ilə dua oxuyur və söyüş söyürdü. Qızdırması getdikcə artırdı.

Bütün bunlardan özümü çox bədbəxt hiss edirdim. Üstəlik bir də vaxtilə bu yerlərdə baş vermiş faciə bilaixtiyar gözlərim qarşısına gəlirdi. Altı yoldaşımı öz əli ilə doğrayan, sonra da savannada mahmı böyürə-böyürə şərab tələb edən və gəbərən göyüzlü quldur xəyalımda canlanırdı. O zaman bu sakit meşəni ölməkdə olanların çığırtıları bürümüşdü. Mənə elə gəlirdi ki, o bədbəxtlərin inilti və çığırtılarını indi də eşidirəm.

Meşə cəngəlliklərindən çıxdıq.

Merri çığırdı. – Ey, dostlar, dalımca!

Qabaqda gedənlər qaçmağa başladılar.

Heç on yard getməmişdilər ki, birdən durdular. Çığırtı-bağırtı qalxdı, Silver öz əl ağacına dayanaraq dəli kimi irəli atıldı. Bir an sonra biz də dayandıq.

Qarşımızda böyük bir çala vardı. Onu yaqın, çoxdan qazmışdılar. Çünki qıraqları uçmuş, dibində isə ot-əncər bitmişdi. Torpağın üstündə bir kürək dəstəyi və bir neçə lay yeşik qırığı vardı. Taxta lövhələrdən biri üzərində qızmar demirlə “Morj” sözü həkk olunmuşdu. Bu, Flintin gəmisinin adı idi.

Məsələ aydındı. Demək bizdən qabaq kimsə bu dəfinəni tapıb oğurlamış – yeddi yüz min funt-sterlinq də üful eləmişdi.

XXXIII fəsil

BAŞÇININ SÜQUTU

Bəlkə də dünya qərar tutandan beri böyük arzuların belə gözlənilmədən fəlakətə uğramasını heç kim görməyib. Quldurların altısı da ildırım vurmuş kimi qurumuşdu. Birinci Silver özünə gəldi. Bütün varlığı ilə o, pullara can atırdı. Budur, bir anda bütün ümidləri boşa çıxdı. Lakin o özünü itirmədi, o birilər başlarına gələn müsibəti dərk edənə kimi özünü ələ alıb gələcək planlarını tez dəyişdi:

– Çim, – deyə pıçıldadı, – bunu al, özün də hazır dayan..

Bu sözü deyib əlimə bir qoşalülə tapança dürtüdü. Eyni zamanda üsulluca şimal tərəfə keçdi, beləliklə, bizi indi çala beş quldurdan ayırırdı. Sonra Silver mənə baxıb başı ilə işarə etdi, sanki bununla: “İş şuluqdur” demək istəyirdi. Bu yerdə mən onun fikrinə tamamilə şərikdim. İndi onun gözləri yenə mənə nəvazişlə baxırdı. Onun bu ikiüzlülüüyü mənə yandırır-yaxırdı. Özümü saxlaya bilməyib pıçıldadım:

– Siz yenə özünüzünkülərə xain çıxırsız.

Cavab verməyə imkan olmadı. Quldurlar çalaya atılıb torpağı əllərilə qazır, taxta parçalarını ora-bura zollayaraq çığırır, söyüş yağdırırdılar. Morqan bir qızıl pul tapdı. Pulu qaldırdı, ətrafındakı adamlara ağzına gələnə deyirdi. İki gineylik pul əldən-ələ gözdi.

– İki giney! – Merri çığıraraq pulu Silverə uzatdı. – Sizin yeddi yüz mininiz budur? Sən, deyəsən, saziş müqaviləsi bağlamaqda ustasan? Ey, taxtabaş, yoxsa elə hesab edirsən ki, hər iş əlindən gəlir?

Silver soyuq bir istehza ilə dedi:

– Uşaqlar, qazın, qazın. Bəlkə bir-iki qozqurab tapdız. Donuzlar qozqurabı çox sevirlər.

– Qozqurabmı? Qozqurab deyirsən? – Merri qızıb özündən çıxmışdı. – Yoldaşlar, eşitdiniz o nə dedi? Sizə deyirəm ki, o, əhvalatı bilirmiş! Bir onun sifətinə baxın, orada hər şey aydın yazılıb.

– Eh, Merri! Deyəsən, yenə könlündən kapitan olmaq keçir? Görürəm ki, sən çox inad oğlansan.

Bu dəfə hamı qəti olaraq Merrinin tərəfində idi. Quldurlar bizi sərt nəzərlərlə süzərək çaladan çıxırdılar. Bəxtimizdən hamı çalanın o biri – bizimlə üzbeüz kənarına qalxmışdı.

Beləcə iki nəfər beş nəfərə qarşı dayanmışdıq, aradakı çala bizi bir-birimizdən ayırırdı. Tərəflərdən heç kəs birinci olaraq irəli atılmaq istəmirdi. Silver yerindən qımıldanmırdı.

Təmkinlə və soyuqqanlıqla ağacına yaslanaraq düşməni nəzərdən keçirirdi. O, həqiqətən çox cəsur adamdı.

Nəhayət, Merri öz tərəfdarlarını sözlə qızıdırmağı qərara aldı. O dedi:

– Yoldaşlar, bir baxın, onlar vur-tut ikicə nəfərdirlər. Biri bizi ölümə sürükləyən qoca topal, birisi isə küçükdür ki, onun da ürəyini yarıb çıxarmaq mənim çoxdankı arzumdur. Hə indi...

O öz dəstəsi ilə hücumu keçmək üçün əlini qaldırıb ucadan çığırdığı vaxt birdən meşənin içindən üç dəfə tüfənk açıldı. Tarax... Tarax... Tarax... Merri başı üstə çalaya yuvarlandı. Alını sarıqlı quldur da səndələyib onun yanındaca yerə sərələndi. Qalan üç quldur qaçmağa üz qoydu.

Bu an Uzundraz Con çaladan dırmaşib çıxmaq istəyən Merriyə tapançasının qoşalüləsindən bir-birinin ardınca güllə çaxdı. Merri ölərkən gözlərini öz qatilinin üzünə zilləmişdi...

Silver çığırdı:

– Corc, indi artıq biz bir-birimizə borclu deyilik.

Müşk kolları arasında dayanmış həkim, Qrey və Ben Hannın əlindəki tüfənglər tüstülənirdi. Həkim çığırdı:

– İrəli, tələsin, uşaqlar! Biz gerek onların yolunu kəsək, qayıqlara sarı gedən yolu.

Biz irəli atıldıq, aradır az qala sinəmizə çatan kolları aralayıb qaçırdıq.

Silver bizdən geriyyə qalmamaq üçün əlindən gələni edirdi. Qoltuqağacını yerə elə tez-tez vururdu ki, az qalır, sinəsinin özələləri partlasın. Həkimin dediyindən belə çıxırdı ki, heç sağlam adam buna davam gətirə bilməzdi. Biz təpoyo qalxanda o bizdən azı otuz yard daldə qalmış və tamam əldən-dıldən düşmüşdü. O:

– Həkim, – deyə bağırdı, – ora baxın! Tələsməyin! Doğrudan da tələsməyə heç həcöt yoxdu. Geniş talaya çıxanda salamat qalmış üç quldurun Arxa-Dor təpəsinə tərəf qaçdıqlarını gördük. Beləliklə biz quldurlarla qayıqların arasında durmuşduq, sakitcə oturub nəfosimizi dərə bilərdik. Uzundraz Con üzünün tərini silə-silə bizə yanaşdı.

– Həkim, sizə qəlbən təşəkkür edirəm, – dedi. – Özünüzü lap vaxtında yetirdiniz. Vaxtında hər ikimizi xilas etdiniz. Oho, bu sənən, Ben Hann? – deyə əlavə etdi. – Görürəm, yaman qoçaqsan.

– Bəli, bu mənəm, – Ben Hannın özüdür ki var! – deyə keçmiş quldur özünü itirmiş halda cavab verib, Silverin qarşısından ilanbalığı kimi sivişdi. Uzun müddət susdu, sonra soruşdu. – Mister Silver, kefiniz necədir? Deyəsən pis deyil.

– Ben, Ben... – deyə Silver dodaqaltı mızıldandı. – Gör bizim başımıza nə oyun açdın!

Quldurlar qaçdıqları vaxt külüngü atıb getmişdilər. Həkim Qreyi külüngün dalınca göndərdi. Biz təpənin üstündən yavaş-yavaş qayıqların durduğu yerə enməyə başladığımız, həkim sonuncu günlərin qozavü-qədrini bir neçə kəlmə ilə nağıl etdi. Silver onun hər sözünü çox diqqətlə dinləyirdi. Səhranın dəlisov sakini Ben Hann hekayənin əsas qəhrəmanı idi.

Həkimin sözündən belə çıxırdı ki, Ben Hann adamı uzun müddət tək-tənha dolaşdığı vaxt skeletə təsadüf edir və dəfinəni tapır. O, skeletin var-yoxunu ələ keçirəndən sonra pulları da qazıb çıxarır. Çalada gördüyümüz bel dəstəyi də onunku imiş. O, bütün qızilları uca şam ağacının altından çıxarılandıqdan sonra çiyindəcə yavaş-yavaş adamın şimal-şərq tərəfindəki ikibaşlı dağın altındakı mağaraya daşıyıb yığır. Uzun get-gəllə əlaqədar olan bu ağır işi o, “İspanyola” adaya yan almazdan iki ay əvvəl başa vurur.

İstehkama hücum günü həkim Ben Hannla hələ ilk görüşü zamanı bütün bunları müfəssəl öyrənmişdi. Ertəsi gün həkim gəminin yox olduğunu görüb Silverin yanına getmiş, artıq heç bir əhəmiyyəti olmayan xəritəni ona vermiş və bütün ərzağı ilə birlikdə istehkamı tərk etmişdi. Çünki Ben Hannın mağarasında onun öz əli ilə hazırlanmış istənilən qədər duzlanmış keçi əti vardı. Buna görə də mənim dostlarım təhlükədən azad bir ycrə – isitmə xəstəliyi mənbəyi olan bataqlıqdan xeyli aralı – ikibaşlı dağın altındakı mağaraya çəkilmiş və burada dəfinəni qorumağa başlamışdılar.

– Əziz Çim, əlbəttə, mən əvvəlcədən bilirdim ki, bizim istehkamdan köçməyimiz sənə başına bəla açar. Məsələnin bu tərəfi məni çox kədərləndirirdi. Ancaq hər halda, mən öz və-

zifəsini namusla yerinə yetirənləri hər şeydən əvvəl düşünməli idim. Çünki sənə bizdən ayrı düşməyində günahkar özündün.

Lakin həmin səhər o mənim quldurlara əsir düşdüyümü görəndə başa düşdü ki, onlar dəfinənin yoxa çıxdığını biləndə bunun bütün heyfəni mənədən çıxacaqlar. Buna görə də skvayrı, yaralı kapitana gözətçi qoyub Qreylə Ben Hannı özü ilə götürür və birbaşa böyük şam ağacının yanına yollanır. Yolda dəstəmizin onu qabaqladığını duyan kimi, ayaqdan çox iti olan Ben hannı, bizi yubatmağa göndərir. Ben Hann da öz köhnə yoldaşlarının mövhumatçılığını bildiyindən, bundan istifadə edir və onları qorxutmağa başlayır. Bu müddətdə Qreylə həkim gəlib çatır, xəzino axtaranlar yetənə kimi şam ağacının böyründəcə gizlənilir.

Silver dedi:

– Yaxşı ki, Hokin mənimlə imiş. O yanımda olmasaydı, quldurlar məni xingal kimi doğrayacaqdılar, siz isə heç vecinizə də almayacaqdınız.

Həkim Livsi gülərək cavab verdi:

– Məlum şeydir ki!

Bu vaxt biz gəlib qayıqlara çatdıq. Həkim onlardan birini külünglə vurub qırdı ki, quldurlara qalmasın. O birinə isə minib sahille adamın başına dolanaraq Şimal duracağa sarı üzdü.

Qayıqla səkkiz-doqquz milə kimi yol getməli olduq. Silver ölümçül yorusa da, bizimlə birlikdə avar çəkirdi. Boğazdan keçib açıq dənizə çıxdıq. Dəniz sakitdi. Dörd gün əvvəl “İspanyola”nın ötüb keçdiyi burunun böyründən dövrə vurub ötdük.

İkibaşlı dağın böyründən keçəndə Ben Hannın mağarasına açılan qara dəlik nəzərimizi cəlb etdi. Bu qara dəliyin böyründə əli tufəngli bir adam dayanmışdı. Bu, skvayr idi. Biz yaylıqlarımızı yelləyib üç dəfə “ura” deyərək bağırdıq. Burasını da deyim ki, Silver hamıdan bərk çıxırırdı.

Üç mil də keçib Şimal duracağa yetdik və “İspanyola”nı gördük. O, sükansız, yelkənsiz, sular qoynunda yırgalanırdı. Qabarma onu sayadan çıxarmışdı. Həmin gün külək qalxsaydı, yaxud Cənub duracaqdakı kimi Şimal duracaqda güclü axın olsay-

dı, şübhəsiz, biz onu həmişəlik itirəcəkdik. Olsa-olsa bəlkə qırıq tikələrini tapacaqdıq. Böyük yelkənin cırılması nəzərə alınmasa, xoşbəxtlikdən gəmi sağ-salamatdı. Ehtiyat lövbəri, dərinliyi bir sajen yarımından çox olmayan suya atdıq. Sonra qayıqla Benhamın xəzinəsinə ən yaxın yer olan Sərxoş limana sarı üztdük. Sərxoş limanda qayıqdan düşdük, səhərə kimi gəmini qorumaq üçün Qreyi geriye – “İspanyola”ya göndərdik.

Dik yoxuşla mağaraya dırmandıq. Yuxarıda bizi skvayr qarşıladı. Mənimlə çox səmimi görüşdü. Özbaşına qaçıb getməyimdən söz salmadı, bu barədə bir kəlmə də danışmadı. Məni nə tərifiyə, nə də danladı. Ancaq Silver ona nəzakətlə təzim edəndə hirsindən qızardı:

– Con Silver, siz çox yaramaz əclafsınız və dəhşətli yalançı-sınız. Böyük yalançısınız, ser. Mənə üz vurdular ki, sizi izləməyim, mən də söz verdim. Lakin ölənlərin qanı, dəyirman daşı kimi boynunuzdan asılıb.

Bu sözlərin qabağında Uzundraz Con yenə nəzakətlə baş əyərək dedi:

– Ser, sizə ürəkdən təşəkkür edirəm.

– Mənə təşəkkür etməyin, – deyərək skvayr çığırdı. – Sizin ucbatınızdan mən vədə xilaf olmuşam. Rədd olun buradan!

Biz mağaraya girdik. Mağaranın içərisi çox genişdi. Havası da təmizdi. Yer altından təmiz bulaq qaynayıb çıxırdı. Su, ətrafını sıx qıjı kolları basmış gölə tökülürdü. Döşəmə qumdu. Kapitan Smollett zəbanə çəkən tonqalın qabağında uzanmışdı. Mağaranın o başında küncdə bir qalaq qızıl pul və qızıl külçələr parıldayırdı. Bunlar Flintin dəfinəsi idi. Bu həmin dəfinə idi ki, ondan ötəri biz uzun bir yol ötüb keçmişdik, bu dəfinənin ucbatından “İspanyola” heyətindən on yeddi adam həlak olmuşdu. Bu sərvəti toplamaq üçün nə qədər insan həyatı bada getmişdi, bu nə qədər iztirab və qan bahasına başa gəlmişdi. Nə qədər gözəl gəmilər batırılmış, gözü bağlı taxta üzərilə getməyə məcbur olmuş, nə qədər igid oğullar işgəncələr çəkmişdilər! Mermilər atılmış, nə qədər yalan və zülmələr edilmişdir! Bu adada olan-

lardan üç nəfər – vaxtilə bu dəhşətli cinayətlərdə iştirak etmiş Silver, qoca Morqan və Ben Hann hələ indi də bu qənimətdən öz paylarını qopartmağa can atırdılar. Kapitan dedi:

– Cim, gir içəri. Bəlkə də heç pis oğlan deyilsən, ancaq bir də seni özümlə dəniz səyahətinə aparmaram. Çünki sən çox erköyünsən, bildiyini edirsən... hə, Con Silver, bu sənsən?! Sən hara, bura hara?

– Mən öz vəzifəmi yerinə yetirmək üçün qayıtmışam, ser, – deyərək Silver cavab verdi.

– Belə de! – kapitan dilləndi. Daha bir kəlmə də olsa dinmədi.

Dostlarla əhatə olduğumdan o axşam çox ləzzətlə şam etdim. Benin hazırladığı duzlu keçi əti də çox dadlı idi. Yeyib-içir, üstündən də “İspanyola”dan gətirdiyimiz qədim şərabi ötürürdük. Dünyada bizdən şən və xoşbəxt adam yoxdu. Silver bir kənarda, qaranlıq bucaqda oturmuşdu; hey yeyirdi, bir şey lazım olanda hamıdan əvvəl yerindən sıçrayıb gətirir, hamıya qoşularaq zarafatlarımıza urəkdən gülürdü, – xülasə, o yenə, bütün səyahət boyu olduğu kimi, əvvəlki səmimi, nəzakətli, qulluqda hazır duran həminki əşpazdı.

XXXIV fəsil

VƏ SONUNCU

Ertəsi gün biz səhər tezdən işə başladıq. Sahilə kimi yol bir milə yaxındı. Qızılarımızı sahilə daşımaq, oradan da qayıqla aparıb “İspanyola”ya yükləməli idik. Adamımız az olduğu üçün, bu yüngül iş deyildi. Uç quldurun adada sağ-salamat gəzməyi bizi bir-ələ qorxutmurdu. Hər ehtimala qarşı təpənin başında bir keşikçi qoymuşduq. Buna görə də gözlənilməz hücumdan çəkinmərdik. Bundan əlavə, bildirdik ki, onlar uzun müddət hücum etmək həvəsində olmazlar.

Var gücümüzü toplayıb işləyirdik. Qreylə Ben Hann qızılı qayıqla aparıb gəmiyə yükləyirdi. Qalan adamlar da mağaradan

sahilə daşıyırdılar. Yoldaşlarımız iki qızıl külçəni bir-birinə bağlayıb çiyinlərinə atıb daşıyırdılar. Bir adamın iki külçəyə ancaq gücü çatırdı. Mən ağır yükü daşıya bilmədiyimdən mağarada qalıb pulları suxarı torbalarına doldururdum.

Billi Bonsun sandığındakı kimi burada cürbəcür pullar vardı. Ancaq əlbəttə ki, burada pul daha çoxdu. Bu pulları çeşidlərə ayırmaq çox xoşuma gəlirdi. Burada ingilis, fransız, ispan, portuqal pulları, gineyi və lündorlar, dublonlar, ikiqat gineylər, muadorlar, sexinlər, son yüz ildə mövcud olan bütün Avropa krallarının şəkilləri həkk olunmuş sikkələr, üzərində bir qulac kəndirə və ya hörümçək toruna oxşar şəkillər olan qəribə şərç pulları, girdə, dördkünc, kərdənbənd kimi boyuna salmaq üçün ortası dəlik pullar – qorəz bütün dünyada mövcud olan pulların hamısından vardı. Burada pul çoxdu. Onlarla əlləşməkdən belim qırıldı və barmaqlarım sızıldadı.

Günlər ötüb keçir, işimiz isə qurtarmırdı. Hər axşam gəmiyə bir qalaq dəfinə daşıyırdıq. Ancaq mağarada qalanlar da azalmağa bilmirdi. Bütün bu müddətdə sağ qalmış quldurlardan xəbər-ətər eşitməmişdik.

Nəhayət, bir axşam həkimlə birlikdə təpəyə qalxdığımız vaxt, aşağıda qaranlıqdan külək bizə bir səs çatdırdı – bu qışqırığı, ya nəğmə oxuyurdularmı, doğrusunu öyrənə bilmədik.

Həkim dedi:

– Allah, özün onların günahından keç, bu – quldurlardır. Arxadan Silverin səsi eşidildi:

– Ser, hamısı – üçü də sərxoşdur.

Silver tamam azad gəzib-dolanırdı. Biz ona qarşı çox soyuq davransaq da, o özünü sındırmır, hamı ilə səmimi rəftar edir, özünü yaxşı bir xidmətçi kimi aparırdı. Elə bil bizim nifrətimizi heç duymur, hər birimizə xidmət etməyə səy göstərir, hamı ilə hədsiz nəzakətlə davranırdı. Ancaq onu heç it yerinə qoymurdular. Ona mənimlə Ben Hann bir az yaxşı münasibət bəsləyirdik. Ben Hann öz köhnə təsərrüfat müdirindən hələ də bir balaca çəkinirdi. Mən isə ona minnətdardım, məni xilas etdiyinə görə

minnətdardım. Halbuki ona pis əlaqə bəsləməyə mənim haqqım vardı, çünki məni ikinci dəfə güdaza verəcəyini heç unuda bilmirdim. Silverə həkim çox sərt cavab verərək dedi:

– Bəlkə də xəstədirlər, sayıqlayırlar. Silver dedi:

– Doğrudur, ser, ancaq bunun bizə nə dəxli.

Həkim istehza ilə:

– Mister Silver, – dedi, – zənnimcə, siz insanpərvər, nəcib bir adam sayılmaq iddiasına düşməzsiz. Burasını da bilərəm ki, mənim hissələrim sizə bir qədər qəribə görünəcək. Lakin əgər onlardan hər birinin xəstə olduğuna və sayıqladığına əmin olsaydım, güdaza gedə biləcəyimdən çəkinmədən tibbi yardım göstərmək üçün birbaşa yanlarına gedərdim.

– Bağışlayın, ser, – belədə böyük bir səhv etmiş olardınız, – deyər Silver etirazını bildirdi. – Onda siz qiymətli həyatınızdan məhrum olardınız ki, bununla da iş bitərdi. Mən indi can-başla sizin tərəfinizdəyəm, buna görə də istəməzdim ki, dəstəməz sizin kimi bir adamı itirsin. Mən sizə o qədər minnətdaram ki! Onlar heç vaxt verdikləri vədə sadıq qala bilməzlər. Sizin sözlərinizə də qətiyyənlə inanmazlar.

Həkim dedi:

– Sizin də sözünüzün üstündə necə möhkəm durduğunuzu görmüşük.

Üç quldur barədə bundan sonra daha heç bir xəbər-ətər eşitmədik. Ancaq bir dəfə uzaqdan güllə səsi eşidildi. Yəqin onlar ova çıxmışdılar. Sonra məsləhət-məşvərət üçün yığıldıq, belə qərara gəldik ki, onları özümüzə aparmayaq, adada qoyub gedək. Bu qərar Ben Hannı çox sevindirdi. Qrey də qərarımızı bəyəndi. Biz onlara çoxlu barıt, güllə, bir qalaq duzlanmış keçi əti, bir qədər dərman və başqa gərəklilər, həmçinin bir neçə alət, geyim, əlavə yelkən, bir neçə yard kəndir və həkimin israrı ilə bir xeyli tütün qoyduq.

Bundan sonra adada görüləsi işimiz yoxdu. Qızılı gəmiyə yüklədikdən sonra bir xeyli su və hər ehtimala qarşı bir qədər də duzlu keçi əti götürdük. Nəhayət, Şimal duracaqdan açıq dənizə

çıxdıq. İstehkamı quldurlardan qoruyaraq vuruşduğumuz zaman asdığımız bayraq da başımız üzərində yellənirdi.

Bu yerdə başa düşdük ki, quldurlar bizi təsəvvür etdiyimizdən daha çox diqqətli güdürmüşlər. Çünki boğazdan çıxıb adanın cənub qurtaracağına yaxınlaşanda hər üçünü qum təpəsi üstündə diz üstə çökən gördük. Əllərini bizə sarı uzadaraq yalvarırdılar. Onları kimsəsiz adada tənha qoyub getdiyimize görə özab çəkirdik. Ancaq başqa çarə yoxdu. Özümüzle götürsəydik, kim zəmanət verərdi ki, təzədən üsyan qaldırmaq fikrinə düşməyəcəklər! Bir də axı, vətəndə onları dar ağacından başqa bir şey gözləməirdi. Həkim çıxıraraq bildirdi ki, onlar üçün ərzaq və barıt qoymuşuq və bütün bunları necə tapmaq olar. Ancaq onlar hamımızı adbaad səsləyir, yalvarırdılar ki, hallarına acıyaq, tək-tənha ölməklərinə razı olmayaq.

Nəhayət, gördülər ki, gəmi uzaqlaşmış. Bu vaxt quldurlardan biri yerindən sıçrayıb vəhşicəsinə çığırdı, tüfəngini qapıb atəş açdı. Güllə Silverin başı üzərindən vıyıltı ilə keçib böyük yelkəni dəldi.

Biz ehtiyatı gözləyərək aşağı əyildik və falşbortun arxasına çəkildik. Bir azdan gizləndiyim yerdən başımı qovzadım. Artıq quldurlar görünürdülər, təpənin özü də gözdən itməkdə idi. Günortaya yaxın Dəfinələr adasının ən uca dağı belə üfəqdə yoxa çıxanda hədsiz dərəcədə sevindim.

Adamımız az idi, buna görə də var qüvvə ilə işləyirdik. Kapitan gəminin arxa tərəfində döşəkçə üzərində uzanmışdı. Əmrələrini də elə bu vəziyyətdə verirdi. Sağalmışdı, ancaq yenə ona istirahət lazımdı. Biz İspaniya Amerikanın ən yaxın limanlarından birinə istiqamət götürmüşdük ki, orada gəmiyə təzə matrosalar kirə edək. Bunsuz evə, vətənə üzməyə çəsəret etməzdik. Külək tez-tez dəyişdiyindən gəminin yolunu azdırırdı. Bundan başqa, iki dəfə kəskin fırtınaya düşmüşdük. Bir sözlə, Amerikaya çatana kimi əldən düşmüşdük.

Nəhayət, biz gözəl mənzərəli, ətrafı örtülü limanda lövbər salanda Günəş artıq batırdı. Gəmimizi zəncilərin, mulat və Mck-

sika hindularının qayıqları dövrəyə aldı. Onlar meyvə və tərəvəz satır, suya düşən hər quruşdan etəri dənizə baş vurmağa hazır olduqlarını bildirirdilər. Bu adamların, xüsusən zəncilərin dadlı tropik meyvələri və ən başlıcası da şəhərdə bir anda alışıb-yanan işıqlar bizi valeh etdi.

Bu yerin kədərli torpağına qan çilənmiş Dəfinələr adasına qəti oxşan yoxdu. Həkimlə skvayr gecəni şəhərdə keçirməyi qərara aldılar. Onlar məni də özləri ilə apardılar. Sahildə biz hərbi ingilis gəminin kapitanı ilə tanış olduq. Onun gəmisinə qonaq getdik. Orada vaxtımızı çox şən keçirdik və “İspanyola”ya hava işıqlaşanda qayıtdıq.

Göyartədə təkə Ben Hann dayanmışdı. Bizi görəndə kimi qəribə hərəkətlər edib çox pis iş gördüyünü, günah işlədiyini söylədi. Sən demə Silver baş götürüb qaçmış, Ben ona qayığa minməkdə kömək etdiyini boynuna aldı: “Çünki mən əmindim ki, nə qədər bu tayqıç iblis gəmidədir, bizi təhlükə gözləyir”. Ancaq əspaz əliboş qaçmamışdı. O, arakəsməni gizlicə yarım bir kışə pul aparmışdı. Kışədə üç yüz-dörd yüz giney olardı. Bu pullar, şübhəsiz, uzun səfər zamanı ona lazım olacaqdı. Ondan belə asan yaxa qurtarmağımızdan çox razı qaldıq.

Xülasə, sözü uzatmaq istəmirəm. Ancaq deyim ki, gəmiyə bir neçə matros götürəndən sonra səfərimizi davam etdirdik və Bristola da sağ-salamat gəlib çıxdıq.

Mister Blendli bizə yardım üçün ikinci gəmi göndərmək fikrinə düşəndə “İspanyola” gəlib Bristola çatdı. Gəmi heyətindən yalnız beş adam sağlamat qayıtmışdı, qalanlar quldur mahnisinin peyğəmbərcəsinə söylədiyi – “İç, şeytan özü qəyyumun olsun!” sözlərini doğrultmaq istəmişdilər. Bir də:

Yetmiş beş nəfərdən bircəiyi də qayıtmadı
Onlar dənizin girdabında batdılar.

Quldur mahnisindəki gəmidən “İspanyola” daha xoşbəxt imiş, onun bəxti gətirmişdi.

Bizim hər birimiz Flintin dəfinəsindən öz payına düşəni aldı. Bəzisi öz sərvətini ağılla sərf etdi, başqaları isə axmaqcasına sovurmağa başladı, bir sözlə, hər kəs öz məcazı çəkən kimi hərəkət etdi. Kapitan Smollett dəniz xidmətindən çıxdı. Qrey öz pullarının qədrini bilib, gözlənilmədən necə olur-olsun həyatda şöhrət qazanmaq fikrinə düşdü, buna görə də səylə dənizçiliyi öyrənməyə başladı. İndi də o, gözəl, yaxşıca təchiz olunmuş bir gəminin sahibi və şturmanıdır. Ben Hanna gəldikdə, öz payına düşən min funt pulu üç həftədə – daha doğrusu, on doqquz gündə israf edib dilənçi kökündə yanımıza qayıtdı. Skvayr isə Benin ən çox qorxduğu bir işə əl atdı: onu öz bağına gözətçi götürdü. O indi də sağ-salamatdır, kənd uşaqları ilə gah savaşıır, gah da mehriban dolanır. Bazar günləri və bayramlarda kilse xorunda əla oxuyur.

Silverdən iso xəbər-əət çıxmadı. Bu müdhiş, tayqıç dənizçi həyatımdan həmişəlik silindi. İndi yəqin ki, zənci arvadını da axtarıb tapmışdır, yeyib-içir, kef çəkir, öz arvadı və Kapitan Flintin ilə güzəran keçirir. Arzu edək ki, belə olsun, çünki o dünyada onu rahatlıq yox, əzab-əziyyət gözləyir. Dəfinənin qalan hissəsi isə – gümüş külçələr və silahlar hələ də adada – mərhum Flintin basdırdığı yerdə, torpağın altında yatır. Yatır-yatsın! İndi mənə dünyada heç bir şey o mənhus adaya çökib apara bilməz. İndi də sahilə çırpın dalğaların gurultusu “piastr, piastr, piastr” çığırın Kapitan Flintin xırıltılı səsi yuxuma girəndə soyuq tər içində qalxıb yatağımda otururam.

MÜNDƏRİCAT

İşıqla zülmətin döyüşü	4
<i>Birinci hissə.</i> Qoca dəniz qulduru	7
<i>İkinci hissə.</i> Gəmi aşpazı	49
<i>Üçüncü hissə.</i> Mənim qurudakı macəralarım	89
<i>Dördüncü hissə.</i> Çəpər	107
<i>Beşinci hissə.</i> Mənim dənizdəki macəralarım	138
<i>Altıncı hissə.</i> Kapitan Silver	169

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Tərtibatçı-rossam: *Nərgiz Əliyeva*
Kompyuter səhifələyicisi: *Rəvan Mürsəlov*
Korrektor: *Ceyran Abbasova*

Yığılmağa verilmişdir 18.05.2004. Çapa imzalanmışdır 11.12.2004.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 13,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 203.

Kitab “Şərq-Qərb” mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.